

Crimineel vonnisboek van Gouda 1447-1558

Getranscribeerd en bewerkt door drs. C. Doedeijns

Streekarchief Midden-Holland,
Toegangsnummer 0002, inv.nr. 176

p. 1 tekstverlies door papierschade

Brons die snijder overgeseit overmits dat hij onzedicheit bedreven heeft in Jan Geryt [...] in die maens huus. Als mit kannen te smacken ende diergelijcken van dreygementen ende oick in Claes Jacobsssoens huus, daer hij om ingeseten heeft teghen den heer ende teghen der stede een sententeye hiernaes bescreven ende correxie. In den eersten so sal hij tusschen dit ende beloken paeschdach¹ aencomende uut gaen tot een bedevaert ten heylyghen bloede tot Berghen in Kennemerlant ende nyet weder inden stede comen voir dat hij warachtigh betoen brenget dat hij die bedevaert gedaen heeft. Voirt so sal Brons voirsz. toter goede luden vermanige een bedevairt ten heylyghen bloede doen tot Wilsnack. Voirt so sal hij die schade die hij gedaen heeft inden voirsz. twee husen betalen off hoer moede² dair off hebben tusschen dit ende beloken paeschen toecomende ende dit heeft hij verwillecoirt³ volcomelike te houden ende te voldoen op sijn lijff. Hier bij aen ende over hebben geweest [...] hij dit verwillecoirt heeft Jacob Remmersz. scout, Heynric Aelbertsz. die burgermeester, Aryaen Jacobsz., Jan Aryaenssoen, Dirc Govaert Hoenssoen, Florys Claes Gaergoetsz., Gijsbrecht Dirc Hagensz. ende Jan Florys Mynnensoen, scepenen dit gesciede upten sesten dach in april anno '47.

p. 1 tekstverlies door papierschade

Emgaert Willem Janssoens dochter die men inden wandeling hiet quade [...] overgeseit een sententeye ende correxie hiernaes bescreven overmits dat sij onredelicheit ende tisschinge⁴ ende onrust gemaect heeft in haer buert tusschen man ende wijff Also sat sij mit malcanderen onvredelicken leven, ende oick over gemaect heeft onder anderen personen, ende seyde waer dat saeck dat yemant [dair] om over haer clagede dien soude sij verderven van live ende van goede ende meer onredelicheit, na den tuuch die dair aff gehoirt is. In den eersten so en sal sij binnen der vrijheit vander stede vander Goude nyet comen binnen dese naeste vijff jaren ende si sal uut der stede en vrijheit vander Goude gaen tusschen dit ende beloken paeschdach naistcomende ende nyet weder in comen eer die vijff jaren omme gecomen sijn, ende dit heeft sij verwillecoirt gelooft volcomeliken te houden, ende te doen op haer een hant dit opten sesten dach in april anno '47 voir Jacob Rommersz. scout, Heynric Aelbrechtsz. burgermeester, Aryaen Jacobsz., Jan Aryaensz., Dirck Govaertssoen, Florys Claes Gaergoetsz., Gijsbert Dirc Hagensz. ende Jan Florys, scepenen.

p. 2

Clemment Mynnens geboren van Keyem in Vlaenderen⁵ heeft verwillecoirt vanden bailiu ende scepenen vander Goude op sijn lijff als om misdaden die hij gedaen heeft tegens onssen genadigen heer daer off dat hem die bailiu aengesproken hadde. Als dat die scepenen vander Goude den bailiu baden dat hij hem gracie woude doen ende die aenspraeck hem verdragen. Alsoe dat hij terstont gaen sal uter bailliuscap ende vrijheit vander Goude ende binnen achte dagen gaen ende wesen sal buten den landen van Holland ende van Zeelant ende tot genen dagen daer weder in comen. Voirt zoe heeft hij meer verwillecoirt als dat hij nu noch tot ghenen dagen gheen van ons genadichs heren ondersaten van Holland noch van Zeelant om deser sake wille en sal misdoen noch doen misdoen in eniger wijs, ende heeft dit ten heylyghen gezworen mit op gerechte vingeren ende mit gestaeffden eede Dit gesciede upten 20en dach in april anno '47 voir Florys van Boechout bailliu ende voir Dirc Govaert Hoenssz, Florys Claes Gaergoetsz. ende Gijsbert Dirc Hagensz. scepenen.

p. 2

Jacob Willem coman Claessoen overgeseit overmits dat hij die sententeye ende correxie die hem overgeseit was vanden goeden luden vanden gerecht nyet gehouden heeft, te weten dat hij gheen ryetschooff in sijn handen en droech doe hij voir die cruce ghinc een sententeye ende correxie hier naes bescreven. Als dat hij noch gaen sal een sonnendage naestcomende voir die cucen ende processye in een paer linnen clederen In sijn hant hebbende een ryetschoeff ende een barnende kaers, een pont was wegende, ende als die processie gedaen is, dan sal hi die waskairs voirsz. setten voir dat heylige sacrament. Voirt so sal hij totter goeden luden vanden gerechte vermanige gaen tot een bedevaert ten heylyghen bloede tot Wilsnack, ende dit is hem overgeseit te houden op een payn van twintich pont ende de stedekuer. Dit gesciede upten sesten dach in meye anno '47 voir Jacob Rommersz. scout, Heynric Aelbertsz. burgermeester, Aryaen Jacobsz., Florys Claes Gaergoetsz., Gijsbert Dirc Hagensz. ende Jan Florys Mynnensz, scepenen.

p. 3

¹ Eg. I. Strubbe en L. Voet, *De Chronologie van de Middeleeuwen en de Moderne Tijden in de Nederlanden* (Brussel 1991) 447. Beloken Pasen, eerste zondag na Pasen.

² *gtb.inl.nl*. (Verder vermeld als *GTB*) Moede. van iemand verlof hebben om iets te doen of na te laten. Hier in de betekenis van wat de huiseigenaren dan willen.

³ *Ibidem*. Verwillecoirt; instemmen; verklaren (op verbeurte van iets); zich vastleggen op iets (op verbeurte van iets).

⁴ *Ibidem*. Tissinge, tessinge; het stoken van onrust, het zaaien van twist of tweedracht.

⁵ Keiem, gem. Diksmuide, prov. West-Vlaanderen, België.

Jan die quaert overgeseit overmits dat hij bij nacht huusstodinge¹ gedaen heeft ende oick een vrouwepersoen overlast gedaen heeft ende doe sij dat den gerechte te kennen geven soude ende dair off ontboden was, doe smeeet hij se voir den raethuus dat hair die noes ende hair mont bloede, een correxie hiernaes besceven. Als dat hij tusschen dit ende Goude kermisdach naestcomende doen ende uut gaen sal een bedevaert ten heyligen bloede tot Wilsnack ende nyet weder binnen die vrijheit vander Goude comen voir die tijt dat hij die voirsz. bedevaert gedaen heeft ende goet betoen dair off gebacht, ende dit heeft hij verwillecoirt ende gelooft volcomelic te houden op sijn lijff ende een peijn van twintich pont ende de stedekuer.

p. 3 tekstverlies door papierschade

Jan Jansz. die kannemaker, overgeseyt overmits, dat hij onsedelic en onredelijk bij nacht ende bij dage, mit woerden ende mit wercken geleeft heeft, ende doe hij omme deser saken wille geboden was in te sitten, doe ghinc hij terstond, beneden inden raedhuuse, ende maecte daeromme een vechtelijc [tegen] 's bailius knecht. Een correxie hiernaes besceven als dat Jan voersz. gaen sal ten heyligen bloede tot Wilsenake, van Goudse kermysse naestcomende, in achte dage daernaes ende nyet weder binnen die vrijheit vander Goude te comen, voer die tijt dat hij die voirsz. bedevaert gedaen heeft, ende goet betoen daer off gebrocht heeft, ende voirt noch hier en t' enden, so sal Jan voirsz. gaen een bedevaert tot [R...] tot die goeder lude vermanynge, ende dit heeft Jan voersz. verwillecoert ende gelooft, volcomelijc te houden, up sijn lijff, ende dit geschiede upten lesten dach van augusto anno '47, voer Florys van Boechout bailiu, Jacob Roemerssoen scout, Henryc Aelbrechtsz. burgemeester, Jan Ockersz., Aryaen Jacobsoen, Jan Aryaenssoen, Dirc Govert Hoenssoen, Florys Claes Gaergoetsz., Ghijsbert Dirc Hagenssoen ende Jan Florys Minnenz. als scepenen.

p. 3 tekstverlies door papierschade

Jan Claessoen die vleyshouwer overgeseyt overmits dat hij in een last des brants verlagde² ende wachtende enen geheten Pieter Kerstantssoen om hem te misdoen ende te slaen met een lang mes ende oick mede bij nacht mit steen ander luden dore geworpen heeft ende om meer onzedicheit die hij bedeven heeft, een correxie hiernaes bescreven als dat Jan Claesz. voirsz. outgaen sal een bedevaert ten heyligen bloede tot Wilssenack van Goude kermisdach naestcomende binnen eerste achte dagen dairna ende nyet weder binnen die vrijheit vander Goude comen voir die tijt dat hij die voirsz. bedevaert gedaen sal hebben ende goet betoen dair off gebrocht ende verder noch hier t' enden, so sal Jan voirsz. gaen een bedevaert tot sinte Jacobs [in] Galissyen tot de goede luden vermaninge, ende dit heeft Jan Claesz. voirsz. [..loift] volcomelicken te houde op sijn lijff, ende dit geschiede upten [ee...] dach in septembry anno '47 bij den gerecht hiernaes bescreven als Florys van Boechout bailiu, Jacob Rommerssoen scout, Heynic Aelbertsz. burgermeester, Aryaen Jacobssoen, Jan Ayaensz, Dirc Govaert Hoensz., Florys Claes Gaergoetsz. ende Gijsbert Dirc Hagensz. scepenen.

p. 4

Sampson Daneltssoen overgeseyt een correxie hiernaes bescreven overmits dat hij tot Dirc Gerytssoen gecomen is ende heeft dair gesteken Jacob Geryt Emssensoen ongewaerscuwet sonder yet te spreken ende dairnae vlusch weder gecomen gewapent om dair meer quaets te bedriven, ende voirt om veel meer quaets dat hij voir ende nae binnen onsse stede bedreven heeft. In den eersten dat hij nu binnen des dages sonnenschijn uter stede vander Goude uter bailliuscap vander Goude ende uter heerlicheit vande lande van Steyn gaen sal, ende voirt so sal hij outgaen een bedevaert ten heyligen bloede tot Wilssenack ende als die bedevaert al gedaen is ende goet betoen dair off gesent heeft, so sal hij noch nadat hij dit betoen gesent heeft, uter vrijheit vander Goude uter bailliuscap vander Goude ende uter heerlicheit vanden lande van Steyn bliven, vijff jaren lang, ende dit heeft hij verwillecoirt op sijn lijff volcomeliken te houden, ende dese correxie ende willecoir geschiede opten elfsten dach in octobry anno '47 bij den gerecht hiernaes gescreven als Florys van Boechout bailiu, Jacob Rommersz. schout, Heynic Aelbertsz. burgermeester, Jan Ockerssoen, Aryaen Jacobssoen, Jan Aryaenssoen, Florys Claes Gaergoetsz. ende Gijsbert Dirc Hagenssoen scepenen.

p. 4

Daem Ribbe ovegeseyt overmits dat hij gecomen is dair Heynic die verier insat tegens Claes Stoopssen, in Heynic die veriers huus, ende heeft hem dair overlast gedaen ende hem gevrees, ende heeft Heynic voirsz. uut sijn selfs huus gejaget, een correxie hiernaes bescreven. Te weten als dat hij huden binnen des dages sonnenschijn gaen sal uter vrijheit vander Goude buten die bailliuscap vander Goude ende uter heerlicheit vanden lande van Steyn, ende voirt so sal hij gaen een bedevaert te heyligen bloede tot Berghen ende als hij dat betoen gesent heeft anden gerechte ter Goude dat hij die voirsz. bedevaert gedaen heeft so sal hij dairna noch een jair lang uter

¹ GTB. huisstotinge, huusstodinge; op een onheuselike manier op deuren en ramen slaan, kloppen of beuken.

² *Ibidem*. Verlagen. Een hinderlaag leggen; vanuit een hinderlaag overvallen, overmeesteren, belagen.

vriheit vander Goude uter bailiusscap vander Goude ende uter heerlicheit vanden landen van Steyn bliuen, ende dit heeft hij verwillcoirt op sijn lijff volcomeliken te houden. Voirt so heeft hij geloof ende gewillecoirt op sijn lijff dat hij Heynric voirsz. tot genen tijt hij er over misdoen noch doen misdoen en sal in gheene wijs. Dit gesciede upten 13sten dach in octobry bij den gerecht hierna bescreuen als Florys van Boechout bailiu, Jacob Rommersz. scout, Heynric Aelbertsz. burgermeester, Jan Ockersz. Aryaen Jacobsz., Jan Aryaensz., Florys Claes Gaergoetsz. en Gijsbert Dirc Hagensz. scepenen in 't jair ons heren duysent vierhondert zeven ende veertich.

p. 5

Allaert Beylick Aryaenssoen, overmits dat hij bij nacht gecomen is in Jan Pieter Meynairtsoens huus ende heeft dair onzedicheit bedreuen ende den maget vanden huse ende den gasten die dair op die tijt inden huse waren overlast gedaen, overgeseit een correxie hierna bescreuen. Als dat hij uutgaen sal tusschen dit ende jairsdach naistcomende een bedevaert tot onsser liever vrouwen tot Parijs, ende nyet weder binnen der vrijheit vander Goude comen eer dat hij sijn warachtich betoen gebrocht heeft dat hij die bedevaert gedaen heeft. Voirt so sal hij totter goeder luden vermaninge uutgaen een bedevaert tot Romen, ende dit heeft hij verwillcoirt volcomeliken te houden op een peijn van twintich pont ende der stedekuer, ende die peijn geloof Jan van Foreest mit hem ongesceyden te betalen waer dat hij se verbuerde, ende Allaert Beylinck geloof hem hier off scadeloes te houden Dit gesciede op alre heyligenavond¹ bij de gerecht hierna besceuen als Jacob Rommersz. scout, Heynric Aelbertsz. burgermeester, Aryaen Jacobssoen, Florys Claes Gaergoetsz., Gijsbert Dirc Hagensz. ende Jan Florys Mynnensoen scepenen anno '47.

p. 6

Jan van Roen ende Jan Blancspoir hebben geloift ende gewillecoirt an des bailliuws hant voir scepenen te houden ende voldoen al sulke correxie ende overseggen als dat gerecht vander Goude hem beyden ende elken van hen overgeseyt hebben om al sulke bruecken als sij tegens onssen genadigen heer ende onsse stede gebrocet hebben, te weten omdat sij enige onsse poirteren die wij voir ons ontboden hadden een tuuch te doen, dairom onredelike woerden gegeven hebben ende dair toe gevrees hebben
Item Jan van Roen overseyt als dat hij nu binnen 's dages sonneschijn uter vrijheit vander Goude ende uter heerlicheit vanden lande van Steyn gaen sal ende dair uut bliuen een jair lang. Ten waer dat saeck dat hij eerst gave sesdusent steens te weten tweedusent den mynrebroeders tweedusent sinte Anthonijsgasthuus ende tweedusent sinte Joestsgasthuus ende tot welker tijt dat hij die sesdusent steens ghift binnen jairs so sal hij weder binnen dese voirsz. palen² mogen comen ende nyet eer.
Item Jan Blancspoir overgeseyt als dat hij nu binnen des dages sonnenschijn gaen sal uten vrijheit vander Goude ende uter heerlicheit vanden lande van Steyn ende dair nyet weder in comen den t' enden drie jaren ende nyet eer, ende hierom en zullen sij nyemant misdoen noch doen misdoen in gheene wijs, ende dit hebben sij an des bailliuws hant geloift ende verwillcoirt te houden als voirsz. staet elcx op sijn lijff. Dit gesciede opten elfsten dach in maert bij den gerecht hierna bescreuen als Florys van Boechout bailiu, Jacob Rommersz. scout, Kerstant Claesz. ende Heynric Aelbertsz. burgermeesteren, Jan Woutersz., Kerstant Allertsz., Dirc Govert Hoensz., Gijsbert Dick Hagensz., Sander Gerytsz. ende Witte Wittensz. scepenen.

p. 6

Jan van Lobeck geheten inde wandelinc Vrees overmits onsedicheyt ende overdaet dat hij bedreuen heeft binnen der Goude ende is hem overgeseyt dat hij terstont uut der stede ende vrijheyte vander Goude uut die bailiusscap vander Goude uut lande van Steyn wesen sal twintich jair lanc op sijn hant ende dit heeft hij geloift ende verwillcoirt voir den bailiu, scout, burgermeesteren ende scepenen ter Goude dit gesciede opten negenden dach in meye anno '48.

p. 6 tekstverlies door paperschade

Gerbrant [...] geseyt Bitebier overmits dat hij seer onwetende woerden gespoken heeft op [onser] vrouwen[...] [...] ende mede op andere veel goede heyligen ende mede op anders veel goede heyligen mede op [eerbai...] lelike woerden woerden³ gespoken ende overgelegen heeft dair hij grotelic an [...] ende veel meer dair an misdaen heeft. Dat sijn correxie wesen sal nochtans [æe...] dat hij [...] is so hebben hem die bailiu, scout, burgermeesteren ende scepenen ter Goude [...] [...ende] [z...] [...] correxie overgeseyt als dat hij terstont uut die stede vander Goude ende uut die [vrijheyte] vander Goude uut die bailiusscap vander Goude ende uut die lande van Steyn trecken sal [ende] dair uut bliuen hondert jair ende eenen dach, ende dit heeft hij verwillcoirt ende [geloift] te houden op sijn lijff voir't gerecht voirsz. Dit gesciede 11 dage in meye anno '48.

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 439. Aller Heiligen, 1 november.

² *GTB*. Palen. Grenspalen.

³ Sic; woerden woerden, lees woorden werden.

p. 7

Zwarte Pier die brouwersknecht overgeseyt overmits onzedicheit ende overdaet die hij binnen onssen poirt ende [bij] husen gedaen heeft, als dat hij binnen des dages sonneschijn uut onsse stede gaen sal buten der mijl ende binnen dit naiste toecomende jair up een mijl nae der stede vander Goude nyet comen en sal, ende dit heeft hij geloift te houden op sijn lijff. Dit gesciede upten 28sten dach in julio voir den gerechte hiernaes bescreven als Jacob Rommerssoen scout, Kerstant Claesz. ende Heynric Aelbertsz. burgermeesteren Jan Woutersz., Kerstant Allertsz., Gijsbert Dircxz. ende Sander Gerytsz., anno acht ende veertich.

p. 7

Zagel Aerntsz. overgeseyt overmits onzedicheit ende overdaet die hij bedreven heeft binnen onssen stede upten straet als dat hij binnen die eerste 14 dagen naistcomende uutgaen sal uter stede vander Goude een bedevaert tot Lonnen in Engelant in die hoeftkerck ende nyet weder binnen onssen stede comen voir den tijt dat hij die bedevaert gedaen ende goet betoen daeroff gebrocht sal hebben. Dit gesciede upten derden dach in augusto anno '48 voir Jacob Rommersz. scout ende heeft dit geloift te houden op sijn lijff, ende voir Kerstant Claesz. ende Heynric Aelbertsz. burgermeesteren, Jan Woutersz., Kerstant Allertsz., Sander Gerritsz. ende Dirc Cutert Jacobsz.

p. 7

Jan die Meyn overgeseyt overmits dat hij onbehoirlike dwase geroep gemaect heeft binnen onsse stede als dat hij binnen den eerste 14 dagen naistcomende uutgaen sal en bedevaert tot Parijs in Vrancrijck ende nyet weder binnen onsse stede comen voir die tijt dat hij dese bedevaert gedaen ende goet betoen daeroff gebrocht sal hebben ende dit heeft hij geloift te houden op sijn lijff voirsz. opten dach ende in 't jair lest voirsz.

p. 7 tekstverlies door papierschade

Florys Wittebroet die volre overgeseyt, omdat hij sijn moeder ende stiefvader [binnen] hair selfs huus groot verdryet ende overlast gedaen heeft als dat [tusschen] dit ende sinte Lambrechtsdach¹ naistcomende uutgaen sal een bedevaert [...] heyligen bloede tot Wilssnack ende nyet weder binnen onsse stede comen voir die [tijt] dat hij dese bedevaert gedaen sal hebben ende goet betoen dair off [gebrocht]. Voirt so sal hij totten goeden luden vermaninge uutgaen een bedevaert tot Romen ende dit heeft hij geloift te houden op sijn lijff. Dit gesciede upten vijffsten dach in augusto anno '48 voir Jacob Rommersz. scout, Heynric Aelbertsz. burgermeester, Kerstant Allertsz., Gijsbert Dirc Hagensz., Sander Gerritsz. ende Dirc Cutert Jacobsz.

p. 8

Aernd Servaessoen die lyemplacker overgeseyt overmits dat hij tyssinge² gemaect heeft onder onssen poirteren overmits dat hij gecomen is dair vier off vijff personen saten tot eenre stede ende seyde: "Wacht u wel wat 'er tot ander stede sitten dustanigen personen ende zullen u misdoen", ende des gelijcx ghinc hij totten ander stede ende seyde so mede, ende die personen ende wisten van malcanderen nyet, ende en tiden malcanderen nyet³, een correxie hiernaes bescreven. Te weten dat hij binnen die eerste 14 dagen naistcomende uutgaen sal een bedevaert ten heyligen bloede tot Wilsenack ende als hij goet betoech gesent heeft die bedevaert gedaen wesende so sal hij daer nae een half jair uut der stede vander Goude wesen, ende dit heeft hij gewillecoirt op sijn lijff te gouden ende te voldoen in allen manyeren gelijcx voirsz. staet. Dit gesciede up sinte Michielsavont⁴ bij den gerecht hier na bescreven als Pieter van Delff scout, Kerstant Claessoen ende Heynric Aelbertsz. borgemeesteren, Jan Wouterssoen, Gijsbert Dirc Hagensz., Sander Gerytsz. ende Dirc Cutert, scepenen, anno '48.

p. 8 tekstverlies door papierschade

Jan Pieter Willemsz. overmits dat hij des avonts inden nacht gecomen is an Geerten Evert die tymmermans huse ende heeft die glasen van dien huse an stucken geslagen ende is dair doer binnen dien huse gecloppen ende

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 493. Sinte Lambrechtsdach (St. Lambertus), 17 september.

² *GTB*. Tissinge, tyssinge. Het stoken van onrust, het zaaien van twist of tweedracht.

³ *Ibidem*. Tiden; te laste leggen, van iets de schuld geven aan. Hier: "ende en tiden malcanderen nyet", men beschuldigde elkaar niet.

⁴ *Strubbe en Voet* (1991) 504. St. Michiel, 29 september, St. Michielsavond, 28 september.

heeft Geerten voirsz. binnen hair selffs huus overlast gedaen ende mit een getogen mes hair gesocht om hair te misdoen, ende voirt voir al sulke misdaet ende overlast als hij zinen vader misdaen heeft binnen zijns selfs huse in also veer als 't onsse genadige heer ende onsse stede behoirt te corrigeren overgeseyt een correxie hier na bescreven als dat hij binnen dese eerst toecomende achte dagen utgaen sal een bedevaert tot onsse liever vrouwen tot Nynzeel, ende nyet weder binnen der vrijheit van onsse stede mogen comen, hij en sal eerst goet gelooflijc ende warachtich betoen gebrocht hebben dat hij die bedevaert volcomelijc gedaen sal hebben. Voirt is hem overgeseyt te gheven ende te betalen den mynrebroederen ter Goude twintich dusent steens off thien gwilhelmus hollantsche scilden¹ dair voirsz. Te betaelen tusschen dit ende beloken paeschdach nu naestcomende, ende dit heeft hij verwillecoirt ende gelooft te handen volcomelijc so voirsz. staet op en peijn van twintich pont ende der stedekuer, ende dit [heeft] hij hij verploegen op sijn huus ende erff dat hij nu ter tijt bewoent in Twystraet naest Florys Pietersz. [Zw...] ende voirt op alle sijn goet gewonnen ende ongewonnen dit gesciede opten thiensten in februario anno '49 bij den gerecht hier na bescreven als Pieter van Delff scout, Wouter Gerytssoen ende Witte Wittensoen borgermeesteren, Kerstant Claesz. Geryt Paeuwen, Jan van Leeuwen, Vreric Harmansz. ende Claes Janssoen, scepenen.

Des so is gecomen opten zeventhiensten dacht in februius Jan Pietersz. voirsz. met Pieter Willemsz. sijn vader ende heeft den scout, burgermeesteren ende scepenen te kennen gegeven dat hij [...] [...] lasten ende nootsaken dair hij in is op desen tijt noch nyet uttreysen en [ma...] Jan Pietersz. mochte dair hij in groten verderflikken scade comen ende [e..en] [da...] anden gerechte versocgt ende gebeden om uitstelling ende [...] [...] [...] [...].

p. 9 tekstverlies door paperschade

Ende waert dat gerecht bekenende dat ende inden wairheit vernamen dattet inden wairheit also was als 't hem Jan Pietersz. ende Pieter Willemsz. hem aengebroucht hadde ende willende voerhoeden die scade dair Jan Pietersz. mits hem gheen uitstellinge te doen crigen mochte. So hebben die scout, borgermeesteren ende scepenen voirsz. bij haeren gemenen goetduncken overdragen ende gesloten als dat Jan Pietersz. voirsz. opten derden dach in maert naistcomende utgaen sal een bedevaert tot inden heyliger stadt van Romen ende nyet weder binnen der stede vander Goude noch binnen der vrijheit vander Goude mogen comen hij en sal eerst goet betoen gebrocht hebben dat hij die bedevaert gedaen sal hebben, ende mit desen bedevaert sal Jan Pietersz. voirsz. angehouden wesen die bedevaert tot Nynzeel te doen, ende die twintich dusent steens off 10 gwilhelmus scilden, dair voir sal hij gehouden wesen te betalen inden manieren voirsz, ende overmits gracie van deser uitstellinge voirsz. so is hem dese bezwaernisse des bedevaerts [gedae...] ende des is overdragen, ende hij heeft verwillecoirt nyet meer om uitstellinge te bidden te versoeken noch te doe bidden noch doen versoeken in gheenrewijs ende dit heeft hij verwillecoirt te doen ende houden als voirsz. staet op een peijn van twintich pont ende der stedekuer op sijn huus ende erff voirsz. Dit gesciede opten 17sten dach in februario bij den gerecht hierna bescreven als Pieter van Delff scout, Wouter Gerritsz. borgermeester, Gerrit Paeuwenz., Jan van Leeuwen, Vreric Harmansz. ende Claes [...], scepenen.

p. 9

Pieter Janssoen 't scoutenknecht plach te wesen overmits dat hij des nachts gecomen is voir Rutgher de rodeloosmaker dore ende dair onredeliken angeclopt dair willende in wesen om aldair enen man te soeken ende zeker wesen van boeten die hij verbuert hadden aldair hij hem in 't soeken van die man binnen Rutghers huse so onredeliken gehad heeft so dat hem die scout sijn meester des nyet en stonde, wat hij Rutgher voirsz. sulke overlast gedaen heeft als met getogen messen doer sinen huse te gaen an zinen dacken van camer tot camer overgeseyt een correxie hier na bescreven. Als dat hij tusschen dit ende meyedach² naistcomende utgaen sal een bedevaert inden stat van Coelen ende nyet weder binnen des vrijheit vander stede vander Goude mogen comen hij en sal dese bedevaert gedaen ende goet warachtich betoen gebrocht die gedaen te hebben. Voirt is hem overseyt een bedevaert te gaen ende te doen tot vermaninge ders gerechts tot sinte Anthonys in Vyenois. Voirt is hem overgeseyt dat hij ter presencie van tweek scepenen Rutgher off sijn wijff vergiffenis bidden sal van al sulke overlast ende misdaet als hij hen gedaen mocht hebben, ende dese correxie is hem overgeseyt ende heeft hij gewillecoirt te houden [ende] te voldoen op sijn lijff in alre manyeren als voirsz. is ende gesciede opten 12sten dach [in] maert bij Aryaen van Delff scout, Wouter Gerytsz. ende Witte Wittensz. borgermeesteren, Geryt Paeuwenz., Jan van Leeuwen, Vreric Harmansz. scepenen.

p. 10 doorgehaald

Pieter Roytgen overgeseyt overmits dat hij mede in [...enichte] geweest heeft ende tegenwoirdich was dair heer Claes Rutgherssoen priester bevonden wair des avonts inden nacht in heer

¹ H. Enno van Gelder, *De Nederlandse Munten* (Utrecht/Antwerpen1966), 271. Wilhelmus schild, gouden schild van Willem VI, geslagen 1411-1417 tot on de 16e eeuw in omloop.

² *Strubbe en Voet* (1991) 503. Meydach, de eerste dag in mei.

p. 10

Pieter Roytgen overgeseyt overmits dat hij mede tegenwoirdig was in 't kamertje dair Alijt Pieters was avonds ende nacht levende wart in heer Claes Rutten huus. Aldair hair cleet vanden scoutenknecht genomen ward ende dair [hal..] enen gulden op verdroncken, overgeseyt een correxie hier na bescreven. Te weten dat hij tusschen dit ende meyedach naistcomende utgaen sal te voet een bedevaert tot onsse liever vrouwen 's Hertogenbosch ende nyet weder binnen der vrijheit van onsse stede mogen comen hij en sal eerst goet betoen gebracht hebben die bedevaert gedaen te hebben. Voirt sal hij utgaen ter vermaninge des gerechts indien dat hij namaels meer onzedicheit bedreve tot sinte Anthonys in Vyenois, ende deze correxie heeft hij ende zijn vader Geryt Hugenz gesamenderhant ende ongesceyden geloift te houden ende te voldoen op een peijn van twintich pont ende der stedekuer verploegen op Geryt Hugenz.'s huus ende erf an Kerchoff, ende opten selven dach ende bij den selven gerecht laetst voirsz.¹, ende hier off heeft hij betoen gebrocht.

p. 10 tekstverlies door waterschade

Aryaen Hughensoen overseyt overmits dat hij des avonts inden nacht gecomen is als bode van onsse stede om enen man te besetten². Aldair hij mit hem derden gecomen is voir Rutgers die rodeloesmakers dore ende dair onredeliken angeclopt seggende dair te willen in wesen dat also mogelic nyet en behoirt dair hij mit zinen gesellen ingelaten wordt, ende zine gesellen dair den ghenen die in dien huse groet verdryet ende overlast deden, hoewel hij hem des ledich stonde, mar omdat hij dair mede in vermenichte was aengeseyt een correxie hier na gescreven. Alsdatt hij tusschen dit ende pynsterdach naistcomende utgaen sal een bedevaert tot onsse liever vrouwen tot Amersfoirde ende dair goet betoen off hebben ende brengen die bedevaert gedaen te hebben. Dit hefft³ hij verwillecoirt te houden op sijn lijff ende gesciede upten derthiensten dach in [meye] bij Pieter van Delff scout, Wouter Gerritsz., Witte Wittensz. borgermeesteren, Geryt [Paeuwenz.], Jan van Leeuwen, Jacob Roemersz. ende Claes Jansz. scepenen. Voirt so is hem [overseyt] een bedevaert te doen tot vermaninge des gerechts ten heyligen [bloede] tot Wilsenack, ende hij sal oick Rutger die rodeloesmaker bidden om [vergiffenisse] van dier misdaet ter presentie van tween scepenen. Dit gesciede anno negen ende veertich.

p. 10 tekstverlies door papierschade

Hillebrant ende Jan gebroeders Huge Hillebrantsz. zonen overgeseyt omdat sij dairbij ende in vermenichte waeren dair een ondaet geschiet was aldair Oemar die Oemar die molenair⁴ gedwongen wort in 't water te springen, ende doe hij in 't water stont hebben Hillebrant ende Jan voirsz. lude gesongen omdat gerasst te verdanen sodat die luden nyet hoeren noch vernemen en souden dat dair sulke misdaet geschiede ende [wast]. Dat sij hem dair nyet toe anderen en deden dan sij eendeels dair bij waren ende sij lude songen, een correxie hier na bescreven. Als dat beyde een bedevaert utgaen [zullen] onsse liever vrouwen t' Amersfoird tusschen dit ende 28sten dach in maert naistcomende ende dair goet betoen off brengen. Voirt sullen sij doen ter vermaninge des gerechts in [dien] dat sij namaels meer onzedicheits bedreven ten heyligen bloede tot Wilsenack, ende dese correxie hebben sij beyden ende Huge Hillebrantsz. haere vader geloift gesamen [verh...n] te houden ende te voldoen op ene peijn van 20 pont ende der stedekuer verploegen op Huge voirsz. huus ende erf in die Vogelesanc ende gesciede upten 17sten dach in maert anno '49 biden gemene gerecht.

p. 11

Pieter Jacob die cuperssoen die hoernblaser overseyt omdat hij een des herendyenaer te weten des bailiius gezworen knecht om den dyenst wille die hij van ons genadige heeren wegen dede, dreychlike onverboden spitige woirden gegeven ende toegesproken heeft inden kercken, ende voirt om al sulke rebellicheit als hij bedreven heeft in dien dat hij des nachts buten oirloff ende consent vanden gerechte op ende neder gecloppen is vanden toern en so nyet gewaeckt noch zinen dyenst gedane en heeft ende op den toern nyet gebleven en heeft al den nacht over ende gelijc anderen wakeren zinen medegesellen ende om zulke lastelike onverhouden wairden als hij anderen wakeren zinen gesellen gegeven heeft, een correxie hier na bescreven. Te weten als dat tusschen dit ende des zonnendages voir Palmsonnendach⁵ naistcomende uter vrijheit der stede vander Goude gaen sal, ende een bedevairt doen inden heyliger stadt van Romem, ende goet betoen dair off seynden binnen der Goude die bedevaert gedaen te hebben, ende als hij die bedevairt gedaen sal hebben en goet betoen dair off binnen der Goude geseynt heeft so sal hij dairna een halff jair uter vrijheit vander Goude moeten bliven. Ten waer dat hen van dat uutbliven vanden halve jair, gracye ende [verlichtinge] gedaen worde bij goetduncken vanden bailiu, scout burgermeesters ende gemenen gerechte vander Goude. Des so is hem oic overgeseyt dat hij

¹ "op 't en selven dach ende bij den selven gerecht laetst voirsz. = op 't en 12sten dach (in) maert bij Aryaen van Delff scout, Wouter Gerijtsz ende Witte Wittensz borgermeesteren, Gerijt Paeuwenz, Jan van Leeuwen, Vreric Harmansz, scepenen.

² *GTB*. Bezetten, besetten. Hier: beslag leggen op personen of goederen.

³ Sic, hefft, lees: heeft.

⁴ Sic, Oemar die Oemar die molenair, lees: Oemar die molenair.

⁵ *Strubbe en Voet* (1991) 513. Palmzondag, de zondag voor Pasen.

nyemant om deser saken wille misdoen en sal noch doen misdoen mit woirden noch mit weken heymelic noch openbair in gheenrewijs noch tot ghenen dagen, ende dese correxie is hem overgeseyt ende heeft hij gewillecoirt volcomelijc te houden op sijn lijff inden manyeren voirsz. onverbroken dit gesciede upten 14sten dach in maert bij Aryaen Gerytsz. als bailiu, Pieter van Delff scout, Wouter Gerytsz. burgermeester, Geryt Pauewenz, Jan van Leeuwen, Vreric Harmansz. scepenen anno negen ende veertich.

p. 11

Willem Symonssoen overgeseyt overmits dat hij dair mede tegenwoirdich in vermenichte was dair Alijt Pieters des avonts inder nachte bevonden wart in heer Claes Rutten huus aldair Alijts voirsz. cleet vanden scoutenknecht genomen wart, ende dair halp enen gulden op verdrincken, een correxie hier na bescreven. Als dat hij tusschen dit ende meyedach naistcomende een bedevaert te voet utgaen sal tot onsse liever vrouwen 's Hertogenbosch ende nyet weder mogen comen binen der vrijheit van onsse stede hi en sal eerst goet betoen gebrocht hebben die bedevaert gedane te hebben. Voirt sal hij utgaen ter vermanige des gerechts indien dat hij meer onzedicheits bedreve een bedevaert tot sinte Anthonis in Vyenoys, ende dese correxie heeft hij gewillecoirt te houden op sijn lijff ende [gesciede] opten 17sten dach in maert anno '49 bij gemenen gerecht.

p. 11 tekstverlies door vochtinwerking

Jan die quaert overgeseyt omdat hij mede in vermenichte was dair Omer in 't water stonde ende was dair ~~wai~~ van enigen anderen in gedwongen te springen een correxie [hair] [na] [overseyt]. Als dat hij tusschen dit ende den acht ende twintichsten dach in maert naistcomende te voet utgaen sal een bedevaert tot onsse liever vrouwen tot 's Hertogenbosch ende dair goet betoen off brengen. Voirt is hem overgeseyt dat hi een bedevaert doen sal tot vermaninge des gerechts indien dat hij meer onzedicheits bedreve een bedevaert na heylige bloede tot Wilsenack, ende dese correxie heeft hij gewillecoirt te houden op sijn lijff ende gesciede opten 16sten dach in maert anno '49 biden gemenen gerecht.

Item Jan quaert is gecomen ende heeft den gerecht, dat sij hem ten anderen stede seynden wouden [waer] sij daer wel an doen soude [want] hij van anxe sijns lijffs t's Hertogenbosch nyet wel gaen en darf 't welc 't gerecht an gesien heeft ende hebben hem daer om overseyt een bedevaert te doen tot onsse liever vrouwen Amersfoirde binnen ende totten tijt voirsz. ende voirt sal hij binnen die eerste dryee dagen nadat hij die bedevaert t' Amersfoirde gedaen sal hebben ende weder binnen onsse stede geweest is utgaen sal onser liever vrouwen t' Eyteren een bedevaert ende daer betoen off brengen ende voert sal hij die vermaninge van de bedevaert ten heylige bloede te Wilsenack ende dit heeft hij gewillecoirt te houden inden [manieren] voirsz. Jan die quaert voirsz. heeft hier off betoen gebracht.

p. 12 tekstverlies door papierschade

Jan Heynricxz. den bailiuusknecht was overgeseyt, omdat hij dair mede bij ende [...] vermeinchte was dair Huge Jansz. overlast gedaen worde in sijn selffs huus ende Beylinc Huge voirsz. in 't water warp, een correxie hier na bescreven als dat hij opten twintichsten dach in maert naystcomende hier en boven utgaen sal een bedevaert tot 's Hertogenbosch ende dair goet betoen off brengen voirt is hem overgeseyt een bedevaert ter vermaninge 't gerechts te doen indien dat hij meer onzedicheits bedreve tot Wilsenack ten heyligen bloede, ende dit heeft hij gewillecoirt te houden op sijn lijf dit gesciede upten [uts] biden gemenen gerecht, ende hier off heeft hij betoen gebrocht.

p. 12

Beylinc Aryaaens Beylincx soen overgeseyt, omdat hij Huge Jansz. binnen zijn selffs huse groot verdriet ende overlast gedaen heeft ende dat hij Hugen voirsz. in 't water geworpen heeft, een correxie hierna bescreven. Als dat hij tusschen dit ende sinte Jacobsdach¹ naistcomende een bedevaert doen sal tot sinte Jacobs in Galissien ende vandaen voirt, een bedevaert doen tot onsse liever vrouwen Veyniststerre ende sal nyet weder binnen der vrijheit van onsse stede mogen comen hi en sal eerst goet betoen gebrocht hebben dese bedevaerden beyden gedaen te hebben, ende dit heeft hij gewillecoirt ende geloift te houden ende te voldoen op sijn lijff ende gesciede upten upten² ende in 't jair voirsz. biden gemene gerecht.

p. 12 tekstverlies door papierschade

Meeus Gerytssoen overgeseyt omdat hij den gerechte angebrocht ende enige voir den gerechte belast heeft, van zekere zaken die inden wairheit so nyet bevonden en sijn, een correxie hier na bescreven. Als dat hij

¹ Strubbe en Voet (1991) 486. sinte Jacobsdach; St. Jacob, 25 juli.

² Sic, upten upten, lees: upten.

tusschen dit ende beloken paeschdach naistcomende een bedevaert uitgaen sal tot onsse liever vrouwen t' Eyteren ende dair goet betoen off brengen. Voirt sal Meeus voirsz. een bedevaert doen ter vermaninge des gerechts ten heyligen bloede tot Wilsenack, ende dit heeft hij geloift te houden ende voldoen op sijn huus ende erff dat hij bewoent op die Goude op een peijn van 20 pont ende den stedekuer, ende gesciede upten 18sten dach in maert bij den gemenen gerecht anno '49.

p. 12 tekstverlies door papierschade

Jan Pyerssoen overgeseyt, omdat hij den gerechte heeft angebrocht ende doen anbrengen bij Meeus Gerytsz. ende enen doen belosten van zekere saken die inden wairheit so [nyet] bevonden en sijn, een correxie hier na bescreven. Als dat hij tusschen dit ende beloken paeschdach naistcomende een bedevaert uitgaen sal tot onsse liever vrouwen [tot] [Amersfoirde] ende dair betoen off brengen. Voirt sal Jan Pyersz. voirsz. een [bedevaert] doen ter vermaninge t' gerechts ten heyligen bloede tot Wilsenack, ende [dit] [heeft] [hij] geloift te houden ende voldoen op sijn lijff ende gesciede ut supra.

p. 12 tekstverlies door vochtinwerking en papierschade

Ghijsbrecht Jan Willemsz. overgeseyt omdat hij Michielen den messenmaker [onbehoirliken] dryechike woirden gegeven heeft boven dat hij hem 't recht vander stede [gedaen] [...]. Een correxie hier na bescreven als dat hij tusschen dit ende meyedach [naistcomende] [uitgaan] sal twee bedevaerden. Te weten een ten heyligen bloede tot [Wilsenack] [ende] die ander bedevaert inden stadt van Coelen ten heyligen drie coninghen ende en sal binnen den [vrijheit] van onsse stede nyet mogen comen hij sal eerst deze bedevaerden beyde gedaen hebben ende goet [betoen] daer off beyden gebrocht. Voirt sal hij ten vermaninge [...] [...] een bedevaert tot onsser liever vrouwen te Neenseel doen indien dat hij namaels meer onzedicheit bedreve ende [dese] correxie is hem overgeseyt ende heeft hij gewillecoirt te houden [ende] [te] voldoen op sijn lijff. [Dit] gesciede upten selve dach ende in 't jair laetst voirsz. , bij den gemenen gerecht.

Onder de akte: # Michiel voir ons geseyt heeft bij zinen ede

p. 13

Voirt is Ghijsbrecht Jan Willemsz. voirsz. vorder overgeseyt op sijn lijff als dat hij om deser sake wille [nyemant] misdoen en sal misdoen in gheenrewijs ende gesciede upten de selve dach ende in 't selve jaer voirsz. bij den bailliu, borgermeesteren ende scepenen, ende Gijbrecht Jansz. voirsz. heeft betoech gebrocht dat hij die bedevaert tot Wilsenack gedaen heeft. Item oic heeft hij betoen gebrocht dat hij die bedevaert tot Colen gedaen heeft.

p. 13

Aryaen Dirc Volprechtsz. overseyt overmits dat hij boven opten raedcamer ongeroepen gecomen is dair die scepenen in secreet saten tuuch hoerende ende heeft dair onbehoirlike kijfflike sceldede woirden gesproken tegen sommige personen so dat dair een vrede off gemaect warde, een correxie hier na bescreven als dat hij tusschen dit ende Goude kermisdach naistcomende een bedevaert te voet gaen ende te voet weder comen sal tot onsser liever vrouwen 's Hertogenbosch ende dair goet betoen off brengen voirt so sal hij tot vermaninge des gerechts een bedevaert gaen ten heyligen bloede tot Wilsenack, ende dit heeft hij geloift ende gewillecoirt te houden op sijn lijff ende geschiede upten 6sten dach in augusto anno '49 bij Jacob van Zevenhusen scout, Wouter Gerytsz. ende Witte Wittensz., borgermeesteren, Geryt Paeuwenz., Jan van Leeuwen, Vreric Harmensz. ende Jan Jacobsz. scepenen.

p. 13 tekstverlies door papierschade

Oude Jan Oude Janssoen die molenair overgeseyt, omdat hij den scout vander stede dair hij van ons genadichs heeren wegen in ons genadichs heeren dyenst was om recht te doen ende om hem te panden met twee scepenen, seer qualiken onbehoirliken ende spitichliken toegesproken heeft seggende: "heer scout, ic schijt in u pandinge"¹ van 't welc hij gewaerscuwet worde vanden scepenen, ende nochtans seyde hij anderwerff ende oic derdewerff: "heer scout, ic schijt in u pandinge", een correxie hier na bescreven. Te weten dat hij tusschen dit ende sinte Bavendach² naistcomende uutreyen sal ten heyligen bloede tot Wilsenack ende dair goet betoen off seynden die bedevaert gedaen te hebben, ende als hij die bedevaert gedaen heeft sal hij dair na binnen den mueren vander Goude nyet comen mogen hij en sal eerst een maent vanden bedevaert weder [...] gecomen wesen ende als hij weder om vanden bedevaert gecomen is ende [...] maent daarna uitgeweest heeft, so sal hij

¹ GTB. Panding; het leggen van gerechtelijk beslag op iemand's goederen.

² Strubbe en Voet (1991) 447. Sinte Bavendach, St. Bavo; 1 oktober.

een kaers van een halff pont was [...] inden kerck ter Goude voir den heyligen sacrament. Voirt is hem overgeseyt [een] bedevaert te doen tot Romen tot des gerechts vermaninge. Dit gesciede upten [...]sten] dach in augusto anno '49 bij Jan Claesz. van Zevenhusen scout, Wouter Gerytsz. ende Witte Wittenz borgermeesters, Kerstant Claesz., Geryt Paeuwenz., Jan van Leeuwen ende Vreric Harmansz. scepenen, ende dit heeft hij verwillecoirt te [houden] ende te voldoen op een peijn van 20 pont ende der stedekuer op sijn [half] wyndmolen, halff huus ende erff die hij gebruect ende bewoent.

p. 14

Also Vreric Janssoen die meter¹ ende Ziborch Kerstantsdochter om zeker gescillen die tegen malcanderen gehadt hebben in ende uutgeseten hebben na den rechte vander stede ende het so Vreric gecomen is dat die scout metten scepenen dat sculdich sijn te zoenen. So hebben die scepenen voirsz. Vreric voirsz. eerst gekent in der scepenenrecht van 18 scelling², ende Vreric sal tot Ziborch seggen over den onredeliken woirden wille die hij hair gegeven heeft te weten heeft hij anders van Ziborch voirsz. geseyt dan van een goede vrouwe, dat hij dair wel noch wair an gesyt en heeft. Voirt so sal Vreric der verscreven Ziborch om vergiffenisse bidden van 't gunt dat hij hair dair an misdaen heeft. Voirt hebben die scout mitten scepenen hem overgeseyt dat Vreric ter betering van desen een bedevaert doen sal tot onsse liever vrouwen t's Gravensande. Item noch sal hij een bedevaert doen ten heyligen bloede boven Hairlem. Item noch sal hij een bedevaert doen tot onsse liever vrouwen t' Amersfoirde, ende alle dese drie bedevaerden sal hij doen binnen der eerster maent naistcomende, ende van elker bedevaert voirsz. sal Vreric voirsz. weder te huus wesen eer hij totten ander bedevairt uutreyden sal mogen, ende als hij alle drie dese bedevaerden gedaen heeft als voirsz. is so sal hij twee kaerssen binnen der kercke vander Goude offeren elcx een pond was wegende voir den heyligen sacrament. Voirt sal Vreric voirsz. 's gerechts vermaninge een bedevaert doen ten Heylingen bloede tot Wilsenack, ende mit deser uitsprake hebben die scepenen vander Goude hem beyden geseyt wel verzuent te wesen, ende dit heeft Vreric voirsz. geloift ende gewillecoirt te houden op een peijn van twintich pont ende der stedekuer, verploegen op sijn huus ende erff in Coster Ghisensteghe naist Huge Dapperssoens oestwaerts. Geschiede bij den scout ende gemene scepenen ter Goude anno negen ende veertich.

p. 14 tekstverlies door vochtinwerking

Harman van Dorsschen heeft ingeseten teghen onssen genadigen heer ende der stede vander Goude ende hem overgeseyt omdat hij in der nachte gecomen is in Vreric Jansz.'s huus in sijnre camer dat hij mit zinen wijve op sijn bedde ende heer Jan sijn soen priester bij hem op een ander bedde ende den voirsz. Vreric met onrecht verdedt ende sijn clederen ende kaerssen uut zinen huse gedragen ende veel onredelike worden nochtans dair toe gesproken. Een correxie hier na bescreven. Te weten dat hij Vreric ende zinen wijve vergiffenisse bidden sal van dien [onr...dene] ende overlast hem gedaen, ende dair toe bekennen dat hij dat mit onrecht en [die...kinge] mit ontecht ende in onrechten plaetsen dat gedaen heeft. Voirt is hem [overgeseyt] een sonnendage naistcomende te gaen des margens tusschen zeven ende acht uren mit [25] mannen om der kerck mit drie kaerssen in sijn hant elcx wegende een halff [pont] was, ende als hij inden toern comt sal sijn een kaers ontsteken, ende mit dien kaers bloetshoefts gaen ende barnende setten voir de heyligen sacrament ende dair over zinen knyen vallende ende sprekende drie paternoster ende drie Ave Maria, ende van dairen sal hij gaen mitten ander kaers mitten 25 mannen ter noodgoids ende aldair sijn ander kaers ontsteken ende sijn caproen offnemen ende die barnende setten voir onsse liever vrouwe ende dairmede vallen over zine knyen sprekende drie paternoster ende drie Ave Maria ende mitten derder kaers sal hij gaen mitten 25 mannen in sinte Anthoniscapelle, ende dair als voirsz. staet, verwillecoirt op sijn lijff, gesciede upten 9sten dach in september bij den scout, borgermeester ende gemenen scepenen anno '49.

p. 15

Geryt Robbrechtsz. want hem om zekere saken die hij tegen onssen genadige heer ende der stede vander Goude gebruect hadde, overgeseyt was ter correxie dat hij een bedevaert doen soude inden heyliger stadt van Romen eer hij binnen der Goude soude mogen comen, ende want hij binnen den middelen tiden eer hij dese bedevaert gedaen heeft, vanden Almachtigen God gebant is so dat hij blint geworden is. So hebben die bailliu, scout, borgermeesteren ende scepenen om versoeck van Geryts voirsz. magen den voirsz. Geryt gracie gedaen ende hem geconsenteert bynnen der Goude te mogen woenen ende bliven in dustanige schijn als waer dat Onsse Heer God hem bij graciën also [versprech] dat hij weder syende worde ende den bailiu, borgermeesteren ende gemenen scepenen in der tijt wesende naemaels dochten dat hij dese wel doen ende volbrengen mochte so mogen sij hem dese bedevaert vermanen te doen, ende binnen der eerster maent nadat vander bailliu, scout, borgermeesteren ende scepenen die vermaninge gedaen sal wesen so sal hij die bedevaert moeten doen tot Romen eer hij weder binnen der Goude soude mogen comen, ende dat hebben Andries Robbrechtsz. ende

¹ GTB. Meter. Beambte belast met het meten der ter markt gebrachte koopwaren.

² Van Gelder (1966), 269. Schelling, zilveren munt met de waarde van 12 penningen (= 6 stuivers).

Jacob Robbrechtsz. voir den voirsz. Geryt gelooft te houden op een peijn van 20 pont ende der stedekuer dit gesciede upten 20sten septembry anno '49 bij den gemene gerechte.

p. 15

Martijn Janssoen ingeseten tegen onssen genaden heere ende der stede vander Goude omdat hij onsse stededyenair ende gezworen verkenscutter hem in zinen dyenst gelet ende sijn verken die die scutter scutten soude hem ontjaget heeft, ende hem dairom overgeseyt een correxie hierna bescreven. Te weten dat hij een bedevaert doen sal t' onsse liever [ ] tot Aerdenborch ende dair goet betoen off brengen die gedaen te hebben tusschen dit ende den naisten vrededach¹ ende den scutter sijn scutloen betalen. Voirt sal hij gheven drie dusent steens te weten den Minrebroederen een dusent, sinte Anthonisgasthuus een dusent ende sinte Joestgasthuus een dusent, ende die drie dusent steens betalen tusschen nu ende den naisten vrededach verwillcoirt op een peijn van 20 pondt ende der stedekuer op sijn huus ende [erff] dat hij nu ter tijt bewoent ende gesciede bij den gemenen gerechte op sinte [Bavendach] anno '49

p. 16 *tekstverlies door vochtinwerking*

Geryt coman Cornelyssoen ende Geryt Willem die stoeldrayerssoen omdat sij des avonts inden doncker mit steen der goeder luden glasen an stucken geworpen hebben heymelijc sonder enige sake die zij op yemand en wisten, als heeren Gijsbrechts priesters glasen, heeren Kerstants glasen, Kerstant Allertssoen, Geryt Claessoens, Jan Wiggersz., meester Zijbrant Pelgrim IJsbrantssoens, meester Jacob Harsts ende Supinen up 't heylige geests erffs ende andere luden glasen overgeseyt een correxie hier na bescreven. Te weten dat hem twee taeringen² gegeven sijn in hoeren handen ende so veel ogen als si worpen so menich jair souden sij uter stede vander Goude moeten bliven op hoir lijff, dair sij mitten twee taerlingen acht ogen geworpen hebben, waerop sij gewillecoirt hebben acht jaren elcx uter stede vander Goude te bliven op die verbuertenisse van haren lijve. Voirt so hebben sij verwillcoirt up hoir lijff hierom nyemant tot ghenen dagen te misdoen nocht te doen misdoen heymelic noch openbair in gheenrewijs, ende dit gesciede upten 19sten dach in novembry bij den gerecht hier na bescreven als Aryaen Gerytsz. bailiu, Jan Claesz. van Zevenhusen scout, Wouter Gerytsz. borgermeester, Kerstant Claessoen, Geryt Paeuwenz., Jan van Leeuwen, Vreric Harmansz., Claes Jan Dammasz. ende Jacob Roemersz. scepenen, ende geviel in deser correxie naemaels enige versumenisse bij den personen voirsz. dat soude staen tot cavinge³ ende besceydenheden⁴ der goeden luden vanden gerecht in dier tijt wesende overmits dat die knechtkyns voirsz. noch jonc van jaren waren doe sij dese willecoir deden gelijc voirsz. staet [...].

p. 17

Heynric Arentsz. van Scarpenisse overgeseyt omdat hij gestolen hadde ende tegens onsen genadigen heer sijnre hoger heerlijkheit gebruect hadde, dat hij nu binnen 's dages sonneschyn uten vrijheit ende stede vander Goude wesen sal ende t' eynden 10 dagen daerna uten lande van Hollant ende van Zeelant trecken sal ende tot genen dagen daer weder in comen up sijn lijff, ende dit heeft hij verwillcoert te houden up sijn lijff voer Adryaen Geeritz als bailliu, Wouter Geeritz, borgermeester, Kerstant Claesz., Geerit Paeu, Jan van Leeuwen, Vrerick Harmansz., Claes Jansz. ende Jacob Roemersz. scepenen. Dit gesciede upten twintichsten dach in november in 't jaer ons heren anno 1400 negen ende veertich, ende omme die dieverije die hij gedaen hadde ende om bede beden wille der goeder lude vanden gerechte voirsz. soe heeft hem die bailliu voirsz. gracie gedaen dat men hem sijn oor off snijden sal.

p. 17

Om zekere bruecken die Dirc Aelbrechtssoen van Aemsterdam binnen der stede vander Goude gebruect heeft so heeft die selve Dirc Aelbrechtssoen die om dier bruecken wille gevangen was, hem selven overgegeven gewillecoirt ende gelooft in handen des bailuus in kennisse vanden scepenen uter stede ende vrijheit vander stede vander Goude te gaen ende wesen binnen deses dages sonneschijn ende morgen binnen des dages soneschijn⁵ te wesen uter heerlicheden des lants van Steyn ende in die vrijheit vander Goude ende heerlijkheit des lants van Steyn nyet weder te mogen comen binnen een jair naden dach van huden op die verbeurnisse van zinen lijve, ende om deser sake wille heeft hij gewillecoirt op sijn lijf nyemant van mijns herendyenaers noch vanden poirteren vander Goude te misdoen noch te doen misdoen mit woirden noch mit werken in gheenrewijs noch tot ghenen dagen, ende des is hij offgegaen alle vrijhede die hem te baten comen mochten also veer als hij hier in bruecklich vyel als vrijhede van kerckhoff ende dier gelijc dit gesciede upten 23sten dach in januario anno

¹ *GTB*. Vrededach, vrededag. De dag waarop een "stadsvrede" tusschen twee partijen begint of vernieuwd wordt.

² *Ibidem*. Ternic, taeringen, taerlingen; dobbelstenen.

³ *Ibidem*. Cavinge. Begroting, taxatie, berekening of raming van kosten of schade.

⁴ *Ibidem*. Besceidenheit; o.a. verstand, juist oordeel.

⁵ Sic, soneschijn, lees: soneschijn.

vijftich voir Aryaen Gerytsz. van Lis bailiu, Jan Claesz. van Zevenhusen scout, Kerstant Allertsz. borgermeester, Jacob Roemersz., Heynric Melisz. ende Gijsbert Jansz. scepenen.

p. 18 doorgehaald

Leonaert Aryaen Beylincksoen hem overgeseyt om zeker woirden die hij opten gerechte ende vroetscap vander stede gesproken geeft een correxie hiernaes bescreven. Als dat hij tusschen nu ende beloken pynsterdach naistcomende sal uter

p. 18

Claes Vonck om zeker onbehoirlike spitige woirden die hij op ende tegen den gerechte ende vroetscap vander stede gesproken heeft omdat sij die wijn op lager gelt geset hadden te tappen dan se dair te voren gegouden¹ hadde ende oic allen den genen vloecte die dair over te rade geweest hadden hem overgeseyt een correxie hier na bescreven. Als dat hij tusschen nu ende beloken pynsterdach naistcomende utgaen sal een bedevaert tot onsse liever vrouwen te Neenzeel, ende nyet binnen der vrijheit vander Goude weder mogen comen hij en sal eerst goet warachtich betoen gebrocht hebben dat hij die bedevaert als dan gedaen sal hebben. Dit gesciede upten 6sten dach in meye anno een ende vijftich bij Jan van Noirtich scout, Willem Aelbrechtsz. ende Jacob Roemersz. borgermeesters, Heynric Aelbrechtsz., Florys Gaergoetsz., Gijsbert Dirc Hagensz., Dirc Cutert, Geryt Claesz. ende Claes Jan Ockersz., scepenen. Verwillecoirt in kennisse vanden gerechte voirsz. op een peijn van 20 pont ende der stedekuer dair Pieter Aelbrecht Splyntersz voir geloift heeft mit Claes Vonck voirsz. op Pieters voirsz. erve in die Coestraet ende Claes voirsz. geloift Pieter voirsz. scadeloes te houden.

p. 18

Leonairt Aryaen Beylincksz hem overgeseyt om zeker onredicheit ende quaden gebare van woirden ende wercken die hij bedreven heeft tot Pieters mitten eyeren ende oic om quaet gelaet dat hij inder nachte ende bij ontijde bedreven heeft bij den strate binnen der Goude, een correxie die hiernaes bescreven staet. Te weten dat hij tusschen nu ende pynsterdach naistcomende gaen sal uuter vrijheit vander Goude ende nyet weder in der vrijheit der selve stede mogen comen, hij en hebbe eerst twee bedevaerden gedaen. Eerst een bedevaert tot sinte Joest [ende] voirt vandaen een bedevaert tot sinte Jacobus in Galissien ende dair goet betoen off gebrocht hebben dat hij de bedevaerden beyde gedaen heeft, verwillecoirt op een peijn van twintich pont ende der stedekuer dair Aryaen Beylinc sijn vader voir geloift heeft op sijn huus ende erve dat hij bewoent op die westzide vanden Haven, ende Lenairt voirsz. geloift zinen vader voirsz. scadeloes te houden. Dit gesciede upten 6sten dach in meye anno een ende vijftich bij den selve gerechte laetst voirsz.

p. 19

Om zekere brucken die Aryaen Boegaerts binnen der stede vander Goude gebruect heeft die zelve Aryaen Boemgaert voirsz. die om zekere brucken wille gevangen was hem zelve overgegeven gewillecoirt ende geloeft in handen des baeluus in kennissen van scepenen uutter stede ende vriheyte vander stede vander Goude te gaen ende te wesen binnen des dages sonneschijn ende mergen binnen des dages sonneschijn te wesen uut ter herlicheyden des lants van Steyn ende in die vriheyte vander Goude ende herlicheyte des lants van Steyn nyet weder in te mogen comen binnen vijff jaeren naden dach van huden op die verbuertenisse van sinen liven ende om deser sake wille heeft hij gewillecoirt op sijn lijff niemant van mijns heerendeyners noch vanden poirteren vander Goude te misdoen noch te doen misdoen mit woirden noch mit werken in geenrewijs noch tot genen dagen, ende des is hij ofgegaen alle vriheyden die hem te [baten] comen mochten alsoe ver als hij hier in brukich viel als vriheyden van keerchoff ende diergelijc. Dit gesciede opten 21ste dach in julyo anno een ende vijftich voir Geryt Dircxz. baeliuu, Jan van Noitich scout, Willem Aelbrechtsz. ende Jacob Roemersz. borgermeesters, Florys Claes Gaergoetssoen ende Gijsbrecht Dirc Hagensz., Geryt Claesz. ende Claes Jan Ockerssoenssoen, scepenen.

p. 19 tekstverlies door vochtinwerking

Om zekere brocken die Aernt Pieterssoen binnen der stede vander Goude gebruect heeft. In den eersten dat hij hem vermat te bewisen mit twee burgermeesters dat die sake ende brocken dair hij aff bewijst was gesceyt souden wesen buten der marct die borgermeesters voirsz. alsoe niet te gedeuchen en was alsoe hij 't hem vermeten hadde. Voirt dair en t' eynden doe Jan die Lichte vanden poirt gebrocht wordt ende hij uuter stede ginc doe seyde Aert Pieters voirsz. gedenct die twe ende dertich cronon die ic voir u hebbe moeten betalen ende dat ick [er] [daertoe] noch vertich hebbe tot in uen besten ende syet dat ghij uen [.eers] [gedenct], dair voir soe sal

¹ Sic, gegouden, lees: gehouden.

ju correctie wesen als dat ghij tusschen dat ende manendage [naistcomende] binnen des dages sonnenschijn uitgaen sult tot onsser liever vrouwen ten Aeyseel ende goet betoen dair off te brengen dat ghij die bedevaert [volcomenic] gedaen hebt ende niet weder binnen der stede te comen ghij en hebt [dat] betoen up den gerechte getoent dat sij 's geloven dat ghij die bedevaert gedaen hebt. Dit gesciede opten 12sten dach in august[o] anno [een] ende vijftich voir Jan van Noirtich scout, Willem Aelbechtssoen ende Jacob Roemerssoon burgermeesters, Dirc Govaert Hoenssoen, Florys Claes Gaergoetsz., Gijsbert Hagenssoen, Dirc Cutert Jacobssoen ende Geryt Claessoen, scepenen.

p. 20

Om sekere bruecken willen die Adriaen Peyen gedaen gheeft binnen der stede vander Goude an Geryt Martijnsz. de wisselairs huys ende an sijn wercluyde ende die muer foirtselang omgesteken ende gebroken heeft, dair voir so sal u correctie wesen als dat ghij tusschen dit ende over achte dagen naestcomende binnen 's dages sonnenschijn uitgaen tot een bedevairt tot sinte Thomas te Cantellenberch in Engelant¹ ende goet betoen dair off te brengen off te senden eer ende all wair dat hij zijn bedevairt eer gedaen hadde dan tusschen dit ende meydach naestcomende soe en sal hij nochtans niet in comen voir meydach naestcomende ende dat heeft hij verwillecoert, borge &. Dit is gedaen upten lesten dach in septembry anno 14 een ende vijftich bij den scout Jan van Noirtich, burgermeesteren Willem Aelbrechtsz., Jan Rommersz. scepenen Heynric Aelbertsz., Dirc Govaertsz., Florys Claesz., Ghijsbert Hagen ende Geryt Claesz. ende Jacob Claesz. loefft voir Adriaen Peye voir 20 Lb.² ende der stedekuer ende Peye loeft Jacob Claesz. scadeloes te houden.

Daaronder, in andere hand:

Adriaen voirsz. heeft sij bedevairt gedaen als boven gescreven staet ende daer off gebrocht betoech upten 21sten dach in maerte anno 1457 voir.

p. 20 tekstverlies door vochtinwerking

Jacob Gerytsz. die men heet Bochel. Is sijn correctie vander stedehouder des bailuys, den scout, burgermeesteren ende scepenen vander stede vander Goude om onredelicke saken wille die hij tegens den heren ende der stede gedaen heeft. Dat is te weten dat hij mit meer anderen gecomen is ander stedetoern ende hebben dair ingesloten enige die dair van mijns heren ende vander stedewegen in waren voirt soe riep hij: "Wel an, wel an" ende hadde steenen in sijn hant om hun tegens den heere ende der stede te verweren ende riep: "Greys God, geve hun allen dat vallend euvel", dair voir sal hij gaen een bedevairt tot onser vrouwen t's Hertogenbossche ende dair off goet betoen senden dat hij die bedevairt gedaen heeft, ende als hij sijn betoen hyer gesent sal hebben so sal hij dair [...] uut der stede vander Goude uut der bailuscap vander Goude ende uter heerlicheyt [van] [den] lande van Steyn wesen ende blijven vijff jair lang up sijn lijff, ende hij sal gaen binnen des dages sonnenschijn uter stede uut der bailuscap ende uut der heerlicheyt voirsz. gaen ende blijven als voirsz. is. Hier hebben bij ende over geweest Geryt Dircx als stedehouder des bailuys, Jan van Noertich als scout, Willem Aelbrechtsz. als [burgermeester], Heynric Aelbrechtsz., Dirc Govaertsz., Ghijsbrecht Dircxz., Dirc [Cutert], [Geryt] Claesz. ende Claes Jan Ockersz. als scepenen ende dit heeft [hij] [gewillecoirt] up sijn lijff. Actum 18 dage in decembry anno '51.

p. 20a

Alsoe Danel Woutersz., Jan van Scouwen en Heynrick Willemsz. sekere bruucinge ende gerucht gemaect hebben inde wake upter stedehuus after in die raetkamer contrarie der kuer ende ordonnacie vander stede dat ons van hem noch nyemand te luden en staet, dair voir dat sij mijn heer ende der stede ter betering doen sellen. Eerst dat sij een bedevairt doen sel voir dat heylige sacrament ter Goude inde kercke ende setten dair een waskaerse elcx een lb. was ende spreken een paternoster op hoir knyen, ende noch een bedevaert in die Noetgoets hier gelijc elcx mit een waskaerse wegende een pont was twisken dit ende den sonnendage naestcomende ende alsoe dit noch niet genoegh en is soe sellen sij noch ter beteringe doen ende gaen een bedevaert tot onsse liever vrouwe tot Halle ende Halsberch ende gaen tot twisken dit ende sinte Jacobsdach naestcomende ende dair goet betoen off brengen dat sij die bedevaert gedaen hebben ende dair toe een bedevaert te Colen totten heilige drie coningen te vermaingen vanden gerechte dit ende bamis³ ende indien als deze laetste bedevaert hier en boven niet vermaent en worde soe sullen sij dair of quit wesen. Actum den 14en dach in julio anno '81.

p. 20a

¹ Cantellenberch in Engelant; Canterbury in het graafschap Kent, Engeland.

² Lb. aanduiding voor Pond wordt gebruikt als het een geldwaarde betreft, de aanduiding lb. als het een gewichtsmaat is.

³ *Strubbe en Voet* (1991) 447. Sinte Bavendach, St. Bavo, Bamis, 1 oktober.

Alsoe Mathijs Jans sekere bruucinge ende gerucht gemaect hebben in die wake upter stedehuis after in die raetkamer contrarie der kuer ende ordonnacie vander stede dat ons van hem noch nyemand te luden en staet, dair voir dat sij mijn heer ende der stede ter betering doen sel, eerst een bedevairt doen sel voir dat heylige sacrament ter Goude inde kercke een sonnendage naestcomende onder die hoechmisse ende setten eerst een kaerse van een half pont was ende spreken een paternoster up sijn knyen, ende noch een bedevaert in die Noetgoets dier gelijc upten selven sonnendach ende setten dair een kaerse van een half pont was, ende also dit noch nyet genoeg en is soe sel hij noch ter beteringe doen ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen te Halle ende te Halsberge ende gaen uut twisken dit ende Goude kermisdach naestcomende of achte dagen dairna anbegrepen ende dair goet betoen of brengen dat hij die bedevaert gedaen heeft, ende dair toe een bedevaert te Coelen totten heyligen drie coningen te vermaninge vanden gerechte twisken dit ende barnis ende indien hem dese laetste bedevaert hier en boven niet vermaent en worde soe sel hij dair of quyt wesen. Actum den 26en dach in julio anno '81, ende dit heeft hij geloofd te houden ende voldoen up die verbeurtenisse van sijn rechterhant.

p. 20av

Inden name des heren amen, wi deken D[irc] Kerstantsz. twisken Ysel ende Lecke ende ter Goude rechter uut consentacien ende onderwisinge der geleerde gesien ende gehoirt ende ondertast¹ uut verdienste der saken die welke Jan die messemaker bedreven heeft in 't aenschijn der heiliger kerken twee personen dien enen voir ende dan anderen na den eersten Wesel ende den anderen t' Utrecht wair om een uut macht der heiliger kerken in dese scriften differyeren pronuncieren sententieren wairt openbaer soude openbairlic gecorrigeert sellen wesen, wairom dat hij sal staen up die caeck hebbende in elke hant een spinrok ende dit gedaen wesende soe sel hij binnen sonnenschijn uut de stede vander Goude gaen te bedevaert tot onser vrouwen ten Inseel ende dair goet betoen of brengen dat hij die bedevaert gedane heeft.

p. 21 tekstverlies door vochtinwerking

Also Jan die Moy dreygelike onredelike ende onbescheyden woirden gesproken heeft upten scout in dienste van mijnen genadige here om rechtswille dat hij up Jan die Moy gevordert heft, dair voir sal hij den here ende der stede te beteringe doen een bedevairt tot sinte Jacobs in Compostel tot vermaninge des gerechts ende dair toe sal hij den mynrebroeders geven tusschen dit ende sinte Pietersdach ad cathedram² naestcomende 10.000 steenen dit was gedaen upten 22sten dach in decembry anno '51 in tegenwoirdicheyt van Jan van Noortich scout, Jacob Rommersz. burgermeester, Heynric Aelbrechtsz., Dirc Govaertsz., Florys Claesz., Ghijsbrecht Dircxz., Geryt Claesz. ende Claes Jansz. scepenen.

p. 21 tekstverlies door vochtinwerking

Also Cornelis binnen der stede vander Goude gecomen ende mit valschen teerlingen bevonden is ende heeft dair mede vertieringe gehadt, dair voir dat sine correxie is dat hij huyden binnen t's dagens sonnenschijn uut der stede vander Goude uut der bailiusscap vander Goude ende uut der heerlicheyt vanden lande van Steyn gaen ende blijven al tot ewigen dagen up sijn lijff. Dit was gedaen in tegenwoirdicheyt Geryt Dircxz. stedehouder des bailuys, Jacob Rommersz. als borgermeester, Heynric Aelbrechtsz., Dirc Govaertsz., Ghijsbrecht Dircxz., Claes Jansz. als scepenen upten 24sten dach in decembry anno '51.

p. 21 tekstverlies door vochtinwerking

Also Huce Dircxz. van Loenresloot³ bij nacht ende bij ontijde gecomen is mit meer anderen anden stedetoorn dair enige van mijns heren ende vander stedewegen in waren ende hebben die dair in gesloten, ende sijn wech gegaen ende Huce voirsz. heeft dair [...] hoepster up sijnen hals genomen om hun dair mede tegens den here ende der stede[...] verweren ende riep: "wel an, wel an", dair voir sal hij een bedevairt doen tot [sinte] Thomas te Cantelenberge, ende hij sal uut der stede vander Goude gaen tuschen [dit] ende onser vrouwendach te lichtmisse⁴ naestcomende en goet betoen vanden bedevairt [...] [...] ende nadat hij sijn bedevairt gedaen sal hebben ende sijn betooch hier gesent heeft, soe sal hij nochtan[...] [...] binnen der stede niet comen ten sij bij den meesten ommeseggen vanden geregte dit is gedaen bij den scout Jan van Noortich, bij den burgermeester Willem Aelbrechtsz., bij den scepenen Heynric Aelbrechtsz., Dirc Govertsz., Florys Claesz., Ghijsbrecht Dircxz., [...] Cuter, Geryt Claesz. ende Claes Jan Ockersz. upten 29sten dach anno '51. Dit betoen is gecomen upten 15sten dach in februario anno [...].

¹ *GTB*. Ondertasten; tot op den bodem onderzoeken, trachten te doorgronden, of ook peilen, doorgronden, door onderzoek iets te weten komen.

² *Strubbe en Voet* (1991) 515. Sinte Pietersdach ad cathedram; 22 februari.

³ Loenersloot, gem. Stichtse Vecht, prov. Utrecht.

⁴ *Ibidem*. 495. O.L.V. lichtmis, Vrouwendag ter lichtmis, 2 februari.

p. 22 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Cornelis Govairtsz. bij nacht ende bij ontijde mit meer anderen gecomen is anden stedetoorn dair enige van mijns heren ende vander stedewegen in waren ende hebben die dair in gesloten ende sijn vandaen gegaen ende hebben veel onstantelike¹ saken bedreven, dair voir dat Cornelis voirsz. sijn correctie is dat hij tusschen dit ende onser vrouwendage te lichtmisse naestcomende uut der stede vander Goude gaen sal ende een bedevairt doen tot heyligen drie coningen te Colen ende niet weder binnen der stede vander Goude comen en sal voir die tijt dat hij goet betoen gesendt sal hebben dat hij die bedevairt gedaen heeft ende dair en t' enden niet binnen der stede comen ten sij bi consent vanden meesten ommeseggen vanden gerechte up sijn lijff. Dit was gedaen in tegenwoirdicheyt van Ghijsbrecht Dirc Hagensz. als scout, Willem Aelbrechtsz. ende Jacob Rommersz. als burgermeesteren, Heynric Aelbrechtsz., Dirc Govairtsz., Dirc Cuter Geryt Claesz. ende Claes Jan Ockersz. als scepenen upten derden dach in januario anno '52.

p. 22 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Symon Heynencz. die men quade Symon heet bij nacht ende bij ontijde gecomen is ende heeft Jan Dircxz. ende meer ander vergadert ende is dair mede gecomen voir der stedetoorn dair enige van mijns heren ende vander stedewegen in waren ende heeftse die dair in gesloten ende heeft mit sinen gesellen geroepen: "wel an, wel an" mit meer andere onredelicken woirden ende, dair voir dat Symons voirsz. correctie is dat hij tusschen dit ende den sondage naestcomende uut der stede vander Goude uut der bailiusscap vander Goude ende uut den heerlicheyt vanden lande van Steyn gaen sal ende een bedevairt doen tot sinte Jacobs in Compostel ende daer off goet betoen senden dat hij die bedevairt gedaen sal hebben ende nadat hij sijn betoen hier gesendt sal hebben soe sal hij uut der stede vander Goude uut der bailiusscap vander Goude ende uut der heerlicheyt vanden lande van Steyn wesen ende blijven 10 jair lang aftereen up sijn lijf. Dit was gedaen bij Jan van Nortich als scout, Jan Willemsz. burgermeester, Harman Jacobsz., Willem Aelbrechtsz., Jan van Leeuwen, Ghijsbrecht Dircxz., Jacob Rommersz. ende Adryaen Heynricxz. scepenen upten 10den dach in januario anno '52.

p. 23

Also Jan Dircxz. die men mijn joncker van Houdenberch heet bij nacht ende bij ontijde gecomen is ende heeft enige toegesproken ende vergadert ende is dair mede gegaen voir der stedetoorn dair enige van mijns heren ende vander stedewegen in waren ende dair enige van sinen medegesellen den toorn toesloten ende bedreven meer ander onredelike saken [...] dair voir dat Jans correctie is dat hij uut der stede vander Goude uut der bailiusscap vander Goude ende uut der heerlicheyt vanden lande van Steyn gaen sal tusschen dit ende sinte Pieterdage² naestcomende ende een bedevairt doen tot den heyligen drie coningen te Colen ende dairna weder in die stede vander Goude in die bailiusscap vander Goude noch inden heerlicheyt vanden lande van Steyn niet te comen voir die tijt dat hij dat hij goet betoen vanden voirsz. bedevairt gebrocht sal hebben. Voirt soe sall hij noch een bedevairt doen tot sinte Jacobs in Compostel in Gallisien tot vermaninge des gerechts. Verwillecoirt up sijn huus ende erve dit was gedaen bij Jan van Noortich scout, Jan Willemz ende Heynric Aelbrechtsz., burgermeesteren, Herman Jacobsz., Willem Aelbrechtsz., Jan van Leeuwen, Ghijsbrecht Dircxz., Jacob Rommersz. ende Adriaen Heynricxz. scepenen upten 24sten dach in januario anno '52.

p. 23 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Heyn Fransse een tabbairtlaken toebehoerende Ghijsbrecht van Zweten ende meer [laken] te Leyden gestolen heeft dair hij sijn lijff an verbuert heeft, mer uut speciaelic bede ende [begeerte] vanden burgermeesteren, scepenen ende gerechte soe heeft die bailiu van mijns heren wegen hem [gracie] gedaen vanden lijve des so sal hij gegeselt wesen ende sal huyden binnen 's dage [sonneschijn] uuter stede vander Goude gaen ende tusschen dit ende en sonnendach naestcomende [uuten] Landen van Hollandt Zeelant ende Vrieslant gaen ende dair uut wesen ende blijven tot [ewygen] [dagen] [up] sijn lijff. Gedaen bij Geryt Dircxz. als stedehouder des bailiuis, Jan Willemsz., [Heynrick] [Aelbrechtsz.] burgermeesteren, Harman Jacobsz., Jan van Leeuwen, Florys Claesz. ende meer [...] [...] upten dertichsten dach in maerte in 't jair 1452.

p. 24 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Lijsbeth Clinckairts om sekere bruecken wille hoir selven verwillecoirt heeft dat sij bynnen der stede ende vrijheyte vander Goude noch binnen eenre mijle na ommegeens niet comen noch wesen en sal binnen vijff jairen naestcomende up hoir lijff. Dit was gedaen upten 20sten dach in mey anno '52, bij mijne here van Schagen, Geryt

¹ GTB. Onstantelijc; onbehoorlijk, ongepast, onbetamelijk.

² *Strubbe en Voet* (1991) 515. sinte Pieterdage, hier, gezien de datering van het vonnis, Ad Cathedram, 22 februari.

Dircxz. stedehouder des bailius, Jan Willemsz. als burgermeester, Harman Jacobsz., [Willem] Alebrechtsz, Florys Claesz., Ghijsbert Dircxz., Adriaen Heynricxz.

p. 24 *tekstverlies door vochtinwerking*

Omdat Claes Woutersz. van Amersfoirde onsen genadigen here van [Bourgongen] [gevloect] heeft dat hij 't fallende euvel¹ hebben mochte also lange als hij [w...] wair ende alle diegene die hem lieff hadden so heeft hij hem verwillecoert ter stontd uter stede vander Goude ende t' avont binnen 's dages sonnenschijn uter bailiuscap vander Goude ende uter heerlicheyt vanden lande van Steyn ende binnen drie dagen dair na uten lande van Hollant Zeelant ende van Vrieslant te gaen sal ende dair na tot ewigen dair uut wesen ende blijven up sijn lijff. Actum 17 dage in junio anno 1452.

p. 24 *tekstverlies door vochtinwerking*

Om veel onnutte saken wille die Willemtgen Jan Heynensz' boel² gedaen heeft binnen des stede vander Goude, soe heeft zij verwillecoirt up hoir lijff binnen vijff jaeren na den derden dage van julio naestcomende binnen der stede noch bailiuscap vander Goude noch in der heerlicheyt vanden lande van Steyn te comen noch te wesen. Actum 22 dage in junio anno '52 bij Willem Jan als scout, Jan Willemsz. ende Heynric Aelbrechtsz., burgermeesteren, Willem Aelbrechtsz., Jacob [Rommersz.] ende Adriaen Heynricxz.

p. 24 *tekstverlies door vochtinwerking*

[Om] veel onnutte saken wille die Diewer Mathijs Martijns zoons wedue gedaen heeft, [so] [heeft] zij verwillecoirt binnen drie jaeren na den derden dage van [judio] [naestcomende] binnen der stede noch bailiuscap vander Goude noch binnen der heerlicheyt [vanden] [lande] van Steyn niet te comen noch te wesen up hoir lijff. Actum 23 [dage] [in] junio anno '52, bij Willem Jan als scout, Jan Willemsz. ende Heynric Aelbrechtsz., [burgermeesteren] [Jan] [van] [Leeuwen], Ghijsbrecht Hagen ende Jacob Rommersz.

p. 25 *tekstverlies door vochtinwerking*

Omdat Jan die Quaert sijn moeder gehouden heeft dat se Willemtgen van Rijn sloech ende om veel meer onredelike saken wille die hij an sijn moeder bewesen heeft, so sal hij een bedevairt gaen te Romen ende sal uter stede gaen tusschen nu ende sinte Margryetendage³ naestcomende ende sal dairna uter stede ende uter bailiuscap vander Goude ende uter heerlicheyt vanden lande van Steyn wesen ende blijven een jair lang nadat hij sijn bedevairt voirsz. gedaen sal hebben ende sijn betoen alhier gesent sall hebben [verwillecoert] up sijn lijff. Actum drie dage julio anno '52, bij Willem Jan als scout, Jan Willemsz., Heynric [Aelbrechtsz.] [burgermeesteren], [Harman] [Jacobsz.], [Jan] [van] Leeuwen, Florys Gaergoet, [Ghijsbrecht] [Hagens], [Jacob Rommersz.]

Jan heeft sijn betoech gesent upten 10 dach in september anno '59 dat hij sijn bedevairt gedaen [heeft] ende him is geleyde gegeven van sijn jair bij also dat hij hem duechtlic draecht so en sal men him dat sijn jair niet vermanen. Willem Jan scout, Gerit Claesz. burgermeester en scepenen [...sonden] Gijsbert.

p. 25 *tekstverlies door vochtinwerking*

Om Louwe Geryt Louwensz.z. Jan van Noortich scout van ons genadigen [here] [wege] zeker onredelike dreygelike woirden gegeven heeft in tegenwoirdicheyt des [gemenen] gerechts, dair voir sal hij gaen tusschen nu ende pinxterdage naestcomende een bedevairt tot sinte Joests in Pickaerdien ende dair off goet betoon brengen ende dair en [t' enden] een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot vermaninge des gerechts. [Hier] waren bij Jan van Noirtich als scout, Jan Woutersz., Geryt Claes, burgermeesteren, Jan Willemsz., Herman Jacobsz., Ghijsbrecht Dircxz., Dirc Cuter, Willem Claesz., [Adriaen] Gerytsz. ende Volprecht Dircxz. Actum up sinte Valentijnsdach⁴ anno '52.

p. 25 *tekstverlies door vochtinwerking*

¹ *GTB*. Fallende euvel, vallende ziekte; ziekte die gekenmerkt wordt door plotseling intredende aanvallen van krampen gepaard met verlies van het bewustzijn.

² *GTB*. Boel; geliefde, vrijster, bijzit.

³ *Strubbe en Voet* (1991) 499. Sinte Margryetendage, St. Margaretha van Antiochië, St. Margriet; 20 juli.

⁴ *Ibidem*, 537. Sinte Valentijnsdach, Valentinus, St. Valentijn, 14 februari.

Also Aechte Volpaert Jansz.'s dochter overhorich geweest heeft der [stede] geboden ende om andere onredelike woirden die zij gesproken heeft, soe sel zij dair voir geven den zusteren van sinte [Maria] Magdalenen 8.000 steens ende die betalen die helft [tusschen] [nu] ende den naesten vreededach ende die ander helft den naesten vreededach dair naestcomende. Hier waren bij Jan van Noirtich als scout, Jan [Woutersz.], Geryt Claesz., burgermeesteren, Jan Willemsz., Herman Jacobsz., Ghijsbrecht Dircxz., Dirc Cuter, Willem Claesz., Adriaen Gerytsz. ende Volprecht Dircxz. Actum 20 dage in february anno '53.

p. 26 tekstverlies door vochtinwerking

Also Lenaert Adriaensz. voir zuene vanden gerechte overgeseyt die in tegenwoirdicheyt des gerechts geseyt heeft dat hij die zuen niet houden en wilde, voort seyde hij dat die scepen een valsche vonnisse gewijst hebben als valsche boeven ende is vanden vierscaer gegaen wair hem die scepenen ontboden weder te comen des hij niet en heeft willen doen ende doe volchden him die scout, burgermeesteren ende scepenen ende geboden him ter stondt van mijnen genadigen heeren ende vander stede wegen tegens de heere ende der stede in te leggen dair hij up [antwoirde] ende seyde dat hij niet inleggen en woude noch en soude al wairt ghij alle ridders van uwen lijve, ic scijte in uwer dadinge¹, dairenboven so heeft hij een van de stedewackers bij nachte zeer geslagen ende groten overlast gedaen ende [om] dese [ende] veel meer andere onredelike saken die hij tot anderen tijden gedaen heeft. So sal hij huyden binnen t's dages sonneschijn gaen uter stede ende vrijhey vander Goude ende morgen binnen t's dages sonneschijn uter bailiuscip vander Goude ende uter heerlicheyt vanden lande van Steyn ende dair en t' eynden so sal hij bedevairen gaen te weten een bedevairt tot sinte Pieters ende sinte Pouwels ten hogen Romen ende een bedevairt tot sinte Jacobs te Compostel in Galissien ende van elker bedevairt goet betoon senden dat hij die bedevairden gedaen sal hebben ende nadat hij sijn betoon hier gesendt sal hebben so sal hij noch dair en t' enden wesen ende bliven uter stede ende vrijhey vander Goude uter bailiuscip vander Goude ende uter heerlicheyt vanden lande van Steyn vijf jair lang ende dit heeft hij verwillecoirt up sijn lijff.

p. 26 tekstverlies door vochtinwerking

Also Jan Dircxz. die men seyt Jan Gat Willem die smit overlast gedaen boven gelofte die hij den heren vanden rade inden Hage gedaen heeft ende om veel meer andere overdaden wille die hij tot veel tijden gedaen heeft soe sal hij up en dinxdach naestcomende binnen uter² stede vander Goude gaen ende des anderen dages binnen t's dages sonneschijn daerna [...en] drie mijlen verre vander stede vander Goude ende dair en en t' eynden binnen [drie] [mijlen] na ommegeens vander stede vander Goude niet comen binnen den eersten tien jaren up sijn lijff voort heeft hij verwillecoirt up sijn lijff dat [...] [...] der voirsz. tijt van tien jaeren binnen den drie mijlen nader Goude niet [...] [...] sal up enige kerckhoven noch in genen kercken dair hij enige [...] [...] sal mogen hebben ende voort so verwillecoirt Jan Dircxz. voirsz. noch up [...] [...] dat hij nyemande om dese correxie wille misdoen noch doen misdoen [...] [...] Actum upten lesten dach in junio anno '53.

p. 27

Also Jacob coman Willem Claesz.z. in der stedehuys gecomen is ende heeft Jan Jansz. 't scoutenclerck dreygelike woirden gegeven om rechtswille, soe sal hij een bedevairt gaen tot onser vrouwen tot Amersfoirde ende sal utgaen tusschen nu ende groten vastelavont naestcomende ende niet weder binnen der stede vander Goude comen voir dien tijt dat hij die bedevairt gedaen sal hebben ende betoen dair off gesent dat hij die bedevairt gedaen heeft, ende noch dair toe een bedevairt tot sinte Anthonys in Vyanoy tot t's gerechts vermaningen. Actum bij den scout, burgermeesteren ende gemenen scepenen 29 dage in januario anno '54 verwillecoirt up sijn lijff.

p. 27

Also Dirc Aerntsz. veel onredelike saken bedreven heeft tot Geryt Dircxz. stedehouder des bailiuy so sal hij een bedevairt gaen totten heyiligen drie coningen te Colen ende sal utgaen tusschen nu ende meydage naestcomende ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacobs te Compostel in Galissien tot t's gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillecoirt up sijn lijff. Actum voir den scout, burgermeesteren ende alle den scepenen upten 7den dach in april anno '54.

p. 27

Also Willem Jansz. die men seyt die Croon veel onredelike saken bedreven heeft tot Geryt Dircxz. stedehouder des bailiuy ende anderswair, so sal hij een bedevairt gaen tot sinte Joests ende sal utgaen tusschen nu ende

¹ GTB. Dadinge, dading; rechtsgeding.

² Sic, naestcomende binnen uter, lees: naestcomende uter.

meydage naestcomende ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacobs in Compostel in Galissien tot t's gerechts vermaninge. Actum 9 dage in april anno '54 ut supra.

p. 27

Also Oudzier Claes heer Jacobsz.z. veel onredelike saken bedreven heeft tot Geryt Dircxz. stedehouder des bailiuis ende anderswair, so sal hij een bedevairt gaen tot onse vrouwer tot Amerfoirde ende sal utgaen tusschen nu ende beloken pnyxter¹ naestcomende ende dair toe een bedevairt tot onse vrouwen te Nyenzeel tot t's gerechts vermaninge. Actum 9 dage in meye anno ut supra.

p. 27

Also Jan vanden Bosch de stede exsiseners veel onstantelike woirden gegeven ende oic die selve gedeycht heeft te slaen omme der stede exsijns wille dat men van him noch van nyemende verdagen en wil, dair om sal hij een bedevairt gaen tot onser vrouwen tot Aken ende sal utgaen tusschen nu ende sinte Jacobsdach naestcomende ende en sal niet weder binnen der stede comen voir die tijt dat hij dien bedevairt gedaen ende betoon dair off gebrocht sal hebben eer hij binnen der stede weder comen sal ende dair en t' enden een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot t's gerechts vermaninge, dit heeft hij verwillecoirt up sijn lijff. Actum bij Geryt die Jonge, scout ende bij den gerechte ut supra 27sten dach in junio ano '54.

p. 28

Also Cornelis Govertsz. die men lange Neel heet bij nacht ende bij ontijden gecomen is voir Jan Pieter Venenz.'s huys ende heeft dair onredelike woirden gesproken boven eene zuene die gemaect is tusschen Jan Pieter Venenz. ende Jan Dircxz. ende in der uitsprake vander zoene die hun bij den gerechte overgeseyt is geseyt heeft dat hij niet doen ende woude 't gene dat hem 't gerechte overseyde, dair voir dat hij sal tusschen nu ende en meyendage naestcomende utgaen sal ende een bedevairt doen tot onser vrouwen te Halle ende dair off goet betoon brengen eer hij weder binnen der stede vander Goude comen sal ende dairenboven een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot vermaninge des gerechts. Dit is gedaen bij Jan van Noirtich scout, Jan Woutersz. ende Geryt Claesz. burgermeesteren, Jan Willemsz., Ghijsbrecht Dircxz., Dirc Cuter, Willem Claesz. ende Volpert Dircxz. als scepenen. Actum 28 dage in februario anno '53.

p. 28

Also Willem die Gorter bij nacht ende bij ontijden gecomen is in Jan Pieter Venenz.'s huys mit enigen die dair onredeliken leefden boven eenre zuene die gemaect was tusschen Pieter voirsz. ende Jan Dircxz. dair voir dat hij een bedevairt gaen sal tot onser liever vrouwen tot Aken ende sal tusschen nu ende meyendage naestcomende utgaen ende niet weder binnen der stede vander Goude comen voir die tijt dat hij sijn bedevairt gedaen sal hebben ende dair off goet betoon brengen eer hij binnen der stede comen sal, ende dair toe en bedevairt tot Romen tot t's gerechts vermaninge. Dit is gedaen bij den scout, burgermeesteren ende scepenen voirn. ende upten dan ende in 't jair voirsz.

p. 28 tekstverlies door vochtinwerking

Also Ghijsbrecht Jan Willemsz.z. boven dat hij tegens Luyt oude Jansz. ingeseten [heeft] den selven Luyt oude Jansz. groten overlast gedaen heeft up sijn erve [dair] [voir] sall hij een bedevairt gaen tot t's gerechts vermaninge tot onser vrouwen te Nyenzeel, ende dair toe sal hij den [mynrebroederen] geven ende betalen ses duysent steens tusschen dit ende den [naestcomende] [meyedach] ende dit is gedaen upten 7den dach in septembry anno '53 [dair] [bij] [waren] Michiel Symensz scout, Jan Woutersz. ende Geryt Claesz. burgermeesteren, [Ghijsbert] [Dirc] Hagensz., Dirc Cuter, Volprecht Dircxz. [Dit] heeft hij verwillecoirt

p. 29

Also Jan Claesz. die smit gecomen is up die Cleywechspoint in die waeck ende heeft der stedestock omme geworpen ende die sloten gestopt ende in stucken geslagen, dair voir dat hij geven sal den Magdalenen 6.000 steens ende sinte Anthonysgasthuys 6.000 steens ende dair toe sal hij de slotemaker vernoegen² van die sloten te vermaken, ende dair toe sal hij noch een bedevairt gaen tot onser vrouwen te Nyenzeel tot t's gerechts

¹ Sic, pnyxter, lees: pynxter.

² GTB. Vernoegen. Hier in de betekenis van voldoen, betalen.

vermaninge, te betalen tot Goude kermisse naestcomende, verwillecoirt up sijn huus. Actum bij den scout ende al den gerechte 26 dage in julio anno '54.

p. 29

Also Pieter Heynricxz. gecomen is up die Cleywechspoint in die waeck ende heeft der stedesloten mit doecken, dair voir sal hij geven die Ziecken tot hoire tymmeraedze 4.000 steens, te betalen Goude kermisse naestcomende ende een bedevairt ten heyligen bloede te Wilsnack tot vermanige t's gerechts, borge Paeu Daemsz. Actum ut supra.

p. 29

Also Dirc Knevel up de selve poirt in die waeck mit eenre cuyse¹ up die doir gelopen heeft, dair voir sal hij geven den Zieken tot hoire tymmeraedze 2.000 steens ende te betalen tot Goude kermisse naestcomende ende een bedevairt tot Colen t's gerechts vermanige. Actum ut supra. Verwillecoirt up sijn lijff.

p. 29

Also Boudewijn Jan Doensz.z. Michiel Symonsz. om rechtswille vanden kerckhove genoodt heeft ende gedreycht heeft te slaan dairom sal hij een bedevairt gaen tot den heyligen bloede te Wilsnack ende sal uutgaen tusschen nu ende sinte Lambrechtsdage naestcomende ende niet weder in die stede comen voir dat die tijt dat hij die bedevairt gedaen ende betoon dair off gebrocht sal hebben, ende toe een bedevairt tot sinte Pieter ende sinte Pouwels te Romen tot t's gerechts vermanige. Actum 23 dage [ ] anno '54.

p. 29

Also Adam Moeyaertsz. in die kercke gecomen is ende heeft veel ontamelike woirden geroepen ende gesproken upten priesteren doe zij te grave ghingen. Alsoe dat die priesteren hoir memoryen moesten laten staen om sijns quaets gelaets wille, dair voir dat hij sal uutgen tusschen dit ende vastelavond² naestcomende ende hij en sal niet weder binnen der stede vander Goude comen voir die tijt dat hij die bedevairt gedaen ende betoon dair off gebrocht sal hebben, ende voit en sal hij mit genen wijven huys houden dan mit sijne selfs wijff. Actum 23 dagen in decembry anno '54, bij den scout, burgermeest[eren] ende alle den scepenen.

p. 30

Also Volprecht Feyssenz. & Jacob van Moort Feyssen gevreest hebben Peye Jansz. boven een hantvrede die Vreric Feyssenz. hoir broeder selve mitten hant gegeven hadde, dair voir dat zij elcx een bedevairt gaen sullen tot onser vrouwen te Nyenzeel ende sullen uutgaen tusschen nu ende beloken paschen naestcomende ende binnen der stede vander Goude weder niet te comen voir die tijt dat zij hair bedevairt gedaen sullen hebben ende betoon vander bedevairt gebrocht sullen hebben, ende dair en t' enden elcx een bedevairt tot t's gerechts vermaninge tot sinte Pieters ende sinte Pouwels te Romen. Dit is gedaen bij Geryt Dircxz. bailiu, Willem Aelbrechtsz. ende Dirc Gerytsz. burgermeesteren, Florys Claesz., Ghijsbert Hagensz., Sanders Witte, Jacob Rommersz. ende Claes Jansz. upten 18den dach in maerte anno '55.

p. 30

Also Oudzier Claes heere Jacobsz.z. up t's heylighs sacrementsdach³ lestleden groter onzedicheyt ende vechtelic gemaect heeft in die processie dair gescepen was veel meer twisten ende ongenoechten off te comen dair die selve vijff personen in 't selve vechtelic quetsede sonder yet dair up te seggen te hebben, dair voir dat men hun terstont uter stede ende uter vrijhede vander Goude leyden sal ende hij sal margen binnen t's dages sonneschijn een mijle vander stede ende vrijhede vander Goude gaen ende dair en t' eynden bliven een mijle verre ommegevens uut ende vander stede ende vrijhede vander Goude voirsz. dese eerste vijftich jairen lang naestcomende, ende dit heeft hij verwillecoirt up sijn lijff. Dit is gedaen bij Jacob Harmansz. als scout, bij Willem Aelbrechtsz. ende Dirc Geryt Woutersz. alsoe burgermeesteren, Florys Gaergoet, Ghijsbrecht Hagen, Sander Veenman, Jacob Rommersz., Claes Jan Ockersz.z. ende bij Adriaen Geryt Woutersz.z. als scepenen. Actum 19den dach in junio anno vijff ende vijftich.

¹ GTB. Cuse, cuyse, cuese, cuysse. Knots

² *Strubbe en Voet* (1991) 537. Vastelavond, vastenavond, de dinsdag na de 7e zondag voor Pasen en tevens de dinsdag voor Aswoensdag en het einde van de carnavalsperiode.

³ *Ibidem*, 525. Heylighs sacrementsdach, de donderdag na de 1e zondag na Pinksteren.

p. 31

Also Ghijsngen Mychielsz. veel onredelike saken in sijn gebuerte bedreven heeft ende oic soude geseyt hebben dat hij die stede in colen leggen soude, dair voir dat hij uut der stede ende vrijhede vander Goude wesen ende bliven sal vier jair lang aftereenvolgende ende sal uut der stede vander Goude gaen up huyden binnen t's dages sonneschijn ende binnen der voirsz. stede ende vrijhede niet comen binnen den eersten vier jaeren voirsz, ende dit heeft hij verwillecoirt up sijn rechterhant. Actum up sinte Bavendach anno '55 hier waeren bij ende over Jacob Dircz bailiu, Jacob Harmensz. scout, Dirc Gerytsz. burgermeester, Florys Gaergoet, Ghijsbrecht Hagen, Sander Gerytsz. ende Claes Jansz.

p. 31 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Wouter die decker ende Heyntgen die snijder ende Griet Jacob Jacobsz.'s wijff up dat Doelenpoirtgen [geweest] hebben ende hebben bij nachte ende bij ontijde die tegelen dair off gebroken ende uitgeworpen ende hebben veel onstuers bedreven mit werpen ende mit roepen ende Griet heeft geroepen: "Brerode hondert werff Brerode hogemoet", dair voir dat Wouter ende Heyntgen voirsz. den toorn weder maken ende decken sullen ende sullen een bedevairt doen tot onser vrouwen t's Hertogenbossche ende dair en t' enden een bedevairt ten heyligen bloede te Wilsnack tot t's [gerechts] vermaninge ende Griet voirsz. sal een bedevairt doen tot Egmonde [tot] [onser] vrouwen de Nyenzeel tot t's gerechts vermaninge, ende dese sullen [alle] utgaen tusschen dit ende beloken paesschen naestcomende. Actum 21 [dage] in maert anno '56 bij den scout, Ghijsbrecht Hagenz., Geryt Claesz. [burgermeesteren], Leeuwen, Jan Minne, Cuter ende Claes Jansz.

p. 32

Also Faes die brouwersknecht Meeus Jacobsz. den poirter gevreest heeft mit een bijl omdat hij buyten gesloten was ende him niet in laten en woude, dair voir dat hij een bedevairt gaen sal tot onser vrouwen te Halle ende sal utgaen tusschen dit ende beloken paesschen¹ naestcomende. Actum ut supra, verwillecoirt up sijn huys.

p. 32

Also Heynric after Jacob Rommersz. die snijder den poirtier dregelike woirden gegeven heeft omdat hij hem niet inlaten en woude nadat die poirt gesloten was, dair voir dat hij een bedevairt gaen sall tot onser vrouwen t's Hertogenbosch, ende sal utgaen tusschen dit ende beloken paesschen naestcomende. Actum ut supra borge Aernt die Groot.

p. 32 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Spesaert Adriaensz. bij nacht ende bij ontijde nader clocke bij der straet gegeven heeft ende hem vanden wakers geseyt worde dat hij t' huys ghinge, doe antwoirden hij dat hij niet t' huys gaen en woude mer hij woude bij der straet gaen also lange als 't him belieft ende hebben veel ontameliker woirden den wakers toegesproken, dair voir dat hij [een] bedevairt doen sal tot onser vrouwen te Nyenzeel ende sal utgaen tusschen [dit] [ende] beloken paesschen naestcomende ende niet weder in der stede comen voir [die] [tijt] dat hij sijn bedevairt voirsz. gedaen sal hebben ende sijn betoon [anden] gerecht gebrocht heeft ende dair en t' enden een bedevairt tot sinte [Pieters] [ende] sinte Pouwels ten hogen Room tot t's gerechts vermaninge. Actum [26] [dage] in maert anno '56 ende dit heeft hij verwillecoirt up sijn lijff.

p. 33 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Hillegont Jacob Pietersz.'s wijff engelsche geverwedt lakenen vercoft heeft voir Goudse laken boven dattet verboden is ende Jacob Pietersz. hair man selve een gezworen is vander draperije, dair voir dat zij up die scijve² voir in die raetkamer geven sal vier ellen voirwollen [graeu] scots laken ende dair toe sal zij der stede geven 10 Lb. tusschen dit ende den naesten vreededage ende dair toe soe en sal hij binnen den eersten jaere naestcomende geen laken vercoopen sij en sijn binnen der stede vander Goude geroed³ [up] [die] [correxcie] vander stede. Actum 27 dage in maert anno '56.

¹ Sic, paesscen, lees: paesschen.

² GTB. Schijf; hier: de (ronde) tafel waarom rechters zaten bij hun beraadslagingen.

³ *Ibidem*, Roeden, roden. Rood maken, rood kleuren, rood verven.

p. 33 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Geryt Jansz. bij nacht ende bij ontijde nader clocke bijder straet gegaen heeft ende hem vanden wakers geseyt worde dat hij t' huys ghinge [doe] [andtwoirden] sij dat zij niet t' huys gaen en wouden mer sij wouden bijder straet gaen also lange als 't him belieft ende hebben veel ontamelike woirden den wakers toegesprocken, dair voir dat hij een bedevairt doen sal tot onser vrouwen te Nyenzeel ende sal utgaen tusschen dit ende en sonnendage naestcomende ende niet weder binnen der stede comen voir die tijt dat hij sijn bedevairt [gedaen] sal hebben ende sijn betoon onder den gerechte gebrocht sal hebben ende dair en t' enden een bedevairt tot sinte Pieter ende sinte Pouwels ten hogen Romen tot t's gerechts vermaninge. Actum 12 dage in april anno '56, bij den scout, burgermeesteren ende Leeuwen, Jan Minne, Witte, Cuter ende Claes Jansz. scepenen.

p. 34

Also Jan Willemsz. die men seyt Hamer over enen vrede die hij selver mitter hant gegeven heeft Wouter Heynricxz. mit enen messe na sijn lijff gesteken heeft, dair voir hij een bedevairt gaen sal tot sinte Pieters ende sinte Pouwels ten hogen Romen ende sal utgaen tusschen dit ende sinte Jansdage te midzomer naestcomende ende niet weder binen der stede te comen voir die tijt dat hij betoon gebrocht sal hebben dat hij die bedevairt gedaen sal hebben. Actum bij den bailiu, scout, burgermeesteren ende scepenen upten 15den dach in meye anno '56.

p. 34

Also Katrijn Aernt Dircxz.'s wijff bij nachte ende bij ontijde gecomen is is enen tuyn die hair mit rechte off gewonnen was ende dair Aernt voirsz. hair man den slotel mit goeden wil off overgegeven heeft ende dairmede Aernts gemoede off hadde ende die planck ende slot betaelt hadde, dair en boven zo heeft zij een deel ooftbomen an die wortel off gehouwen ende verdorven, dair voir dat zij den heer ende der stede ter beteringe doen sal en sal gaen nu up sinte Jansdach te midzomer¹ naestcomende voir die crucen in een kuers sonder caproen mit een vanden bomen die zij off gehouden heeft up haeren hals te dragen ende sal 't beghinnen voir dat koor ende mit der procesie gaen ende weder voir dat koor in comen ende aldair verbeyden ter tijt toe dattet heylige sacrament up 't hoge outaer geset sal sijn, ende dair en t' enden een bedevairt tot sinte Pieter ende sinte Pouwels te Romen tot t's gerechts vermaninge. Actum bij Jacob Harmansz. scout, Ghijsbrecht Hagensz. ende Geryt Claesz. burgermeesteren, Jan van Leeuwen, Ghijsbrecht Jansz., Claes Jansz. ende Geryt Hagensz. upten zesten dach in meye anno '56 ende want dat yemant van Katrinen wegen yemande om deser sake wille quaede woirden gave so soude Katrijn die bedevairt doen die voirsz. is. Verwillecoirt up hoir lijff.

p. 35

Also Heynric die men seyt Bitebier bij nachte in sijnen ommeganck vander [waeck] des heerenknechten van Schagen quade woirden gegeven heeft ende een trappe vanden harkieringe² geslagen heeft, dair voir so sal hij een bedevairt gaen tot onser vrouwen t's Hertogenbossche ende sal utgaen tusschen nu ende en sonnendages naestcomende ende dair en t' enden een bedevairt tot sinte Anthonys in Vyenoyt tot t's gerechts vermaninge. Actum den eersten dach in junio anno '56 bij den scout Jacob Harmansz., Ghijsbrecht Hagensz., Geryt Claesz., burgermeesteren, Jan Minne, Claes Jansz. ende Geryt Hagensz. Verwillcoirt up sijn huys ende erve.

p. 35

Alzoe Jan vander Heede binnen der stede van Scoonhoven onzedich geweest is in een vechtelic ende dair him die heere niet sterck genoeg en was te vangen soe dat die scout der poirterije geboot up hoir lijff ende goet dat zij him Jan voirsz. souden helpen vangen, ende om des wille so heeft Jan voirsz. ende Boudijn Jansz. sijn broeder enen man die den heere om des geboots wille bijstant gedaen hadde gevreesd van sinen live. So isset dat sij om deser misdaet wille een bedevairt gaen sullen tot onser liever vrouwen te Nyenzeel ende niet weder in die stede noch vrijhede vander Goude comen en sullen zij en sullen eerst hoir betoon onder den gerechte gesent hebben ende oirloff vanden gerechte hebben binnen der stede te comen, ende sij sullen utgaen tusschen dit ende sinte Pietersdage ad vincula³ naestcomende, ende dair toe so sal Jan vander Heede voirsz. een bedevaert gaen tot sinte Jacobs in Compostel, ende Boudijn voirsz. sal een bedevaert gaen tot sinte Pieter ende sinte Pouwels te Romen tot t's gerechts vermaninge. Actum 19den dach in junio anno '56 bij den bailiu, scout, burgermeesteren ende scepenen. Uutsettinge gedaen tot sinte Bavendach toe ende dien [da...].

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 488. Sinte Jansdach te midzomer, 24 juni.

² C.J.W. Akkerman, "De verdedigingswerken", in: W. Denslagen, *Gouda* (Zwolle, 2001) 83. harkier of herkier, later ook wel rondeel genoemd, is een wachttorentje of een boogvormige uitbouw in een stadsmuur.

³ *Ibidem*. 515. Sinte Pietersdage ad vincula, St. Pieters banden, 1 augustus.

p. 36

Alzo Engel Engelsz. veel ontamelike quade dreygelike woirden den burgermeester gegeven heeft om rechtswille ende seyde dat hij wel woude dat beyde die burgermeesteren in die Ysel lagen ende elcx hondert pondt gewichts om hoir lijff ende datter niet geen burgermeesteren geweest en hebben die 't also qualic geregiert hebben alse dese dat hij niet waer maken en mach sel. Dairom dat hij geboden is tegens den heer ende der stede in te sitten ende dairenboven so is hij gecomen totten burgermeester voir sijn huys ende heeftten utgedaecht om des rechts wille ende heeft geseyt dat hij niet in en soude leggen ende dat hij den burgermeester off enich vanden gerecht binnen seven dagen dootsteken soude off enich uter vroescepe, ende om dese misdaet wille so sal hij een bedevairt gaen tot sinte Pieters ende sinte Pouwels te hogen Room ende sal utgaen tusschen dit ende sinte Margrietendach naestcomende ende en sal niet weder binnen der stede noch binnen der vrijhede ende bailiuscep vander Goude noch inden lande van Steyn comen voir die tijt dat hij sijn betoon vanden bedevairt onder den gerechte gesent sal hebben ende dair toe bij den consent ende meesten ommeseggen vanden gerechte dit is gedaen bij den bailiu, bij den scout, burgermeesteren ende scepenen upten eersten dach in julio anno '56 dit heeft hij verwillcoirt up sijn lijff.

p. 37

Alzo Wouter Heynricxz. die molenair bier uut des brouwers huys gehaelt heeft sonder teycken ende oirloff vanden exsijsenaers, dair voir dat hij en sonnendages naestcomende voir die crucen gaen sal mit een ledich vierendeel vaets up sinen halss dragende. Actum 15 dage in julio anno '56.

p. 37

Alzo Willem Meeusz. bier in heeft doen halen ende in gedaen sonder teyken off oirloff vanden exsijsenens, dair voir dat hij den tresoriers totter stede behoef betalen sal 8.000 steens tusschen dit ende den anderen vreededag. Actum ut supra

p. 37

Also coman Cornelis [ ] gevangen geweest is om zekere quade lelike woirden die hij up mijns genedigen heeren luyden gesproken hadde, mijns heeren artsiers¹ upvolchden van mijns genedigen heerenwegen dat sij him medegevoerd wouden hebben om den selven in 't heer off anderswair te rechten dair die burgermeesteren voir vielen ende niet geheugen en woude dat hij in haeren handen quaeme overmits dat hij onse poirter was ende selve sculden wair te berechten, dair voir dat hij en sonnendage naestcomende voir die crucen gaen sal mit enen brief voir sijn borst hebbende dair in gescreven sal sijn "Ik heb geseyt dat men mijns heeren luyde vast brengen dair men se an hange".

p. 38

Also Jacob Goel up onser vrouwenavont assumptio² lestleden gecomen is tot Willem die Gorters dair hij mit meer anderen is gaen sitten drincken dair hij geseyt heeft dat Geryt Claesz. burgermeester een boeff was omdat hij Jan Pieter Veen mit den gerechte utgeboden hadde ter heervairt te trecken ende dat hij Geryt Claesz. voorsz. gewacht hadde tegens dat hij uter vesper quam om te slaen ende doe Geryt Claesz. uter versper quam doe soude hij Jacob Goel ontwair geworden wesen ende keerde weder omme in die kerck, ende dat Geryt Claesz. noch niet quyt gerekent en wair ende hadde Geryt Claesz. vanden kerchove gecomen hij hadde alrede cout geweest. Omme welke misdaet ende woirden hij gaen sal een bedevairt tot sinte Pieters ende sinte Pouwels te Romen ende niet weder binnen der stede vander Goude te comen voir die tijt dat hij sijn bedevairt gedaen sal hebben ende betoon dair off gebrocht heeft ende sal utgaen tusschen dit ende sinte Thomasdach³ naestcomende. Voirt so verwillcoirt Jacob voorsz. up sijn lijff dat hij Geryt Claesz. voirn. noch nyemande anders om deser sake wille misdoen noch doen misdoen en sal in geenrewijs, ende voirts so verwillcoirt Jacob voorsz. wair dat zaeck dattet gerecht namaels tot eniger tijt vernemen conden dat Jacob voorsz. enige medeplegers off toestokers inden voorsz. saken saken⁴ gehadt hadde so bij wittachtigen tugen dat hij dan tot genen dagen weder inden lande van Hollant van Zeelant noch van Vrieslant comen en sal up sijn lijff borge Goel sijn vader. Actum bij Geryt Dircxz. bailiu, Jacob Harmansz. scout, Ghijsbrecht Hagen burgermeester, Jan van Leeuwen, Jan Minne, Witte Wittenz, Dirc Cuter ende Geryt Hagenz., scepenen upten 8sten dach in octobry anno '56.

¹ *GTB*. Archier, archir, artsier, aertsier; boogschutter.

² *Strubbe en Voet* (1991) 499-500. onser vrouwenavont Assumptio, de avond voor Maria-Tenhemelopneming of Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart, 15 augustus. Hier wordt dus op 14 augustus bedoeld.

³ *Ibidem*, 533. Sinte Thomasdach, 3 juli.

⁴ Sic, saken saken, lees: saken.

Daaronder, in andere hand:

Upten 24en dach in maerte anno 1457 so heeft Jacob Goel sijn betoen gebrocht dat hij [tel...] sijn bedevairt gedaen heeft als him geset was als boven gescreven state voir burgermeesteren Heynrick Aelbrechtsz., Jacob Rommers, scepenen Jan van Leeuwen, Geryt Claesz., Jan Pieter Barentsz. ende [Floris] Jansz.

p. 39

Also Degenair van Ligmate, Adriaen Hugenz ende Aernt Pietersz. overhoirich geweest hebben van dat zij up sinte Maertijns avont¹ lestleden den wijn getapt hebben om zeven groot boven dat geboden was dat men genen wijn diere tappen en sal dan ses groot, dair voir dat zij der stede te beteringe doen sullen ses ellen groen lakens 10 vierendeel breet wesende ende elke ellen wairdich wesende 10 placken² te betaelen tusschen dit ende sinte Katrinendach naestcomende. Dat' s te weten Degenair 3 ellen, Adriaen Hugenz ende Aernt Pietersz. elcx een ellen ende Cornelis Meeusz. een ellen.

p. 39 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Jan Baertoutsz up die haven gecomen is bij sinen scepe [da...] in die haven ende in die vairt lach, dair him Ghijsbrecht Hagens als burgermeester van mijns genedigen heeren wegen bevel dat hij sijn scip uten vaert leggen soude om die reysenairs in mijns genedigen heeren reyse³ doir te laten lijden, up 't welke Jan Baertoutsz andtworide dat hij sijn scip uter vaert niet leggen en woude ende hij gaff dairenboven den burgermeester voirn. veel leliker quader smadeliken woirden ende boeffden ende [st..ckden] [ende] [bese..den], ende dair toe seyde hij "ghij en sult altijt aldus groot niet wesen ende ten sal geen seven jair gedueren wij en sullen malcander up onse kinnenbacken slaen". Voir welke misdaden Jan Baertouts [den] [heer] ende den stede te beteringen doen sal vijftien duysent steens [elc] [dusent] voir 10 nuwe placken ende sal die betalen tusschen [dit] [ende] [...dage] naestcomende ende dair toe sal hij den gerechte om goidswille [bidden] dat sij him vergeven willen die misdaet die hij dair an [geb...] heeft. Actum 7 dage in decembry anno '56 bij den scout, burgermeesteren ende gemeenen scepenen.

p. 40 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Bertelemees Engbrechtsz. hyer voir recht [du...plechtich] geweest is tegens Matheeus Dircxz. dair die voirsz. Bertelmeeus dairenboven den voirn. Matheeus Dircxz. mit een messe in sijn lijff gestoken heeft om des rechts wille, dair voir dat hij den gerechte tot beteringe doen sal een bedevairt tot onser vrouwen te Halle ende sal uitgaen tusschen dit ende den heyligen drie Coningendach⁴ naestcomende ende en sal niet weder binnen die stede comen ten tijde dat hij die voirsz. bedevairt gedaen sal hebben ende betoon dair off onder den gerechte gebrocht heeft, ende dair en t' enden een bedevairt tot sinte Pieter ende sante Pouwels ten hogen Romen tot des gerechts vermaninge. Actum 14 dagen in decembry anno '56 bij Jacob Harmansz. scout, Ghijsbrecht Hagens burgermeester, Jan Minne, Witte Wittenz, Dirc Cuter, Ghijsbrecht Jansz. ende Geryt Hagenz., scepenen.

p. 40

Also Jan Claesz. die smit sijn gewichten gehemelt⁵ heeft voir den gezworen wegers, dair die wegers gecomen sijn ende hebben die gewichte geeycht om die te wegen als dat behoirt, dair en boven dat Jan Claesz.'s wijff gecomen is ende heeft den wegers veel quade woirden gegeven heeft. Dat van him noch van nyemande gedogen en wil, dair voir dat hij der stede te beteringe doen sal 7.000 steens elc duysent gerekent voir 10 nuwe placken. Actum bij Jacob Harmansz. scout, Heynric Aelbrechtsz. ende Jacob Rommersz. burgermeesteren, Jan Pieter Baernts., Florys Jansz., Jacob Cuter ende Willem Jan Willemsz. scepenen gedaen upten 10den dach in februario anno '57.

p. 41

Also Pieter Heynricxz. gegaen ende gestaen heeft mit enigen gesellen die bij nachte ende bij ontijde Hillegont Engbrechts Voeten wedue hoenre gestolen ende gegeten hebben hoe wel dat hij nochtans die hoenre selve niet en heeft helpen eten. Soe sal hij nochtans, dair voir der stede te betering doen dat hij nu en sonnedage

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 501. St. Maarten, 11 november, St. Maartenavond, de avond voor St. Maarten, is dus op 10 november.

² *Van Gelder* (1966), 266. Plak, in 14e eeuw aanduiding voor zilveren munt van 2 groot, vanaf 15e eeuw stuiver genoemd.

³ *GTB*. Reizenaar. Hier in de betekenis van gewapende ruiter, hij die te paard krijgsdienst verricht. Hier verplaatsen de ruiters zich dus per schip.

⁴ *Strubbe en Voet* (1991) 463. Heyligen Drie Coningendach, 6 januari.

⁵ *GTB*. Hemelen, verbergen, verstoppen.

naestcomende voir die cruce gaen sal blootshoofs ende sal in sijn hant hebben een spit twee ellen lanck wesende mit een hoen dair an gestoken ende dat hoen an dat spit boven sinen hooft recht up dragende, ende wair 't dat hij dat niet en dede als voirsz. is so sal hij tusschen dit ende en grote vastevont naestcomende uten stede vander Goude gaen ende niet weder incomen voir die tijt dat hij een bedevairt tot sinte Pieters ende sinte Pouwels te Romen gedaen ende alhier onder den gerechte betoen gebrocht sal hebben vanden bedevairt voirsz, ende dair en t' enden en bedevairt tot t's gerechts vermaninge tot sinte Jacobs te Compostel in Galissien. Actum bij den Jacob Harmansz. scout, Jan van Leeuwen [...] [...], Dirc Gerytsz., Florys Jansz., Jacob Cuter, scepenen ende bij Heynric Aelbrechtsz. ende Jacob Rommersz. burgermeesteren upten 25sten dach in februario anno '57.

Daaronder in andere hand:

Upten eersten dach van december anno '57 so heeft Pieter Heynricxz. sijn betoen gesent bij sijnen vader dat hij sijn bedevairt gedaen heeft te Romen als voirsz. state voir burgermeesteren Heynrick Aelbrechtsz., Jacob Rommersz. scepen Leeuwen ende Cuter.

p. 41 doorgehaald

Also Jan Geryt die meystersz gegaen ende gestaen heeft mit enigen gesellen die bij nacht ende ontijde Hillegont Engebrechts Voeten weduwe hoenre gestolen ende mede gegeten heeft (wel dat hij nochtans die hoenre niet een heeft helpen eten) So sal hij dair voir der stede te beteringe doen dat hij tusschen dit ende en den achtsten dach van in meye naistcomende uuter stede vander Goude gaen ende niet weder incomen

p. 41 tekstverlies door vochtinwerking

Also Jan Geryt die meystersz gegaen ende gestaen heeft mit enigen gesellen die bij nacht ende ontijde Hillegont Engebrechts Voeten weduwe hoenre gestolen ende mede gegeten heeft so sal hij, dair voir der stede te beteringe doen dat hij tusschen dit ende en sonnendage 8 dagen in meye naestcomende voir die cruyden gaen sal in sijn wamboeys blootshoofs ende sal in sijn hant hebben een spit twee ellen lang wesende mit een hoen dair an gestoken ende dat hoen an dat spit boven sijn hooft recht up dragende, ende wair 't dat hij dit niet [dede] als voirsz. is so sal hij tusschen dit ende den voirsz. dach uten stede vander Goude gaen ende niet weder in comen voir die tijt dat hij een bedevairt tot sinte Pieters ende sinte Pouwels te Romen gedaen an de alhier onder den gerechte betoen gebrocht sal hebben vanden bedevairt voirsz. ende dair en t' eynden een bedevairt tot t's gerechts vermaninge tot sinte Jacobs te Compostel in Galissien. Actum bij den Jacob Harmansz. scout, Jacob Rommersz. burgermeester, Geryt Claesz., Dirc [Gerytsz.], [Jan] [Pieter] [Baertsz.], Willem Jan Willemsz. up sinte Matheusdach anno '57.

p. 42 tekstverlies door vochtinwerking

Also Andries Heyntgensz. waert geweest heeft dair enige gesellen upset gemaect hebben dat zij wouden gaen om enen roeff¹ te halen, dair die gesellen uitgegaen sijn ende hebben vijff hoenre gestolen dair Andries voirnoemt dien gesellen tegemoet gegaen is ende heeft den gesellen ghevraecht: "gesellen wat brengt ghij" die seyden die gesellen: "hout up u schoot, hier sijn vijff hoenre" ende Andries nam die hoenre in sijnen scoot ende droech die hoenre thys ende die sijn in sinen huuse gecooct ende gegeten mit lichten vrouwen ende mit jonge gesellen 't welke een sake is van quaden exempel, dair voir dat hij den heer ende der stede te beteringe doen sal. Dat hij een bedevairt gaen sal tot sinte Jacobs te Compostel in Galissien ende goet betoen weder senden dat hij die bedevairt gebracht sal hebben ende t' enden dat hij sijn betoen onder den gerechte gesent sal hebben so sal hij noch twe jair dair na uter stede vander Goude ende up een halve mijle na ommegeens der stede niet comen up sijn lijff ende hij sal uitgaen tusschen dit ende margin binnen t's dages sonneschijn ende des dages dairna tender der halve mijle voirsz. dit is gedaen bij den bailiu, scout, burgermeesteren ende scepenen upten 8sten dach in maert anno '57

daaronder in andere hand:

Upten anderen dach in augusto van '57 so heeft Andries Heyntgensz. sijn betoech gesent den gerechte dat hij sijn bedevairt gedaen heeft.

p. 42

Also² Pieter Jansz. die wildeman gecomen is alsdoen die scout mitten heemraden van Blomendael gingen scouwen ende quamen voir sijn lant ende bescouden na den rechte vanden lande, ende als die scout mitten heemraden weder ingecomen sijn inden herberge, so heeft den voirsz. Pieter den scout voirsz. dreychlike woirden gegeven seggen: "Stonde hij mit him upten bruggewech hij soude him wel vergelden" mit meer ander onredelike woirden. Wair voir hij den heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven tusschen dit en den naesten

¹ GTB. Roeff, roof; iets openlijk gewelddadig wegnemen. Hier: om iets te gaan stelen.

² Hierboven, doorgehaald: Also Jan Geryt die meystersz.

vreedach 6.000 steens te weten 10 stuvers voirt 1.000. Dit is gedaen bij den scout, burgermeesteren ende scepenen upten eersten dach in junio anno '57.

p. 43

Also Jan [Reyer.tsz] van Schellinchout¹ heeft verwillecoirt up sijn lijff 6 jair uuter stede vander Goude te wesen ende bynnen der stedemueren niet te comen. Actum 4 dagen in augusto anno '57.

p. 43

Also Heynric Jansz. van Hoirn² heeft verwillecoirt up sijn lijff 8 jair uuter stede vander Goude te wesen. Actum 4 dagen in augusto anno '57.

p. 43

Also Claes Jansz. van Westzanen³ heeft verwillecoirt up sijn lijff 8 jair uuter stede vander Goude te wesen. Actum 4 dagen in augusto anno '57 voir burgermeesteren ende scepenen Geryt Claesz., Dirc Gerytsz., Jan Pieter Bairtsz. ende Willem Jan Willemsz.

p. 43 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Harman Jacobsz. vander Heyde boven verbot gedaen bij den Rade van Holland ende den [burgermeesteren] vander Goude tot Rotterdam ende Delffsche haven⁴ dat nyemant van daer en varen en soude ten [ware] dat men him d'officier ander laet weten boven welke verbode die voirsz. Harman tot [Dordrecht] ter staple gevaren. Ja, dat dairom hij ingeseten heeft, dair voir dat hij den here ende der [stede] ter beteringe doen sal ende geven den Lazerus om goidswillen 4.000 steens off 10 [placken] voir elc 1.000, ende dair toe gaen een bedevairt tot sinte Joest tot des gerechts [vermaninge]. Dit is gedaen upten 14en dach in maerte anno '58 voir scout, burgermeesteren ende scepenen vander Goude.

p. 43 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Heynric Jansz. boven verbot gedaen bij den Rade van Holland ende den burgermeesteren [vander] Goude tot Rotterdam ende Delffsche haven, dat nyemant van daer varen en soude [ten] [ware] dat men him d'een off ander laet weten, boven welke verbode die voirsz. [Heyn] [Jansz.] [...] ter staple gevaren. Ja, dat dairom hij ingeseten heeft. Voir welke bruecke dat [hij] [den] [here] ende der stede ter beteringe doen sal ende geven den Lazerus om godswillen [4.000] [steens] off 10 placken voir elc 1.000, te betalen tussen dit ende den eersten vreedach, ende [dairtoe] [gaen] een bedevairt tot sinte Joest tot des gerechts vermaninge. Dit is gedaen upten 15en dach in maerte anno '58 voir scout, burgermeesteren ende scepenen vander Goude.

p. 44 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Wouter Claesz. boven verbod gedaen bij den Rade van Holland ende den burgermeesteren vander Goude tot Rotterdam ende Delffsche haven dat nyemant van daer en varen [en] [soude] [ten] [ware] dat men him d'een off ander laet weten boven welke verbode [die] [voirsz.] Wouter tot Dordrecht ter stapel gevaren is, [Ja] [aldair] om hij ingeseten heeft voir welke bruecke dat hij den here ende der stede ter beteringe doen sal ende geven den [Lazerus] [om] [godswillen] 4.000 steens off 10 placken voir elc 1.000 [te] [betalen] tussen dit ende den eersten vreedach ende dair toe gaen een bedevairt tot sinte Joest tot des gerechts vermaninge. Dit is gedaen upten 22en dach in maerte anno '58 voir scout, burgermeesteren ende scepenen vander Goude.

p. 44

Also Adriaen Heynricxz. boven verbot gedaen heeft ende him gevraecht in bij sijnen eede off hij enich consent toe gegeven heeft dat sijn coren te Dordrecht gevaren heeft. Dat hij geseyt heeft bij sijnen eede is 't dat sake dat hij den vaert het gelieft [...] wel aldair hij om ingeseten heeft. Voir welke bruecke hij den heer ende den stede ter beteringe doen sal ende geven den Lazerus om goidswille 4.000 steen off 10 placken voir elc 1.000 te betalen

¹ Schellinkhout, gem. Drechterland, Noord-Holland.

² Hoorn, prov. Noord-Holland.

³ Zaanstad, Noord-Holland.

⁴ Delfshaven, gem. Rotterdam, Zuid-Holland.

tussen dit ende den eersten vreedach ende dair toe gaen een bedevairt tot sinte Joest tot des gerechts vermaninge. Dit is gedaen upten 22en dach in maerte anno voirsz. voir scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 44

Also Buys van Dordrecht boven verbot gedaen bij den Rade van Hollant ende den burgermeesteren vander Goude tot Rotterdam ende Delffsche haven dat nyemant vandaen vaeren en souden ten ware dat men him d'een off ander liet weten, boven welke verbode die voirsz. Buys tot Dordrecht ter staple gevaren is ende aldair om hij ingeseten heeft, voir welke bruecke hij den heer ende der stede ter beteringe doen sal ende geven den Lazerus om goidswillen 4.000 steens off 10 placken voir elc 1.000 te betaelen tussen dit ende den eersten vreedach ende te gaen een bedevairt tot sinte Joest tot des gerechts vermaninge. Dit is gedaen upten 24 dach in maerte anno '58 voir scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 45

Also Adriaen Tybus eenwerff anderwerff ende derdewerff omboden is geweest bij den stedeboden upten Wittendonredach¹ ende Goeden Vrijdach² voir den gerechte te comen om sijnen eede te doen om waerdeyn³ te wesen, ende overhorich geweest is ende en is niet gecomen onder die Passie also hij [ontboden] is geweest, dair voir dit hij ingeseten heeft tegen den heer ende den stede voir welke bruecke hij den heer ende den stede ter beteringe doen sal ende geven den Lazerus 4.000 steens ende sinte Anthonisgasthuys 2.000 steens off 10 placken voir elc 1.000 te betalen tussen dit ende den naesten vreedach ende dair toe ter stont sijnen eedt te doen om waerdeyn te wesen. Dit is gedaen upten 13en dach in april anno '58 bij scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 45

Also Aechte Daem Moeyairtsz's wijff mit een exsijsenairsteyken dat achte dagen out was bier begeerde te hebben tot Jacob Rommersz. dat tegen d'ordonnantie vander stede is. Aldair voir sij tegen den here ende der stede ingeseten heeft, voir welke bruecke sij den heer ende den stede ter beteringe doen sal, een bedevairt totten heyligen bloede tot Bergen in Kermerlant⁴ tussen dit ende sinte Jacobsdach naistcomende, ende daer en t' eynden betoech te brengen dat sij die bedevairt gedaen sal hebben eer sij weder binnen der Goude comt. Voirt een bedevairt tot sinte Jacobs te Compestellen tot des gerechts vermaninge. Actum 22 dagen in junio anno '58 voir burgermeesteren ende scepenen.

p. 46

Claes Dircxz. heeft verwillecoirt alsulken correctie te voldoen als hyerna volgt omdat hij gebruect heeft tegen den here vanden lande van Steyn. Als dat hij gecomen is inden lande van Steyn tot Dirc Boudijnsz. sijn 's vaders huys placht te wesen ende aldair dat hij veel ongemackte in bedreeff, als dair een vrede off gemaect wort ende uut den huys gedrongen wort ende daerenboven mit enen groten [aire]⁵ ende felle moede weder an 't voirsz. huys gestoten ende gelopen heeft boven die vrede. Voirt so heeft die voirsz. Claes onredelic gesproken upten genen die Bartgen gevangen hebben afterbaeckx dat also niet en behoirt te spreken upten genen die dienstich sijn van mijns heren wegen. Voir welke bruecken hij den here ende den stede te beteren doen ende geven vier scilden, twee scilden in sinte Jacobsmerct ende twee scilden in sinte Matheusmercte beyde naestcomende voir so sal hij tusschen dit ende alreheyligendach naestcomende uutgaen een bedevairt ten heyligen blode te Wischnack tot sijnen scoensten ende niet weder in comen inden lande van Steyn hij en sal betoen senden binnen der Goude dat hij die bedevairt gedaen sal hebben, ende noch daer en t' eynden so sal hij gaen een bedevairt tot sinte Pieter ende sinte Pouwels te Romen tot des gerechts vermaninge vander Goude ende die bedevairt en sal niet verjaeren noch verdagen, ende dit heeft hij verwillecoirt uptie peijne van 25 gouden leeuwen, ende dit hebben mit him geloeft Mathijs Dircxz. ende Willem Dircxz. sijn broeders ende Claes geloeft sijn broeders voirsz. scadeloes te houden voir burgermeesters ende scepenen vander Goude ende die here van Steyn. Actum 22 dage in junio anno '58.

Daaronder in andere hand:

Claes Dircxz. heeft sijn betoen gebrocht upten 7en dach in decembry anno '58 dat hij sijn bedevairt gedaen heeft te Wilsnack, scepenen Jacob Florysz., Geryt Heynricxz.

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 543-544. Wittendonredach, Witte Donderdag; de donderdag direct voor Goede Vrijdag.

² *Ibidem*, 476. Goeden vrijdach, de vrijdag voor Pasen.

³ *GTB*. Waerdijn, waardijn. Opzichter over het lakengilde, keurmeester.

⁴ Kermerlant, Kennemerland.

⁵ *GTB*. Aire. Hier vermoedelijk in (negatieve) betekenis van arrogantie, aanmatiging, arrogante houding.

p. 46

Also Daem Moeyaertsz. veel onredelike woirden inden vyerschaer gesproken heeft ende sonderlinghe upten scout dat hij seyde tot him "Sat tot sinte maertijnsdage toe", dair hij voir ingeseten heeft tegen den heer ende den stede ende dair hij den here ende der stede ter beteringe doen sal, ende gaen een bedevairt tot onser lieven vrouwen te Halle tussen dit ende alreheyligen, ende daer en t' eynden betoen te brengen dat hij die bedevairt gedaen heeft, ende daer en t' eynden so sal hij gaen een bedevairt tot onser lieven vrouwen ten Nynzele tot des gerechts vermaninge. Actum upten 26en dach in junio anno '58, scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 47

Alzo Harman Jansz. voir den burgermeesteren geseyt heeft dat hem craft ende geweld gedaen wort binnen der stede van een genaemt Coenert. Aldaer dat die selve toemet vanden bailiu gevangen wort ende upten poirten geleyt ende als die selve Coenert gevangen was so heeftet Harman in sijn hals gehaelt ende seyde dat hij 't voer den scepenen geseyt en hadde ende missakende¹ die woirden die hij gesproken hadde voir den burgermeesteren aldaer omdat hij ingeseten heeft tegen den here ende den stede. Voir welke bruecke hij den here ende den stede ter beteringe doen sal ende gaen en sonnendage vanden toern vanden kercken voir die cruysen barvoet ende bloethoefs in een hemde ende broeck ende hebbende een stocxkyn inden hant met een pappierkyn daer in gescreven staen sal "So wes woerden dat ic van Coenert geseyt hebbe dat hael ic daer mijn hals ende lyege dair an baeslijck", ende daer toe gaen een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge. Actum upten 28en dach in junio anno '58 voir scout burgermeesteren ende scepenen.

p. 47

Also Maes Jacobsz. den brootwegers veel quaden woirden gegeven heeft ende mit steenen nagelopen om den brootwegers te werpen omdat sij dat broot niet wegen en wouden na sijnen wille als hij 't gewegen woude hebben. Voir welke bruecke hij tegen den heere ende den stede ingeseten heeft ende, dair voir so sal hij den here ende den stede te beteringe doen ende leveren die Minrebroederen binnen hoire cloester 15.000 steens tusschen dit ende Goukermis ende dair en t' eynden so sal hij gaen een bedevairt tot sinte Michael in Bartayene² tot des gerechts vermaninge. Actum upten 12en dach in julio anno '58 scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 48 doorgehaald

Also Jan Huygenz ingeseten heeft die stede

p. 48 doorgehaald

Also Jan Huygenz als hoeman vanden scutten ontboden geweest heeft uut begeerte van mijnen here den bailiu

p. 48

Also Jan Hugenz hoeman vanden scutten ontboden is geweest, ende den bailiu van mijns heren wegen begeert heeft anden burgermeyster him bijstandicheyt te doen dair up dat Jan Hugenzz voirsz. ontboden is geweest dat hij terstont sijn scutters die hij onder hem heeft dat se terstont comen souden bij den burgermeester als uut begeerten, van mijns heren wegen vanden bailiu, dair up dat Jan Hugenz voirsz. sijn scutters voirsz. heeft doen bieden bij sijn knaep ende selver niet gecomen en is bij den burgermeyster, ende Jorys Ysenouts sijn medegeselle als hoeman vanden scutten him selver geseyt heeft dat sij ontboden ende hem bevolen was dat sij den scutters souden doen bieden ende terstont comen souden bij den burgermeyster ende mijn here bijstandicheyt te doen ende datter enige van sijn medegesellen als hoemans ende scutters ons te kennen geven hebben so is 't sake dat men dit niet en wil corrigeren so willen sij 't laten leggen. Ende, dair voir dat hij ingeseten heeft tiegens den here ende der stede ende dair hij den here ende der stede te beteringe doen zes pont totten scutters behoeff van sinte Jorys, tusschen dit ende den eersten vreedach, ende daer en t' eynden so sal hij gaen een bedevairt tot onser lieven vrouwen ten Nynzele tot des gerechts vermaninge. Actum 12 dagen in september anno '58 scout Willem Jansz. in absencie Jacob Harmansz., burgermeesteren Florys Claes Gaergoetsz. ende Claes Jan Ockersz., scepenen Jan Florys Minnez., Dirc Cuter Jacobsz., Geryt Hagenz., Jacob Floren ende Geryt Heynricxz.

p. 49 tekstverlies door vochtinwerking en papierschade

¹ GTB. Missaken; verloochenen, verzaken, ontkennen.

² Mont Saint-Michel in Bretagne.

Also coman Jan Goethalss gecomen is up een avontstont ende heeft gecoft tegen Willem Meeusz. sijn huys molen paerden ende ander goet, ende heeft des anderdages geseyt in die halle [openbairlic] "Hier is coman Jan die molenaar, ic en scoude Willam voirsz. niet quyt om vijftich [stuffers]" ende heeft die voirsz. coep twee off driewerff wel bewijncoopt ¹ ende bedroncken als dat waerlic kenlic is geweest inden waerheyte, hier en boven so is coman Jan voirsz. [...] ende heeft den voirsz. coep willen missaken ende lochenen ende seggen dat hij niet gecoft en hadde tegen Willem voirsz. ende dat hij him quyt geschouden hadden ende sijn voir recht gecomen ende heeft, dair voir willen zweren als dat hij eenwerff anderwerff ende derdewerff vanden scepenen thuys hieten gaen, also dat sij over den eet niet staen en wilden, ende hier en 't eynde so is hij voir scepenen geweest ende heeft dese voirsz. sake gebleven an vier goede mannen, so wes sij dair off seggen souden ende als die segsluden die sake eens waren so hebben sij 't den scepenen te kennen gegeven, dat coman Jan him also veel woirden gegeven hadden, dat sij dien niet seggen en wilden, ende geven 't weder anden gerecht. Hier en boven so heeft coman Jan Willem zweren ende up 't cruys gecomen is ende [hem] bereyt geweest den eedt te willen doen, dair die scout ende gerechte den eede niet en willen hebben ende hebben geboden, dair voir in te sitten tegen [den] here ende der stede. Voir welcke sake hij te beteringe doen sal den here ende den stede 31.000 steens die welke hij betalen sal tusschen dit ende den naesten drie vreededagen ende daer en 't eynden so sal hij gaen een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge. Actum drie dagen in october anno '58 scout Willem Jan, burgermeesters Florys Claesz. ende Claes Jan Ockersz., scepenen Andries Jacob [Minne], Adriaen Gerytsz., Jacob Florysz. ende Geryt Heynricxz.

daar onder:

Inden eersten so sal coman Jan geven ende voldoen Willem Meeus van 18 scilden [...] bekennt

p. 50

Also Pieter Floren gecomen is boven een vrede inden kercken ende heeft onredelike woirden gesproken tegen Geryt Claesz. voir de wesper ende is tot Geryt Claesz. an gecomen ende heeft geseyt: "Gij mannekyn siet dat hij wel up mijn hant past wanneer dat die vrede uut is" dair up dat Geryt Claesz. weder andtwourde ende seyde: "Gij en sult geen hert hebbe" dair Pieter Floren voirsz. weder up voir ende terstont sijn mes uutginck overmiste die sceydinge also dattet mes uutquam, ende om meer ander woirden die hij gesproken hadde, omdat hij Geryt Claesz. warnde te steken, dair voir dat hij die here ende der stede te vermaninge doen sal ende gaen een bedevairt tot sinte Pieter ende sinte Pouwels ten hogen Romen, ende onser lieven vrouwen ten Nyenzele, ende sal uitgaen tusschen dit ende den eersten sonnedach naistcomende ende dair betoen off brengen die volcomelic gedaen te hebben. Actum 9 dagen in october anno '58 scout Willem Jan, burgermeesteren Florys Claes Gaergoetsz. ende Claes Jan Ockersz., scepenen Andries Jacobsz. vander Heyde, Jan Florys Minnenz., Dirc Cuter Jacobsz., Adriaen Gerytsz., Geryt Hagenz., Jacob Floren ende Geryt Heynricxz.

p. 51

Also Govert Andriesz. gecomen is voir die vierschaer ende heeft den scepenen veel quaden woirden gegeven ende up hoern eedt gesproken als dat hij seyde dat se hem geen recht en deden ende dair toe so dreygede hij die scepenen voir welke bruecke hij tegen den here ende den stede ingeseten heeft, dair voir dat hij den heere ende der stede ter beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot sinte Joest tussen dit ende purificatio² ende dair toe een bedevairt tot sinte Pieter ende Pouwels te Romen tot des gerechts vermaninge die als dan wesen sullen tot wat tijden dat hij enigen woirden up den gerechte spreect. Actum 14 dagen in december anno '58. Scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 51 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Jan Dircxz. geseten heeft tot Aemsterdam in een openbair herberge ende heeft geseyt dat hij trecken soude tot Symon Florenzs magen ende geven himluden te kennen ende clagen Symons doot ende wair 't dat sijn magen aldan geen wraeck voir doen en wouden so woude hij dair selve wraeck voir doen [an] enige die over Symons doot gewijst hadden, voir welke bruecke hij tegen den here ende der stede ingeseten heeft, dair voir dat hij den here ende der stede ter beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot sinte Pieters ende sinte Pouwels te Romen ende een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge ende dese bedevairden en sullen niet verjaren noch verdagen. Actum 8 dagen in novembry anno '58 scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 52

¹ *GTB*. Wijnkoop. Vertering (wijn of andere dranken) of maaltijd ter bevestiging van een koop of ruil, door de koper aangeboden, later: zeker percentage dat boven den prijs bij een koop door de koper betaald wordt aan de verkoper.

² *Strubbe en Voet* (1991) 518. Purificatio, Purificatio B. Mariae, O.L.V. lichtmis, 2 februari.

Also Boudijn Jansz. vander Hee gecomen is tot Jacob Dircxz. die zeemwerker als dair hij een hantvrede hadden tegen staen ende heeft dair an geclopt voir vrient ende heeft hem in sijn huus gedreycht ende ontamelike woirden gegeven dat hij hem an stucx slaen soude mit veel meer ander onredelike woirden. Dairna up een middage so heeft hij een maechdekyn gehuert die an Jacob voirsz. hem cloppen soude also dat kint dede ende desen selven Bouden heeft die duer doe in sijn hant genomen ende heeft Jacob ende die vrouwen aldair inden huse wesende veel onredelike woirden gegeven dat die goede luden vanden gerechte niet en staet te lijden te gehengen¹ boven een vrede te geschien. Daer en boven so heeft den voirsz. Boudijn veel onstuers bedreven upten kerckhove mit blancken zwaerden ende veel gevairts aldair gemaict in voirleden tijden dat den goeden luden vanden gerechte van nyemande en state te lijden. Aldair voir dat hij den here ende der stede ter beteringe voir doen sal ende gaen een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien ende daer en t' eynden uuter stede vander Goude te bliven ende te wesen up een mijl na der stede 6 jair lang ende hij sal up sijn lijff die stede ruymen tussen dit ende sinte Agnietendach² naistcomende ende wair 't dat hij hier en boven yemant enige quade woirden gave mit woerden off mit werken het ware man off wijff dat wair up sijn lijff. Actum 11 dagen in januario anno '59 voir bailiu, burgermeesteren ende scepenen.

p. 52 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Kerstant Pietersz. gecomen is alhier inden raetkamer in tegenwoirdicheyt vanden castheleyn bailiu scout ende gemeen rechte aldair dat hij veel onredelike woirden gesproken heeft upten gerechte ende sonderlinge so heeft hij geseyt dat hij [na] hun allen niet en [waire] noch bij en [settede] ende dat men vander stede also goet broet ate als men alhier doet dat die goede luden vanden gerechte van hem noch [van] nyemand en staet te lijden voir welke bruecke hij tegen den here ende der stede ingeseten heeft als, dair voir dat hij den here ende den stede ter beteringe doen sal ende geven der stede 20 Lb. tussen dit ende den naesten vreedach ende dair toe gaen een bedevairt tot den heyligen drie coningen tot Cuelen tussen dit ende 's woensdages na grote vastelavond ende dair toe een bedevairt tot [sinte] Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge ende die en sal niet verjaren [noch] [verdagen]. Actum 18 dage in januario in 't jair 1459 voir scout, burgermeesteren ende scepenen.

Daaronder, in andere hand:
[dese] gelden sijn betaelt.

p. 53 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Geryt Hugensz geseten heeft tot Aernt Pietersz. in een openbair herberge als dan dat hij geseyt heeft tot Dirc Cuter als scepen dat hij ende sijn medegesellen als scepenen anders gewijst hebben een vonnis dan datter die van Leyden uutgegeven hebben ende sprack upten scepen over [aldair] dat getugenisse der wairt off gehoint is, wair voir hij tegen den here ende der stede ingeseten heeft [van] dat hij den here ende den stede verbeteringe doen sal 31 stuvers te betalen tussen dit ende den naesten vreedach ende gaen een bedevairt te heyligen drie coningen tot Cuelen ende voir tot onser lieven vrouwen tot Nynzele uut te gaen tussen dit ende grote vastelavond ende voir een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge ende die bedevairt en sal niet verjaren noch verdagen, voir scout, burgermeesteren ende scepenen. Actum 3 dagen in februario anno '59, ende dese gelden voirsz. sijn betaelt. Geryt Hugensz heeft sijn betoen gebrocht dat hij sijn bedevairt gedaen heeft voir den gerecht upten 19en dach in junio anno voirsz.

p. 53 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Dirc Lambrechtsz. ende Heynric Airtsz gecomen sijn binnen Geryt Hagens huus ende [heeft] him quade woirden gegeven om enen scepenbrief wille die onder him lach dair Dirc seyde "Siet Geryt Hagen, hij hebt enen scepenbrief onder u daer ic pantkeeringe³ up gedaen hebben, is 't dat ic daer scade bij lijde, siet voir u dat u daer off comen sal ". Voir welke bruecke sij tegen den heer ende der stede ingeseten hebben daer voir dat sij den here ende der stede verbeteringe sullen doen ende gaen tussen dit ende beloken paessen totten heylige drie coningen tot Cuelen ende betoen te brengen eer dat sij weder in der [stede] comen sullen ende dair toe een bedevairt te gaen tot sinte Jacobs in Galissien [tot] [des] gerechts vermaninge ende die en sal niet verjaren noch verdagen. Actum 5 dage in [februario] anno '59 scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 53 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Cuter Nannenz gecomen is inden vierschaer voir den gerechte ende heeft [in...] up 't cruys geleyt ende heeft voir een bedebrief die hij selve gebeden heeft Willem Aelbrechtsz. [...] Geryt Heynricxz. over him bezegelt hebben, die scepenen ter Goude geweest hebben zweren, dair om dat hij ingeseten heeft tegen den here ende

¹ GTB. Verhengen; toelaten, toestaan.

² Strubbe en Voet (1991) 437. Sinte Agnietendach, St. Agnes, 21 januari.

³ GTB. Pantkeeringe; verzet, via de rechter, tegen een gerechtelijke panding.

der stede voir [...] bruecke hij den here ende der stede verbeteringe doen sal ende gaen een bedevairt [totten] heylige drie coningen tussen dit ende Pincxter ende daer toe so sal hij geven [der] [stede] tussen dit ende den naisten vreedach. Actum 26 dage in februario [anno] [...] [...] burgermeesteren ende scepenen.

p. 54

Also Cuter die cuper geseten heeft in een openbaer herberge aldair goede mannen bij saten ende heeft geseyt dat him sijn goet valschelike ende boefliken van scepenen off gewesen was ende dat hij noch hoepte aldair ander recht en vonnisse off te hebben, dair voir dat hij ingeseten heeft tegen den here ende der stede voir welke bruecke hij den here ende der stede ter beteringe doen sal ende geven der stede 16 Lb. tussen dit ende den naesten vreedach ende gaen een bedevairt tot onser liever vrouwen te Nyenzeele ende dair betoen off te brengen die gedaen te hebben eer dat hij weder in der stede comen sal ende gaen uut tussen dit ende meyedach naistcomende ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge ende dese bedevairt en sal niet verjaeren noch verdagen. Actum 3 dage in april voir scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 54

Also Aelbrecht Symonsz. gecomen is in Airnt Tymansz. huus sijn stiefvader 's avonts onder eten ende heeft veel onredelike woerden gesproken ende heeft geseyt: "Ziet moeder, dat ic een voirwollen buysch ende een paer cousen upten bedde [com...de], dat gij dair up past dat ic se hebbe tegen dat ic weder thuys come" dair up sijn moeder andwoorde ende seyde: "Is 't dat gij dair recht toe hebt so sult gij se hebben", dair up dat hij weder antwoorde ende seyde: "Ic wil se oick hebben" ende heeft mitten cortsten overslagen die tafel dair sijn stiefvader ende sijnen moeder aen saten ende aten ende een trisoer omme gestoten ende heeft een mostertpot genomen ende heeft die na sijn stiefvaders hoeft geworpen, seggende: "Segt oude boeff" mit meer ander onredelike woerden, dair voir dat hij gevangen is geweest vanden bailiu van mijns here wegen, 't welke van him noch van nyemante te lijden en staet, dair voir dat hij den heren ende der stede ter beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot sinte Pieters ende sinte Pouwels ten hogen Roman ende dair off betoen te brengen eer dat hij weder in der stede comen sal die gedaen te hebben ende sal uitgaen tussen dit ende meyedach naistcomende ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge ende dese bedevairt en sal niet verjaeren noch verdagen ende waert sake dat hij yemant van dese saken quaet dede mit wercken off mit woerden [dit] waren up sijn lijff. Actum 4 dage in april anno '59 voir bailliu, scout, borgermeesteren ende scepenen.

p. 55

Also Jan Aelbrechtsz. gecomen is bij nacht ende bij ontijde ende heeft Dirc Blanckairt genomen een caproen van sijnen hoefde dat Dirc Blankert den bailliu geclacht heeft als dan den bailliu Jan voirsz. enen dach vanden hoechsten aff geseyt heeft welcke gescheel den bailliu ter begeerten en bede van goede luden vanden gerechte gebleven is an himluden ende Jan Aelbrechtsz. in oick die voirsz. sake gebleven anden voirsz. gerechte. Aldus so seggen die goede luden vanden gerechte dat Jan Aelbrechtsz. [en] geven sal vander voirsz. bruecke, den here ter beteringe 12 rijsse gulden ende enen rijsse gulden binnen 's dages sonneschijn tussen dit ende sinte Jansdach te midsomer, ende dair toe gaen een bedevairt tot onser lieven vrouwen te Ninzele, ende sal uitgaen tussen dit ende meyedach, ende daer toe een bedevairt tot sinte Jacobs te Compostelle tot des gerechts vermaninge, borge Aelbrecht Jansz. sijn vader dat Jan sijn zoen dese correctie houden sal. Actum 12 dage in april anno 1459 voir bailliu, burgermeesteren ende scepenen. Upten 23en dach in junio anno voirsz. brochte Jan Aelbrechtsz. sijn betoech dat hij sijn bedevairt tot onser lieven vrouwen gedaen heeft.

p. 55 doorgehaald

Trijn Claes van [Lymens] boel heeft verwillcourt up hair lijff vier jair uter stede te wesen ende binnen dit en sonnendach over achte dagen.

p. 56 tekstverlies door vochtinwerking

Also Pieter Jansz. der stede van Vianen gecomen is mit een genaemt Barbare om besettinge te doen van 's heren ende vander stede wegen tot Jan [huer] [k...] in] [...] [...] van zeker goeden die Barbare tot Jans in 't huys hadde ende als prise die goeden beset heeft mit recht so heeft Jan [Murckel] den voirsz. [p..se] veel quaden woerden gegeven ende heeft een capoen genomen dat beset was van 's heeren wegen ende heeft dat na [gesteden] [...] [...] vanden here, 't welke een sake is van zeer quaden exempel dat mijn genadigen here ende der stede niet ende state te lijden, dair voir dat Jan vanden bailiu gevangen is geweest upten poirten ende sal, dair voir ter beteringe doen den here ende der stede ende gaen uten stede ende uuter vrijheyte vander stede ende die heerlicheyt vanden lande van Steyn ende gaen tot sinte Pieter ende sinte Pouwels te Roman, ende dair

off betoen ende senden ende daer en t' eynden so sal hij blijven uten stede ende vrijheyte ende heerlicheyt vanden lande van Steyn vier jair lang tussen dit ende t's anderdachs [binnen] dages sonneschijn. Dese correctie heeft hij verwillecoirt te doen up sijn lijff ende dair toe so heeft hij oick up sijn lijff verwillecoirt hier nyemant om te doen noch doen misdoen. Actum upten kerst anno '59 bij Pelgram, stedehouder, [baill...] Willem Jan Scout, Heynric Aelbrechtsz., Geryt Claesz., burgermeesteren, Harman Jacobsz., Jan van Leeuwen, Witte Wittenz, Jacob Rommersz., Gijsbrecht Jansz. ende Wouter Jansz.

p. 56 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Pieter Pietersz. gecomen is als dair die scutten hair meysen gehaelt hebben als dair een ongenoechte gemaict seggende: "Sal ic niet mede den meyekyn hebben" mit meer ander woerden dair veel ongemackte off gescepen waeren te comen. Aldair hij voir ingeseten heeft tegen den here ende der stede voir welke bruecke hij een bedevairt gaen sal tussen dit ende heyligen [ ] naestcomende totten heyligen bloede tot Bergen in Kennemerlant ende dair off betoech brengen die bedevairt gedaen hebbende ende voit een bedevairt totten heyligen bloede te Wilsnack tot des gerechts vermaninge. Actum 13 dage in augusto anno '59 voir scout, burgermeester Heynric Aelbrechtsz. ende Harman Jacobsz., Leeuwen, Wouter, Jacob Rommersz., Adriaen ende Wouter Jansz.

p. 57

Also Jan Willemsz. gecomen is bij nacht ende bij ontijde ende heeft utgelaten willen geweest vanden poirtier aldair ende poirtier him niet uutlaten en woude dair dat hij den poirtier voirsz. dreygentlike woerden om gegeven heeft omdat hij him niet uutlaten en woude 't welke een quade excuuse, Ja, dat der stede niet en staet te lijden van yemant, dair voir dat hij den here ende der stede ter beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot onser lieven vrouwen tot Amersfoirde, tussen dit ende vastelavont naestcomende ende dair betoen off brengen die gedaen te hebben, ende dair toe een bedevairt totten heyligen bloede te Wilsnack tot des gerechts vermaninge ende die en sal niet verjaeren noch verdagen. Actum 16 dagen in januario anno '60, scout, burgermeesteren ende scepenen.

p. 57

Also Hille van Stegen gecomen is tot Zwolle ende heeft een [vrouwenaem] haer kint genomen ende ontvoert tegen dat vrouwen onwille ende oic om meer onredelike saken wille, die sij gehantiert hadde, aldair om dat se die bailliu vander Goude gevangen hadde, also dat sij die sake ende bruecke dair off bleeff geheel ende al anden bailliu ende gerechte vander Goude te voldoen ende te volcomen 't guent dat sij hair overseggen up hair lijff so hebben die bailliu ende gerecht hair overseyt als dat sij den steen upnemen soude ende dragen die vander stedehuus om den Haven ende weder brengen inden stedehuus ende als dan twee teerlingen te nemen ende dobbelen also menich oech also menich jair uuter stede te wesen ende als dan utgaen binnen 8 dagen, 't welke sij dede ende warp 6 ogen also dat sij 6 jair den stede hebben soudent. Actum 26 dagen in augusto anno '59 bij den bailliu Jan die bastert, Heynric Aelbrechtsz. ende Geryt Claesz., burgermeesteren, Harman Jacobsz., Jan van Leeuwen, Jacob Rommersz., Adriaen Allertsz. ende Wouter Jansz.

p. 58 *tekstverlies door papier- en waterschade*

Also Jacob Jansz. van Zevenhusen¹ gecomen is in Reymbout die stoeldrayer [huus] als dan hij sat en at ende dede him overlast in sijn huus ende smeeft upten taeffel ende grepen bij den hals om welke bruecke hij ingeseten heeft tegen den heere ende der stede, dair voir dat [hij] [den] here ende der stede ter beteringe [doen] [sal] ende geven den tresoriers vier pont [...] [tussen] dit ende den naesten [vreedach] [ende] [dairtoe] [een] [bedevairt] [tot] des gerechts vermaninge tot sinte Joist. Actum 13 dagen in junio anno '60 [scout] Jacob Harmansz., Willem [Claesz.] [...] burgermeester, Willem Aelbrechtsz., Gijsbert Hagensz., Jan Minne, Sander ende [Cutert].

p. 58 *tekstverlies door papier- en vochtinwerking*

Also Dirc Jacob Symonsz. voir recht gehadt heeft enen gelress man² van Tielt voir zekere sculden die hij die man eysschende was aldair dat hij onsculden doen [was] also dat dair een uursettinge off gedaen wort bij den gerechte bij haeren beyden moetwille ende daerenboven so heeft Dirc voirsz. woerden ende gescheel gecregen tegen den voirsz. man, also dat Dirc voirsz. hantgemeen geworden is vechtender hants, aldair Jan Symonsz. des voirsz. Dircx broeder him te baten quam ende vreesden den [voirsz.] man boven d' uutsetting voirsz. gedaen bij den gerechte. Aldair voir dat Dirc ende [Jan] voirsz. beyde tegen den here ende der stede ingeseten hebben, voir

¹ Zevenhuizen, gem. Zuidplas, prov. Zuid-Holland.

² Gelress man; een man afkomstig uit Gelre.

welke bruecken voirsz. sij den here ende den stede voirsz. ter beteringe doen ende gaen onder hun beyden een [bedevairt] tot onser lieven vrouwen tot Halle ende tot Halsberge ende van dairen tot Geersbergen tot sinte Adriaens tussen dit ende Goukermis naistcomende ende aldair off van [elc] [betoen] te brengen die gedaen te hebben eer dat sij weder binnen der vrijhey vander [Goude] [...] ende dair toe so sal Dirc voirsz. een bedevairt doen ende gaen tot sinte Jacobs in [Galissien] tot des gerechts vermaninge ende die bedevairt die en sal niet verjaeren [noch] [vergaen]. Actum 7 dagen in julio anno '60 bij Jacob Harmansz. scout, Willem Scat, Dirc [Gerytsz.] Willem Aelbrechtsz., Gijsbrecht Dircxz., Sander Gerytsz. ende Geryt Dircxz.

p. 59 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Daem Moeyaertsz. gecomen is voir den den vierscaer in tegenwoirdicheyt van [den] [heeren] burgermeester ende scepenen ende heeft gesproken up al sulke lyenisse ende [uutsprake] van scepenen als in 't scepenboec gescreven staet ende sprack upten ouden scepenen ende upten clerc als dat die clerc gescreven soude hebben upten [bryf] sonder dat hij enich lyenisse gedaen hadde mit veel [onwetende] woerden die hij upten clerc sprac. Voir welke bruecke hij tegen den here ende den stede in gelegen heeft aldair toe dat hij den here ende den stede ter beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot onser lieven vrouwen tot Amersfoirde ende dair toe so en sal hij nu noch tot genen dagen alhier binnen der stede woenstat¹ houden, dan mit sijn getruwende wijff ende aldair bij gaen up ende neder gelike een goet man sculdich is te doen ende wair 't dat sake dat hij tot enige tijt bij nacht bevonden worde binnen der stede slapende [anders] dan bij sijn getruweden wijff so sal hij gaen een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien ende dair toe te verwachten die correctie vander stede ende dat en sal niet verjaeren noch verdagen. Actum 14 dagen in julio anno 1490 scout Willem Jan, Willem Claesz., Dirc Gerytsz., burgermeesteren. Willem Aelbrechtsz., Gijsbrecht Hagenz., Jan Mlnne, Sander Gerytsz. ende Geryt Dircxz. scepenen.

p. 59

Also Adriaen Gerytsz. van Utrecht den scutter vanden varckens quade woirden gegeven heeft omdat hij sijn varckens gescut hadde ende sneet dat snoer an twee dair die scutter dat varcken bij leede. Aldair voir dat tegen den here ende den stede ingeseten heeft ende sal, dair voir den here ende den stede ter beteringe doen ende geven sinte Antonisgasthuus 5 lb. was ende daer en 't eynden gaen een bedevairt tot sinte Joest tot des gerechts vermaninge ende niet te verjaeren noch te verdagen. Actum 8 dagen in october anno '90, scout Willem Jan, Jan Dirc Gerytsz., burgermeester, Willem Aelbrechtsz., Gaergoet, Minnen, Sander ende Cuter.

p. 60 *tekstverlies door vochtinwerking*

Also Jacob Dircxz. ende Geryt Meynsz die snier Geryt Veenman quade woirden gegeven hebben om die gasthuus sake wille van zekere brieven dat dat gasthuus [toe] [behoren] [aldair] voir dat sij tegen den here ende der stede ingeseten hebben, dair voir dat sij den here ende der stede ter beteringe doen ende geven sinte Katrijnen gasthuus een kaerse van een pont was ende [dair] [toe] [een] bedevairt totten heyligen bloede tot [Wilsnack] tot des gerechts vermaninge ende die sal niet verjaeren noch verdagen. Actum [7] [dagen] in october anno '60 scout, burgermester ende scepenen voirsz.

p. 60

Also Pieter Heynricxz. gecomen is mit Adriaen Allairtz. in der vierschaer ende soude mit desen voirsz. een heyligen eedt doen. Doe seyde hij totten genen die den eedt hebben woude: "Is 't sake dat gij den eedt van mij neemt, ic sal u een mes in u buyc stoten", [dat] een quade saeck is aldair om dat hij tegen den here ende de stede ingeseten heeft aldair om dat hij den here ende den stede ter beteringe doen sal ende gaen een bedevairt totten heyligen bloede tot Bergen ende offeren een pont was off vierstuk², dair voir ende dair off betoech te brengen die gedaen te hebben tussen dit ende kersavont ende daer en 't eynden gaen een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge ende die bedevairt en sal niet verjaeren noch verdagen. Actum 22 dagen in october anno '90 scout Jacob Harmensz., Willem Jans, burgermeester, Willem Aelbrechtsz., Gaergoet, Minnen, Sander.

p. 61

Also Geryt Jan Ockersz. ende Heynric vander Deel bij nacht ende ontijde gecomen sijn ende hebben der luden glazen [ontwren] geworpen. Dat saken sijn van quaden exempel ende dat die stede niet en staet te lijden als

¹ GTB. Woonstad; Plaats waar men is gevestigd, woonplaats, vaste verblijfplaats, plaats waar iem. zijn wettig hoofdverblijf houdt, officiële vaste verblijfplaats, domicilie.

² Vierstuk, vuurijzer? Zie *Van Gelder* (1966), 271.

dair om dat sij tegen den here ende den stede ingeseten hebben ende sullen, dair voir den heer ende den stede ter beteringe doen en gaen elcx een bedevairt tot onser lieven vrouwen inden Dom tot Parijs ende sullen utgaen tussen dit ende den naesten vredach ende dair off betoen te brengen dat sij die bedevairt gedaen hebben ende daer en t' eynden so sal Geryt voirsz. een bedevairt gaen tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge ende Heynric voirsz. sal gaen een bedevairt tot des gerechts vermaninge tot Romen tot sinte Pieter ende Pouwels apostelen ende dese gracie is hemlyuden gedaen overmits dat sij des anderen dages selve gecomen sijn ende hebben hun bekent dat gedaen te hebben en gracie dair off begeert ende hebben die glazen doen stoppen ende dese bedevairt sal hoir verjaeren noch verdagen. Actum 10 dagen in december anno '60. Jacob Hermansz., scout, Dirc Gerytsz., burgermeester, Willem Aelbrechtsz., Gaergoet, Hagen, Sander, Cuter ende Geryt Dircxz.

p. 62 tekstverlies door papier en vochtinwerking

Upten 18 dach in junio anno '67 submittende ende gaf hemselves [over] voir baliu, burgermeesteren ende scepenen Dirc Aertsz. van al sulke overdaden ende lelicheyd als hij gedaen heeft up die preecstoel [gedreten] hebben dat seer lelic is te [vol.gens] [...] achtervolgen up sulke correxie als hen die baliu, burgermeester ende scepenen [oversey...] sel, welke correxie is te weten dat hij in [pugnit] ende betering sijnen voirsz. misdaet staen sal openbairlic upte caeck tot die clock 12 slaet ende wesen geworpen vanden [...den] ende mit [...] sonder [hoerden] voirt meer sal hij een [se...] naestcomende gaen voir die cruce in een paer linden clederen [hebbende] [een] [...] mit een [wasse...] kaersse wegende een pont ende nader procesie setten sal voir dat heylige sacrament up dat koer ende dair toe sal hij noch gehouden sijn tot vermaninge vanden [gerechte] vander stede te gaen een pelgrimaeden te Roem of sinte Jacobs ende dese bedevairt en sal verjaeren noch verdagen ende dit heeft hij verwillcoirt up sijn lucherhant.¹

p. 62 tekstverlies door papier en vochtinwerking

Upten 23en dach in meye anno '67, als vander clachten die Lijsbeth Pieters dochter gedaen heeft tot diverscher stonden voir baliu, burgermeester ende scepenen also dat sij geslagen, mishandelt ende vercraft wesen soude van vier gesellen te weten van Joegem Joestenz [Carriden] dat hij haer upten wech in Blomendael [gesmeten] [een] doecken vanden hoeft getogen ende tegene hoiren danck mit Thijs Claesz. [g...] Geryt van Cuppenhoel in die Wilnis in 't velt hoir dair dreygende ende smitende. Item van Thysken [voirn.] dat hij sijn best gedaen heeft om wille van hoire lijf te hebben ende als hij daertoe [...] en heeft mogen comen sijn hant onhoeselic in hoir vrouwlicheit gesteken heeft. Item van Kerstant Woutersz. de vleyshouwer dat hij tot [twee] [stonde] wille van hoiren live gehadt heeft tegens hoiren danck ende van Gijstgen Cornelisz. dat hij oeck wille van hoir gehadt geeft tegens hoire onwille. Van welcher sake ende misdaet den voirnt. baliu, scout, burgemeesteren ende scepenen [dilig...] gedaen [hebben] om te vernemen, ondersoeken ende van dese misdaet ende want die streck an beyde [siden] alsoe [wa...] van dit wijf voirn. als claechters ende van dese gesellen voirn. die die misdaet gedaen soudon hebben niet soe behoirlic gebleken en is dat men dair off en die een zide of an d' ander crimineerlic justice soude doen an hoire liven, soe hebben den voirn. baliu, scout, burgemeesteren ende scepenen bij overgevene ende submissive van voirn. Lijsbet clachte an de een zide ende Tijsken, Kersen ende ende Gijsgen voirn. verwerders an die ander zide, in beteringe der voirsz. misdaet en aenbrengen, geseit ende uutgesproken, eerst dat Tijsken ende Kersgen voirsz. utgaen sullen t' sinte Pieters ten hogen Romen ende sullen dair bliven drie dagen [lan...] om te besøeken die seven kercken ende Gijsgen voirsz. sal gaen tot onser lieven vrouwen ten Inzeel ende sel geven terstont voir alle oncosten dair inne gedaen die somme van tien sc. groten ende sellen elcx van desen gesellen [...] ende [w...] [...] Aechte [...] ende nietweder in te comen sijn en hebben elc een goet betoen gebrocht die bedevairt volcomelic gedaen te hebben up hoir rechter [v...]ende dair toe tot vermaninge een bedevairt t' sinte [Jacobs] [v...den] baliu ende [...] ende dit en sal verjaren noch verdagen en den voirn. Lijsbeth sal na [...] [...] [...] ende bliven vijf jaer lange up hoir rechterhant.

p. 63 tekstverlies door papierschade

Upten sevensten dag in augusto anno '67 quam Wouter Geryt Vaers neef voir Vrerick Harmans baliu stedehouder Geryt Heynricxz. ende Jacob Woutersz. scepenen ende verwillcoerde up sijn lijf, dat hij nyemant misdoen noch doen misdoen en sal mit woirden noch mit werken vander saeck dat hij laets gevangen was van Vrerick [Harmansz.] balius stedehouder upten tijt wesende. Voirt soe heeft Vrerick voirsz. [balius] [stedehouder] Wouter voirsz. geleide gegeven twee dagen na sijn wederseggen.

p. 63

Alsoe Jan Govertsz. geheten Jan mitter bonge ingeseten heeft teegen den heer ende den stede om quade woirden die hij Govert die graefmaker gegeven heeft dat hij niet graven en woude dair 't hem liefde sijn graft te

¹ GTB. Luchter. Linker, het aan de linkerkant bevindende.

maken, dair voir dat hij gaen sel tot onser lieven vrouwen t' Amersvoert, twisken dit ende Goude kermisdach naestcomende ende dair betoen of te brengen die bedevairt volcomelic gedaen te hebben, ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot 't gerechts vermaninge. Actum 20 dagen in augusto anno '67.

p. 63

Alsoe Jan Baerntsz. gecomen is voir die vierschaer ende heeft qualiken gesproken upten gerechte onredelike woirden dat ons van him noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij ter beteringe doen sel dat hij gaen sal een bedevairt tot sinte Joest, ende sel utgaen twisken dit ende sinte Bavendach naestcomende ende niet weder binnen der vrijheit vander Goude te comen hij en sal die bedevairt gedaen hebben ende dair betoen ofte brengen die bedevairt gedaen te hebben ende dair toe een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge ende deze bedevairt te Romen en sal mogen verjaren noch verdagen. Actum 3 dagen in september anno '67.

p. 63

Alsoe Dirc van Beeste ingeseten heeft tegen den heer ende der stede omdat hij overhorich geweest heeft vander stedekuere roerende van sijn berch, dair voir dat hij geven sel ter beteringe sinte Anthonysgasthuus twee duser steens twisken dit ende sinte Matheusdach¹ naestcomende ende dair toe sel hij sijn berch die cap ofbreken binnen achte dagen upten stedekuer ende correxi vander stede. Actum 3 dage in septembri anno '67.

p. 64 *tekstverlies door papierschade*

Alsoe Adriaen smit voir die volle vierschaer van scepenen angeseit hadde eene geheten Jan van Usen die hem aldair hadden doen verdachvaerden dat hij een quaet dief was ende soe veel paerden gestolen hadde dat men henlyuden dair om [rechten] soude 't welke hij wair maken wilde als hij [seide] ende want die selve [Adriaen] naderhant voir scepenen die woirden weder in sijn hals gehaelt heeft [soe] dat hij dat onbedachtelic geseit hadde ende van hem niet en wiste dan [...] [m.n], ende is bij den gerecht bij overgeven vanden bailiu die hem een [...] vanden hoechsten beteykent hadde him over geseit dat hij in beteringe [...] voirnt. misdaet voir de voirsz. vierschaer gedaen als voirn. gaen sal [...] manieren tot [...] ter sieker lyuden offerende te weten Adriaen voirsz. een [wassekaerse] van een half ende die ander elc een doyt² of meer of sij wille een sonnendage [...] naestcomende ende dair toe een pelgrimaedse te doene te Romen tot vermaninge van [...] baliu ende gerecht, ende dit heeft Adriaen de voirsz. Dirc Jan van Usen beteringe gedaen heeft, dair hij mede te vreden is verwillecoert up sijn huus ende erf dair hij nu ter [...] in woent gelegen upten Tienwech naest Willem die backer oestwerts. Actum 29 dage in december anno '67.

p. 64

Alsoe Joest Andriesz. ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om quade onredelike woirden die hij gesproken heeft voir den gerecht dat den goede luden vander gerecht niet te liden en staet, dair voir dat hij den heer ende der stede ter beteringe doen sal dat hij gaen sal twisken dit ende vastelavont een bedevairt tot onser liever vrouwen t' Amersvoert ende dair toe een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge ende dese bedevairt en sal verjaeren noch verdgaen ende dit heeft hij verwillecoert up sijn lijf. Actum 29 dage in decembri anno '67.

p. 65 *tekstverlies wegens papierschade*

Alsoe coman Jan Claesz. ingeseten heeft tegens den heer ende der stede omdat zijn wicht te cleyn was, dair voir dat hij den heer ende der stede te beteringe doen sel. Dat hij geven sel een halff [pont] groten, dair hij dat geven sel dien een helft den heyligen [Geest] ende die ander helft die Lazehuys ende dair toe doen een bedevairt [...] Colen tot vermaninge des gerechts ende die en sel verjaren noch verdagen. Actum den lesten dach in decembri anno '67.

p. 65

Alsoe Dirc Jan Lambrechtsz. ingeseten heeft tegens den heer ende der stede om rebellicheyt dat hij bedreven heeft in 't raethuys. Dat over him noch van nyemant en staet te liden dair voir dat hij den heer ende der stede ter

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 502. Sinte Matheusdach, 24 februari; in schrikkeljaren op 25 februari.

² *Van Gelder* (1966) 259. Duit, naam voor diverse zilveren munten met een waarde van ¼ groot of ½ stuiver. Na 1573 geslagen in koper.

beteringe doen sel ende geven twe pont was den Lazerhuys ende dair toe een bedevairt tussen dit ende meye naistcomende tot sinte Adriaen¹. Actum den lesten dach in decembry anno '67.

p. 65

Also Claes Meynertsz in ende uutgeseten tegens den heer ende den stede omdat hij een brief hadde laten sciven van 40 Lb. groten spreckende up Geryt Pietersz. die cuper die hem met sculden en was ende begeerde den brief bezegelt te hebben van Jacob Rommersz. ende Adriaen Vrelicxz. Welken brief valsch was ende wilden dien scepenen dair mede valsch maken mit de selve brief ende voirt meer dat hij gesproken heeft tot veel plaetsen het gaet nu ter Goude alsoe wijst mij den man is wijs u recht ende voirt meer onredelike werken die hij gedaen ende gesproken heeft, dair voirt dat hij den heer ende der stede te beteringe doen sal. Te weten dat hij de kerck ter Goude geven sal vijf pont groten vlaems mede te funderen ende die minderbroeders een Lb. vlaems mede te bescieten die kerck an die wanten dair men an sit voirt soe sel hij een bedevairt doen tot sinte Pieters ten hoge Romen ende sel uitgaen twisken dit ende grote vastelavont ende niet weder in te comen hij en heeft sijn bedevairt gedaen ende dair betoen ofte brengen ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien tot t's gerechts vermaninge ende deze bedevairt en sal verjaren noch verdagen. Actum 27 dagen in februario anno '68.

p. 66

Also Jacob Aerntsz. ende IJsbrant Pietersz. hebben verwillecoert up hoir een hant binnen der stede vander Goude ende bailiusscip ende lande van Steyn niet te comen sij en hebben die scout voldaan van mijns heren boeten vanden baliu ende scepenen. Item IJsbrant Pietersz. voirt. is gecomen binnen die stede vander Goude binnen 2 of drie dagen nadat hij dese voirsz. willecoer gedaen hadde ende is dairenboven gevangen geweest, dair wij hem overgeseit hebben dat hij een ure uptie caeck staen soude ende een bedevairt te Romen up sijn lijf ende dair betoen ofte brengen dat hij die bedevairt gedaen heeft. Voirt den baliu ende scepenen vander Goude. Actum 16 dage in april anno '68.

p. 66

[Also] Paeu Gerytsz. ingeseten heeft tegen den heer ende de stede om dat hij die brugge niet gemaect en heeft after sijn huus alsoe sij hem geboden was te maken dat men dair vrij doer varen mochte sonder letsel mit een scouwe ende daer mede dat hij hinderlic geweest. Dat men die gelden niet en heeft connen crigen van Aemersfoert bij sijn toedoen, dair voirt dat hij mijn heer ende der stede ter beteringe doe sel dat hij die brugge after sijn huus maken sal alsoe hoech als dat men dan met een scouwe up een hoech water doer varen sal mogen ende een hantbreet hoger. Voirt soe sal hij die voirsz. gelden halen van die renten t' Amersfoert of selver upbrengen twisken dit ende mit meye ende oeck mede die costen die hij van dat autaeer wegen dair aen gedaen sijn up te leggen ende te betalen mit die voirsz. renten. Voirt soe sel hij doen een bedevairt tot des gerechts vermaninge tot sinte Jacobs in Galissien wairt dat hij in enich van desen overhorich was ende dese bedevairt en sel verjaren noch verdagen. Actum 16en dage in april anno '68.

p. 66

Alsoe Govert Andriesz. ingeseten heeft tegen de heer ende der stede omdat hij die scout onredelike toegesproken heeft ende 't gerecht, dair voirt dat hij den heer ende de stede te beteringe doen sal dat hij gaen sal een bedevairt sinte Jooste ende t' Amyens ende dair goet betoen ofte brengen die bedevairt volcomelic gedaen te hebben ende sel uitgaen twisken dit ende pinxter naestcomende.

p. 67

Upten 9en dach in meye anno '68 submitteerde² hem Geryt Symonsz. de Gruyter anden heer ende an 't gerecht van sulker misdaet als hij gehantiert mochte hebben anden scout Dirc Pieters Maertensz. Te weten dat hij sonder woert ende wederwoert den scout voirsz. na sijn lijf stack mit een mes twee of drie reysen. Gelovende te volcomen sulke correxie als de voirn. heer ende 't gerecht overgeseit soude, ende die voirsz. heer ende 't gerecht aensiende dat sulke misdaet niet ongecorrigeert en behoirt te bliven hebben aendachtelic de voirsz. Geryt overgeseit dat hij in beteringe sijnre voirsz. misdaet een pelgrimaedgie selve in persoon doen sal tot sinte Pieters ende sinte Pouwels te hogen Romen ende gaen uut de stede ende vrijheit vander Goude des manendages naestcomende ende in die voirsz. stede niet te comen hij en sel sijn bedevairt gedaen hebben ende dair betoen of behoirlike betoen gebrocht, dair toe sal hij gelast bliven [up] [een] ander pelgimaedgie te doen tot sinte Jacobs

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 436. Sinte Adriaen, Adrianus, 8 september.

² *GTB*. Submitteeren. Onderwerpen.

te Compostel ter vermaninge van de heer ende 't gerecht, ende dit en sel verjaren noch verdagen [ende] dit heeft hij verwillecoert up sijn rechte hant als voirsz. staet.

p. 67 *acte doorgehaald*

Alsoe Pieter Jacobsz. gecomen is in die heerlicheyt van die lande van Steyn ende heeft dair gevochten ende is verwonnen van die boeten ende die scout heeft hem die boeten geeyschet van mijns heren wegen ende heeft den selven Pieter an getast om te vangen voir die boeten ende heeft sijn mes genomen ende stack na de scout ende liep wech ende bewijsde de heer grote confuys ende oneer ende is dair na weder gecomen mit een gespannende boech om die scout geweldig te scieten, ende den voirnt. Pieter heeft gebeden om gracie ende hebben hem gracie gedaen als dat hij sal bliven ten ewigen dagen uut die lande van Steyn ende binnen daechs sonnenschijn te gaen uut die baliusscip ende vrijheit vander Goude ende niet dair weder in te comen hij en sal een bedevairt gedaen sel hebben ende dit heeft hij verwillecoert up sijn hant ende verwillecoert oeck up sijn een hant dat hij hier nyemant om misdoen en sal noch doen misdoen. Actum 3 dage in junio anno '68.

p. 68 *tekstverlies door paperschade*

Alsoe Florys Lambrechtsz. van Scoenhoeven¹ lijndraeyer gecomen is binnen die stede vander Goude ende heeft geropen "Brerode hogemoet" dat ongecorgiert niet en behoert te wesen, dair voir dat hij up die caecke staen sel ende binnen daegs sonnenschijn uter stede te gaen ende niet weder in te comen hij en sel een bedevairt gedaen hebben te Romen ende daer betoen of te brengen dat hij die bedevairt gedaen heeft eer hij binnen die [stede], baliusscip ende vrijheit vander Goude comen sal ende in die heerlicheit van die lande van Steyn up sijn hant ende dit heeft hij [verwillecoert] [...] vanden baliu ende scepenen upten 9en dach in junio anno '68.

p. 68

Alsoe Harman Jansz. van Zwol² geboren heeft hemselves verwillecoert voir den baliu ende scepenen vander Goude dat hij uter stede gaen sal twisken dit ende 't heylige sacramentsdach naestcomende ende bliven dair uut twee jaer lang na den dach up die verbuertenisse van sijn een hant, ende dit in beteringe dat hij mit IJsbrant Pietersz. die ballinge was binnen der stede voirsz. omme gegaen ende hem gelooft hadde hulp ende bistant te doen als waert tegen den heer ende sijn knechten. Actum den 14en dach in junio anno '68.

p. 68

Alsoe Jan die Leeu ingeseten heeft tegen den heer ende der stede dat hij overhorich geweest heeft dat hij niet gedaen en heeft dat hem die scout ende burgermeester beval van sijn scip in te scieten³, dair om sal hij bidden den goede luyden vanden gerecht dat sij heren dat vergeven willen ende dair toe een bedevairt t' sinte Joost ende t' onser soeter vrouwen t' Amiens tot vermaninge die scout ende des gerecht. Actum 26 dage in novembry anno '68.

p. 68

Alsoe Aelbrecht Martijnsz. in ende uutgeseten heeft tegen den heer ende der stede omdat hij die broetwegers qualiken toegesproken heeft dat sij sijn wicht gewogen hebben dat ons van hem ende van nyemant te liden en staet, dair voir sel hij den heer ende der stede te beteringe doen dat hij geven sel 12 sc. groten in der kercke sinte Andries mede te stofferen ende dair toe een bedevairt tot onser vrouwen ten Inseel tot t's gerechts vermaninge. Actum 12 dage in decembri anno '68.

p. 68

Alsoe Dirc Voscuyl uut ende ingeseten heeft tegen den heer ende de der stede omdat hij een man gelochent heeft voir die vierschaer dat ons van hem noch van nyemant te liden daer voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal dat hij gaen sal een bedevaert t' sinte Adriaens ende hij sal utgaen twisken dit ende pinxter naestcomende ende daer toe noch een bedevairt t' onser vrouwen ten Niseel tot 't gerechts vermaninge.

p. 69

¹ Schoonhoven, gem. Krimpenerwaard, prov. Zuid-Holland.

² Zwolle, prov. Overijssel.

³ GTB. Inscieten; snel binnenkomen, naar binnen ijlen.

Alsoe Phillips Dircxz. onredelic geweest heeft upter straten bij nacht ende ten huse van Heynric die scouteknecht plecht te wesen ende tot Baerten van Oeyen enen groet overlast ende geweld, aldair bedreven heeft ende die scout hem dair of gevangen gehadt ende gelegen in dat graef 14 dagen lang ende die selve Phillips heeft gebeden om gracie ende genade ende hebben hem gracie gedaen als dat hij voir dese misdaet doen en gaen sel een bedevairt tot onser liever vrouwen ten Inseel ende sel uitgaen twisken dit ende beloken paesschen naestcomende ende dair toe een bedevaert tot sinte Pieters ende sinte Pouwels ten hogen Romen tot des gerechts vermaninge ende dese bedevairt en sel verjaren noch verdagen mogen uptie peijne van een half jaer te leggen in dat graef. Actum 30 dage in maerte anno '69.

p. 69

Alsoe Heynric Martijnsz. ende Jan Jansz. hebben ingeseten tegen den heer ende der stede omdat sij onredelic geleefft hebben bij nacht ten huysse van Heynric de scouteknecht placht te wesen, dair voir dat sij mijn heer ende der stede ter beteringe doen sal als dat Heynric voirsz. gaen sal een bedevairt tot sinte Dyns¹ in Parijs ende Jan voirsz. sal gaen een bedevairt tot Coelen ende sellen uitgaen twisken dit ende beloken paeschen naestcomende ende niet weder in die stede te comen sij en hebben dese bedevairt gedaen ende dair betoen ofte brengen ende dair toe sellen sij elcx een bedevairt doen tot sinte Jacobs tot gerechts vermaninge ende dese voirsz. bedevairden en sellen mogen verjaren noch verdagen. Actum 30 dage in maert anno '69 ende geloven dit te houden ende te voldoen op die verbuertenisse van hoir poertrecht ende die scout sel se dan terstont mogen antasten ende leggensse in die graef.

p. 69

Alsoe Gijsbrecht Aerntsz. gecomen is ter plaetsen ende heeft sommige gedreycht te slaen of hoir nose of te snijden om rechts wille van tugen die over sijn maech getuycht soude hebben, dair voir die baliu van mijns herenwegen gevangen hadde ende den selve Gijsbrecht Aerntsz. heeft verwillecoert an des balius hant dat hij voir dese misdaet den here ter beteringe doen sel ende gaen een bedevairt ten Inseel ende sel uitgaen twisken dit ende pinxterdach naestcomende ende niet weder in die stede te comen hij en sal eerst dese bedevairt gedaen hebben ende dair betoen of gebracht ende wair dat sake als hij dese bedevairt gedaen heeft ende dan weder in die stede comt ende contrarie den heer dede soe soude hij een bedevairt doen tot sinte Pieters ten hogen Romen tot des balius vermaninge ende al dat voirsz. staet heeft hij verwillecoert up sijn lijf. Actum 23 dagen in april scepenen Jan Dirc Oudsiers, Jacob Gaergoet Florysz.

p. 70 *tekstverlies door paperschade*

Alsoe Claes Jacobsz. ende Dirc Jacobsz. in ende utgeseten hebben tegen den heer ende der stede omdat sij een man dwongen dat hij sijn cleder uut moste trecken om elf placken die hij hem eysten ende waren ende hem selven willen rechten dat ons van hen noch van nyemant staet te verdragen, dair voir dat sij den heer te beteringe doen sellen ende [sellén] [uut] gaen een bedevairt te Coelen ende sellen uitgaen 8 dagen na sinte Jan ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacobs tot gerechts vermaninge.

p. 70

Alsoe Jan Jacobsz. een onrechten aenvanck gedaen heeft up en dobbelspul dat mijn heer ende der stede niet te liden en staet, dair voir dat hij den heer ende stede te beteringe doen sel als dat hij een bedevairt gaen sal tot sinte Joost ende sel uitgaen tusschen hier ende Goude kermis ende dair betoen ofte brengen die bedevairt gedaen te hebben ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacob in Galissien tot 't gerechts vermaninge.

p. 70

Alsoe Dirc Harmansz. een onrechten aenvanck gedaen heeft up een raetspul dat mijn heer ende der stede niet te liden en staet, dair voir dat hij den heer ende stede te beteringe doen sel als dat hij een bedevairt gaen sal tot sinte Kathryne in Normandien ende sel uitgaen tusschen dit ende Goude kermis ende dair betoen ofte brengen die bedevairt gedaen te hebben ende dair toe een bedevairt tot sinte Jacob in Galissien tot 't gerechts vermaninge.

p. 70

---

¹ Saint-Denis ofwel Dionysius van Parijs, de patroonheilige van Frankrijk.

Alsoe Wouter Wiggersz. ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om sonderlinge quade woirden die hij gesproken heeft up eenige persoenen die den heer noch die stede niet te liden en staet, dair voir dat hij den heer ende der stede te beteringe doen sel als dat hij een bedevairt doen sal tot den drie heiligen coningen tot Coelen ende sel utgaen achte dagen na sinte Jacobsdach naestcomende of [...] of hij wil ende dair betoen of brengen die bedevairt gedaen te hebben ende dair toe een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge. Actum 26 dage in [junio] anno '69 scepenen Jan van Leeuwen, Jacob Cutert, Jan Dircxz., Willem Jansz. [...] ende Rommer Jacobsz.

p. 70

Alsoe Geert Claes Splinter's wijf in ende utgeseten tegen den heer ende der stede omdat sij Jan van Sijl quade ontamelike woirden gegeven heeft dat ons van hair noch van nyemant te liden en state, dair voir dat sij den heer ende der stede te beteringe doen sel als dat sij geven sel des stede voirsz. 8.000 steens gerekent 8 placken voir dat dusent. Actum 20 dagen in decembri anno ['69].

p. 71 tekstverlies door paperschade

Alsoe Jorys Willemsz. gecomen is binnen die stede vander Goude ende heeft overdaet bedreven binnen die selve stede dat ons van hem noch van nyemant te liden en state, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe [doen] sal ende sal gaen een bedevairt ten heiligen bloede te Wilsnack [ende] dair toe een bedevairt te Romen ende t' sinte Jacobs tot balius vermaninge [ende] sel utgaen tusschen dit en sinte Martijnsdach naestcomende ende [niet] weder binnen die stede vander Goude noch in Gouweraeck te comen [hij] en heeft die bedevairt eerst gedaen up sijn lijf. Actum 25 dage [in] september anno '69.

p. 71

Alsoe Jan Pietersz. ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij [onuselic] gesworen heeft voir die vierscaer een quaden eet dat hij niet gedobbelt en hadde noch buten geweest dat anders inden wankert alsoe bevonden wort ende om dat hij onuselic gesworen heeft soe sel hij mijn heer ende der stede te beteringe doen ende een pelgrimaedse gaen tot sinte Kathrinen in Normandien ende dair goet betoen ofte brengen die bedevairt gedaen te hebben ende dair toe een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge up sijn lijf. Actum 16 dage in october anno '69 ende sel utgaen tusschen dit ende vastelavont.

p. 71

Alsoe Jacob die wildeman ende Jacob Meeusz. tegen malcander in ende uut geseten hebben omdat Jacob die wildeman in [biechten] tegen een person geseit soude hebben dat Jacob Meeusz. er an gaen soude ende oock in een tuyn geseten heeft mit eenige personen ende soude aldair geseit hebben dat hij een hoyck verloren hadde ende die selve hoyck was in [een] die straet ende die mijn hoyck heeft die geeft mijn gelt, sonder eenige personen te noemen die die man wesen soude, dair voir dat Jacob die wildeman Jacob Meeusz. ter beteringe doen sel ende geven die lichters outaers twee waskaerssen elc van een pont was ende dair toe sel Jacob die wildeman gaen een bedevairt ten heiligen bloede te Wilsnack ende sel utgaen twisken dit ende meyedach naestcomende ende dair goede betoen ofte brengen die bedevairt gedaen te hebben ende dair en t' eynden een bedevairt tot sinte Jacob in Galissien tot des gerechts vermaninge. Actum 5 dage in maert anno '70.

p. 72 tekstverlies door paperschade

Alsoe Jorys Willemsz. gecomen is up dat kerchof ende Barbar genomen bij die arm ende wout se fortselic van dat kerchof nemen tegen hoire wille dair den deken quam ende seyde: "Jorys siet wel toe wat ghi doet dit en behoirt up dat kerchof niet gedaen te wesen" dair hij den deken soe qualic toesprack ende seyde: "Wacht is als ghi nauste moecht, ic sel u lijf hebben als [staet] ghi up dat hoech outaer". Dat een quade saeck is ende alsoe niet en behoort te gescien up dat kerchof ende van hem noch van nyemant te verdragen ~~en~~ noch te liden staet, dair voir dat hij ter [beteringe] doen sal ende tot 't gerecht vermaninge gaen sal een bedevairt te Romen alsoe als hij den deken hier over misdoet of dede misdoen ende dit heeft hij verwillcoert op sijn lijf voir soe verwillcoert hij up sijn lijf dat hij tot genen tiden [...] niet Barber ende noch [demet...] inde nach in hoir huus comen noch misdoen noch doen misdoen. Actum 24 dagen in maert anno '70.

p. 72

Alsoe Harman [Heyez.] ingeseten heeft tegen Engebrecht Harmansz. om dat Harman hem qualiken toegesproken heeft dat alsoe niet en behoirt ende Harman voirsz. sel Engebrecht bidden om godswillen dat hij hem vergeven wil ende dair toe sal Harman voirsz. een bedevairt gaen tot onzer liever vrouwen ten Inseel tot 't

gerecht vermaninge ende geloeft Engebrecht voirsz. dat hij hem hier en boven niet misdoen en sal noch doen misdoen mit woerden noch mit werken ende Engebrecht voirsz. geloeft des gelijx weder om elcx up die peijn van 20 pont ende der stedekuer. Actum 15 dagen in meye. Actum '70 ende dit is verwillecoirt up hair lijf.

p. 72

Alsoe Willem van Steyn van die scout gevangen geweest heeft van sekeren bruecken ende boeten die hij verbuert heeft soe verwillecoert den selven Willem van Steyn up sijn lijf dat hij Claes Jansz. die lange die hem van mijns heren wegen heeft helpen vangen ende sijn [...der] ende maechtael dair om niet misdoen en sal noch doen misdoen mit woerden noch met werken noch van ander saken hoe die genoemt mogen wesen ende dair toe sal hij een bedevairt gaen te Romen tot 't scouten vermaninge.

p. 72 tekstverlies door papier en vochtinwerking

Alsoe Willem Roelofsz. gecomen is ten huysse van Harman Aerntsz. ende heeft [ghe...] tegens Harman voirsz. [onwille] een marry die hij hem vercoft hadden sonder [rechten], dair voir dat hem die baliu van mijns genaden heeren wegen gevangen heeft [omme] [...] misdaet, dair voir dat hij den here ende der stede te beteringen doen sal [een] bedevairt tot onser liever vrouwen ten Inseel ende sij sel uitgaen [twisken] [dit] [ende] [aller] heiligendach naestcomende ende dair goet betoen ofte brengen dat hij [dair] [geweest] heeft twisken dit ende meye dach naestcomende up die peijne van 20 Lb. ende die stedekuer des soe geloft Willem die slotemaker dat dit Willem Roelofsz. voirsz. [voldoen] sel up die peijne voirsz. ende hier t' eynden sel Willem Roelofsz. voirn. een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge ende wair dat sake dat Willem voirsz. [af...] [...] binnen dese tijt soe sal dese loftenisse af wesen ende van genre waerden. Actum [den] [...] dach in augusto anno '70.

p. 73

Alsoe Willem Claesz. ingeseten heeft tegen mijn here ende der stede om dat hij hij voir scout, burgemeysteren en scepenen gesproken heeft dat hij quitancie hebben woude van Daem 't Sasen van een scepenenbrief van sculde die hij hem eysschende was of hij soudet van sijn vel halen dat ons van hem noch van nyemant te houden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een [bedevairt] te Coelen ende sel uitgaen twisken dit ende vastelavont naestcomende ende [niet] weder binnen der stede vander Goude te comen ten hij en heeft de bedevairt gedaen [...] sijn lijf ende dair en t' eynden sel hij gaen een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge ende verwillecoert up sijn lijf dat hij Daem niet misdoen en sal noch doen misdoen. anno '70.

p. 73

Alsoe Harmen die roeloemaker ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij die weesmeesters ongehoersaem geweest heeft ende niet gedaen en heeft 't geen 't dat hem die weesmeesters bevolen hadde, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven 6 placken van die brueke die hij verbuert heeft ende daer toe dat heilich sacramentsgilde up dat hoge outaer een toerts van een postulaetse gulden¹ ende een bedevairt te Coelen tot 't gerechts vermaninge ende dat heeft hij verwillecoert up die boete van 20 Lb. ende der stedekuer. Actum den 30en dach in januario anno '71.

p. 73

Alsoe Maritgen Jacobsdochter ende Kathrijn Claesdochter gevangen geweest hebben vanden baliu om dat sij geleden hebben voir scepenen van onnutte dingen, dair voir dat sij gaen sellen een bedevairt te Romen ende ten ewigen dagen uut mijns genaden t's heren lande bliven ende sij moeten wesen binnen daechs sonnenschijn buten der vrijheit vander Goude ende dit hebben sij verwillcoert up hoir lijf. Voir den baliu, burgemeysteren ende scepenen upten [vierden] dach in januario anno '71.

p. 73 akte doorgehaald

Alsoe Heynric Gielijsz gevangen geweest heeft vanden baliu om dat die baliu hem angeseit heeft van mijns genaden 's heren wegen onnutte saken die onnoemlic sijn ende na alle bedrach² van die vrouwen die die scepenen gehoirt hebben in tegenwoirdicheit van Heynric voirn. ende na volcomen ende kenisse dat hij dair

¹ Van Gelder (1966), 267. Postulaatgulden, gouden munt van laag gehalte met afbeelding van een bisschop, waarde ca. ½ rijns gulden.

² GTB. Inscieten; snel binnenkomen, naar binnen ijlen.

selver af geleden heeft voir scepenen, dair voir dat hij gaen sel een bedevairt te Romen ende een bedevairt sinte Jacobs in Galissien van de misdaet ende dair na 25 jaer te bliven uut alle mijns genaden 's heren landen ende binnen daech sonnenschijn te wesen uut die [baiusscip] ende vrijheit vander Goude ende margen binnen daech sonnenschijn uut mijns genaden 's heren lande ende dit heeft hij verwillecoert up sijn lijf te houden ende te voldoen voir den baliu, burgemeester, scepenen upten 7en dach in februario anno '71.

Item dit is dair gescreven bij Claes Jan Ockersz. als bayliu, Gheen Allairtsz. burgemeester, scepenen Geryt Hagensz., Jacob Cutert, Geryt Dircxz. ende Jan Dirck Oudsiersz. ende hebben hem quit gescouden ende genaden gedaen van sulk sententy als him tegen mijn heer ende der stede gedaen heeft binnen die stede vander Goude ende dit is gesciet in 't jaer ons here 1400 twee ende t' seventich upten 13en dach in junio.

p. 74 akte doorgehaald

Alsoe Dirck Willemsz. ingeseten heeft tegen mijn here ende der stede om dat hij [gestoten] heeft an Harman die lijndrayer's venster ende seyde dat hij uut wesen woude, dair voir dat hij mijn heer ender der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot Amersfoirt ende hij sel utgaen twisken dit ende meye ende een toerts van 12 plakken up dat hoech outaer tot dat heilich sacraments behoef twisken dit ende donredach naestcomende. Actum 11 dagen in februario anno '71.

p. 75

Alsoe Jacob Gijsbrechtsz die snier ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij Machtelt Willems wedue up hoiren eede gaf 't geen 't dat sij eysschede ende dede hoiren eet in die vierscaer als recht was ende doe sij hoiren eet gedaen hadde doe seide Jacob Gijsbrechtsz voirn. in tegenwoirdicheit vanden scout ende scepenen in die vierscaer dat hij een quade eet gesworen hadde, dat ons van hem noch van nyemande en staet te liden, dair voir soe sel hij mijn heer ende der stede te beeringe doen ende gaen een bedevairt tot onser liever vrouwen ten Inseel ende sel utgaen twisken dit ende pinxterdach naestcomende ende dair betoen ofte brengen dat hij dair geweest heeft ende dair toe sel hij geven ses ellen groen laken die ellen wairdich wesende 10 plakken ende dat heilige sacramentsgilde geven up dat hoge outaer twee tortsen elc wairdich wesende een postulaetssche gulden ende dit sel hij geven twisken dit ende paesschen ende een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillecoert up die peijn van 20 Lb. ende der stedekuer. Actum 7 dagen in maert anno '71.

p. 75

Alsoe Volpaert Feysen ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij [onwarende] woerden gesproken heeft om rechtswille, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot Aemersfoert twisken dit ende meyedach naestcomende ende daer toe een bedevairt te Romen tot t's gerechts vermaninge ende dese voirsz. bedevairt en sel verjaren noch verdagen ende dit heeft hij verwillecoert up die peijn van 20 Lb. ende der stedekuer. Actum 11 dagen in maert anno '71.

p. 75

Alsoe Volkaert Dircxz. ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij des heren knechts qualiken toegesproken heeft om dat sij een man gevangen hadden ende des anderen dages quam hij voir burgemeysteren ende scepenen ende lide die woerden die hij gesproken hadde dat ons van hem noch van nyement te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sel ende gaen een bedevairt tot onser liever vrouwen t' Aerdenburch ende hij sel utgaen twisken dit ende meyedach naestcomende ende dair betoen ofte brengen ende dair toe een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge ende dese voirsz. bedevairt en sal verjaren noch verdagen ende dat heeft hij verwillecoert up die peijn van 20 Lb. ende der stedekuer.

p. 75

Geryt Dircxz. van Cleef¹ ende Jan Staes hebben verwillecoert up hoir lijf dat sij binnen vier jaeren binnen der Goude niet comen en sellen noch up een half mijl nader Goude.

p. 75 tekstverlies door vochtinwerking

Alsoe Dirc Govertsz. die brouwers knecht geweest heeft ten huysse van Stempel Jansz. ende heeft hem quade dreygelike woerden gegeven dat ons van hem noch van nyemend te liden en staet soe sel hij, dair voir mijn heer ende der stede te beteringe doen ende geven twee tortsen dat sacramentsgilde up dat hoge outaer ellick wairdich

¹ Kleve, Noordrijn-Westfalen, Duitsland.

wesende 10 placken ende dair toe een bedevairt tot [onser] liever vrouwen t' Eyteren twisken dit ende sinte Jan ende die tortsen sel hij [...] binnen 14 dagen ende noch een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge [ende] [dit] heeft hij verwillecoert up sijn lijf. Actum 10 dagen in meye anno '71.

p. 76 *tekstverlies door papierschade*

Alsoe Pieter Pietersz. clachtich gecomen is voir den baliu ende scepenen ende heeft geclaecht dat [hem] [om] [ghe...] Willem Slobbingen [d...] an [bet.gen] heeft ende wilde sijn [.oet] [in] [...] ende [betugen] dat hij geseit hadde 't welke hij niet betugen en mach, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende bliven een half jaer uut stede ende een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillecoert up sijn lijf. Actum den eersten dach in junio anno '71.

p. 76 *tekstverlies door papierschade*

Alsoe Jan Martijnsz. ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij die [scout] ende 't gerecht overhorich geweest heeft ende niet gehouden en heeft 't gene dat hij [gel...] hebben ende heeft dairenboven getimmert ende gemaect dat sij ofgekuert hadden 't welke ons van hem noch van nyemant de liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doe sal ende hij sel geven 8 dusent steen die kerck ter Goude twisken dit ende Goude kermisdach ende dair toe een bedevairt ten Inseel tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillecoert up te peijn van van 20 Lb. ende der stedekuer. Actum 18 dagen in julio anno '71.

p. 76

Alsoe Kathrijn Koelen ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat sij qualiken ende onredeliken gesproken heeft after in die camer in tegenwoirdicheit van scout burgemeysteren ende scepenen, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sel ende geven die Lazarus twee pont was twisken dit ende alre heiligendach naestcomende ende dair toe een bedevairt ten Inseel tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft sij verpeijnt op 20 Lb. ende der stedekuer. Actum 23 dagen in october anno '71.

p. 76

Alsoe Jacob Dirck Heynensz. ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij Jan Dircxz. angeseit heeft dat hij qualiken over hem besegelt hadde, 't welke hij niet bij brengen en conde, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een sonnendage voir die cruce bloetshoef mit een caers van twee pont was die dat heilige sacrament hebben sal ende dair toe een bedevairt tot 't gerechts vermaninge te [Romen] ende dit heeft hij verwillecoert up die peijn van 20 Lb. ende der stedekuer. Actum 23 dagen in october anno '71.

p. 76 *tekstverlies door papierschade*

Alsoe Dirck van Spiet den heer overhorich geweest heeft soe sel hij mijn heer ende der stede te beteringe doen ende gaen alre heiligendach voir die cruce bloetshoefs hebbende een waskaers in sijn hant ende dair toe een bedevairt tot 't gerechts vermaninge te Romen ende dit heeft hij verwillecoert up sijn lijf te houden ende te voldoen. Actum 28 dagen in october anno '71.

p. 77

Alsoe Harman die loesmaker¹ ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij Willem die stilgancmaker² qualike toe gesproken heeft, seggende dat hij een scouten [w...] was ende meer ander onredelike woerden die hij sprack dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot sinte Mathijs te Tryer ende sel uutgaen twisken dit ende sinte Jacobsdach naestcomende ende dair toe een bedevairt te Romen tot 't gerechts vermaninge. Actum 22 dagen in meye anno '72.

p. 77

Alsoe Willem Willemsz. die wever ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij gecomen is tot Claes Aerntsz. die volre in sijn huus dair hij tegen in een hantvrede stont ende heeft binnen den huus groet onsturicheit

¹ GTB. Loes, luesch, loosch; soort fijn leer dat aan de ene kant rood en aan de andere kant wit was.

² *Ibidem*. Stilleganc; pantoffel of muil van leer met een houten zool.

bedreven alsoe dat Claes voirsz. wijf van vervaernis in hoir camer liep, dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert te heiligen bloede te Bocstel in Brabant ende sal uitgaen twisken dat ende sinte Jacobsdach naestcomende ende daer toe een bedevaert tot onser vrouwen ten Nizeel tot 't gerechts vermaninge. Actum 22 dagen in meye anno '72.

p. 77 *tekstverlies door papierschade*

Alsoe Cornelys Heynricsz ende Jacob Claesz. Goel ingeseten hebben tegen den heer ende der stede om dat sij die scouteknechten onredelic toe gesproken hebben [om] dat sij Willem Willemsz. gevangen hadden ende voir die scout brengen woude [...] dat sij dat niet [gehengen] en wouden ende wilden hem self brengen dat ons [van] hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat sij mijn heer ende [der] stede te beteringe doen sel ende doen een bedevaert tot inser liever vrouwe [tot] Halle ende gaen uut twisken dit ende sinte Jacobsdach naestcomende [ende] dair toe een bedevaert tot onser liever vrouwen te Wilsnack tot 't gerechts [vermaninge]. Actum 22 dagen in meye anno '72.

p. 78

Alsoe Heynric Jansz. die vleyshouwer ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij Geryt van Bueren overlast gedaen heeft boven een soen die die scepenen uitgesproken ende gesoent hebben, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert tot sinte Joost bij Monstrey¹ ende dair betoen of brengen ende hij sel uitgaen twisken dit ende sinte Jacobsdach naestcomende ende dair toe een bedevaert tot 't gerechts vermaninge te Romen ende dese voirsz. bedevaert en sel verjaren noch verdagen mogen ende wair 't dat sale dat Heynric voirsz. Geryt voirsz. of sijn magen hier om misdede of dede misdoen dat wair up [...] verbuertenisse van sijn lijf ende goet [tsij] mit [woerden] of [daden]. Actum 23 dagen in junio anno '72.

p. 78

Alsoe die scout vander Goude Fye Heynricx dochter gevangen hadde voir seker brueken als die scout dair up te seggen hadde, dair voir soe heeft sij verwillcoert up hoir lijf te wesen uut die stede vander Goude ende uut der vrijheit vander Goude vijf jaer lang. Actum 8 dagen in october anno '72.

p. 78

Alsoe Jan Jansz. Storteback ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij enige personen vleys 't eten gegeven heeft van een beest dat self gestoerven is ende van [ongave] vis die hij uut een cabbelliaeu genomen heeft ende wair 't dit een saeck is daer men kerstenmenschen mede vergeven of miscomen mochte, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen ende sel margen gaen bloetshoefts voir die cruce ende hebben een stock in sijn hant dair an gesteken een stuccke vleys ende en vis dat een ygelic dair exempel an nemen mach ende dair toe een bedevaert ten Nizeel tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillcoert up sijn rechterhant. Actum 23 dagen in januario anno '73.

p. 78

Alsoe Willem Willemsz. die cuper ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij onredelike ende onneerliken up die tonnebranders gesproken heeft ende oeck up die ghene die tugenisse over hem gedragen hebben, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sel ende gaen een bedevaert twisken dit paesschen naestcomende tot Amersfoort ende dair toe een bedevaert ten Inseel te vermaninge des gerechts ende dit heeft verwillcoert up sijn hant. Actum 29 dagen in januario anno '73.
Item om des wille dat Willem voirsz. boven dese correxie onredelike geleeft heeft soe sel hij beyde dese bedevairden doen eer in die stede vander Goude comen sel ende sel uitgaen twisken dit ende grote vastelavond ende dair toe een bedevaert tot sinte Jacob alsoeveer hij [...] hier en boven misdede of yemant anders dat men in der wangert vernemen mochte ende dair toe drie jaer die stede²

p. 78 *tekstverlies door papierschade*

Alsoe Ewout Heynricxz. ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij meester Dirck vercoft ende overgegeven heeft rechts te spreken vanden desen [roerende] van Aernt Pietersz. dair dit recht voir scout ende scepenen wair of gesloten was mit vonnissen nader rechte vander stede als dat behoirt ende want ons dit niet

¹ Monstrey, Montreuil, dep. Pas-de-Calais, Frankrijk ?

² Tweede gedeelte onduidelijk, deels tussengescreven en deels in de marge.

[en] staet te liden van onsen poirten so sel Ewout voirsz. mijn heer ende der stede te beteringe doen ende geven die kerck 12 rijs gulden twisken dit ende vastelavont ende wair 't dat hij meester Dirck onderwise dat hij dat recht vanden [de...] [lan...] ende niet meer recht en spreke van dier sake alsoe der wille recht dair of [...] is up die correxie vander stede. Actum 11 dagen in february anno '73.

p. 79

Alsoe Jacob [...] ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij qualiken ende onredelike gesproken heeft upten [gerechte] ende seide: "Ic scijt up die luyden vanden gerecht ende ic en vrage noch [na] nyemant". dat ons van hem ende van nyemant te liden en staet, dair voir sel hij mijn heer ende der stede te beteringe doen ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen ten Nizeel ende sel utgaen twisken hier ende beloken paesschen ende dair toe sel hij een bedevaert doen te Romen tot 't gerechts vermaninge Actum 18 dagen in february anno '73 up die boeten van 20 Lb. ende der stedekuer.

p. 79

Alsoe Harmen Willemsz. Geye ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om des wille dat hij gecomen is ten huuse van Wouter Vranck ende heeft dair onstuericheit bedreven mit woerden in precencie vanden scout dat ons van hem noch van nyemant anders en staet te liden, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert tot sinte Geroen te Noertich twisken dit ende sinte Jansdach te midsomer naestcomende ende dair toe een bedevaert te Roen tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillecoert up 20 Lb. ende der stede kuer. Actum den eersten dach in maert anno '73.

p. 79

Alsoe Aef Heynric Jansz. die viscopers wijf ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat sij die visvindere up hoeren eet ende qualiken toegesproken heeft dat ons van hair of van nyemant te liden en staet, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende laten doen ses missen in die capelle up die vismarct ende vier waskaerssen elcx van een pont twisken dit ende pinxterdach naestcomende ende dair toe een bedevaert tot 't gerechts vermaninge te Coelen ende heeft Heynric mit sijn wijf verwillecoert up sijn goet gewonnen ende ongewonnen. Actum, 13 dagen in april anno '73.

p. 79

[M.nys] Willemsz. een scot heeft verwillecoert up sijn een hant dat hij binnen der stede vander Goude niet comen en sel toe jaeren. Actum 23 dagen in april anno '73.

p. 79

Jan Block, een scot heeft verwillecoert up sijn een hant dat hij binnen die stede vander Goude niet comen en sel hij en heeft eerst up geleyt die somme van 20 rinssche gulden¹ van boeten. Actum 23 dagen in april anno '73.

p. 80

Also Jacob Pietersz. die metselaer ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij qualiken gesproken heeft in die weescamer up die weesmeesters ende heeft geseit tot een van die weesmeesters: "Had hij gedaen dat weeskynt hadde noch vijtien [malen] [wiser] geweest dat hij niet bijbrengen en mach", dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sel ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Amersfoort ende hij sel utgaen twisken dit ende Goude kermis ende dair betoen of te brengen dat hij die bedevaert gedaen heeft ende dair toe een bedevaert tot Romen tot 't gerechts ende weesmeesters vermaninge ende dit heeft hij verwillecoert up de boeten van 20 Lb. ende der stedecorrexie.

p. 80

Alsoe Claes Croeyl onstuericheit ende misbaer gehadt heeft opter straten mit woerden ende mit werken dat wij van hem noch van nyemant liden willen soe sel hij mijn heer ende der stede te beteringe doen ende gaen een

¹ Van Gelder (1966) 268. Gulden in de 14e tot 16e eeuw geslagen door de Duitse keurvorsten aan de rijn. In de 16e eeuw ook als rekenmunt met een waarde van 28 stuivers. (In het vervolg aangeduid als Van Gelder (1966)).

bedevaert tot Amersfoort twisken dit ende meyedach naestcomende ende dair toe een bedevaert te Romen tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillecoert op sijn een hant. Actum 27 dagen in october anno '73.

p. 80

Alsoe Geryt Gerbrantsz ingeseten heeft tegen den heer ende der stede om dat hij angesproken wat van Jan Dircxz. roerende van hoppe die hij tegen hem vercoft hadde dair hij voir zweren woude dair goede uutsneden cedulen of waren ende oeck twee personen tuychden bij hoeren eede dat hij die hoppe gecoft hadde ende ontfangen hadde in die wage, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven die kerck een half pont groten twisken dit ende vastelavont naestcomende ende vier pont waskaersen die een helft voir dat heilige sacrament ende die ander helft voir dat heilige cruys ende dese kaersen sel hij geven voir kerssavont ende heeft dit verwillecoert up 20 Lb. ende der stedekuer. Actum 13 dagen in decembry anno '73.

p. 80 tekstverlies door papier en vochtinwerking

Alsoe Dignum Evertsz. gevangen geweest heeft om des wille dat hij mit de ballingen gelopen heeft van dat kerchof bij nacht ende ontide mit verboden wapene ende heeft die selve ballingen gestijft ende gestarcket ende bij hen geweest heeft up dat [kerchof] ende mit hen gegeten ende gedroncken heeft dat verboden is, dair voir dat hij mijn [heer] ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevairt tot onser liever vrouwendech te Inseel ende niet weder comen tensij dat hij betoen gebrocht sel hebben [dat] hij die bedevairt gedaen sel hebben ende wair dat sake dat hij in [eenich] van [d...] [p...en] [vont] an meer [bine] kerck gevonden worde dat wair up die correxie [van] sijn een hant. Actum den derden dach in januario anno '74.

p. 81

Jacob Jansz. ende Jan van Leyden magerman hebben elcx verwillecoert up hair een hant up die boeten van 10 Lb. of up hair een hant te verliesen.

p. 81 tekstverlies door vochtinwerking

Dirck van Scoeten¹ heeft verwillecoert up sijn een hant binnen drie jaeren [binnen] [die] stede vander Goude te [comen].

p. 81

Alsoe Jan Gijsbrechtsz die smit ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij sijn buerman quade onredelike woerden gegeven heeft dat hem sijn dack van [...] [ter.ali] of gecoert was dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Eyteren twisken dit ende sinte Jansdach midsomer naestcomende ende dair toe een bedevaert ten Inseel tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillecoert up sijn een hant. Actum den 13en dach in maert anno '74.

p. 81

Alsoe Dirck Govertsz., Jan Jansz. Goethals ende Screvel Zwaersz. een coe geslagen hebben ende ter halle [gebruyc] hebben die binnen drie of vier dagen gecalf hadde dat een quade lelike saeck is, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sellen ende gaen upten beloken paesdach als die crucen weder inden toern comen ende gaen dan voir voir die crucen up dat coer hebbende een waskaersse van een half pont in die een hant ende wassen coe van een pont in die ander hant ende brengen die ter stont voir dat heilige sacrament openbair sonder hoyck ende dair toe een bedevaert te Romen tot 't gerechts vermaninge. Actum den 7en dach in april anno '74.

Ende om bede wille can die gemeen gildebreeders ende ander goede mannen soe verdregen wij hem voir die crucen te gaen behoudelic dat sij die kaerssen ende die wassen coe brengen of doen brengen sellen voir dat heilige sacrament twisken dit ende beloken paesdach naestcomende ende dair toe een bedevaert tot Coelen ende tot Aken ende die sellen sij mogen doen up een reyse twisken dit ende sinte Jansdach te midsomer naestcomende ende dair betoen of brengen dat sij die bedevairt gedaen hebben ende dair toe een bedevairt te gaen zullen ende barvoet te Haestrecht twisken dit ende sinte Jacob naestcomende ende dair betoen ofte brengen onder den gerecht.

¹ Schoten; opgegaan in de gem. Haarlem, Nood-Holland.

p. 82

Alsoe Geryt Cornelysz. die men Baesgen in der wandelinghe hiet gevangen geweest heeft vanden bailiu van simpele saken dien hij gedaen heeft, soe is 't dat hem die bailiu gracie gedaen heeft overmits bede vanden goede luyden vanden gerecht, mer Geryt Cornelysz. heeft hem selven verwillecoert up sijn lijf dat hij binnen der stede vander Goude niet comen en sal tot gheene dagen noch up 't kerchof ter Goude noch in 't lant van Steyn noch in Gouwerack noch in Blomendael behoudelic dat hij voir sel [gegeselt] sal wesen ende dan ter stont uut te gaen ende niet weder in te comen up sijn lijf.

p. 82

Alsoe Wigger Heynricxz. ende Claes Jansz. gevangen geweest hebben overmits clacht die Huuch van Zanen als gasthuusmeester van sinte Kathrinengasthuus over hem gedaen heeft voir bayliu, burgemeester ende scepenen vander Goude welcke clacht ende rechtpledinge die die bayliu ende partyen anden gerecht gehangen hebben ende dat beloeft hebben te houden ende te voldoen 't gene dat die burgemeyster ende scepenen hen ofseggen sellen.

Item soe is dat seggen van burgemeyster ende scepenen dat Wigger Heynricxz. ende Claes Jansz. elcx een bedevaert gaen sellen tot onser liever vrouwen t' Amersfoert twisken dit ende sinte Jansdach te midsomer naestcomende ende dair goet betoen ofte brengen dat sij die bedevaerden gedaen hebben ende dair toe een bedevaert te Romen tot 't gerechts vermaninge ende dair en t' eynden soe is dat seggen van burgemeyster ende scepenen dat sij Huuch van Zanen hier en boven niet misdoen ende moeten t' sij mit worden of mit werken noch doen misdoen elcx up hoir rechter hant. Actum 14 dagen in october '74.

p. 82

Alsoe Matte van Eijck ingeseten heeft tegen Neel Pieter Loycx wijf om dat sij Neel voirsz. lelike ontamelike woerden gegeven heeft die te lelick sijn te scriven, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal wair 't men dat van nyemant verdragen en wil soe sel sij geven Neel voirsz. anderhalven rinssche gulden ende sij sel die steen dragen up die Haven openbairlicke of die kerck ter Goude vier rinssche gulden twisken dit ende kerssavont ende die anderhalve rinssche gulden sel sij oeck betalen twisken dit ende kerssavont naestcomende ende wair dar sake dat Matte voirsz. dier buerluden tot eniger tijt quade onbetamelike woerden gave ende dat [betrugen] mochte soe soude sij ter stont gaen een bedevaert te Romen of drie jair uuter stede te wesen. Actum den 10en dach in november anno '74.

p. 83 *tekstverlies door vochtinwerking*

Alsoe Jacob die Lambrecht gecomen is voir den scout, burgemeesteren ende scepenen ende heeft geclaecht over Claes Adriaensz. die smit als dat hij tot sijnen onwille in sijn huus gecomen is ende heeft hem onredelike woerden gegeven welke gescille Jacob ende Claes voirsz. geheel ende al gebleven sijn anden goede luyden vanden gerecht dair die goede luyden vanden gerecht een uitsprake of gedaen hebben inde manieren als hier na bescreven staet, inden eersten soe sel Claes voirsz. Jacob voirsz. bidden om vergiffenisse ende daer toe sel Claes voirsz. een bedevaert doen tot onser liever vrouwen t' Amersfoert twisken dit ende sinte Jansdach [naestcomende] ende voirt soe sel Claes voirsz. an Jacobs voirsz. huus niet comen tot Jacobs [o...] noch Jacob noch sijn huysgesin niet misdoen noch doen misdoen mit woerden noch mit werken ende dit heeft hij verwillecoert up sijn lijf dit te houden ende te voldoen ende hier mede sellen sij goede vrunden bliven. Actum 20 dagen in meye anno '75.

p. 83

Jan Cornelysz. heeft verwillecoert up sijn lijf te wesen vijf jaer lang uut den bayliuscip vander Goude ende Blomendael ende Gouwerack van onredelicken wandelinghe ende voirt heeft hij verwillecoert up sijn lijf den priester van Cralinge niet te misdoen noch doen misdoen ende binnen daechs sonneschijn uter stede vander Goude te gaen ende baelsiuscap vander Goude. Actum 7 dagen in junio anno '75.

p. 83

Upten 27en dach in februario anno '76 soe is Govert Andriesz. in genade gecomen voir scout, burgemeysteren ende scepenen van veel onbehoirlike woirden ende iniuerien¹ die hij up 't gerecht gesproken hadde die welke men niet en hoert te verdragen ende dair om hebben scout, burgemeysteren ende scepenen geordineert ende voir recht geseyt soe wanneer Govert voirsz. weder eenige onbehoirlicheyt of iniuerien den gerechte die nu is of hier namaels wesen mach hem ondervont mit woirden of mit werken dat hij als dan sal gaen een bedevaert tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge, scout Geryt Dircxz., burgemeysteren Govert Claesz., Adriaen Geryt Louwersz, scepenen Dirc [Hoeck] Jacobsz., Heynric Pietersz., Kerstant Lievensz., Aernt Warnarsz. ende Lambert Gerytsz.

p. 84

Alsoe Jacob Dirck Heynenz. ingeseten heeft tegen Wolfaert Gerytsz. om dat Jacob Wolfaert voirsz. an geseyt soude hebben dat hij niet goet genouch en was sijn buerman te wesen ende een [scuymsel] van allen [bouwen] was ende hij seyde dat hij een quaet [wokenaer] was ende oeck een quaet dief ende dat sijn soon [wel] [ware] vanden galgen gecoft was ende dat hij in die stede [niet] en mochte van diefte te weten als Leyden Rotterdam ende dat hij ijseren [knyen] hadde dat ons niet te liden en staet al sulke onredelijke woirden te spreken, dair voir dat hij den heer ende der stede te beteringe doen sal ende bidden Wolfaert voirsz. up sijn knyen in der vierscaer om vergiffenisse dat hij van hem anders niet en [weet] dan een goet man ende dair toe sel hij gaen morgen voir die crucen in een paer linden cleder hebbende een waskaers van een pont in sijn hant ende dair toe een bedevaert te Romen tot 't gerechts vermaninge ende dit heeft hij verwillecoert up 20 pont ende der stedekuer. Actum 8 dagen in junio anno '76.

p. 84

Alsoe Outsier Jansz. ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om die wille dat hij gecomen is ende heeft heer Adam veel lelike ontamelike woerden ende drieghementen ende ruycheden an hem bedreven heeft dat wij van hem noch van nyemant verdragen en willen, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doe sel inden eersten dat hij heer Adam in die vierscaer om vergiffenisse bidden sal bloethoefs ende een bedevaert tot sinte Corijnskerck tot Nuysz² ende dair een kaers van een pont was te offeren ende dair goet betoen ofte brengen dat hij die bedevaert ghedaen heeft ende uut te gaen twisken dit ende onse vrouwendach assomcio up die boeten van 10 Lb ende die stedekuer. Actum 17 dagen in julio anno '76 ende sijn borgen voir meester Willem Dapper ende Daniel Woutersz. die soe geloift Outsier Jansz. meester Willen ende Danyel voirsz. hier scadeloes ofte houden.

p. 85 *tekstverlies door vochtinwerking*

Alsoe Aelbrech Willemsz. [daer] [toe] ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij die [...] [met] [...] [...] doe mijn genaden vrouwe alhier was ende overhoren was ende hem selven ruydelic³ dair in hadde, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert [tot] onser liever vrouwen tot Amersfoort ende sal utgaen twisken dit ende vastelavont naestcomende ende dair toe een bedevaert te Romen tot 't gerecht vermaninge tot wat tiden dat hij mijn genaden heer ende vrouwe overhorich is inden [stam...gen] [sch...] up die boete van 20 Lb. ende der stedecorrexie. Actum 18 dagen in november anno '76.

p. 85

Simon Harmansz. heeft ingeseten tegen mijn heer ende der stede ende Wouter Willemsz. ende Geryt Engebrechtsz. sijn vermoets om des willen dat sij niet ruimen noch wilen en wouden doe mijn genaden vrouwe alhier was ende hem ruydeliken dair in hadden, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sel als dat Simon ende Wouter een bedevaert doen sellen ten heiligen cruyce tot Scoenhoeven ende Geryt Engebrechtsz. een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Amersfoort ende sellen utgaen twisken dit ende vastelavont naestcomende ende dair toe een bedevaert elcx bisonder te Romen tot 't gerechts vermaninge tot wat [onder] dat sij mijn genaden heer of vrouwe overhorich sijn in [dustanigen] schijn up die boeten van 20 Lb. ende der stedecorrexie. Actum 18 dage in november '76.

p. 85

¹ Centraal Bureau voor Genealogie, *Practisyns Woordenboekje, facsimile uitgave van de uitgave uit 1785* (Den Haag, 1996) injurieeren; verongelyken, hoonen; hier: honende woorden,

² Jan van Herwaarden, *Opgelegde bedevaarten* (Assen 1978) 212 en 274. Sinte Corijnskerck tot Nuysz, St. Quirinus te Neusz.

³ *GTB*. Rudelike; op ruwe -, onbeschofte -, grove wijze.

Alsoe Heynric Jansz. Bornecanne overhorich ende rebel geweest heeft dat wij van hem noch nyemant geliden en willen want hij met dat vier om gegaen heeft dat die buerluyden verdachtende waren dat hij se al verbrant soude hebben ende hebben sulken clacht voir den gerecht gebrocht dair over dat hij gevangen geweest heeft ende die bedevaert ende correxie niet gedane en heeft als hem geset was, dair hij sijn lijf an verbuert heeft ende dairenboven soe is hij gecomen lopende doer straten mit een bloot mes ende heeft veel luyden overlast gedaen dair den scout ende gerecht hem heeft weder doen vangen ende dairenboven heeft hij die luyden gescat voir die een van een stuver ende die ander van een blanck ende min ende meer, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende sel terstont gaen uter stede ende dair uut te bliven tien jair lang ende up een mijl na der stede vander Goude niet te comen binnen tien jaeren up die verbuertenisse van sijn rechterhant ende alle 't gheen dat voirsz. staet heeft hij geloeft bij sijnen eede te houden ende te voldoen. Actum den 29en dach in januario anno '77.

p. 86 *tekstverlies door vochtinwerking*

Alsoe Geryt Claesz. die caeyman ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij heer Adam veel [snode] quade woorden gegeven heeft ende [rebellicheyt] up [hem] [gedaen] heeft, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe [doen] ende gaen een bedevaert totten heyligen drie coningen tot Coelen twisken dit ende paesschen [naestcomende] [...] [...] ende een kaers van drie pont was an de kerck [...] setten [vo...] [...] taer] [o...] [acht.] [...] als [voren] ende dair toe een bedevaert te [Romen] tot ['t gerechts] [vermaninge] tot elcke tijt dat hij [verl...] [drij.t] ende heer Adam vergiffenisse [...] [...] Actum den eersten dach [...] [...] [...]

p. 86

Alsoe Geryt Henricz. up die stede van Dordrecht, Goude ende Scoenhoven scympelic gesproken heeft so heeft Geryt verwillecoert dat hij van nou in een jair of 14 dagen onbegrepen sal comen voir scout ende gerechte van Dordrecht vander Goude van Scoenhoeven ende presenteren hem te recht te staen ende dit heeft hij verwillecoert up sijn rechter hant. Actum upten 16en dach in april anno '78
Ende Geryt voirsz. loeft dat hij ter cause van desen niemant wie hi sij en sal [anglesteren] in geene manieren ende dat verwillecort hij up sijn lijf. Actum ut supra.

p. 86

Also meester Damiaen grote onsedicheit bedreven heeft bij nacht bij ontide tot meester Sybrants huysse so verwillecort hij up sijn lijff meester Sybrants noch meester Sybrants wijf noch gene van hoir bueren misdoen en sal mit worden noch mit werken ende dat sal staen tot scepenkamer ende [...] sal gaen een bedevart tot Amersfort wullen uut te gaen binnen [twe] dagen ende niet weer in die stede te comen voir die bedevaert gedaen [is] ende dair goet betoich of brengen ende een bedevart tot sinte [Jacobs] in Galissien tot scepenen vermanen ende dese bevert tot sinte Jacops ende ander punten sullen niet verjaeren [noch] [...].

Ende dit is duer gedaen bij consent van Grietgen sijn getrouwede wijf ende [ges...] scout ende scepenen. Actum den 3en dach van december anno '83.

p. 87 *tekstverlies door vochtinwerking*

[...] [ey...] [...] [...] [...] segelt] up port en heeft die touwen vanden [her] ontwaert [ges...] [dattet] [he...] [...] oede] gescoten is so sal hij [...] [...] toter [ste...] [...] [...] mee...] om dese sake [...] [...] sijn lijf [...] [bl] februario

p. 87

Alsoe Mathijs Jansz., Jacob Cornelysz. ende Adriaen Doesenz. geweest hebben in dat cloester van die lande van Steyn ende hebben aldair onredeliken geleeft dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir sellen sij myn heer ende der stede te beteringe doen ende gaen een bedevaert te Haestrecht tot dat heilige cruus te Haestrecht [...] ellen] ende bervoet ende offeren aldair een pont was. Voirt soe sel ghi gaen als ghi de bedevaert gedaen hebt niet weder comen voir dat cloester in 't lant van Steyn ende bidden die prior ende procurator om vergiffenisse in tegenwoordicheit van die bayliu ende twee bueren ende dair en t' enden soe sallen sij elcx gaen of varen te Romen ende t' sinte Jacobs in Galissien tusschen dit ende sinte Andriesdach naestcomende ende aldaer een bedevaert up een peijn van hondert nobel of hoir lincker hant mer uut bede van die pater ende gemeen convent van die lande van Steyn soe hebben wij hen gracie gedaen ende verdragen [u] die bedevaert te Romen. Actum 5 dagen in meye anno '79.

p. 87

Alsoe meester Jan Pietersz. die barbier mit de stedebosse¹ gescoten heeft upter wake dat ons van hem ende van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te betेरigne doen sal ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Amersfoert [wallen] ende [bar...t] twisken dit ende beloken pinxterdach naestcomende ende dair betoen of brengen dat hij dien bedevaert gedaen heeft ende bynnen een maent dair na soe sal hij uitgaen ende doen een bedevaert tot onser liever vrouwen tot [des] t's Hertgenbossch ende dair mede betoen ofte brengen ende dair en t' eynden een bedevaert tot sinte Jacobs in Galissien tot des gerechts vermaninge. Actum 10 dagen in meye anno '79.

p. 87

Also Gijsbert die cuper ende Bave sijn wijf tot vele stonden Gerit die backer ende sijn wijf mit ontamelicke woerden ende werken grote lit misdaen hebben so sullen Gijsbert ende Baven sijn wijf Gerit ende sijn wijf bidden om vergiffenis ende dan sullen Gijsbert ende Baef een bedevaert doen tot Amersfoert voir Kerssavent ende dair betoich of brengen ende waert dat sake dat yement van hunluden hierboven den den anderen misseyde of misdede ende dat betugen dat scepenen geloven die sel een bedevaert tot Romen gaen of, dair voir geven 25 leeuwen een derde den heer een derde de kerc een derde 't gerecht ende dit sal men onderhouden up een peijn van 50 leeuwen.

p. 88 *tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*

Also Claes die Bruyn uutgesmeten heeft die glasen bynnen die [stede] vander Goude dat wij van hem noch nyemant ende staet te [liden], dair voir dat hij den heer ende der stede te beteringe doen sel ende sal gaen [...] [...] dagen voir die cruce in een paer linne clederen mit [drie] [...] [in] [sijn] [hant] up een stock aen een draet ende dair en t' eynden een bedevaert [...] [Amersfoert] [...] [...] [...] jaer also dair [als] hij die [s...] [...] [...] heeft ende voit een bedevaert tot sinte Pieters ende Pouwels te hogen [Romen] tot 't gerecht vermaninge. Actum 25 dagen in feburario anno '80.

p. 88

Also Neel van Dort ende Reingen Pieters tot vele stonden Wout Maes ende [anderen] quade dreigende worden gegeven hebben om 't stuc dat sij tot Kalis² [bes...] [sijn] ter cause van die prise mitten wede³ so hebben sij voir scepen [verwillekoirt] up hoir lijff Wouter Maes, Govert Claesz., noch genen ander vanden poirteren vander stede niet te misdoen noch doen [misdoen] om dese sake wille. Actum upten 19en in marte anno '80.

p. 88

Also Vreric Roelofsz. inde vierscaire over recht gebouft heeft Tomas de backer so sal hij uut der stede gaen ende doen een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Amersvoert ende dair goet betoich of brengen nou ende Goude kermis. Actum 8 dagen agosto anno '80.

p. 88 *tekstverlies door vochtinweking*

Also Gerit Maes inde vierscaire over recht gebouft heeft [...] so sal hij uut der stede gaen ende doen een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Amersvoert ende dair goet betoich of brengen nou ende Goude kermis. Actum 8 dagen agosto anno '80.

p. 89 *tekstverlies door papierschade*

Ordonantie vanden cramen van Geryt Baerntsz. ter [kerkwairt] an

Eerst die engelse drapers vander Goude sellen staen dubbel
Item dair afteran die scotse drapieniers so verre als zij dair staen mogen
ende dairan noch een reeck voir [den] lakensnidens van hier binnen Ende
nyemant en sal laten hij en sal hebben een vorderten craem inden reeken
voirsz. ende zij en sullen nergens mit genen cramen staen dan voirsz. is
Item die van Leyden die eerster reeck after die wantsinders vander Goude dubbelt

¹ GTB. Busse, bosse. Vuurroer, zoowel van kanonnen, als van kleinere vuurwapenen.

² Kalis; Calais, dep. Pas-de-Calais, Frankrijk.

³ GTB. Wede; plant, (isatis tinctoria) waarvan een blauwe verfstof (verversweede, weede) verkregen wordt.

ende die van Delft t' enden an die van Leyden dubbelt
 Item die van Dordrecht een reeck after die van Leyden dubbelt en die
 van Amstelredamme t' eynden an die van Dordrecht dubbelt ende die van Scoonhoven
 dair t' enden an dubbelt ende die van Gorinchem t' eynden dairan
 Item die van sinte Geetruydenberge een reeck after die van Dordrecht [...]
 ende die van Huesden t' enden an die vanden Bergen¹ dubbelt ende die van t's Hertogen
 Bosch t' eynden die van Huesden dubbelt so verre als zij dair staen mogen ende ist
 dat zij dair niet staen en mogen so sullen zij een nyeu reeck beghinnen
 Ende alle lakencramen die meer sijn dan voorsz. is die sullen hier
 t' enden an staen ende nergens anders, ende die van Gorichem an die van Hoesden
 Item t' enden alle lakencramen sullen die bontwerckers staen te weten
 die pelsen dairan ende dat onse poirteren voir staen sullen ende die oude
 cleercoopers dairan
 Item die scuttelairs een reeck dairan ende onse poirteren sullen voir staen
 Item die scoemakers sullen dubbel staen van Geryt Baermtsz. ter Halle
 wairt an ende sij sullen alle die cramen hoiren vrijen deurganc laten
 houden also wijt als zij staen sullen ende alle vreemde scoemakers sullen
 t' enden an onsen porteren staen, ende dair en t' endens ie stilleganc
 makers ende onsen poirteren voir ende anders nergens
 [...] die Mandemakers sellen staen van die sluys tot die Molenwerf toe ende onse poirteren sellen voir staen
 [...] [vreemden dair after an
 [...] [...] [...] dat die [mailgevers] staen sullen niet dubbelde Goude voir anden sniers

p. 90

Also Baert Heynric de stoeldrayers wijf onredelic gesproken heeft up 't burgemeesters ende gerechte daer sij om
 ingeseten heeft tegen die heer ende die stede ende als nu in genade gegaen is ende gracie begeert heeft van de
 heer ende de stede so sal Baert voorsz. over de onredelicke worden die sij gesproken heeft die ons van haer niet
 en staen te lijden so sal sij in beternisse gaen een bedevaert te Coelen twisken dit ende sint Jan naestcomende
 ende voert een bedevaert tot onser liever vrouwen te Ninseel als dat scepenen vermanen ende om dat sij qualic
 te voet is so consenteren wij dat haren man die bedevaerden voor haer doen mach. Actum den 14en dach van
 februario anno '82.

p. 90

Alsoe Neel de Voel, Adriaen de Voel ende Symon Karstantsz. onstuer bedreven hebben ende enen brief willen
 nemen die onder scepenen lach in der stede raetcamer daer sij om ingeseten hebben [tegen] [die] [stede]. 't
 Welck ons van hem noch van nyemant en staet lijden wair van sij van ons gracie begheert hebben. Daer of dat sij
 in beteringe doen sullen inden eersten so sal Neel de Voel een bedevaert doen tot Coelen tusschen dit ende sint
 Jacobs ende Adriaen de Voel voornt. ende Symon Karstantsz. sullen doen een bedevaert 's Gravensande
 tusschen dit ende sint Jan naestcomende. Actum den 20en dach van marte anno '82.

p. 90

Also Witte Aerntsz. ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij qualic gespreken heeft up die gene
 die de waeck bevalen is te bewaren dat sij van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer
 ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen t's Gravensande ende en
 bedevaert te Coelen tot des gerechts vermaninge. Actum 22 dagen maerte anno '82.

p. 90

Alsoe Roel die man ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om onredelicke woerden die hij gesproken
 heeft die wij van hem noch van nyemant te liden staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen
 sal ende gaen een bedevaert te Coelen twisken dit ende sinte Jacobdach naestcomende ende dair toe een
 bedevaert te Romen tot 't gerecht vermaninge. Actum 4 dagen in april anno '82.

p. 90

Alsoe Adriaen Jansz. Bruyn ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om onredelicke woerden die hij
 gespreken heeft dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te

---

¹ Bergen (Mons) of Bergen op Zoom?

beteringe doen sel ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen te Nizeel ende dair nae een bedevaert te Romen tot 't gerechts vermaninge. Actum 4 dagen in april anno '82.
Adriaen voirsz. heeft zijn betoen voir scepenen in gebrocht upten 22en dach van maert anno '84.

p. 91

Alsoe Adriaen Jansz. bloet ingeseten heeft tegen mijn heer ende der stede om dat hij enige onredelike woirden gesproken heeft die ons van rechts wege van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert totten heyligen drie coningen te Colen twisken dit ende sint Jacobsdach naestcomende ende dair toe een bedevaert te Romen tot gerechts vermaninge up den peijn van 20 Lb. ende der stedekuer. Actum 6 dagen in april anno '82.

p. 91

Alsoe Geryt van Bueren ingeseten heeft tegen die heer ende der stede om onredelicke woorden ende andere onsturicheit die hij gesproken ende bedreven heeft upten stedehuus in der stedecamer in tegenwoordicheit vanden gerechte 't welc ons van hem noch van nyemant en staet te liden ende also hij gracie begeert heeft vanden heer ende stede soe sal hij die heer ende der stede te beteringe doen ende gaen een bedevaert te Ninseel twisken dit ende sint Jansdach midsomer naestcomende ende voort een bedevaert te Romen tot vermanen vanden gerechte. Actum den 22en dach in meye anno '82.

p. 91

Alsoe Gijsbrecht de wielmaker gecomen is binnen der Goude bij nacht opter straten daert sijn wake niet en was ende heeft onredelicke woorden gesproken tegen de wakers ende heeft geseyt alsdus: "ghij horysens, ghij cabeliaeus, ghij verraders, ghij dief u regiment en sal niet lange duren ghij sult up een cort wat nyeus vernemen dat sullen wij se wel regeren, ic moet nu rumen, het sal noch mijn buert worden" ende want scepenen wel of geinfoormeert sijn bij getugenisse dat hij dit aldus gesproken soude hebben bij nacht up 't straten tegen den wakers dat ons van hem noch van nyemant en staet te lijden van rechs wegen wair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert tot sinte Pieter te Romen ende binnen desen dage sonneschijn uter vrijheit vander stede te wesen ende niet weder inde stede vander Goude te comen hij en heeft te Romen geweest ende daer betoen of gebrocht upte verbuertenisse van sijn rechter hant. Actum den 29en dach in julio anno '82.

p. 92

Alsoe Adriaen die appelcoper enige onmanierlike woerden gesproken heeft van mijn heer die stedehouder van Hollant Zeelant ende Vrieslant inden name van mijn genaden heer den hartoge van Oostenrijck van [Boriginen] [...] seggende hadde die stede van Hoern sijn vaderlike erve geweest hij en hadde die stede van Hoern niet gehabanduneert noch te vrien gegeven ende hij siet wat hij te doen heeft, al is hij nu stedehouder t' avont of morgen en is hij gheen ende mit meer ander onredelicke woerden die hij gesproken heeft dair wij goede tugene of gehort hebben 't welke is een grote [...] ende afterdeel van mijnen genaden heere ende mijn heere die stedehouder dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert te Coelen ende brengen dat betoen of ende hij sel binnen daechs sonnenschijn gaen uter stede ende vrijheit vander Goude ende niet weder in der stede te comen hij en sel eerst dese bedevaert gedaen hebben ende mijn heer die stedehouder gebeden om vergiffenisse van die woerden die hij hij gesproken heeft ende dair betoen of te brengen ende dat up die verbuertenisse van sijn rechter hant. Actum den lesten dach in julio anno '82.

p. 92

Also Pieter Mient enige tyng¹ voirt geseyt heeft ende gespreyt heeft after die stede seggende uut Harman Geyen monde aldair Harman Geye voirsz. voir scout ende dat gerechte bij sinen eede geseyt heeft die woerden niet gesproken en heeft ende also Pieter Mient niet bij brengen en mach dat geen dat hij voir scepenen geseyt heeft ende die goede luyden vanden gerechte van hem noch van yemant anders dat niet en staet te lijden vant gerecht wegen, wair voir dat hij ter beteringhe doen sal ende gaen binnen viertien dagen van desen dach of uter vrijheyte vander stede ende gaen een bedevaert tot sinte Pieter te hogen Romen ende niet weder in der stede vander Goude te comen hij en heeft te Romen geweest ende dair of betoen of gebrocht uptie verbuertenisse van sijn rechter hant. Actum 10en dach van meye anno '84.

¹ GTB. Tynghe, tidinge, tïngge; tijding.

p. 92 tekstverlies door papierschade

Also als meester Willem Dapper ende Adriaen Geryt Lauwenz. bevolen is uptie correxie vander stede in handen ende onder dat gerechte te brenghen die commissie vant scoutambocht ende bailiusscap vander Goude voir paessen om die weder te leggen inden stedekist als dat behoirt ende dat niet volcomen en hebben als 't hem bevolen is wair om wij hemluden verbieden enige pairten [neringhe] te doen binnen onse stede ende wair 't sake dat die stede vander Goude eenige scade gegegre van Kerstant Harmans ende Lambert Geryts uut crachte vander commissye dair sij brief of hebben dat wij die scade wederom verhalen sullen an meester Willem Dapper ende Adriaen Gerytsz. voirsz. goeden indien ~~een~~ of enige van onse poirters scade of hadden Behoudelic sij [...] respijt hebben die commissie voirsz. te brengen binnen een maent [en] [...] gedaen hebben so sullen sijn onbehouden voirsz. van dat voirsz. staet. Actum [...] [...] [...].

p. 93

Alsoe Cornelys Cornelysz. sijn waeck qualic bewairt heeft ende die ommeganger die vander stedewegen geset is qualiken toegesproken heeft ende dair na geslagen heeft dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert te Colen ende niet weder te comen hij en heeft die bedevaert gedaen up die peijn van sijn rechterhand ende hij sel uut der stede vrijheyt gaen binnen daechs sonnenschijn. Actum 23 dagen in augusto anno '82.

p. 93

Alsoe Hillegont Vasters wijf mijns genadichst 's heren vianden gehuyst ende gehoeft heeft ende dairenboven die bayliu mit twee scepenen gecomen sijn tot hoeren huysen ende hebben hair gevraecht of sij enige personen binnen hoeren huse hadde van Utrecht ende Montfoirde 't welke sij missaect heeft dat ons van hair noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sel ende geven die stede 25 scilden twisken dit ende alre heiligen dach naestcomende ende dair borch of setten binnen daechs sonnenschijn up een peijn van 25 leeuwen. Actum den lesten dach in augusto anno '82.

p. 93

Alsoe Cornelys de sceemaker gecomen is mit sijn weer upter stedehuus ende weder thuus gegaen is ende heeft sijn weer thuus gelaten ende sonder wapen te waeck gegaen is, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert te Coelen ende gaen binnen daechs sonnenschijn uter vrijheyt vander stede ende niet weder in te comen hij en heeft die bedevaert eerst gedaen up een peijn van 25 leeuwen. Datum voirsz.

p. 93

Alsoe Dirck van Anxten wijf die broetwegers onredeliken woerden toegesproken heeft seggende: "ghi hebt ons valscheliken beroert ende angebrocht", 't welke ons van hair noch van nyemant te liden en staet omdat den armen dair bij vercoert sijn, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven die stede tot die timmeraedse behoef 2 Lb. groten ende die sel sij betalen twisken dit ende alre heiligendach naestcomende ende sij sel borch setten binnn binnen daechs sonnenschijn up een peijn van 25 leeuwen. Datum ut supra.

p. 94

Also meester Feys Gerytsz. sijn vier scellinck groot niet gebracht en heeft daer hij vander stedewegen up geset was te lenen ende hem geboden mitten stedeclouche die voirsz. vier scellinck groot te brengen voir de vier uren dubbelt gelt binnen dage sonnenschijn of sander dages uter stedevrijheit gaen ende daer niet weder in te comen hij en hadde geweest te Ninzeel bedevaert ende bovendien dubbelt gelt te brengen onder den gerechte up een peijn van vijftich gouden leuwen ende die corrextie vander stede. Actum den den lesten dach van augusto anno '82.

p. 94

Also Wouter Maes ontboden is geweest mit enen stedebede te comen binnen der stede vander Goude upte verbuertenisse van sijn poortrecht ende vijf ende twintich leuwen ende die corrextie vander stede ende alsoe Wouter voirsz. dit gebodt vander stede wegen niet gebediert noch onderdanich geweest en heeft dat ons van hem noch van nyemant en staet te lijden daerom so verbiet men hem van nu voort om poortersnering te doen

ende gheen neringe binnen de vrijheit vander stede te doen tensij dat hij binnen der stede comt ende blijft ende daertoe upleggen vijf ende twintich pont groot totter timmeraets behoef aleer hij enige poortersneringe doen sal binnen die vrijheit vander stede vander Goude Actum den 11en dach in october anno '82.

p. 94 *tekstverlies door papierschade*

Alsoe Lijsbeth Vrerick Vranckez. wijf, Willem Aerntsz. ende Evert Voppenz. als scepenen dair toe gecommiteert waren om te logeren die [rutheren] bij bevel van heer Jan van Cats capeteyn vander Goude comende voir Lijsbetten voirsz. doer om die [rutheren] aldair te logeren dair sij voir hair doer sat ende seyde: "ic en mach hier nyemant logeren", dair Jan Pieter Lamsz. als scepen dair up syde: "wairt Kerstant Harmansz. volc, ghi sout se wel logeren" dair up dat Lijsbeth voirsz. seyde: "segt veraeyde boef, segt broetsack wat wildy wesen", dair die buerluden daer up seyden: "Lijsbeth zwijcht, ghi spreect qualic", doen seyde Lijsbeth voirsz. : "ic en gheve den duvel om ic en passe niet up" ende mit meer ander onredelike woerden die sij voir ende na gesproken heeft ende oeck mede soe is Willem Buys gecomen als scout mit die gerechte voir Lijsbetten voirsz. doer om hair te corrigieren vanden [geleende] gelde dair Willem voirsz. seyde: "ic sel noch een horn van dit huus crigen nadat ghi toegae", dair up seyde sij: "wair liever dat ghi gehangen wairt" ende om dat sij dese [onredelike] woerden gesproken heeft upten gerechte, dair voir dat sij mijn heer ende [der] stede te beteringe doen sal ende geven die stede totter timmering behoef hondert rinssche gulden te betalen die een helft binnen 14 dagen ende die ander helft binnen 14 dagen dair na volgende.

Alsoe Lijsbeth Vrerck Vrancken gecomen is voir den gerechte ende heeft begeert gracie [b...] misdaet ende quade woirden voirsz. ende voir die overhoricheit die sij gedaen heeft dat se [...] en heeft gelijk ander poorteren dair sij an verbuert hadde 40 duysent steens soe [...] gracie gedaen ter bede van Jan Hals van Haerlem ende sal geven ses pont [...] te betalen binnen drie [seventien] weken telken 17 weken 2 Lb. groten [...] dach van october anno '83.

p. 95

Alsoe Lijsbeth Vreric Vranckenz. gecomen is voir scout, burgemeesteren ende scepenen in die raetkamer ende heeft aldair begheert an [genomen] [te] wesen ende is in graciën gegaen van al sulke misdaet als sij tegen den heer ende der stede misdaen heeft dair up dat die scout mitten gerechte hoir ontboden heeft om hoir selven te verwillcoeren van al sulke correxie als men hair overseggen soude naden rechte ende costume vander stede 't welke sij niet en heeft willen doen ende heeft overhorich geweest den scout mitten gerechte 't welke een grote [premedicij] ende versmadinge dat ons van hair noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven vijf pont groten binnen 14 dagen totter stede timmeraedse behoef ende leveren die in handen vanden tresorier up een peijn van vijftich leeuwen tot des 's heeren behoef ende nochtans sel sij in bliven sitten ter tijt toe dat sij hoir correxie ontfangen heeft van die misdaet die sij [voirt] misdaen heeft. Actum 19 dagen in november anno '83.

p. 95

Alsoe Frans Claesz. ende Wisse die tymmerman niet gewaect ende hebben gelijk als hem bevolen was na die ordonnancie vander stede ende daer of becuert sijn geweest ende na de ordonnancie van de stede soe hebben die dienaers vander wake 's anderdages tot horen huysse gecomen om die pande te halen voirde boeten die sij verbuert hadden ende als sij die panden nemen wouden na de ordonnancie vander stede soe hebben Frans ende Wisse voirsz. dese voirsz. waecksetters gedreycht ende willen slaen ende veel rebellige ende dreygende woorden gesproken tot die ghene die de panden haelden. 't Welck ons van hemluyden noch van nyemant en staet te lijden ende willen dat die ordonnancie vander wake onderhoude worde. Soe is 't dat Frans ende Wisse voirsz. den heer ende die stede te beteringe doen sullen ende gaen een bedevaert tot Coelen ende sullen binnen dage sonneschijn uter vrijheit vander stede gaen ende niet weder inde stede comen voir dat sij die bedevaert gedaen sullen hebben up een peijn van 25 gouden leuwen. Actum den twesten dach van december anno '82.

p. 96

Alsoe meester Feys Gerytsz. zijn vier scellinck groot niet gebrocht en heeft wair hij vander stede wegen up geset was te leveren ende hem bovendien geboden is geweest mitter stedeclocke die voirsz. vier scellinck groot te brengen voir den vier uren of dubbelt gelt binnen des selves dages sonneschijn off des anderen dages uter stede vriheit te gaen ende dair niet weder in te comen hij en heeft geweest te Ninseel ter bedevaert ende bovendien dubbelt gelt te brengen onder den gerechte up een peijn van vijftich gouden leuwen ende die correxie vander stede aldus gedaen ende mitter stedeclocke vander stedehuus gelesen byden gerechte upten 12en dach van october lestleden

Ende boven al desen soe is den voirsz. meester Feys Gerritsz. uut vermetelheit ende den heer ende der stede vanden Gouden gebodt cleynachtende sonder oirlof ende consent gecomen is geweest binnen der stede vander

Goude sonder sijn bedevaert voirsz. te doen of sijn gelt te betalen als voirsz. is Welc ons van rechtswegen van hem noch van nyemant en staet te lijden. Soe is 't dat wij overdragen zijn overmits sijn overhoricheit dat meester Feys voirsz. een bedevaert te Rome gaen sal ende oick sijn bedevaert te Ninseel doen sal ende dubbelt gelt betalen ende oick betoen brengen van die twe bedevaerden voirsz. ende sal binnen desen dage sonneschijn uter stede ende uter stedevrijheit gaen ende niet weder in comen hij en heeft die voirsz. bedevaerden gedaen ende 't gelt betaelt als voirsz. upte verbuertenisse van sijn rechter hant. Actum den 17en dach van december anno '82.

p. 97

Also Jan Egbertsz. de scipper Pieter Jacobsz. sloofmaker die fugytf is der stede vander Goude mit sijn scip heymelic binnen der stede vander Goude gebrocht heeft sonder die wakers off gerechte te kennen te geven, 't welc contrary der stedekuer is ende oick boven 't gebodt van onsen genaden heer, dat ons van rechtswegen van hem van hem noch van nyemant en staet te lijden. So is 't dat wij hem gebieden dat hij tusschen dit ende sint Jan midsomer een bedevaert gaen sal tot onser liever vrouwen t' Hartogenbosch ende dair betoen of brengen ende voort tot vermanen van scepenen te gaen een bedevaert te Romem upte correctie vander stede. Actum den 18en dach in december anno '82.

p. 97

Also die scout mit die vanden gerechte wel te vollen geïnformeert sijn bij goede getugenisse dat Geryt Dircx Dirc Gerytsz. tymmermans zoen en sonnendachs t's avons upte straet openbairlic gesproken heeft: "God geeff die cabeliaus sint Jans evel, ysser yemant die 't verantwoirden die come ende verantwoort", mit meer onbehorlicke woorden welc pertilyke woorden sijn van commosie [...] veel [quaets] [comen] mochte. Dat ons van rechtswegen van hem noch van nyemant te lijden en staet. Dair voir hij den heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen ten heyligen bloede te Wilsnake bedevaert ende sal binnen desen dage sonneschijn uter stede ende uter stedevrijheit gaen ende en sal niet weder in comen voir dat hij die bedevaert voirsz. gedaen sal wesen ende dair betoen of gebrocht upte verbuertenisse van sijn rechter hant, ende daer boven een bedevaert te Romem te doen tot vermaninge van scepenen. Actum den 18en dach van december anno '82.

p. 98

Alsoe Jacob Dircxz., Geryt Gijsbrechtsz ende Adriaen Gerit Lauwenz. gebeden sijn hoiren rekeninge te doen na die overdracht vander vroetscap 't welke sij niet en hebben willen doen ende hebben dat gebot vanden gerechte ende der vroetscap niet geacht 't welk ons van rechtswegen van hen noch van nyemant te liden staet, dair voir sellen sij mijn heer ende der stede te beteringe doen ende gheen poertersneringe doen ende sellen oeck binnen hoire huse bliven ter tijt toe dat sij willick ende rede sijn die rekening vander stede goede te doen ende dat up een boeten van tien point alsoe dicke als sij dair in bevonden sellen worden. Actum 27 dagen in december anno '82.

p. 98

Alsoe Adriaen Geryt Lauwenz. ingeseten heeft tegen die heer ende die stede roerende van de rekeningen vander stede te doen ende daer over in genade gegaen is. Soe is 't dat men hem ofseyt dat tot wat tijden Geryt Gijssen, Jacob Dicz. van Praet ende Jan Gerytsz. van Vetten die rekeninck doen willen dat hij daarmede bij sitten sal behoudelic datter ons kenlic is dat se hem ontlast hebben van al sulke rekeningen als sij doen sullen, ende noch daer toe een bedevaert te gaen tot onser liever vrouwen te Ninseel tot scepenen vermaningen, ende dit heeft hij verwillecoort up sijn huus ende erf staende upte sluus naest Jan Symonsz. zuytwerts. Actum den lesten dach van december anno '82. Des soe sal Adriaen voirsz. ongehouden wesen enige peijn boeten of scade te hebben vanden heer of vander stede.

p. 98 *tekstverlies door papierschade*

Also Lijsbeth Vrerick Vrancken. ingeseten heeft tegen Cos Bertolmeeusz om sekere onredelicke worden die sij hem toegesproken heeft Soe sal Lijsbeth voirsz. Cos voirsz. bidden seggende dat alsulcke woorden als sij gesproken heeft dattet hair leet is ende bidden hem om goode willen dat hij 't hoir wil vergeven ende dat se hem anders [niet] en kent dan voir een [rachtelic] eerbair [duychgelic] man 't Welk sij [doen] sal twisschen dit ende morgenmiddach in 't raethuus voir scepenen upte verbuertenisse van [tw...] placken alle dage ter tijt toe dat sijt gedaen sal hebben dair [van] [die] heer die helft of hebben sal ende die ander helft sal Cos [voirsz.] [hebben] Actum den anderden dach van januario anno '83.

p. 99

Alsoe Frans Claesz., Eelgis Dircxz., Jacob Roelofsz., Bastiaen die beeldsnijer upter straten bij avont gegaen sijn mit een bonge ende een floeyt dair grote commotie of beroerte of comen mochte. 't Welke ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Sartigenbosch ende gaen binnen daech sonnenschijn uter stede ende niet weder in comen sij en hebben die bedevaert gedaen up een peijne van hoir rechter hant. Actum bij [ ].

p. 99

Alsoe Jacob vander Goude gecomen is up die wake ende heeft dair onredelike lelike woerden gesproken dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet van rechtswegen, dair voir dat hij mijn heer ende der stede in beteringe doen sel ende gaen een bedevaert ten Nizeel ende sel utgaen twisken dit ende sonnendach naestcomende ende dair toe een bedevaert te Romen tot des gerechts vermaninge up sijn rechterhant ende dairenboven of te brenge dat hij dair geweest heeft anno '83.

p. 99

Alsoe Aernt Cornelysz. die lijndraeyer enige van Utrecht gehuyst ende gehoeft heeft boven dat gebot vander stede dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet van rechtswegen, dair voir dat hij mijnen heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert ten Nizeel ende sel utgaen twisken dit ende sonnendach naestcomende ende dair toe een bedevaert te Romen tot des gerechts vermaninge up sijn rechterhant ende dair betoen ofte brengen dat hij dair geweest heeft. Actum 25 dagen in februario anno '83.

p. 99

Stijn die broethenne ende hair dochter uter stede geset 9 jaer. Actum 24 dagen in meye anno '83.

p. 100

Alsoe Cornelys van Rijn gecomen is ten huse van meester Thomas ende heeft aldair veel onredelicken woerden gesproken ende misseliken misbaer bedreven dat onbehoirliken is welke ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende bidden heer Thomas om vergiffenisse up sijn knyen ende dair toe die stede te geven twee pont groten twisken dit ende jaersdach naestcomende ende een bedevaert te Romen tot vermaninge vanden gerecht up die verbuertenisse van 20 pont ende der stedecorrexie. Actum 22 dagen in december anno '83 solvit 1 Lb. groten

Also Cornelis voirsz. gecomen is ende heeft gebeden dat men hem goedentierende wesen wilde van 't pont groten dat hij de stede sculdich is also dat hen gegunt is en gegeven te betalen te paeschen naestcomende ende indien hij 't dan niet en gaef so heeft hij hem selve verwillecort sonder vermaninge te gaen te Romen ende niet in te comen hij en brenct betoen van Romen ende 't pont groten betaelt.

p. 100

Alsoe Gijsbrecht Gerytsz. die tonnenbrander die tonnen gebrant heeft alle jaer sonder iet te doen ende die boeten niet angebrocht als hij sculdich is te doen na uutwisinge dat kuerboeck ende mit die ludenself gecomposeert heeft buten dat gerecht ende dat hij sijn wijf ende kinder heeft doen branden ende dat hij niet gebrant en heeft met die maten dair hij sculdich is mede te meten, 't welke een quade sake is ende ons niet te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven die stede ende gerecht 4 Lb. groten Te weten twee pont groten een manendage voirmiddag ende die ander twee pont groten up vrouwelichtmis ende dair toe een bedevaert te Romen tot dat gerechts vermaninge ende dat up een peijn van 20 Lb. ende den stedekuer. Actum 3 dagen in januario anno '84.

p. 100

Alsoe Jacob Goesensz geweest heeft tot IJselsteyn ende heeft hem beclaecht up dat gerecht dat sij hem onrecht gedane hebben ende sijn nerigne verboden was te brouwen up anders bierstal boven der kuer ende dat hij hem noch beroemt¹ heeft ahier binnen der stede seggende: "ic hebbe u enige vanden gerecht soe stom gemaect dat sij niet en wisten te seggen" mit meer ander quade woerden, 't welke ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven die stede twee pont groten twisken dit ende onse vrouwendach te lichtmis naestcomende ende dair toe een bedevaert te Colen tot dat gerechts vermaninge ende dat up een peijn van 20 Lb. groten ende der stedekuer. Actum 3 dagen in januario anno '84.

¹ GTB. Beroeminge, berominge; hoovaardij, bluf, grootspraak.

p. 101

Alsoe Jan Scaerдам, Pieter van Scrowe ende sijn broeder den brouwers ende die bacsters hoir mout ende meel ontstolen hebben dat een grote misdaet is dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat sijn mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen drie die eerste sonendaech voir die cruce elcx mit een scepel coren of rogge of alle sonnendage te geven die stede twee pont groten.

p. 101

Alsoe Adriaen Michielsz. die stede bode ende Symon Florisz die dat waeckgelt gaerden qualicken woerden toegesproken heeft om dat se vander stedewegen dat waeckgelt gaerden ende en waren hem nochtans up dien tijt niet eyssende, 't welk ons van hem noch van nyemant van rechtswegen te lijden en staet ende om dat hij onse boden aldus toegesproken heeft, soe sal hij voir sijn misdaet die heer ende der stede ter beteringe doen ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen t's Gravensande ende hij sal binnen desen dage sonneschijn uter stede gaen ende niet weder in der stede comen voir hij den gerechte betoen gebroocht heeft van de bedevaert voort. Actum den 23en dach van januario anno '84.

p. 101

Also Dirck Woutersz. ende Snel meester Bouwen de harnasmakersz onredelicheit up een vrouwe gepleecht hebben ten huysse van Neel Cappiteyns dat zeer ontamelic ende onbehoirlic is, 't welc ons van hem noch van nyemant van rechtswegen te lijden en staet. Soe sullen Dirck ende Snel voirn. den heer ende der stede ter beteringe doen ende gaen up hair voeten een bedevaert sinte Jacob in Galissien ende weder thuus comen te voet ende dair of betoen brengen onder den gerechte ende den heer sijn boeten betalen dair se den heer of verwinnen sal eer sijn binnen der stede vander Goude comen sullen ende voort een bedevaert ten hogen Romen tot scepenen vermanen up te verbuertenisse elcx hair rechterhand ende 's herenknechten sullen se terstont uter stede leyden. Actum den 20en dage van marte anno '84.

Upten 4en dach van augusto soe is Dirck Wouters ter bede vanden coninck ende hooftmannen vanden jonge scutters gracie gedaen van de bedevaert voirnt. behoudelic wanneer hij enige rebellicheit weder bedrijft dat [...] dan tot scepenen vermanen die bedevaerden voornoemt noch sal moeten doen.

p. 102

Alsoe Claes Willemsz. Clock die snijer geseten heeft in een scuyt tusschen die stede vander Goude ende Scoonhoven ende heeft onmanierlike woerden gesproken van mijn heer van Egmont dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteren doen sal ende gaen een bedevaert te Coelen twissen dit ende beloken paesschen uut te gaen ende dair betoen of te brengen ende dair toe een bedevaert tot sinte Jacobs tot 't gerechts vermaninge. Actum 7 dagen in april anno '84 up die peijn van 20 Lb. ende der stedekuer. Item hij heeft betoen gebroocht dat hij voldaan heeft.

p. 102

Alsoe Zeeuse May geheten Quae May quae stuericheyt bedrijft die een dach bij den anderen inden kercken up goede vrouwen ende up die heylige geestmeesters ende anders so sal sijn gaen tot correctie binnen dage sonneschijn buyten die vrijheyt vander Goude ende gaen een bedevaert tot sinte Pieter ende sinte Pouwels tot hogen Romen ende niet weder binnen der stede vander Goude te comen sijn en brenget betoen dair of dat sijn dair geweest heeft, ende wair dat sake dat sijn hier en boven binnen der stede bleeff ende niet uut der stede en ginge als voorsz. staet so sullen die heerenknechten hair nemen en setten hair up die kaeck ende dair sel sijn up staen twee uren lang, ende die selven hair doen also lange van daich te daich als sijn uuter stede gegaen sal wesen als voorsz. staet. Actum 10en dach van junio.

p. 103

Alsoe Jacob Diricz. van Praet onmanierlicke woorden gesproken heeft tegen dat gerecht ende hem selven fugityf gemaict heeft ende an dat gerecht gesonden ende begeert heeft in te comen dair up dat gerecht hem goedertieren gemaict heeft ende hebben den selven geconsenteert in te comen overmids dat hij eedt doen soude ende niet en wilde doen also dat hem ontboden was dat hij niet in comen en soude hij en dede eedt also dat hij dairenboven in gecomen is buyten consent vanden gerecht dat ons van hem noch van nyemant en staet te lijden, dair voir dat hij bynnen daechs sonneschijn gaen sal buyten der vrijheyt vander Goude ende gaen een bedevaert tot sinte Pieter tot hogen Romen ende niet weder in te comen hij en brenct betoon dair of dat hij dair

geweest heeft ende sijn eedt dairenboven doen als hier na volget up sijn rechterhant te verbueren, te weten dat hij sal zweren dat hij na genen recht staen en sal noch contrari die hantvesten vervolgen en sal noch doe vervolgen en wair dat sake dat hij yemant vername of wist die contrari de privilegiën vervolchden dat hij dat den gerecht te kennen geven sal. Actum 16en dach van julio anno '84.

p. 103

Also Adriaen binnen gecomen is in Symon Judenstraet aldair een van onsen ruters mit een van onsen pairden aldair die twee malcander bespeterden als dat de een seyde vanden twee: "Ghij maict mijn vuyl", dair dat Adriaen Bruyn dair op antwoirde ende seyde: "Ghij siet wel gewoen een vuylen dijc te gaen". Doen seyde die ander wederomme: "Ic heb nochtans gepast te winter hier up 't straet te gaen". Doen seyde Adriaen Bruynen wederomme: "Ghij selt binnen eenen maent wel ander tijdinge veryschen ten sal niet lange dueren", 't welc ons niet te lijden en staet al sulke woorden te spreken van hem noch van nyemant anders, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert te Coelen totten heyligen drie koningen ende hij sal outgaen binnen 's daechs sonneschijn uut der stede ende niet weder in te comen binnen der stede tensij dat hij betoich brenct dat hij die bedevaert voirsz. gedaen heeft uptie verbuertenisse van 10 Lb. ende der stedecorrexie.

p. 104

Alsoe Pieter Buysen, Melis Jansz., Gijsbert Michielsz., Danel Melisz. die snier, Wouter Claesz., Staen Clasensoen ende Machtelt Woutersdochter wachters bij ontijden upten straeten gaen bij nacht ende anders sommigen uter stede gereyst ende die ander bij nacht inden herbergen geseten nader clocke dat tegen der koere is ende ons dat niet te lijden en staet van hen noch van nyemant anders so sellen sij gaen binnen daichs sonneschijn uuter vrijhey vander Goude ende niet weder in te comen binnen der vrijhey vander Goude uptie verbuertenisse van hoir rechterhant ten sij bij consent van 't meestedeel vanden gerechte.

p. 104

Alsoe Claes Ouweijanz. ende zijnen huysvrouwe hemluden qualicke ende ontamelike gehadt ende ghedraghen hebben onder ende teghen huerluden gebuerte mit lelicke woorden hemluden ghedaen boven recht ende [...]. d' Welc ons van hemluden noch van nyemant van rechtsweghen te liden staet waeromme Claes ende zijn wijff zullen den stede te beternisse doen een pont groten betalen inden eerst teghenwoordige maent ende een bedevaert gaen tot onser vrouwen te Nynzele tot scepenen vermaninghe. Actum 18 in septembry anno '98.

p. 104

Also Cornelis Dammasz. ende Folp sijn broeder, Willem dan Tempel, Jan van Lent, Joris de sleper, Evert Coeltgen Jan Huuch Gijsbrechts knecht was, Willem Blau Jorisz. broeder. Dese personen geweest hebben gesamentlic in Blomendael in 't baeliuscip vander Goude te huysse van de coman van Wensveen ende hebben gewapender hant mit bogen messen ende ander geweer die dueren vanden huysse mit craft up gelopen daer goet geselcap vergadert was ende hebben dat volck inden huysse geslagen gesmeten ende gequets ende geroepen: "smijt doot, smijt doot", soe dat se veel ondaet¹ ende gewelts inden voirsz. huysen bedreven hebben. Dat ons van hemluyden noch van nyemant en staet te lijden waeromme dat zij den heer ende der stede te beteringe doen sullen ende gaen een bedevaert ten hogen Roemen ende niet weder in der stede te comen noch binnen die vrijheit vander Goude noch oick in 't baeliuscip van Bloemendael zij en sullen die voirsz. bedevaert gedaen hebben ende den heer voldaan vanden boeten uptie verbuertenisse van elx haer rechterhandt. Actum den 13en in december anno 1498 ende sullen uter stede gaen binnen desen dage sonneschijn up haer rechterhant ende voort tot scepen vermanen elcx een bedevaert sinte Jacobs in Galissien.

p. 105 *tekstverlies door paperschade*

Also Geryt van Paesschen hem [ge...] [...erlic] gehadt heeft ende die kaerssen ende hellebaerden in 't vier gesmact, 't welck wij van hem noch van nyemant anders van rechtswegen en staet te lijden ende alsoe hij 't gebod vanden burgermeesters overhorich is geweest wair voir hij te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen ten Inseel ende niet weder inden stede te comen hij en brenct betoen dat hij die voirsz. bedevaert gedaen sal hebben uptie verbuertenisse van sijn rechterhant ende sal outgaen binnen daechs sonnenschijn. Actum den 16en november anno '96.

p. 105

¹ GTB. Ondaet. Laakbare daad, misdaad, daad in strijd met burgerlijke, zedelijke of goddelijke wetten.

Also Cornelis Willemsz. de wever hem selven onduechdelic ende onbehoerlick gehadt heeft teghen zijn moeder mit leelicke ende onbetamelike woorden haer tot veelen stonden gegeven heeft ende voort meer daerenboven oec [gedrecht] heeft te slaen ende inden gote te lopen, d' welc men van God ende van rechtsweghen sculdich is te corrigeren. So sel Cornelis voorsz. uuytgaen tusschen dit ende sonnendachavont uter vriheit ende niet wederom in comen hij en heeft te Romen gheweest ende over die trappen aldaer opgeclommen tot beteringe ende daer off betoich te brengen eer hij weder in der stede comt ende daerenboven sal hij te voet gaen een bedevaert tot st. Jacobs tot vermaninghe vanden gerechte oec daeroff betouch te brengen. Actum 3 daghen in februario anno '97.

p. 105 *tekstverlies door paperschade*

Also Gherit Nouten die lakenexcijs ghehuert heeft ende die niet en heeft verborcht off en heeft oec die niet willen verborghen, d' welc hem nochtans driewerff ontboden is te comen om te verborghen opte correctie vander stede. So sel Gherit voorsz. tot sijn correctie gaen tot Koelen ende betoech daer off brengen ende daerenboven niet binnen der stede comen hij en sel eerst voldaan hebben 't verlies dat die stede anden lakenexcijs voorsz. geleden heeft ende up die verbuertenisse van zijnen rechterhandt. Actum [10...]

p. 106 *tekstverlies door paperschade*

[...] [...] [...] [...] [...]licken] ghehadt heeft ende dat van [...] [...] [...]an] [on...stelicke] eeden te sweeren teghen God ende allen heilighen, d' welc ons van hen noch van nyemant van rechts ende [reden] weggen niet en staet te liden noch en behoert geleden te t' wesen sonder sware correctie daer off te laten gescien. So is 't dat hij geworpen heeft na dese zine correctie mit tween taerlinghen om te weten hoe menich jaer dat hij gebannen soude zijn. So heeft hij geworpen [ ] jaren die hij sal uter stat vander Goude bliven ende niet daer binnen woude coomen noch binnen der vrijheyte vander Goude te comen upte verbuertenisse van sijn rechterhandt. Actum den 20en in maert anno '97.

p. 106

Alsoe Coppin de zelandere ghebrouwen heeft contrarie de kuer vanden brouwerie langher gebrouwen heeft, 't welc ons van rechtsweggen van hem noch van nyemant te liden en staet waeromme hij verbuert heeft de boeten van 10 pond ende een jaer zijne neeringhe tot zijnder correctie ende dat in 't uuytwijzen 't derde articule vanden kuere.

p. 106

Alsoe Adriaen Jansz. hem onnamelicke ghedraghen heeft teghens den wakers bij nachte die mitter clappen gaen ende anderen mit ombetamelicken woorden, d' welc ons van hem noch van nyemandt te liden en staet van rechtswegen.

p. 106

Alsoe Meyntgen Herper Jacobsz. huusvrouwe ghecomen is in 't excijshuus ende heeft een vat bras verexcijst tot Pieter Claesz. ouck mit dat brieffgen inden hant houdende gaende mit een sleper toot Jacob Ghijsbrechtsz ende dair [gheherschet] een vat biers ende tot Nyesgin Claes Florisz weduwe twee vaten biers die men haer alsoe gedaen heeft ende niet verexcijst en waren ende heeft de drie vaten van thuus slepen ende ingedaen mit dat vindervat dat verexcijst was ende de voorsz. brouwers hebben haer de voorsz. drie vaten biers uuytgedaen sonder brieffgen te sien vanden excijsen tegen de ordonnatie vander stede, daer sij elcx bisunder grotelic an misdaen hebben tot [...d.hede] vander stedegoeden dat ons van hemluden noch van nyemandt te liden en staet, daeromme de voorsz. Maritgin Jacobsdochter den heer ende der stadt te beteringe doen sal ende gheven thien rins gulden ende also zij nu ten saken mit vruchten es ende zwaer mit handel gaet so wort haer verdragen de correctie vanden stadt mer wordt sij hier inne eenichsins bevonden in gelike sake so soude zij tot vermanen vanden scepenen een bedevaert doen tot onser vrouwen tot Nynsele ende vast sallen Jacob Ghijsbrechtsz ende Nyesgin voorsz. geven ende borgen den heere ende der stadt te beteringen elcx vijff rins gulden ende verdragen hemluyden eenige merkelice correctie te doene om sonderlinge redenen bij hemluden voort ghestelt. Actum 18sten november anno '97.

p. 106

Alsoe Willem Gheritsz de warmoesman volvaerdich¹ was om te sweeren eenen eedt teghen 's ghene dat hij selve contrarie [nader] hant [kende], 't welc men rechtelick es sculdich te corrigieren sois 't dat hij ter beteringe doen sal den heer een pont groten ende een wassen handt daerenboven van vijff pont wegende die hij sel sonnendaghe naestcomende voerden cruce dragen sal ende die hij dan sal leveren der stedeboode om alsoe die in der vierscaer te worden geset tot exempel van allen anderen die so lichtelic qualic willen sweren. Actum 22 daghen in novembry anno '97.

p. 107

Also Willem van Dobben Gerytsz. ende Geryt Jansz. hemselves onmanierlicken ende qualicken gehadt hebben bij nacht upten straeten en een vrouwspersoon diese gevreesst hebben dat sij [ge...nt] [geslagen] heeft, 't welc also van hem noch van nyemant en staet te lijden van rechtswegen also dat se te beteringen doen sellen ende geven den heer elc een pont groot ende darenboven sellen sij doen een bedevaert tot ons lief vrouw ten Inseel ende sellen utgaen om die bedevaert te doen binnen 's daechs sonneschijn ende utgheenen handen niet te gaen tensij dat se eerst borch stellen te voldoen ende te handen al dat voirsz. staet

Item Bart Jansz. is borch geworden voir Geryt Jansz. als van een pont groten comende den heer tussen dit ende sint Jan naestcomende en voirt so geloofst hij dat Geryt voirsz. de bedevaert volbrengen sal als voirsz. staet. Geschiedt in presency vanden volle banck van scepenen.

p. 107

Item de scout up den gebreken dat een ygelic zijn lacken gheroet boven den veynsteren uuyt off voer de dueren staende [heml...] op de boeten van vijff sc. groten

p. 107

Also [ock] rumoer gheweest es [in] ghisternacht opde straeten ende den glasen uuygeslaghen so [doer] [men] [gevon...] [...] yemant [...] weet die [der] overdaet gedaen hebben dat sij dat te kennen [gegheven] tusschen dit ende morgenavont opte correctie vander stede. Actum 13en in meye [...]

p. 108

Also Dirc Sapijntgin ende Dirc Gijs van Tielensoen ende Arien den ondogende hemselves ondoechdelic gehad hebben bij nacht op 't straeten ende een man gequetst hebben ende 't mes in 't lijf hebben laten steken ende sij nae den quetsten gelopen inden roeft ende hebben hem tuus weder of gedwongen ende sijn oick gecomen tot enige brouwers huys ende hebben bier willen hebben tot den dienre ende [dranck] vanden [.mack.] na den vrouw[...] hant ende noch meer ander onredelicke manieren seggende: "nu hebben wij den straet wair sijnde des heerendieners nu", 't welc ons van hem noch van yemant ander van rechtswegen en staet te lijden wair voir sij ter beteringe doen sellen ende gaen een bedevaert tot sinte Jacob in Galissien ende niet weder in te comen sij en brengen betoen dat sij de voirsz. bedevaert gedaen sullen hebben ende den heer voldoen te hebben van de boeten eer sij in der stede comen sullen upte correctie van hair rechterhandt elcx te verbueren. Actum den 3en dach in junio anno '97.

p. 108

Also Katrijn Evert Dircxz. huusfrou meester Matheus doctor qualike toegesproken heeft ende gebouft in presentie van scepenen ende den volcke voir den vierscaer als dat sij openbairlick seggen sal 't dat sij qualike gesproken heeft ende niet wair en is ende sel hem bidden om vergiffenisse ende als sij in gracie gaet so sel se den heer contenteren van 16 placken. Actum den 11en in maert anno '99.
Item dese voirsz. correxi werde hair verdragen uut begeerte vandie vanden gerechte.

Item hier en boven dat voirsz. staet soe heeft Evert Dircxz. doen van stonden an de voirsz. meester Matheus wederomme gebouft, 't welc den gerecht van rechtswegen niet en staet te liden also sij tegen malcanderen in rechte stonden als dat Evert voirsz. te beteringe doen sal en geven sal de stede een half dosijn sitcussens 't stuck van vijftien placken ende den meester te loeven bij doctoren te weten meester Jacob Hobbe ende mr. Cristoffel Floren ende hier en boven soe en moet Evert voirsz. of yemant van sijnre wegen de voirn. meester Matheus niet misdoen noch doen misdoen mit woerden noch mit werken in geenre manieren upte verbuertenisse van hondert dusent steens ende dair toe de correxi vander stede.

¹ GTB. Volvaerdich, volvaardig; ten volle of volkomen gereed of bereid.

p. 108

Alsoe Gouwe de turftelster veel onnutte ende scandelicke woorden gesproken openbare upter straten van enige goede vrouwen dat ons niet en staet te lijden. Soe sal zij den heer ende der stede te beteringe doen ende bidden die selve vrouwen voerden gerechte in der stedecamere om vergiffenisse ende voort een bedevaert gaen tot onsser lieven vrouwe t' Amersfoort ende uitgaen voer pinxsteren ende betoen brengen alear zij inden stede comen sal, ende indien Gouwe voort. een die vrouwen voeren geroert weder met enige quaden woorden beriepe tot eniger tijt, so sal zij die stedetonne dragen up enen sondach voer die cruysen. Actum den 16en dach van meye anno '99 ende niet inden stede te comen zij en heeft den heer die boeten betalen ende voir den gerechte de vrouwen vergiffenisse gebeden als voirsz. staet.

p. 109 *blad met losse "probeersels"*

eerste twee regels onleesbaar, te verbleekt

Als ick ben rijck ende veel macht geven
soe heb ick veel machten ende [...] [...]

[...]
[.a..en]

In principio erat verbum

Recht moet recht sijn
[...] D. Brick [...]

Bemerct ende leert ghij rechtens der
aerde, Psalm 2.

Bona Conscientia Paradus^{is} Paradis

Pour petites
plaisirs milles
doulours

Luceat Lux Vestra

Theodorus Brick
1645

p. 109 *verso blanco***p. 110** *slecht leesbaar*

den 20en decembris anno ['97]

Griet [Lier..dr] [vleysha...] uut [...] [...gen] 10 scilden als sij [...]

p. 110 *verso blanco***p. 110a**

Alsoe als Claes Willemsz. de snier up een maendach den 26en dach vander maent van julio lestleden binnen der stede vander Goude binnen een vrijen jairmarct quam tot een man poorter tot Leyden geheten coman Baertout ende seyde: "Nu sye ic wel wat man dat ghij sijt, siet ghij noch een scut tot Leyden, ic sye wel dat ghij die gapers ende die groothoofden¹ toebehoert, mer die tijt sel noch cortelic comen dat ghij mocht willen dat ghij geen cabbelyau en waert". Daer up coman Baertout hem antwoorde dat hij zwigen soude want hij sulke woorden niet horen en woude, dair doe die voirsz. Claes up seyde: "Eer dat ghij weder in die ander marct coemt so selt hier anders gaen ende ic selt u dan anders seggen ende bij avontuer wel eer dat dese jegenwoirdige marct gedaen sal wesen", met meer andere pertilike woorden ende onredelike woorden die Claes voirsz. tot hem seyde, ende om dat wij wel geïnformeert sijn bij certificacie die wij dair of ontfangen hebben datter aldus gesciet is als voirsz. staet ende Claes voirsz. geweten heeft dat qualic varen van onse stede. Soe is hij dair om ontpoortert upten dach

¹ Gaper, bijnaam van een Kabeljauws gezind persoon. Zie hiervoor: Michel van Gent, 'Pertijlicke Saken, Hoeken en Kabeljauwen in het Bourgondisch-Oostenrijkse tijdperk', in: *Hollandse Historische Reeks 22* (Hilversum 1994) 414.

voirsz. [want] omdat hij geweest is bij Pieter Sloeftgin t' Antwerpen up 't Hoeft aldair Pieter Sloeftgin tot hem seyde: "wij sellen noch cortelic ter Goude comen ende groet ons die vrienden zeer" ende hier en t' eynden soe is 't gebuert datter enigen geweest sijn die sommige vander steden dieflickende ende crachtelicken in genomen soudende hebben ende Claes voirsz. die burgermeesters niet te kennen gegeven en heeft datt Pieter Sloeftgin die woorden hem toesprack als een goet poorter sculdich is van doen, ende om dat dese voirsz. puncten ende 't werck up die selve tijt gesciet is so nemen wij presumpci dat Claes voirsz. van 't stuck ende 't werck voirsz. wel geweten heeft ende also ons dat niet en staet te lijden vander stede wegen van hem noch van nyemant. So sal Claes voirsz. ter beteringhe doen ende gaen terstont uut der Goude binnen daechs sonneschijn ende gaen een bedevaert tot sinte Jacob in Galissien ende dair betoen of brengen dat hij dair geweest heeft ende dat betoen te seynden in handen vanden gerechte ende selver niet inden stede vander Goude te comen ende dan voirt te gaen eer hij binnen der stede vander Goude comt een bedevaert tot sinte Pieter ende sinte Pouwels tot hogen Romen ende dair betoen of te brengen dat hij dair geweest heeft ende dat betoen den gerechte te leveren. Actum den 11en dach van augusto anno '99.

p. 111

Also Huuch Voppenz. onredelicke woorden ende oneerliken gebroken heeft upten gerechte om dat sij die wijn verlaicht hebben ende geordonneert hadden niet dierte te geven dan 7 groten ende ons dat niet te lijden en staet van hem noch van nyemant anders. Soe sel Huuch voirsz. ter beteringhe doen en sal gaen tot sinte Jacob in Galissien ende sal uutgaen uut die vrijheyt vander Goude ende tussen dit ende sinte Ponciaensdach¹ naestcomende ende niet weder binnen die vrijheyt vander Goude te comen hij en brenget betoen dat hij die bedevairt voirsz. gedaen heeft ende ter bede van heer Jan van Cats onse capiteyn so verdragen wij hem deze voirsz. bedevaert te doen. Actum den 4en dach januario anno '85.

p. 111

Alsoe Jacob Dircxz. bevolen is vanden gerechte dat hij sekere brieff soude doen maken van die husinge ende coop van Adriaen Gerit Lauwenz. huus ende erf eens ander werven ende derde werven ende die stede hem dair of beloifde te quytten, 't welke hij noch niet gedaen en heeft soe gebien wij hem dat hij noch binnen daechs sonneschijn die brief doet maken ende onder die gerechte brengen, ende indien hij dat niet en doet so sal hij alle daghe verbueren achter huuden een half pont groten vlaems durende acht dagen lang ende die terstont te scatten uut sijn goeden, ende dair en t' eynden een bedevaert te gaen te Romen dan terstont die niet weder in te comen hij en heeft die bedevairt voirsz. gedaen ende betoen dair of gebrocht up een peijn van twintich pont ende de stedekuer ende niet binnen der stede vander Goude te comen hij en leverde die scepenenbrief als voirsz. staet. Actum ut supra.

p. 112

Also Aernt Cruyff van buten in comt mit sekere nyen maren ende quade tydinge onsen genaden heer aengaende te weten dat hij tot veel diversschen personen geseyt heeft dat onsen genadig heer banket binnen Oudenaerde gehouden soude hebben ende dat hij rokeloes opbrack ende al 't sulver mit hem voirdede, ende toech vandair voir Aelst mit sulcke juwelen als hij [geangen] conde ende dat onsen genaden heer binnen Aelst gevangen soude hebben geweest ende vandaen te Gent gebrocht soude wesen vanden upperdeken van Gendt mit meer ander quade tydinge onsen genaden heer tegengaende, 't welc also niet en is gode loff. Uut welke quade tydinge bij den selven Aernt geseyt grote commosie soude mogen comen binnen der stede dair hij lijf en goet an verbuert heeft, 't welc ons van hen noch van nyemant niet recht te liden en staet, ende also den selven Aernt gracie begeert heeft om dat hij dit heeft horen seggen ende anders niet wetende voirsz. geseyt heeft wij meer genegen sijn tot gracie dan tot strencheit van justicie, soe sal den selven Aernt gaen upten heyligen sacramentsdach naestcomende in sijn linwaet mit een bernnende karsse in sijn hant voor de voorste cruysen upte verbuertenisse van sijn rechterhant.

Item ter bede van sijn huysfrou so is de voirsz. correxi verwandelt ende sel gaen te Inseel tusschen dit ende alre heyligen upten peijn van vier pont groten ende dair betoen dair of brengen dat hij dair geweest heeft.

p. 112

Also Jan Symonsz. de zelair bij nacht ende bij ontijden achter straten gelopen ende gegaen heeft ende heeft onmanierlike en partilike woorden geropen dair grote commocie ende ongenoichte of gecomen mochte hebben dair an dat hij verbuert heeft sijn lijf ende sijn goet, 't welc ons van hem noch van nyemant en staet te lijden, mer so wij meer geneycht sijn tot bermherticheit dan tot strenge justicie soe sel dese voirn. Jan margen up sinte Michielsdach² voir die cruce gaen mit een barnende waskaers in sijn hant hebbende ende dair toe te gaen een

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 517. Sinte Ponciaensdach, 14 januari.

² *Ibidem*, 186. Sinte Michielsdach, 29 september.

bedevaert tot onser liever vrouwen ten Inseel ende eer hij weder binnen der stede vander Goude comen sel ende dair betoon of te brengen dat hij dair geweest sel hebben uptie verbuertenisse van sijn rechterhant. Actum 18en dach van september anno '95.

p. 113

Also als Claes Jan Oudejansz. gestaen heeft inde vierscaer als voirspraeck dair sijn wijs broder ende suster in gesproken worden mit recht van Nout Gijsbertsz die snier roerende van de lakenexsijns dair Claes voirsz. Nouten voirsz. dreygende woorden toesprac ende naderhant so is hij gegaen vanden vierscaer ende heeft na Nouten getast seggende: "Comt voir up 't straet, ic selt u begroeten van woorden die ghij gesproken hebt", 't welc ons van rechtswegen niet en staet te liden van hem noch van nyemant anders, dair voir dat hij mijn heer ende der stede beteringe doen sal ende doen een bedevaert na paessen totte Noortich tot sinte Geroen.

p. 113

Alsoe coman Kers ende Heyltgin Aernt Claes zijns wijf malcanderen qualic toegesproken hebben so sal coman Kers voirsz. Heyltgin voirsz. bidden om vergiffenisse terstont seggende: "Heyltgin wilt 'et mij vergeven om goidswille alle 't gunt dat ic u misdaen of mishey¹ hebbe mit woirden of mit werken". Des so sel Heyltgin voirsz. wederomme bidden terstont Kers ende Katrijn sijn wijf seggende: "Kers ende Trijntgin wilt 'et mij om goidswille vergeven allt 't gunt dat ic u misdaen of misseyt hebben mit woirden of mit werken", ende dese zoen sallen sij houden an beyden zijden nu ende voitran up een peijn van 25 leeuwen ende indien sij hier en boven hier naemaels misdeden mit woorden of mit wercken of deden misdoen dait wair uptie peijn voirsz. ende die peijn sal gaen een dordendeel den heer een dordedeel dat gerechte ende dorde dordendeel die kerck. Actum 6en dach april anno '96 bij scout burgermeesteren ende gemeen scepenen.

p. 113 Akte doorgehaald ?

Also Cornelis Jansz. Narentwinck of die men heet Stolfert inde Waring groete onredelicheyt ende overdaet mit dreygelicken woorden gesproken heeft ende met een mes gecomen is ende heeft meester Jan uutgedreycht. Dat ons van hem of ende van nyemant van rechtswegen en staet te lijden dair hij inden eersten meester Jan voirsz. voir terstont bidden sal dat hij 't hem om goids willen vergeven wil voit so sal hij gaen tussen die ende sinte Jansdach nativitatis² tot onser liever vrouwen te Inseel ende vertrekken ende niet weder in der stede vander Goude te comen tensij dat hij betoon brenct dat hij dair geweest heeft Voirt wair 't sake dat hij yemant van deser sake dat hij yemant van deser sake hier over misdede 't wair mit worden of mit wercken dat wair up die verbuertenisse van sijn rechterhant

In de marge *tekstverlies door vochtinwerking*

Also hij den gerechte [...]houch geweest heeft [...] [...] [lijn] te voren [geset...] [...] [...] [gaen] een bevairt [...] [...]en] [so] [sal] [hij] [...]

p. 114

Upten 12en dach van april soe heeft Beatrijns Aelbert Gerytsz. wijf hair eedt gedaen van al sulke aenspraeck als Jacob Jansz. hair ansprack roerende van een brief van hair beyder broer. Voirt so is 't gewijst mit scepenenvonnisse dat Aelbert Gerytsz. also vrij ende quyt is als oft hij den eedt gedaen had alsoe hij willich ende ree was den eedt te doen van al sulke 200 nobel die Jacob voirsz. hem voir ansprack roerende van [sijn] hilicx voirwairden. Actum ut supra.

p. 114

Also Cornelis Jansz. Narentwinck of die men hiet Stolfert inde Waringe grote onredelicheyt ende overdaet mit dreygende woorden gesproken heeft ende mit een mes gecomen is ende heeft meester Jan uutgedreycht, dair voir hem geboden was meester Jan te bidden om vergiffenisse, 't welc hij geweygerde te doen in presencie vanden burgermeesteren ende 't gebodt vanden gerechte overhorich was ende ons dat van hem noch van nyemant anders van 't gerechtswegen en staet te liden, dair voir dat hij noch den voirsz. meester Jan terstont bidden sal dat hij 't hem om goidswillen vergeven wil ende voit om des willen dat hij 't gebodt vanden gerechte overhoirich geweest is so sal hij den gerechte oick nu ter stont bidden om gracie dat sij 't hem vergeven willen ende voit so was hij te voren geordonneert ende geset te gaen een bedevaert te Colen ende om dat hij dit

¹ Sic, mishey, lees misseyt.

² *Strubbe en Voet* (1991) 488. Sinte Jansdach nativitatis, 24 juni.

gebodt vanden gerechte weygerde ende niet doen en wil so is die bedevaert verzwaert ende sal gaen voir die bedevaert een bedevaert tot onser liever vrouwen ten Inseel tusschen dit ende sinte Jansdach nativitatis ende niet weder in der stede te comen tensij dat hij betoon dair of brenct dat hij dair geweest heeft. Voirt wair 't dat sake dat hij yemant van deser sake hier over misdede of dede misdoen 't wair mit woorden of mit wercken dat wair up die verbuertenisse van sijn rechterhant. Actum 13en dach april anno '96.

p. 114

Alsoe Heyn mitter tas ende Simon Heynricxz. gemeten hebben coren dat niet goet en was ende den vindere dat niet en gebracht en hebben eer sij dat maten geliken dat sij hoiren eet dair up gedaen hebben, 't welke ons van hem noch van yemant van rechtswegen en staet te liden, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sallen ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen t' Amersfoort ende sij sellen uytgaen twisken dit ende sinte Jacobsdach naestcomende ende dair betoon of te brengen ende dair toe een bedevaert te Coelen tot 't gerechts vermaninge.

p. 115

Alsoe Aernt van Muyen gemeten heeft coorn dat niet goet en was ende den vindere dat niet aengebrocht en heeft eer dat hij dat mat gelijcken dat hij sijn eedt dair up gedaen heeft, 't welc ons van hem noch van yemant van rechtswegen en staet te liden, dair voir dat hij mijn heer ende der stede ter beteringe doen sal een gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen t' Amersfoort tusschen dit ende onser liever vrouwendach te lichtmisse naestcomende ende dair betoon of te brengen dat hij dair geweest heeft upten stedecorrexen ende 10 pont. Actum 29en dach van novembri anno '96.

p. 115

Alsoe Harman Jansz. moeyterie upgesteld ende gemaect heeft om die halle te sluyten dair hij principael of is ende dat een quade saick is om meer quaets dair of te comen, dat ons van him noch van nyemant anders van gerechtswegen en staet te liden, dair voir dat hij mijn heer ende der stede ter beteringe soe sal ende gaen een bedevaert ten hogen Romen sinte Pieter ende sinte Pouwels ende gaen uut der stede vander Goude tusschen dit ende beloken pinxteren¹ ende niet weder in der stede vander Goude te comen hij en brenct betoon dat hij die bedevaert gedaen heeft upte verbuertenis van sijn rechterhant ende dair een bedevaert te gaen sinte Jacops in Galissien tot 't gerechts vermaninge.

p. 115

Alsoe Kerstant Dircxz. ende Yewen Claesz. die die hant principaliken met Harman voirsz. ghehouden hebben om die halle te sluten als voirsz. staet, dat ons van hemluden noch van nyemant anders van 't gerechtswegen en staet te liden, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sullen ende gaen een bedevaert tot onser liever vrouwen ten Inseel ende sullen uut der stede vander Goude tussen dit ende beloken pinxteren ende niet weder in der stede vander Goude te comen sij en brengen betoon dat sij die bedevaert gedaen hebben upte verbuertenis van hair rechterhant ende dair toe een bedevaert te gaen sinte Jacops in Galissien tot gerechts vermaninge.

p. 116

Alsoe Jan Goethals, Claes Pouwelsz., Dirc Govertsz., Govert Dircxz., Allert die hoemaker, Valck Allertsz., Aernt Pieter Feyssen, Willem Meeusz., Goesen Dircxz., Bouwen Gerytsz., Willem Koenenz., Dirick Kerstantsz., Jacop Scipper, Meeus Moel, Gijs Moel, Gijsbert Jacopsz., Jacop Harmansz., Dirc van Beest van 't upset geweten hebben vanden halle te sluyten ende uut die halle gebleven hebben ende dat den heer ende den gerechte niet te kennen gegeven hebben als dat behoirt, 't welck den heer ende ons dat van rechtswegen niet en staet te liden van hemluden of van nyemant anders, dair voir dat sij den heer ende der stede ter beteringe doen sullen ende gaen een bedevaert ten heyligen bloet ten Wilsnaken tusschen dit ende beloken pinxteren ende niet weder in te comen in der stede vander Goude sij en brengen betoon dat sij dair geweest hebben uptie verbuertenisse van hair rechterhant elcx te verbueren, ende die de voirsz. bedevaert niet gaen en willen die sullen tusschen den voirsz. tijt brengen onder den heer mijn heer Jan van Cats vier rins gulden current. Actum 25en dach meye anno '97.

p. 116

---

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 447. De zaterdag of zondag na Pinksteren.

Alsoe Jan Claesz.'s dochter bij bevel van hair ouders een doirsmeden laken gebrocht heeft tot Tuertgin om een recker of te maken ende beval dat hij 't toe [spelen] soude om up te reen ende inden [perse] te brengen ende Tuertgin voirsz. wel wiste dat hij dair an misdede ende dat ons van rechtswegen van himluden noch van niemant anders en staet te lijden, also dat sij, dair voir te beteringe doen sullen den heer ende der stede ~~in~~ Jan Claesz. ende Tuertgin voirsz. geven sullen acht ellen voirwollen donckergroen lakens tusschen dit ende sinte Bavendach naestcomende ende dat sullen sij brengen upter stedehuus in die aftercamer ende dair toe sal Jan Claesz. voirsz. doen een bedevairt tot onser liever vrouwen tot Amersfoirde binnen dese voirsz. tijt ende Tuertgin die sal doen een bedevairt tot den heyligen drie coningen te Koelen binnen den tijt voirsz. ende hier sullen sij betoen of brengen dat sij dese voirsz. bedevairt gedaen sullen hebben ende dit sullen sij doen ende houden uptie boeten van 10 gouwen leeuwen.

p. 117

Also Louweris Pieters de coster vleysvinder geweest heeft ende sijn officye onduechdelic bedient heeft ende penningen heymelic ontfangen heeft den gerechte toebehorende ende niet gedaen en heeft dat hij sculdich was van doen, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal als dat hij die penningen wederomme restitueren sal in handen vanden gerechte tussen dit ende en sonnendach naestcomende. Voirt so sal hij doen en bedevaert totten den heyligen drie coningen te Koelen ende uut gaen dit ende alre heyligendach naestcomende ende dair betoen of te brengen dat hij die bedevairt gedaen sal hebben uptie boeten van 20 pont ende correctie vander stede. Actum 6en september anno '97. Voort so sal den selven Louweris voirsz. gedestiniert wesen ende bliven vanden vleysvinderscip.

p. 117

Alsoe Willem Jacobsz. geropen heeft bij nacht upten straten zeker pertilike woorden dair commocye ende achterdeel van mijn genaden heer ende der stede of soude mogen comen contrary de mandamanten van onsen genaden heere, daer voir dat hij mijn genaden heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevairt te hogen Romen ende utgaen binnen daichs sonneschijn ende als hij betoen gebrocht heeft dat hij de voirsz. bedevaert gedaen sal hebben so sal hij dair en t' eynden een jair uuter stede bliven noch binnen die vrijheit vander Goude niet comen ende een bedevaert te gaen tot sinte Jacobs in Galissien tot 't gerechts vermaninge uptie verbuertenisse van sijn rechterhant. Actum 11en dach decembris anno '97.

p. 117

Alsoe dat Andries Willemsz. slotemaker ende Jan Walichsz hem beyden ontameliken gehad hebben upter straten an vrouwen ende in een craen, dair voir dat sij mijn genaden heer ende der stede te beteringe doen sullen ende gaen beyde een bedevairt ten hogen Romen ende sellen uut gaen tusschen dit ende korsdach naestcomende ende niet weder in der stede te comen tensij dat sij betoich brengen dat sij die voirsz. bedevaert gedaen sullen hebben uptie verbuertenisse van hair rechterhant elcx. Actum ut supra.

p. 118

Alsoe coman Ariaen gesproken heeft up scepenenvonniss seggende dattet kuerboeck soe niet in en hout alsoe sij gewesen hadden, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven die stede twee pont groten en 20.000 steens, dair voir ende dat sal hij betalen twisken dit ende morgenavont of des anderen dages uuter stede te gaen up die boeten van 20 Lb. ende der stedecorrexie. Actum 15 dagen in maert anno '98.

p. 118

Alsoe Marten de Vries die molenair ende Engel Engelsz. die molenair gescil gehadt hebben tegen malcander, dair voir dat Marten voirsz. te beteringe doen sal ende geven den heer 15 sc. groten ende te gaen een bedevaert tot Koelen tot gerechts vermaninge ende Engel voirsz. sal den heer geven te beteringe 7 sc. 6 d. groten ende oick een bedevaert te gaen tot onser liever vrouwen tot Amersfoirt tot gerechts vermaninghe. Actum 16en aprille anno '98.

p. 118

Alsoe Willem Roebaert hem selven niet gehadt en heeft inden wake als hij sculdich was van doen ende den wakers niet geantwoordt en heeft alsoe hem toegesproken hebben ende den genen die hij geantwoordt heeft quade lelijcke ende smadelike woorden gegeven heeft. Dat ons van t's heren wegen ende 't gerechts wegen van hem noch van nyemant anders en staet te liden, dair voir dat hij te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert

tot t's Hertogenbosch tot onser vrouwenkerck ende gaen uut binnen daechs sonnenschen¹ ende niet weder in comen tensij dat hij betoen brenct dat hij dair geweest heeft up die verbuertenisse van 20.000 steens totter stedebehoeff. Actum 6en dach in meye anno '98.

p. 118

Also Jacop Spaen ende Heyn Wit griebelleert² ende den wakers qualic toegesproken hebben ende rommoer gemaict hebben, dat ons niet en staet te liden van hem noch van nyemant anders wair voir dat sij den heer ende der stede te beteringe doen sullen ende gaen een bedevaert tot den heyligen drie koningen tot Koelen ende sullen uut gaen binnen daechs sonnenschijn ende niet weder in te comen binnen der stede tensij dat sij betoich brengen dat sij de voirsz. bedevaert gedaen hebben upte verbuertenisse van 20.000 steens totten stede behoeff.

p. 119

Also Claes Meynaerts overhorich geweest heeft den geboeden ende bevelen vanden scout ende den gerechte. Eerst te weten dat hij nyet en heeft willen comen up sinen hoofslach om te bijten tot bewairnisse vander stede, ten anderen also hij niet en heeft willen leenen tot laste vander stede gelijk anderen poorteren, ten derden dat hij boven 't bevel vanden burgemeester gedaen bij der stede bode van niet te wercken noch te doen wercken in erffscydinge voir der tijt dat die vanden gerechte dat werck gevisenteert ende gesien hadden ende nochtans niet of gelaten en heeft, ten vierden alsoe den voirsz. Claes niet gecomen en is up sinen hoofslach onder sinen burgemeester ende hoeman om te doen wapenscouwinge mit alle den poorteren na uutwisinge der bevelen des gerechts tot bewairnisse vander stede. Welcke overhoiricheit ende versmadenisse des gebots vanden heer ende vander stede ons van hem noch van nyemant anders en staet te lijden sonder gecorregiert te sine, soe is 't dat Claes voirsz. den heer ende der stede tot beternisse doen sal ende betalen of leveren der stede tresoriers voir pinxsterdach naestcomende ende indien hij dat also niet en betaelt of en levert voir pinxster voirsz. so sal hij verbuert hebben die helfte meer ende noch bovendien staen tot correctie vander stede. Actum den 17en dach van meye anno 1497.

p. 119

Also Frans de sackedrager overhorich ende versmaet heeft 't gebodt vanden heer ende der stede ende niet gecomen en is up sinen hoofslach onder sinen burgemeester ende hoeman om wapenscouwinge te doene mit alle anderen poorteren, soe is 't dat Frans voirsz. den heer ende der stede tot beteringe doen sal ende gaen ten heyligen drie coningen tot Coelen ende uuter stede gaen binnen desen dage sonneschijn ende niet weder in der stede comen voir dat hij die voirsz. bedevaert gedaen sal hebben ende betoen daer of gebrocht. Actum voirsz. Up verbuertenisse van sijn lusterhant.

p. 120

Also Yde Gerytsz. qualiken gesproken heeft upte gene die de waick settende als doen hem geset wert te gaen upte poort, doen vloecte hij den setter ende die dair bij waren te weten: "God geeft u sinte Jans evel in u vleesch ende in u bloet ende ic selt u noch naer houden all wair 't noch seven daich hierna" ende hadde veele quade rebellecheyt upte waick, 't welc ons van hem t's heren wegen ende vander stede wegen van hem niet en staet te lijden noch van nyemant anders, dair voir dat hij den heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert ten heyligen bloede ende sal uut gaen tusschen dit ende morgenavont binnen daechs sonneschijn ende niet weder in der stede te comen hij en brenct betoen dat hij dair geweest heeft up sijn rechterhant te verbueren, voort so sal hij doen een bedevaert te Romen tot gerechts vermaninge. Actum den 4en dach in september anno '98.

p. 120

Also Geryt de Joncker gecomen is upte stedehuus ende heeft dair grote rebellicheyt bedreven op te waick. 't Welck ons van hem noch van nyemant anders te lijden en staet, dair voir dat hij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert ten heyligen bloet te Wilsnake ende gaen uut stede binnen daechs sonnenschijn ende niet weder in der stede te comen binnen drien jairen nadat hij die voirsz. bedevaert gedaen sal hebben upten peijn van sijn lusterhant te verbueren. Actum den 11en dach in october anno '98.

¹ Sic, sonnenschen, lees: sonnenschijn.

² Sic, griebelleert, lees: gerebelleert.

p. 121

Alsoe die tresories ende excijsers Jacob Decker voir recht aengesproken hebben naer rechte vander stede om een getugenis te doen ende ontrumink dair hij de stede erff beset heeft mit enen berch ende anders of 20 Lb. groten, dair voir te geven ende gewijst worde mit recht dat hij sculdich was te tugen ende te ontruymen off 20 Lb. groten te geven ende wair 't hij 't vonnis niet en wilde voldoen so was hij gewesen inde 20 Lb. groten verbuert te hebben ende als hij voor beset ende gehouden bleef nadat recht vander stede so heeft Jacob Decker mit zijn vrienden gebeden dat men hem in genade wilde ontfangen ende gaff over te doen voir scepenen all dat hem den heer ende burgemeesters off souden seggen.

Item so is hij in gracie genomen ende overseyt up dat nae seggen om dat hij 't recht te doen versmaet heeft te weten voir sinte Pieter naestcomende ontruymen dair hij de stede erff beset ende [ge..s..ert] heeft ende zijn tugenis noch doen nadat vonnis voirsz. ende voldoen dat recht ende hij ende zijn naecomelingen nymmermeer te doen [grieven] die privilegiën vander stede vander Goude hoe die moegen wesen ende off hij off zijn naecomelingen voirsz. grieven deden dat wair up verbuertenis van al sulke 20 Lb. als hij nu in bewesen is ende correxi vander stede dair toe ende niet eer en sel men hem die 20 Lb. groten eysschen so lange als hij of zijn naecomelingen niet contrary en doen, ende hier en boven sal hij quytscelden ingelijc doen van al sulke afterwesen als hij seydt dat hij tastende is van [willegen] van dat [blochhuus]. Actum den 17en dach in novembri anno '98.

p. 121

Also Luitgen de Zwaen versiert¹ heeft ende selver bekent heeft dat hij gesproken heeft al dusdanige woorden dat die heer vander stede die stede houden sellen also lange als sij mogen ende als sij 't niet lange houden en mogen dat sij als dan dat vier in hoir husen steken sellen ende wech lopen, noch bovendien ander luyden mit logenen mede dair of wilde belasten ende weder in zijn hals gehaelt heeft ende wat er van als dusdanige logentalen souden mogen comen cleynmoedicheyt ende veel ander quaets, soe en staet den gerechte diergelijck noch dit niet te lijden van him noch van nyemande, dair voir dat hij den gerechte ende der stede te beteringe doen sal ende geven 20.000 steens of 12 stuvers van elke duysent ende dat binnen daichs sonneschijn upte helfte meer ende voert gaen een bevert te heyligen drie coningen tot Koelen ende uitgaen binnen daechs sonneschijn upte correxie vander stede.

Item dese correxie vanden bedevairt is Luitgen voirsz. verdragen tot vermaninge vanden gerechte.

p. 122

Also Jan de gansman heeft gesprect tot menige stonden dat Sciedam ingenomen was, 't welc hem eens vergeven was ende noch naderhant niet en gelaten en heeft dat te spreiden onder der gemeenten ende dat meer is hij heeft willen wedden om penningen dattet wair was, 't welc nochthans gelogen is God danck, 't welc ons van hem noch van nyemant andere dat en staet te lijden also dat hij den heer ende der stede, dair voir te beteringe doen sal ende geven die stede 10.000 steens of 12 stuvers voir elke duust ende dat sel hij voldoen ende geven binnen daechs sonneschijn ende indien hij dat niet en doet so sel men hem morgen uptie kaeck setten tot exempelp een ander ende dair toe een bedevaert te gaen tot onser liever vrouwen ten Inseel ende dat tot vermaninge den gerechte. Actum den 24e dach in november anno '98.

p. 122

Also Jan de gansman boven verbieden vanden scout ende gerechte Evert Dircxz.' wif scandelicken upte strate gesproken heeft, dat ons van hem niet te lijden en staet soe dat de scout mittten gerechte hem anderwerff verbiet 't voirsz. wif niet te beropen noch qualick toe te spreken mit scandelicken woorden nit groot noch cleyn upte verbuertenisse van thien duysent steyn ende de correctie vander stede, ende also hij hier noch hierover vanden voirsz. uitsprake.

p. 122

Also Machel Theeuwen sonder oorlof dic ende meniwerff² te Rotterdamme gegaen heeft boven 't ferbodt dat twee of driewerff gedaen is vander stedehuus mitten clocke, 't welc ons van hair noch van nyemant ander en staet te lijden, dair voir dat sij gecorregiert sal wesen ende sal van stonden an de steen dragen ende gaen om de Haven an beyden zijden, ende alsoe Neel Pieter Thonisz' wif oick geweest heeft eens sonder oorloff vanden burgermeesteren te Rotterdamme boven 't verbodt vander stede, dair voir dat sij gecorregiert sal wesen ende gaen uter stede binnen daichs sonneschijn ende doen een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Amersfoirdt ende dair betoen of te brengen dat se dair geweest sal hebben eer dat sij weder in der stede comen sal.

¹ GTB. Versieren; bedenken, verzinnen

² Sic, meniwerff, lees: menichwerff.

p. 123

Alsoe Dirck Willem Florysz. die waert gecomen is in die kerck upten palmdach ende heeft heer Cornelys die capelaen gedreycht ende bij sijn colier gevat om het te slaen, 't welke wij van hem noch van nyemant te liden nocht te verdragen en staet van rechtswegen ende alsoe de selve Dirck Willem Floren gecomen is voir den gerecht ende heeft genade begeert van sijne misdaet ende omdat de saeck groet is, soe hebben wij nochtans om sijn bede wille genade gedaen ende boven sijn genade die hem gedaen is soe sel hij mijn heer ende der stede te beteringe doen ende gaen een bedevaert te Colen ende dair betoen of brengen dat hij die bedevaert gedaen heeft ende hij sel uitgaen binnen daech sonnenschijn ende niet weder in die stede te comen hij en heeft die bedevaert gedaen ende hij en sel alsoe lange als hij an dat kerchof woent niet laten spelen mit taerlingen ende hier toe sel hij noch een bedevaert doen te Romen tot des gerechts vermaninge up die verbuertenisse van sijn rechterhant. Actum 14 dagen in april anno '99.

Item upten 13en dach in meye soe is die waert gegunt bij den gerecht alsoe hij niet wel reysen en mach dat hij uutsettinge hebben sal ter tijt toe dat hij reysen mach tot gerechts vermaninge ende indien hij yemant hier boven yet misdede of misseyde hetsij mit woerden of mit werken soe soude hij terstont te Romen moeten gaen ende dit up sijn lijf.

p. 123

Alsoe Vop Zibrantsz. gesproken heeft up die scepenvonnis seggende dat sij een quaet vonnis gewesen hadden ende souder noch sommige mit een dagge soer sijn keel steken, 't welke een quade sake is ende ongecorrengiert van rechtswegen niet en behoirt te bliven, soe is 't dat hij mijn heere ende der stede te beteringe doen sal ende geven die stede twintich dusent steens voir elke dusent 12 stuvers ende dese gelden sel hij up leggen in handen vanden tresoriers twisken dit ende beloken paesdaech up die helfte meer te verbueren.

p. 123

Alsoe Dammas Claesz., Claes Dircxz. die backer, Volpaert Heynricxz., Katherin Geryt Baerntsz., Lijsbet Kors die cupers weduwe puycken¹ geroet hebben boven 't verbot vanden waerdijns, 't welke een quade sake is dat ons van hem noch van nyemant te liden en staet van rechtswegen, dair voir dat sij mijn heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven eerste die waerdijns hoir boeten ende dair toe noch elcx ses dusent steens voir elke dusent 12 stuyvers ende sij sellen dese voorsz. gelden upleggen in handen vanden tresoriers twisken dit ende beloken paesdach naestcomende up die helfte meer.

p. 123

Alsoe Oem Heyn hem dicke ende menichwarf mit worden ende anders genoecht heeft tegen den here ende der stede vander Goude ende noch onlangx twee gebuerte niet en heeft willen waken ende bijsonder up gistenavont wast sijn gebuerte te waken des hem die burgemeester self belast ende vraechde hem wairom dat hij die laste voirgenomde reyse niet en waecte hij antwoirde seggende: "Lestwarf en woude ic niet waken ende noch en wil ic niet waken ende ic wout se als van die [sonne] waren" mit ander onduechtelic worden die hij sprack ende hier voir hij so gesproken heeft tegen die vanden gerechte aengaende die [leninge] ende anders dair veel quaets uut te vermoeden is, des ons van hem noch van hem te liden en staet wairomme den selven Oem Heyn wij gebieden van stonden aen binnen daechs sonnenschijn uuter stede te gaen ende een bedevaert te Romen te gaen ende niet in der stede weder te comen die bedevaert en sal gedaen wesen ende dair betoen of te brengen ende bovendien noch den heer ende der stede te beteringe doen dan vijftich dusent steens eer hij weder in der stede comen sal up die verbuertenisse elck van sijn rechterhant.

p. 124

Alsoe Jacop Dircxz. qualicken gesproken heeft tegen die waerdeyns ende sijn laken hemluyden onwairdeliken ende mit een toernighe moede uut den craem genomen heeft mit vloekende woirden, 't welc ons van rechtswegen van hem noch van nyemant ander en staet te lijden, dair hij den heer ende den gerechte voir te beteringe doen sal ende sal geven die stede in handen vanden tresoriers ses duysent steens voir elke duust 12 placken ende dit te voldoen tussen dit ende alre heyligen naestcomende upte verbuertenisse van 10 Lb. ende noch eens te gecorrngiert te wesen ende hier en boven noch een bedevairt te gaen te Koelen tot gerechts vermaninghe. Actum den 28 dach in september anno '89.

p. 124

---

¹ GTB. Puuc, puyc, puc; het beste soort lakense of wollen stof.

Also Symon Janszoen van Hairlem een anders nopteycken geset heeft an een van sijn scots laken, 't welc ons van rechtswegen van hem noch van nyemant anders en staet te lijden, dair hij den heer ende den gerechte voir te beteringhe doen sal ende sal geven die stede in handen vanden tresoriers ses dusent steens voir elke duust 12 placken ende dit te voldoen tussen dit ende alre heyligendach naestcomende upte verbuertenisse van [.ten] noch een gecorregeert te wesen, ende hier en boven noch een bedevairt te gaen te Koelen tot 't gerechts vermaninghe. Actum ut supra, behoudelic dat hij den heer ende die waerdeyns [conn....gen] sal.

p. 124

Also Engel die moelenair oneerlike woerden gesproken heeft tegen die scout vanden lande van Steyn roerende 't recht vanden landen van Steyn, dat ons van hem noch van nyemant anderen en staet te lijden, dair voir hij te beteringhe doen sal ende gaen een bedevaert te Koelen tussen dit ende alre heyligendach naestcomende upte verbuertenisse van 10 Lb. ende correxie vander stede ende hier en boven sal hij noch doe een bedevairt te Romen ende dat tot gerechts vermaninghe.

p. 124 Akte doorgehaald

Also uut Gijsbert Wemmers handen bier uitgegeven is ende Janne Biersax bier in geleyt heeft sounder een briefgin eerst te halen inden exijshuustgin of buyten consent vanden exsijsenaers, dair se elcx an verbuert hebben 10 Lb. ende correxie vander stede ende alsoe 't onnoselic toegecomen is bij gebreke vanden knecht ende men meer geneycht is tot bermhericheit dan totten scarpe justitie, nochtans dat nietjegenstaende ende den heer ende der stede dat van hemlyuden noch van nyemant anders te lijden en staet van [o...] [...en], soe sellen se ter beteringhe doen ende geven den heer vijf dusent ende die stede tien dusent steens dair of gevan sal Gijsbert voirsz. vier rins gulden ende Janne voirsz. een rins gulden ende vanden steen voirsz. sal Gijsbert voirsz. geven 7.000 ende Janne 3.000 steens.

p. 125 Akte doorgehaald

Ende Also Gijsbert Wemmersz knecht Zevert Gerytsz. gelt ontfangen heeft vander stede exsijs ende dat niet in handen gebrocht en heeft vanden exsijsenaers dair mede hij sijn meester ende vrou ende tapper in scade gebrocht heeft, 't welc ons van hem noch van nyemant te lijden en staet dair hij voir te beteringhe doen sal ende gaen een bedevaert ter heyligen bloede te Wilsnaken ende sal uutgaen binnen achte dagen van desen dach of ende niet weder in der stede vander Goude te comen tensij dat hij die bedevaert gedaen heeft ende dair betoen off brocht dat hij die bedevaert gedaen sal hebben upten verbuertenisse van sijn rechterhant. Actum 19en dach in meye anno '90.

p. 125

Also Gijsbert Wemmers knecht genaemt Zivert Gerytsz. excijsgelt genomen heeft van Janne Biersax van een tonne bier ende dat bier thuus gebrocht heeft sonder excijsbriefgin te halen ende dat gelt in sijn heel gehouden heeft ende dair toe die exsijsenaers die hem bevonden qualiken toe gesproken heeft, dat ons van rechtswegen van hem noch van nyemant anders en staet te lijden, dair voir dat hij te beteringhe doen sal ende gaen een sonnendach naestcomende mit een grijs boom op sijn scouderen voir die cruysen upte verbuertenisse van sijn rechterhant.

Ende also dit gesciet is als voirsz. staet onwetende van Gijsbert Wemmers ende Janne Biersax so sij seggen ende nochtans sculdich sijn te weten ende hier meer gebreken uut comen mochte indien dair niet in versien en worde ende men meer geneycht is tot bermherticheyt dan tot scarpe justicie ende nochtans den heer ende der stede van hem noch van nyemant ander te lijden en staet van rechtswegen, dair voir dat sij te beteringhe doen ende geven sellen den heer te beteringhe vijff rins gulden ende sellen geven der stede 6.000 steens te weten elc de helft vanden voirsz. gelden ende steen of 12 placken voir elke duysent steens.

p. 125

Also Maritgen Dirc Philipsz. wijf bier uitgegeven heeft dat men uut der stede brenghen soude ende uut der stede niet gebrocht en is geweest ende niet volbrocht en heeft der stedekuere, dat ons van hair noch van nyemant anders van rechtswegen en staet te lijden, dair voir dat sij te beteringhe doen sal ende geven den heer drie rins gulden ende der stede 5.000 steens of 12 placken voir elke duust.

p. 126

Alsoe Cornelys Claes Tijsen, Geryt Heye, meester Feys, Kos Bartelmeeusz., Geryt Martijnsz. ende sijn broer Martijn die molenaer, Jacob van Borssele, Dirc Jan Andriesz., Goebel Michielsz., Willem Hagensz. weduwe, Jan Gerytsz. die veerman, Jorys Ghenez. ende Jan Dirck Hoens weduwe ende Willem Danenz. hoer oude leninge niet gebrocht en hebben dair sijn up geset waren hoe wel dat sijn dicwijs gewaerscuwet sijn, soe is 't dat die scout mit die goede luden vanden gerechte overdragen sijn ende doen gebieden dat dese voirsz. personen van stonden an binnen daechs sonnenschijn hoir gelden noch brengen dair sijn up geset sijn in handen vanden ontfangers ende indien sijn dat niet en brengen dat sijn als dan morgen voir 8 uren uter stede ende vrijheit vander Goude gaen en niet weder in comen sijn en sellen eerst een bedevaert ten Inzeel gedaen hebben eer sijn weder in comen up een peijne van 20 gouden leeuwen ende nochtans soe sellen sijn hoir bedevaert doen na sijn sijn weder in sullen comen als voirsz. is ende up hoir neringe ende dair toe noch dubbelde leninge te brengen eer sijn in die stede comen sellen.

p. 126

Alsoe Jacob van Borssele eens gecorrigiert geweest is ende dairenboven in genade genomen was indien hij sijn gelt gebrocht hadde ende noch dairenboven sijn gelt niet gebrocht en heeft, soe sijn die scout mit die goede luden vanden gerechte overdragen ende doen gebieden dat hij aetervolge die eerste correctie ende van stonden an binnen daech sonnenschijn uter stede en vrijheit vander Goude gaet ende niet weder in en comt hij en heeft eerst een bedevaert tot onser liever vrouwen ten Inzeel gedaen ende dair betoon of gebrocht onder den gerecht op die verbuertenisse van alle dagen 20 leeuwen na desen dach.

p. 126

Alsoe dair veel in gebreke sijn die hoir gelt van hoir leninge niet gebrocht en hebben dair sijn menichwarf ende dicwijn of gewaerscuwet sijn, soe is 't dat die scout mit die goede luden vanden gerecht overdragen sijn ende doen gebieden dat sijn van desen avont noch hoir gelt brengen of morgen voir 10 uren dat sijn dan uter stede gaen ende uter vrijheit vander Goude up alle dagen te verbueren 20 gouden leeuwen ende niet weder in te comen sijn en sellen dubbelde leninge upleggen ende dair toe dubbelde boeten eer sijn indie stede sullen comen. Actum 18 dagen in augusto anno '90.

voir die middach

p. 126

Also Huuch Gerytsz. gheset is van t's heren wegen ende vander stede wegen te wesen sluusbewaerre in Moerdrecht ende hem dicwijn bevolen is dat hij soude doen maken een scutdeur an de sluus tot dat lants respijt 't welck hij tot noch toe ~~en~~ niet gheobediert en heeft, 't welc ons van hem noch van nyemant anders en staet te lijden van rechtswege wair voir dat hij binnen daechs sonnenschijn sel gaen uter stede ende niet weder in te comen ten sijn aen de scutdeur gemaict is ende isse niet gemaict binnen 10 dagen so sal hij een bedevaert doen te Roomen eer hij in der stede sal comen.

p. 127

Alsoe Zie Jansdochter ende Machtelt Jansdochter gereyst ende getogen sin ter Sluus buyten consent vandie goede luyden vanden gerechte ende dair geweest hebben also langhe als 't hair beyden belieft heeft, 't welc ons van rechtswegen niet en lijden en staet van hair of van yemant anders. Wair voir dat sijn beyde gaen sellen binnen daechs sonnenschijn ende niet te comen binnen een halve mijle ommegeens vander vrijheit vander Goude ende niet weder in te comen binnen een jair, ende wair 't dat sijn hier en boven weder in quamen so sal men se upte kaeck setten. Actum 4en dach in maert.

p. 127

Also Jan Claesz. up ghisterenavont upte wake quam als men die waecke setten soude ende sprack veel ontamelicke ende onbehoirlicke woorden die dienende waren om beroerte ende commosie te maken onder de gemeente, dat ons van hem noch van nyemant en staet te lijden. Waeromme de selve Jan Claesz. den heer ende der stede te beteringe doen sal ende geven die stede vijf ende twintich duysent steyns ende die leveren inde Haven binnen ses weken van desen dages ende voort een bedevaert gaen tot scepenen vermanen tot onsser liever vrouwen ten Innenseel ende volcomen upte correctie vander stede. Actum 19 dagen in april anno '91

¹ Na doorgehaalde "en" een verwijzingsteken. Vermoedelijk moet er "t welck hij tot noch toe voir die middach niet gheobediert en heeft" worden gelezen.

Item waert saicke dat Jan Claesz. die steen niet en betaelde binnen de ses weken voirsz. so sal hij noch noch verbueren alle dage nade ses weken een duysent steens.

p. 127

correxī gedaen anno '92

Also jonge Claes Jan Ockersz. vervolcht nadat bailiu scepenen 't scoutambocht contrary onsen privilegien hantvesten ende kuer der stede vander Goude ende hij gewairscuwet is geweest dat hij of laten soude ende darenboven procedeert ende niet of gelaten en heeft contrary sijns selfs eedts die hij der stede gezworen heeft de privilegien ende hantvasten van waerden te houden ende die stijven ende stercken, 't welc ons vander stede wegen van hem noch van nyemant anders en staet te lijden ende so wij meer geneycht sijn tot bermherticheyt dan tot scerpe justicie soe sal hij een bedevairt gaen ten hogen Roemen t' sinte Pieter ende sinte Pouwels ende niet in der stede vander Goude te comen hij en sal betoich gebrocht hebben dat hij die bedevairt gedaen heeft ende dair toe die stede te beteringe doen sal ende geven hondert duysent steens aeler hij inde voirsz. stede sal comen upte verbuertenisse van sijn rechterhant. Actum den 10en januario anno ut supra.

p. 127

correxī gedaen ende recht bijden overgegeven van den vroetscap die gebrouwen hebben contrary de stedekoir

p. 128

Also Gillis die backer gebrouwen heeft contrary der stedekoir 16 weken lang so sal hij te beteringe doen ende geven die stede 16 stoters¹ vanden exsijs ende dair toe dat tweedeel vanden 10 craenen nae uutwijsinge 't koirboeck ende een bedevaert te gaen te Roemen tot scepenen ende gerechts vermaninge.

p. 128

Also Arien Stickersz. contrary der stedekoiren gebrouwen heeft een seker tijt so sal hij geven der stede voir den exijs een rijns gulden ende dat twedel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 128

Also coman Egbert contrary der stedekoir gebrouwen heeft ontrent vijf vierendel jairs so sal hij geven der stede van exsijs vier rijns gulden ende tweedeel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 128

Also Goessen die molenair contray der stedekoir gebrouwen heeft twe reysen ende van een reys vercoft heeft dair hij voir rekeninge doen sal ende geven tordendeel² vanden 10 craenen ende van elke reys van exsijs 12 stuvers ende een bedevaert ut supra.

p. 128

Also Allert Heymensz. contrary der stedekoir gebrouwen heeft over sekeren tijt so sal hij geven der stede dat dordendeel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 128

Also Pieter Willem Zivertsz. contrary der stedekoir gebrouwen heeft ontrent een vierendel jairs so sal hij die stede geven vanden exsijs 20 stuvers ende dat dordendeel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 128

¹ *Van Gelder* (1966), 270. Stoter, benaming voor de Engelse zilveren groat (4 pence) en de naam voor diverse munten ter waarde van 2½ stuiver.

² *GTB*. Tordendeel, dordendeel; het derde deel.

Also Pieter Zijbrantsz. contrary der stedekoir gebrouwen heeft een jair of dair ontrent so sal hij geven der stede van exsijs vier rijns gulden ende tweedeel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p.128

Also IJsbrant die backer contrary der stedekoir gebrouwen heeft ontrent een jair of dair ontrent so sal hij geven der stede van exsijs vier Rijns gulden ende dat tweedeel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p.128

Item alle die gene die voirsz. staen die sellen hair penningen brengen in handen vanden scepenmeesters dair sij up gecorregiert ende geset sijn gelijs voirsz. staet tusschen dit ende en vridachavont naestcomende ende degene die niet en voldoet als voirsz. staet dair sal dan binnendaechs sonneschijn uter stede gaen ende doen en bedevaert te Romen ende dair betoch of brengen dat hij dair geweest sal hebben eer hij in der stede comen sal upte verbuertenisse van sijn rechterhand ende indien d' ander die noch te corrigieren sijn niet gecorregiert ende worden so sal men een ygelicken [sijn] [gel...] [v...] gaen. Actum 20en maert anno '92.

p. 129

Also Baernt die hopcoper contrary der stedekoir gebrouwen heeft omtrent drie vierdel jairs bedragende tot 10 kindenkens¹ so sal hij geven ter exsijs een rijns gulden ende die helft van de craenen en een bedevaert ut supra.

p. 129

Alsoe Katrinen Jacop Woutersz. wijff gebrouwen heeft contrary der stedekoiren tot drie vaten toe dair van sij geven sal totten exsijs 30 stuvers ende die helft vanden tien craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 129

Also Jan de Vries die tymmerman gebrouwen heeft contrary de stedekoir so sal hij geven der stede van exsijs een scelling groten ende dat dordendel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 129

Also Claes Moel gebrouwen heeft tegen der stedekoir so sal hij geven der stede van exsijs een rins gulden ende die helft van 10 craenen ende een bedevaert te Romen up supra.

p. 129

Also Michiel de backer bij tellenhuus² gebrouwen heeft tegen der stedekoir so sal hij der stede geven van exsijs 10 stuvers ende enen nobel an gelde ende een bedevaert ut supra.

p. 129

Also Egbert Willemsz. de backer gebrouwen heeft contrary der stedekoir so sal hij der stede geven van exsijs enen rins gulden ende die helft vanden tien craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 129

Also jonge Egbert gebrouwen heeft tegen der stedekoir so sel hij der stede geven van exsijs ene rins gulden ende die helft vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 129

---

¹ J.M. verhoef, *De oude Nederlandse maten en gewichten* (Amsterdam, 1983), 109. Kindekijn, kinnekijn, kintkijn; naam van een maat, vaatje, ton, kinnetje, ¼ van een ton, in het bijzonder van bier (± 39 liter).

² Tellenhuus, tollenuus, tolhuis ?

Also Harmen Claesz. die backer gebrouwen heeft tegen der stedekoir so sal hij der stede geven van exsijs ende boeten t' samen ene rins gulden ende een bedevaert ut supra.

p. 129

Also Jacop Pietersz. de snijer gebrouwen heeft tegen der stedekoir so sal hij der stede geven van exsijs twee rins gulden ende die helft van 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 129

Also Pieter Jansz. bostelman¹ gebrouwen heeft tegen der stedekoir so sal hij der stede geven van exsijs ene rins gulden ende drie rins gulden vanden boeten ende een bedevaert ut supra.

p. 129

Also Wouter Jacopsz. gebrouwen heeft tegen der stedekoir so sal hij der stede geven van exsijs van ses half vaten drie gulden ende die helft vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 130

Also Kerstant die backer gebrouwen heeft tegen der stedekoir omtrent twe of drie reysen soe sal hij der stede geven van exsijs 15 stuvers ende die helft vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 130

Also Jan Cornelisz. gebrouwen heeft tegen die stedekoir soe sal hij gaen ende doen een bedevaert ten heyligen bloede te Wilsnaken ende sal uter stede gaen om die bedevaert te doen tussen dit ende meyedach naestcomende ende een bedevaert te doen ten hogen Roman tot scepenen vermaninghe ende niet weder in der Goude te comen hij en heeft die bedevaert ten heyligen bloede gedaen ende betoich dair van te brengen dat hij dair geweest heeft onder den gerechte.

p. 130

Also Dirc van Anxt gebrouwen heeft contrary die stedekoir so sal hij geven der stede van exsijs 10 stuvers ende dat dordedel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 130

Also Mathijs die backersknecht gebrouwen heeft contrary der stedekoir so sal hij gaen een bedevaert te Koelen ende sal uut gaen tussen dit ende meyedach naestcomende ende betoich dair van brengen dat hij dair geweest heeft eer dat hij weder inden stede comen sal ende dair toe een bedevaert te gaen te Roemen tot scepenen vermaninge.

p. 130

Also Gijs Moel gebrouwen heeft contrary der stedekoir so sal hij geven der stede van exsijs 10 stuvers ende dat dordendeel vanden 10 craenen ende een bedevaert ut supra.

p. 130

Item alle die gene die voirsz. staen die sellen hair penninghen brengen in handen vanden scepenmeesters dair sij up gecorregiert ende geset sijn gelijc voirsz. staet tussen dit ende en vrijdachavont naestcomende ende den genen die niet en voldoen als voirsz. staet die sal dan binnen daich sonneschijn uuter stede vander Goude gaen ende gaen een bedevaert ten hogen Roman ende niet weder in te comen hij en heeft de bedevaert gedaen upte verbuertenisse van sijn rechterhant. Actum vridaichs na den paesheylichen dagen anno '92.

---

¹ *GTB*. Bostel, booste, boostele; schillen, ook in de betekenis van afval. Bostelman; schilleboer / vuilnisman.

p. 131

Upten negenden dach in meye anno '92 soe is Neel Meeusz. gecorregiert geweest van simpele saicken als van dieften ende ende om gracy die hem gescenct is over dat goemannen voir hem geleden hebben des so heeft hij verwillecoort up sijn lijff niet te comen binnen twe jaren binnen een mijle omgaens ter Goude.

p. 131

Aldus so raden mij scepenen te wijsen na aenspraeck vanden bailiu gedaen an Jan Florisz ende verweer tehgens den voirsz. anspraeck, soe sal Jan voirsz up huyden staen upte kaeck een ure lang durende ende up morgen te gaen voir die cruce in een lynne cleet anden hals hangende een snoeyck ende een entvogel ende dair toe een bedevaert te gaen ten hogen Roemen tot scepenen vermaninge. Actum den 20en dach in junio anno '92.

p. 131

Also Egbert Willemsz. van Hairlem gecomen is in sinte Janskerck ter Goude up 't choer ende heeft aldair die burgermeesteren ende den gerechte dair wesende ondoechdelic ende onmanierlick toegesproken ende een mes in sijn hant hebbende, 't welc ons van hem noch nyemant anders en staet te lijden ende so wij meer geneycht sijn tot bermherticheit dan tot scerpe justicie, soe sal hij den heer geven een pont groten te beteringhe noch sinte Janskerck ter Goude geven ses toirtsen ende vier toirtisen¹ ende hier en boven so sal hij een bedevaert doen ten hogen Roemen tot gerechts vermaninge. Actum den 11en dach in augusto anno '92.

p. 131

Also Jan Jansz. alias 't Kalff geweest is in tuynen ende heeft aldair genomen oeft als peren ende anders soe ons dat niet en staet te lijden van hem noch van nyemant soe sal hij gaen op morgen voir de cruce hebbende in sijn hant een tack met peren ende dair toe een bedevaert te gaen ten hogen Roemen tot gerechts vermaninge. Actum ut supra, ende indien hij dair yemant over misdede mit woorden of mit wercken dan sal hij dan verbueren sijn rechterhand.

p. 132

Also Dirc Gijsbertz de ijserman qualic ende ontamelike ende lelike woorden gesproken heeft ende in presency voir den gerechte geleden heeft, 't welc ons van hem noch van nyemants anders en staet te lijden, wair voir hij te beteringhe doen sal ende gaen binnen daichs sonneschijn uter stede vander Goude ende doen een bedevaert totten drie koningen tot Koelen ende niet weder in der stede te comen hij en heeft die bedevaert gedaen ende darenteynde so sal hij dan geven eersten inden stedecaamer hondert duust steens totten stede behoeff ende die te leveren dair den tresoryers vander stede believe sal ende indien hij niet en volbrenct 't gunt dat voirsz. staet so sal hij verbueren sijn rechterhand. Actum den 13en in augusto anno '92.

p. 132

Also Thomas Zybrantsz. ende Pieter Claesz. zeepsier tegens malcander ingeseten hebben ende uut, roerende dat Pieter voirsz. Thomas voirsz. anseyde voir scepenen dat Thomas voirsz. een woukerair was, dair scepenen op wijsden mit vonnisse dat Pieter voirsz. dat wair soude maken binnen achte dagen of gecorregiert te wesen bij den gerechte ende also dat Pieter voirsz. dat niet wair gemaict en heeft gelijc voirsz. staet, soe sal Pieter voirsz. voir den gerechte Thomas voirn. bidden terstont om vergiffenisse ende dair toe so sal Pieter voirsz. geven een waskaers van drie pont wegende voir ons lief vrou gilde inden kercke ende noch hier en boven so sal Pieter voirsz. gaen een bedevaert tot ons lief vrou t' Amersfoirdt binnen achte dagen van nu of ten wair dat Pieter voirsz. hier bynnen mit Thomas voirsz. over quaem so sal Pieter voirsz. de voirsz. bedevaert verdragen wesen ende is 't saicke dat Pieter voirsz. niet en voldoet als dat voirsz. staet soe sal Pieter voirsz. binnen viertien dagen na den tijt voirsz. uter stede gaen ende doen een bedevaert ten hogen Roemen ende niet weder inden stede vander Goude te comen tensij dat hij die bedevaert gedaen sal hebben ende dair betoich of brengen dat scepenen geloven upte verbuertenisse alle van drie pont. Actum den 3en dach in october anno '92.

p. 133

---

¹ *GTB*. Tortijs, Tortijtse ongeveer hetzelfde als tortse; toorts, fakkell, flambouw. Zullen beiden niet gelijk zijn: zij worden met "ende" verbonden gebruikt.

Also coman Reyer gesproken heeft op scout, burgermeesteren ende den gerechte qualike ende ontamelike woorden toegesproken heeft, 't welc ons van hem noch van nyemant anders en staet te lijden. Wair voir hij te betering doen sel ende gaen enen bedevaert ten heyligen bloe¹ bij Alcmair ende niet in te comen tensij dat hij dat ene pont groten betaelt sal hebben ende sal uut gaen de voirn. bedevaert te doen tusschen dit ende en sonnendach naestcomende ende indien hij niet en volbrenct 't gunt dat voirsz. staet so sal hij verbueren dair nae alle dagen de helft meer. Actum den 5en dach in october anno '92.

p. 133

Voortst laet men een ygelick weten so wair den gerechte comen om den hondersten penninck ende sij de panden laten nemen uut den huuse die sal verbueren de helfte meer men sel se nyemant verdagen ende elc wacht hem van qualic te sprecken. Actum ut supra.

p. 133

Also Pieter Evertsz., Geryt Jansz. ende Willem Cruuff onwillich geweest sijn 't gebot vander stede te volbrengen, 't welc ons van rechtswegen van hun noch van nyement anders en staet te lijden. Wair voir sij te beteringe doen sellen ende gaen een bedevaert tot onser lieven vrouwen ter Scravensande ende sellen uut gaen om die bedevaert te doen tussen dit ende en donredach naestcomende ende niet weder in te comen sij en brengen betoich dat sij die bedevaert gedaen hebben upte correxi vander stede. Actum den 10en decembry anno '92.

p. 133

Alsoe die goede luyden vanden gerechte
Alsoe Willen de Baers overhorich geweest heeft 't gebot vander stede 't welck den heeren ende gerecht van him noch van nyemant en staet te lijden, soe sal hij den heeren ende der stede een beteringe doen ende so sal hij, dair voir gaen een bedevaert tot sinte Jorys inde Lyer ende sal uut gaen tusschen dit ende saterdage naestcomende up de correxie vander stede.

p. 134

actum den 5en in januario anno '93

Symon Kerstantsz., Griete Baernts negen scilden te betalen d' een helft te lichtmisse naestcomende ende d' ander helft alreheyliken dach naestcomende.

p. 134 *akte doorgehaald*

Opten 10en dach van januario anno '93 soe heeft Ghijsbrecht Wemmerssoen Jan Aertssoen te borge gestelt van die somme van zes ende viertich pont groten vlaems ter goeder rekeningen die hij de stede sculdich is ende sal dese voirsz. penningen betalen up paesschen naestcomende. Vrederick Aertsz., Claes Dircxz., Dirck [Pieterssoen] ende Claes Florysz. scepenen ende dese voirsz. Ghijsbrecht Wemmerssoen heeft wederomme Jan Aertssoen up de Goude voirsz. geloeft scadeloes te houden vanden lossenisse voirn.

p. 134

Alsoe Dirc de cupers' wijff bekent was van stinckende vogelen dair den heer ende gerechte hair gracie of deden dat vernemende Dirc de cuper hoir man ende is gegaen ten huuse van Volpert Henricxz. ende Lauweris der stedeclerck, ende alsoe hij de voirn. Volpert ende Lauweris zeer lelken ende oneerlike woorden toegesproken heeft seggende: "Ghij hebt mijn wijff hoir gelt of getransomieert" mit meer ander diengeliken woorden in des voirn. Volperts huus 't welck 't welc² den heeren ende gerechte niet en staet te lijden van him noch van nyemant anders sonder openbaar correxie dair van te doen. Soe seggen den heeren ende gerechte van rechts wegen him voir sijn correxie als dat die voirn. Dirck upten tusschen dit ende den assenwoensdach naestcomende uut sal gaen nae Roemen t' sinte Pieters ende sinte Pouwels ten hogen Roemen ende niet weder in te comen tensij dat hij betoich brenct dat hij die bedevaert gedaen heeft. Voirt so sal hij noch geven achte toortsen elcke toorts wegende twe pont te weten in 't sinte Janscappelle ter eren vanden heylige sacrament vier ende d' ander vier dat hoge autair inden kercken ende de voirsz. toortsen sal hij leveren tussen dit ende lichtmisse naestcomende opte helft meer

¹ Sic, bloe, lees: bloet.

² Sic, 't welck 't welc, lees: 't welck of 't welc.

ende wair 't bij alsoe dat de voirn. Dirck hier [bine] yemant misdede mit woirden of mit wercken dair wair uptie correxie vander stede ende een bedevaert te gaen t' sinte Jacops tot gerechts vermaninghe.

p. 135

upten 5en in februario anno '93 ofgelesen

Die heeren ende gerechte verdragen alle die brouwersknechten horen edt die sij gedaen hebben ende dat van nu voirt an wederomme alle die brouwersknechten die bier plegen te dragen vanden binnenbrouwers sullen comen van stonden an voir den schout ende doen aldan eenen nyeuwen edt ende soe sullen achtervolgen den edt die hun de schout staven sal ende soe wie mitten wet valt die sal selven dat bier dragen ende anders nyemant ende wie anders dede dat wair up de boete van 4 Lb. ende up de correxie vander stede.

Voirt soe gebiet den heeren ende gerechte datter nyemant wie hij zij poirter ofte inwoner van nu voirsz. an enich coren te molen bringen sal, hij en sal eerst ende alvoren een teyken hebben van Jan Janssoen Loos die de meeexcijse heeft die wil laten malen, wel verstaende dat alle brouwers hiervan vrij wesen sullen ende wair 't bij alsoe dat hier yemant ter contrarye dede dat wair up de bote van 10 Lb.¹ een derdedeel den heere een derdedeel der stede ende een derdedeel die ghene die dat anbrenget ende voirt up de correxie vander stede.

Voirt soe gebiet den heeren ende gerechte dat van nu voirsz. an geen molenaers enich meel malen en sullen zij en sullen eerst een teyken zien vanden excijs ende sullen van stonden an comen bij den scout ende doen den edt ende wair 't bij alsie dat hier yemant inne bevonden worde dat hij anders ende contrarye dede dat wair up de bote van 10 Lb.² alsoe dicke ende menich werff als zij bevonden sullen worden een derdeneel den heere een derdeneel der stede ende een derdeneel die ghene die 't anbrenge sal ende voirt up de correxie vander stede.

p. 136

Voirt soe gebiet den heeren ende gerechte dat van nu voirsz. an nyemant wye hij zij enich azijn ofte zeep in doet ten sal wesen bij twee gesworen dragens ende anders nyemant ende die sullen van stonden anden excijsenair anbrenge wair dair zij sen zeep ende updoen ende wair 't bij alsoe dat hyer yemant anders ter contrarye dede dait wair up de bote van 10 Lb. alsoe dicke ende menich warven als men dat bevonde een derdedeel den heere een derdeneel der stede ende een derdeneel die ghene dat anbrenge sal ende voirt up de correxie vander stede.

p. 136

Alsoe die heeren ende gerechte mitter wairheyte vernomen hebben dat die grote gaerder up [comende] wege ende omtrent 't lant van Holland ende sijn in 't [gestichte]. Soe geeft den heeren ende gerechte alle die ghene die hier comen met hoir beesten ende goeden een vrij goet vast ende zeker geleyde soe dat men nyemant becomen, noch arresteren en sal ende dat tot wederseggen vanden heeren ende gerechte ende datter nyemant enige [geroefde] beesten in der stede brenget up die boete van 10 Lb. ende die correxie vander stede.

p. 136

Voirt soe gebiet den heeren ende gerechte dat men Frans Willemsz. die de corenexcijse bewaert betalinge doen van de corenexcijse ende voirsz. van alle ander excijsen die zij sculden zijn die stede ende dat tusschen dit ende saterdage naestcomende ende dat up correctie vander stede.

p. 136

Voirt alle die ghene die hier comen in 't offlaet vanden Brigitten sullen die dagen geleyde hebben.

p. 137

Alsoe die schout mit die goede luyden vanden gerechte inden waerheyte vernomen hebben dat dat Emme meester Florys wijf hoir soe onduechdelick ende onneerliken gehouden ende geregyert heeft up horen getrouwen man meester Floren. 't Welck ons van hair noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correctie dair van te doen van rechtswegen alsoe van dat zij van stonden an uter stede ende hoir vrijheyte gaen sal na sinte Pieters ten

¹ Verwijzingsteken "+", verwijst naar ???

² Verwijzingsteken "4", verwijst naar ???

hogen Roem ende niet wederomme in te comen alsoe lange als meester Florys in levende lijve is up haer rechterhant.

p. 137

Upten achtentwintichsten dach in januari anno '93 soe heeft Willem Jansz. van Hairlem verwillcoirt voir scepenen dat hij binnen twee jair hier en t' eynden binnen der stede vander Goude ende twee milen binnegaens der Goude niet comen en sal up sijn rechterhant te verbueren ende hier ten wair dat hij hoeschgelic hier en binnen quaem dese plaetsen voirsz. ende sijn penninck hoesgelic ende eerlik verteerde so mach hij gaen ende staen gelijc een ander hoestlick gesel. Actum up supra.

p. 137

Upten dach ende jair voirsz. soe hebben Willem Mulders van Diest¹ ende Jan Helling van Antwerpen voir de gerechte vander Goude hem selven geworpen mit taerlingen te wesen eclcx² voir hem selven een jair niet te comen binnen der stede vander Goude ende binnen twe mijlen ommegeens vander Goude upte verbuertenis van elc hair rechterhant. Actum ut supra.

p. 138

Correxie of gelesen den 11en dach in agosto anno '93

Alsoe die heeren ende gerechte mitter wairheyte vernomen hebben als dat Pieter Velaer gebrouwen heeft contrarye de coer vander stede mair also die selve Pieter in genaden gegaen is, soe zijn den heeren ende gerechte meer genegen tot barmharticheyt dan tot streynicheyt van justicie aldus soe syt den heeren ende gerechte him over voir sijn correxie als dat hij geven die gehele boeten die inden coer vanden brouwerije gescreven en begrepen staen ende dair toe noch 6 pont groten die te betalen drie weken, ende wair 't bij alsoe dat hij die niet en betaeld gelijck voirn. staet dat wair up de verbuertenisse van een jair sijn neringe ende dair toe die correxie vander stede.

p. 138

Alsoe die heeren ende gerechte mitter wairheyte vernomen hebben als dat Ael Jacob Masen contrarye de coer gebrouwen heeft 't welck den heeren ende gerechte van hair noch van nyemant en staet te lijden sonder openbair correxie dair van te doen van rechtswegen, mair alsoe die selve Ael in genade gegaen is, soe zijn den heeren ende gerechte meer genegen tot barmharticheyt dan tot streyngicheyt van justicie aldus soe sal Ael Jacob Masen voirn. geven voir hoir correxie die gehele boete die inden coer vanden brouwerije begrepen ende gescreven staet ende dair toe noch 6 pont groten die te betalen binnen drie weken naestcomende ende die selve ende te verborgen eer zij weder sal mogen brouwen ende wair 't bij alsoe dat zij die velen penningen niet en betaelt gelijck voirsz. staet dat wair up een jair hoir neringe ende dair toe die correxie vander stede.

p. 138

Alsoe die heeren ende gerechte mitter wairheyte vernomen hebben als dat Coppen de Zelander contrarye de coer gebrouwen heeft 't welck van heeren ende gerechte van hem noch van nyemant en staet te lijden sonder openbair correxie dair van te doen van rechts wegen. Mair alsoe die selve Coppen de Zelander in genaden gegaen is, soe zijn den heeren ende gerechte meer genegen tot barmharticheyt van justicie, alsdus soe sal Coppen de Zelander voern.

p. 139

geven voir sijn correxie die gehele boten die inden coer vanden brouwerije gegrepen ende gescreven staet ende daer toe noch zes pont groten die te betalen binnen drie weken naestcomende ende die selve penningen te verborgen eer hij weder sal mogen brouwen ende wair 't bij alsoe dat hij die voirn. penningen niet en betaelde upten voirsz. dach gelijck voirsz. staet dat wair up een jair sijn neringe ende up de correxie vander stede.

p. 139

---

¹ Diest, prov. Vlaams-Brabant, België.

² Sic, eclcx, lees: elcx.

Alsoe die heeren ende gerechte mitten wairheyte vernomen hebben als dat Adriaen Pieters contrarye de coer gebrouwen heeft 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie daer van te doen van rechts wegen. Mair alsoe die selve Adriaen Pietersz. in genaden gegaen is, zoo sijn den heeren ende gerechte meer genegen tot barmharticheyt dan tot streynicheyt van justicie, aldus soe sal Adriaen Pieters voirn. geven voir sijn correxie die gehele boete die inden coer vander brouwerie begrepen ende gescreven staet ende dair toe noch drie pont groten die te betalen binnen drie weken naestcomende den die selve penningen te verborgen eer hij weder sullen mogen brouwen ende wair 't bij alsoe dat hij die voirn. penningen niet en betaelde gelijk voirsz. staet dat ware up een jair sijn neringe ende dair toe die correxie vander stede, borge Pieter Gerytsz. turfman ende Adriaen Pieters gelooft wederomme sijn borge scadeloes te houden.

p. 139

Alsoe die heeren ende gerechte mitten wairheyte vernomen hebben als dat Adriaen Goessen contrarye de coer gebrouwen heeft, 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbair correxie dair van te doen van rechtswegen. Mair alsoe de selve Adriaen in genade gegaen is, zoe sijn den heeren ende gerechte meer genegen tot barmharticheyt dan tot strenycheyt van justicie, aldus soe sal Adriaen Goessen voirn. geven voir sijn correxie die gehele boeten die inden coer vander brouwerie begrepen ende gescreven staet ende dair toe noch drie pont groten die te betalen binnen drie weken naestcomende ende die selve penningen te verborgen eer hij weder sal mogen brouwen ende wair 't bij alsoe dat hij die voirn. penningen niet en betaelde gelijk voirsz. staet dat wair up een jair sijn neringe ende dair toe die correxie vander stede.

p. 140

Alsoe die heeren ende gerechte mitten wairheyte vernomen hebben als dat Margriete Jacobs Cuters' weduwe mit horen zoon contrarye de coer gebrouwen heeft 't welck den heeren ende gerechte van hair noch van nyemant en staet te lijden sonder openbaer correxie dair van te doen van rechts wegen. Mair alsoe die selve Margriete mit horen soen in genade gegaen is, zoe sijn den heeren ende gerechte meer genegen tot barmharticheyt dan tot strenycheyt van justicie, aldus soe sal Margriete voirn. geven van hair correxie die gehele boete die inden coer vander brouwerie begrepen ende gescreven staet ende dair toe noch drie pont groten die te betalen binnen drie weken naestcomende ende die selve penningen te verborgen eer sij weder sal ogen brouwen, ende wair 't bij alsoe dat zij die voirn. penningen niet en betaelen gelijk voirsz. staet dat wair up een jair hoir neringe ende dair toe die corexie vander stede.

p. 140

Alsoe die heeren ende gerechte mitten wairheyte vernomen hebben als dat Jan de verwer contrarye die coir gebrouwen heeft 't welck den heeren ende gerechte van him noch van en staet te lijden sonder openbair correxie dair van te doen van rechts wegen. Mair alsoe die selve Jan in genade gegaen is zoe sijn den heeren ende gerechte meer genegen tot barmharticheyt dan tot strenycheyt van justicie, alsoe sal Jan de verwer geven voir sijn correxie die gehele boete die inden coer vanden brouwerie begrepen ende gescreven staet ende dair toe noch drie pont groten die te betalen binnen drie weken naestcomende ende die selve penningen te verborgen eer hij weder sal mogen brouwen ende wair 't bij alsoe dat hij die voirn. penningen niet en betaelde gelijk voirsz. staet dat wair up een jair sijn neringe ende dair toe die correxie vander stede. Borge Barent Heynricxz. ende Jan gelooft Barent scadeloes te houden up all.

p. 141

Alsoe Coppen de Zelander ende Ael Jacob Maes upten 11en dach in augusto lestleden gecorregiert waeren overmits dat zij contrarye de coer gebrouwen hadden ende himluyden gracie gedaen was alsoe zij dat volle mout niet gebrouwen ende hadden ende alsoe zij hoir correxie niet geachtvolget en hebben ende dat in versmadenisse vanden heeren ende gerechte, 't welke den heeren ende gerechte van himluyden noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie dair van te doen, soe sal noch eens wesen hoir beyder correxie als dat zij tusschen dit ende sonnendage naestcomende uuter stede gaen ende een bevaert doen tot onse lieve vrouwe tot Amersfoort ende in der stede niet comen zij en sullen eerst betoch voir [him] brengen ende dair toe een jair hoir neringe ende wair dat sake dat zij contrarye deden dat wair up de boete van 10 gouden leeuwen ende die correxie vander stede alsoe dicke ende menich [w..sinen] als sijn [becoirt] worden.

p. 141

Voirt soe gebiet den heeren ende gerechte dat men alle de cleyne verlaten niet opbynden noch mit craft up houden up de boete van een croen¹ alsoe dicke als 't [geb...] d' een helft den heere ende d' ander helft die 't anbrenger.

p. 141

Alsoe meester Jan Gijsbertsz barbier wonende indie Nootgoetsstege, ontamelike ende lelyke worden gesproken heeft tegens den heeren ende gerechte 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbair correxie dair van te doen aldus soe sal die voirn. meester Jan doen een bevairt doen totten heyligen drie coningen tot Colen ende sal uut gaen tusschen dit ende sondage naestcomende up sijn rechterhant ende niet weder in der stede comen hij en sal betoch van daren brengen ende dair toe soe sal hij de stede te beteringe geven noch 13 duysent steens elck duysent voir 10 stuver ende die te betalen eer hij in der weder² comen sal in der stede.

p. 142

Alsoe Geryt Allairtsz. gesworen bode vermaent was te arresteren enige personen 't welck hij niet gedaen en heeft ende alsoe den [verby] man sijn recht [versuimt] 't welck den heeren ende gerechte van him niet en staet te lijden sonder correxie, dair voir te doen aldus soe seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie ende verlaten him van sijnen dienst ende verdragen him sijn eedt ende sal dair toe den heeren ende gerechte om vergiffenisse bidden ende coepman mede.

p. 142

Willetgin van Audenaerden³ of Ruselair⁴ heeft him selven uut der stede geworpen mit taerlingen negen jair lang in der stede niet te comen up sijn rechterhant te verbueren. Actum den 27en dach van januario anno '94.

p. 142

Bartelmeeus van Mets in Lorynen⁵ heeft hem selven uuter stede geworpen mit tairlingen zeven jaer in der stede niet te comen up beyde sijn oren te verbueren den 29en dach in januario anno '94.

p. 142

Pieter van Groninen⁶ heeft hem selven uut der stede geworpen mit tairlingen vier jaer in der stede niet te comen up beyde sijn oren te verbueren den 29en dach in januario anno '94.

p. 142

Alsoe Willem Claessoen genoemt Bulleman inde wandelinghe himselven ende sijn goeden niet regieren ende can 't welck den heeren ende gerechte wel vernomen ende mitten wairheyte verstaen hebben aldus soe verbiet den heeren ende gerechte datter nyemant wie hij zij him en vercope en levere ofte en borge hetzij wattet zij, ende soe wat comanscip dat die voirn. Willem binnen desen jare gedaen heeft, die en houdt den heeren ende gerechte van gheene waerden ende maken him stedekindt, ende is 't bij alsoe datter yemant up him yet te spreken heeft zij comen bij den gerechte ende geven sijn saken te kennen.

p. 142 tekstverlies door paperschade

Alsoe Jacob Robbert Jansz.z. bij die straten gelopen heeft mit een blanck zwaert in sijn hant ende alsoe nae een priester geslagen ende nae meer ander goeder mensen die in zijn moet quamen ende meer ander onsturicheyt ende saken bedreven die den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staen te lijden sonder openbare correxie dair van te doen van rechts wegen aldus soe seggen die heeren ende gerechte voir sijn

¹ *Van Gelder* (1966) 262-263. Croen, croon, Franse gouden munt ingevoerd in 1385, in de Nederlanden veel gebruikt en geïmiteerd. Ook zonnekroon, Franse gouden munt ingevoerd in 1475. In de Bourg. Nederlanden van 1540-1589 vrijwel identieke zonnekronen geslagen.

² Sic, eer hij in der weder, lees: eer hij weder.

³ Oudenaarde, prov. Oost-Vlaanderen, België.

⁴ Roeselare, prov. West-Vlaanderen, België.

⁵ Metz, dep. Moselle, Frankrijk.

⁶ Groningen, prov. Groningen.

correxie als dat hij tusschen dit ende maendage naestcomende sal uut gaen na onser liever vrouwen te Ynsele ende niet weder in der stede te comen hij en sal eerst betoech van dien brengen ende dat ware up sijn rechterhant dat hij hier inne gebrekelic waire ende voirsz. een bevaert sinte Pieter ten hogen Roem tot scepenen vermaning.

Ende also hij hier en boven qua manieren gehadt heeft so vermanen hem scepenen ende [.ee.] gebiet hem dat hij uter stede vander Goude gaen sal [tussen] dit ende morgenavont binnen daich sonneschijn ende doen een bedevaert ten [hogen] Romen ende niet weder in te comen up sijn rechterhant ende den den heer [te] [voldoen] van sijn boeten.

p. 143

Item voirt soe gebiedt den schout mit die goede luyden vanden gerechte als datter van nu voirt an geen capel in sijn [huyscamer] [hiten] en moet up de bote van een croen.

p. 143

den 9 in junio

Alsoe Aertgen Biersack bij nachte ander goeder luyden doeren gesloten ende foirtselick die doren alsoe up gestoten ende meer ander fortse ende gewelt bedreven heeft 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbair correxie dair van te doen van rechts wegen aldus soe seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie als dat hij tusschen dit ende saterdage naestcomende binnen 's daechs sonneschijn uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal een bevaert tot sinte Pieters ten hogen Rome ende niet weder in der stede noch hoir vrijheyte comen hij en sal betoech voir hun brengen en ware dat sake dat hij dese bevaert niet en dede ende in der stede ofte hoir vrijheyte quame dat ware up de verbuertenisse van sijn rechterhant, ende noch soe sal hij dair toe tot scepenen vermaninge een bevaert gaen tot sinte Jacob te Compestel in Galissien.

p.143

den 18e dach in junio of gelesen

Alsoe Outziertgen de wever bij nacht grote foirste ende gewelt gedaen heeft an goede luyen doren up te stoten ende ander meer lelijcke saken die hij bedreven heeft dat den heeren ende gerechte mitter wairheyte alsoe vernomen hebben 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbaer correxie dair van te doen van rechts wegen aldus soe seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie als dat hij tusschen dit ende saterdage naestcomende binnen 's daechs sonneschijn uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal een bevaert tot sinte Pieters ten hogen Romen ende niet weder in der stede noch hoir vrijheyte comen hij en sal betoech voir hun brengen ende waire dat sake dat hij dese bevaert niet en dede ende inder stede ofte hoir vrijheyte quame dat wair up die verbuertenisse van sijn rechterhant ende sal in der stede niet comen hij en sal den heere sijn gemoede eerst hebben, ende dair toe tot scepenen vermaninge een bevaert te gaen tot sinte Jacob te Compestel in Galissien.

p. 144

Alsoe Dirck Benne die strengen van de wagen an 't stucken gesneden heeft die vol volcx ende vreemde luyden saten omme alsoe te beletten datten vreemden coepman sijn reyse niet vorderen en soude mogen ende te comen dair zij gaerne waeren ende [meer] andere lelijke saken, ende voirt dat noch meer is als dat hij den bailliu vander stede lelijke onnutte ende dreygelike woerden him toegesproken heeft 't welck dan heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie dair van te doen van rechts wegen aldus dat hij tusschen dit ende saterdage naestcomende binnen 's daechs sonnenschijn uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal een bevaert tot sinte Pieters ten hogen Roem ende niet weder in der stede noch hoir vrijheyte comen hij en sal betoech voir him bringen dat hij daer geweest heeft ende wair dat sake dat hij dese bevaert niet en dede ende inder stede ofte hoir vrijheyte quame dat wair up de verbuertenisse van sijn rechterhant ende en sal in der stede niet comen hij en sal den heere sijn gemoede eerst hebben, ende dair toe tot scepenen vermaninge een bevaert te gaen tot sinte Jacob in Compestel in Galissien.

p. 144

Alsoe Heyntgen quade Jaep mede die strengen vanden wagen an stucken gesneden heeft die vol volcx ende vreemden luyden saten omme alsoe te beletten als datten vreemden coepman sijn reyse niet vorderen en soude mogen omme te comen dair zij gaerne waeren ende alsoe hij den bailiu in 't dreygen van Dirck Benne voirn. deuchde ende vruntscip bewes, soe zijn den heeren ende gerechte meer genegen tot barmharticheyte dan tot streynicheyte van justicie aldus soe seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie als dat hij tusschen dit ende saterdage naestcomende binnen daechs sonnenschijn uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal een bevaert

na onser liever vrouwe ten Ynselen ende niet weder in der stede noch hoir vrijheyte te comen hij en sal betoich voir him brengen dat hij dair geweest heeft ende wair dat sake dat hij die bevaert niet en dede ende in der stede ofte hoir vrijheyte quame dat wair up die verbuertenisse van zijn rechterhand ende en sal in der stede niet comen hij en sal den heere sijn gemoed eerst hebben, ende dair toe een bevaert te gaen tot scepenen vermaninge tot sinte Jacob te Compostel in Galissien.

p. 145

3e dach in julio anno '94

Alsoe coman Cornelis Claesz. Ielijke ende oneerlicke woerden tegen den schout vander stede toegeproken heeft, 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie van rechtswegen dair van te doen, aldus soe seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie als dat hij den heer te beteringe geven sal 36 gulden die te betalen binnen achte dagen up die helfte meer, ende voirt een bevaert te gaen tot onsen lieve vrouwe ten Ynselen ende sal uut gaen tusschen dit ende Gouwe kermis naestcomende ende dair betoech van daren brengen ende voirsz. in der stede noch hoir vrijheyte niet comen up een peijne van hondert gouden cronen te verbueren hij en sal de bevaert eerst gedaen hebben ende voirsz. tot scepenen vermaninge een bevaert te Roem.

p. 145

Alsoe Willem de scouteknecht hem selven oneerlicker gehadt heeft an vrouwen te slaen ende anders ende om dat van hem noch van nyemant anders en staet te lijden, als dat hij geset is geweest hem selven te smacken mit twe taerlingen uter stede also dat hij hem selven uute gesmackt heeft ses jair, ende niet weder in te comen up sijn lijff. Actum den 16en in julio anno '94.

p. 145

Jonge Daniel vanden hogen veen is gecomen voir scepenen ende heeft himselven mit taerlingen uter stede geworpen den tijt van vijf jaeren lanck gedurende ende in der stede niet te comen up sijn rechterhand sijnde Wouter Jans ende Heynrick Amtsen borchten den 11en in septembry anno '94.

p. 145

Lenairt Jansz. van Maestricht¹ geeft over binnen ses jaren binnen der stede ende hoir vrijheyte niet te comen tenzij dat hij den heer voldaan heeft van sijn bruecke ende wair dat sake dat hij binnen der tijt voirsz. in der stede en hoir vrijheyte quame eer hij den heer voldaan en betaelt hadde dat wair up die verbuertenisse van sijn rechterhand ende voir 12 uren uuter stede wesen, scepen Nout Sonnevelt, Dirck Dircxz. ende bij den burgermeesteren anno '95, 21en in januario.

p. 146

Cornelis Dammasz. heeft voir schout, scepenen ende deken vander Goude ende voir notaris overgegeven als dat hij uuter heerlicheyte ende vrijdom vander Goude blijven sal alsoe menich jair als hij ogen bij twee taerlingen worpt ende hij heeft geworpen negen ogen, ende geeft noch vorder over geen vrijdom meer te hebben inder kercke op kerchoff dan up t's heerenstraet ende dat is geschiet voir den personen voirsz. Actum den 11en in novembry anno '94.

Deselve Cornelis is bij consent vanden [gerechte] ingecomen ende heeft gelooft wairt hij alsoe dat hij enige onstuericheyte bedreve dat hij vervallen soude wesen inde voirsz. correxie. Actum den 20en dach in meye anno '95.

p. 146

Alsoe Claes Luckesoen genoemt Claes Clinckebil vanden gerechte bevolen is geweest alsoe dat hij zijn huys dair hij nu ter tijt in woont rumen soude dat hij niet gedaen en heeft ende alsoe overbodich geweest heeft, 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden van rechtswegen aldus soe seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie als dat hij binnen dages sonnenschijn uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal een bevaert tot onse liever vrouwe t's Gravensande ende niet in der stede noch hoir vrijheyte de bevaert sal voldaan wesen ende betoech vandaen brengen, ende wair 't dat hij deze bevaert niet en doet soe sal hij een bevaert gaen te Roem ende niet in der stede comen ende bevaert voldaan hebben.

---

¹ Maastricht, prov. Limburg.

p. 146 *tekstverlies door paperschade***den 19en dach in januari anno '95**

Alsoe die heeren ende gerechte mitten waerheyt vernomen hebben als dat Govert Jansz. Jan Govertsz.sz. binnen der stede vander Goude bij avondt ende bij nachte him seer ondoechtlick ende oneerlicken gehadt ende gedraegen heeft an een vrouwepersoen ende meer ander goede mannen gedreycht ende qualicken toegesproken heeft 't welck grote lelijke ende oneerlicken saken zijn om dair of gecorrigigeert te wesen soe dat den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie dair van te doen van rechtswegen,

p. 147

wair over den heeren ende gerechte him voir sijn correxie dair van seggen als dat hij binnen 's dages sonneschijn uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal een bevaert tot sinte Pieters ten hogen Roem ende betoech van daen te brengen dat hij dair geweest heeft alse behoirt, ende voirt in der stede noch hoir vrijheyte niet te comen en zij dat hij die bevaert gedaen ende volbrocht heeft ende dat up de verbuertenisse van sijn rechterhant. Item dese voirsz. correxie is verantwoordt bij den gerechte dat hij doen soude een bedevaert ten heyligen bloe¹ te Wilsnaken. Welcke bedevaert hij gedaen heeft dair of betoich gebrocht upten 10en dach in november anno '95.

p. 147

Den heeren ende gerechte seggen Claes Aertsz. alsulk geleyt up als zij him gegont ende gegeven hadden. Alsoe die heeren ende gerechte mitten waerheyt vernomen hebben als dat Claes Aertssoen him zeer qualicken gehadt ende gedragen heeft bij nachte mit glasen uut te smiten ende veel onsturicheyt bedreven 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie dair van te doen van rechtswegen. Aldus soe seggen den heeren ende gerechte him sijn correxie als dat hij van stonden an gaen sal na sinte Pieters ten hogen Roem ende niet in der stede en hoir vrijheyte comen tenzij bij den gehele gerechte vander camere ende niet in der stede te comen noch hoir vrijheyte up de verbuertenisse van sijn rechter hant.

p. 147

Also Heinric Dirxsz. onsedicheyt bedreven heeft bij nacht upten straten roepende pertijlike woorden dair meer quaets ofcomen mochte, ende om dat te bescutten ende ons dat van him noch van nyemant anders van gerechtswegen en staet te lijden, zoe sal hij te beteringe doen ende gaen een bedevaert tot ons lief vrou te Halle ende gaen uut der stede ende vrijheyte vander Goude tussen dit en sonnendach naestcomende ende niet weder in der stede of vrijheyte vander Goude te comen tensij dat hij betoich brenct dat hij de bedevaert gedaen heeft upte verbuertenisse van sijn rechterhant ende een bedevaert te Roemen tot scepenen vermaninge.

p. 148

Alsoe Claes Cornelissoen bij nachte achter de clocke geluyt is geweest him soe onsedich gehadt ende gedragen heeft mit ropen ende ander onredelicken woorden te spreken dair meer quaets gesceyen is off te comen, 't welcke den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie dair van te doen van rechtswegen Aldus soe seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie als dat hij binnen 's daechs sonnenschijn uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal een bevaert tot onse liever vrouwe ten Ynselen ende niet in der stede noch hoir vrijheyte te comen hij en sal betoech van daen bringen ende den heere te voldoen van sijn bruecke eer hij weder in der stede comen sal ende voirt up de verbuertenisse van sijn rechter hant.

p. 148

Alsoe Jacob Jan Thomaesz. bij dage gehaelt heeft inden voirpoirte van 't hoff bier mit cruycken 't welck contrary is die ordonnantie vanden verhuuyeren ende oick overhorichende 't gebot vander stede, 't welck den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie dair van te doen van rechtswegen. Aldus soe seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie als dat hij tusschen dit ende sonnendage naestcomende gaen sal uuter stede ende hoir vrijheyte een bevaert tot onser liever vrouwe tot Aerdenburch in Vlaenderen bij der Sluys ende dair toe den exijsenaer geven een rijns gulden offte hoir gemoede hebben ende betoech van daen bringen ende voirt in der stede noch hoir vrijheyte comen hij en sal eerst voldoen ende volbringen 't guent dat voirsz. is.

---

¹ Sic, bloe, lees: bloet.

p. 149

Alsoe als Geryt Pietersz. van Eynhoven¹ gecomen is binnen Haestrecht ten huysse van Jacob Gerytsz. van achteren in ende doen hij volck sach doen soe badde hij om goetwille 't welck alsoe niet en behoirt. Aldus soe heeft hij hem verwillecoert ende geworpen mit taerlingen alsoe menige oge alsoe menige jair uuter stede ende hoir vrijheyte up sijn lijff. Scepenen Vrederick Adriaensz. ende Dirk Dircxz.

p. 149

Alsoe Geryt Claesz. scipman hem oneerlike gehadt heeft ende ontamelike ende oneerlike woorden gesproken heeft op die vanden gerecht ende mijns genaden heren vaert belet heeft dat ons van hem noch van nyemant anders van rechtewegen en staet te lijden, wair voir hij te beteringe doen sal ende gaen een bedevaert tot sinte Joest ende betoech dair van te brengen dat hij die bedevaert gedaen sal hebben eer hij in der stede vander Goude comen sal up sijn rechterhant te verbuieren ende hij sal outgaen om die te doen binnen dese dage sonneschijn.

p. 149

Also een geheten Coelpap inde wandelinghe hem selven den nacht voir d' ander necht nae onmanierlikck ende ondoechedelic gehadt heeft mit glazen uut te smacken ende mit pertilike woorden te roepen ende so hem comende is tot een van t's herendienres ende heeft stront ende poep gesmact inde vleyspot bij den vier staende ende bier getapt heeft uter tonne ende wilde dair niet of geven buten consent vanden wairdinne ende darenboven dreychde de wairdinne te slaen, 't welc ons van hem noch van nyemant anders van rechts wegen en staet te lijden wair voir hij doen sal een bedevaert ende gaen ten heyligen bloe² te Wilsnaken ende betoich te brengen dat hij die bedevaert gedaen sal hebben eer hij binnen der stede ofte vrijheyte vander Goude sal comen uptie verbuertenisse van sijn rechterhant ende sal uut gaen om die voirsz. bedevaert te doen binnen daichs sonnenschijn oick op sijn rechter hant.

p. 149

doorgehaald:

Also Robbert Rijckout bedreven heeft aller de voirsz. feyten, so sal hij doen en bedevaert tot ons lief vrouwen ten Inseel.

Also Robbert Rijckout bij nacht gecomen is hem selven oneerliken gehadt heeft ende heeft mit een dagge³ doir een veynster gestoken ende mit steen gesmact, dat hij voir scepenen geleden heeft mit Claes Willem Joncker ende Dirc Hoerenvast dat ons van hem noch van nyemant ander en staet te lijden

p. 150

**Een soen uutgesproken vanden gerechte
den 23en dach in julio anno '95**

Alsoe Pieter Jansz. de molenaer Puttensoen him gevoecht heeft te willen slaen Huge Ghijsbertsz. sonder enige reden upten voirn. Huge te hebben aldus soe seggen den heeren ende gerechte den voirn. Pieter Jansz. voir een soen ende uitsprake als dat hij sijn croen verbuert heeft ende dair toe soe sal hij der kercke geven twee toirtsen van wassche elcke toertse wegende twee pont ende die toirtsen te leveren voir sijnte Pietersdach naestcomende up den helft meer indien hij niet en betaelt ende dair toe soe sal hij Huge vergiffenisse bidden Voirt soe sal die voirn. Pieter Janssoen den selven Huge Ghijsbertsz. hierover niet misdoen noch doen misdoen up sijn rechter hant.

p. 150 tekstverlies door papierschade

**den 23en in augusto correxie off
gelesen van Geryt Prat**

Alsoe Geryt Prat gecomen is in een poirter's huys mit een gespannen boge, 't welck lelijke ende onredelicke sake is dat den heeren ende gerechte van him noch van nyemant en staet te lijden sonder openbare correxie dairvan

¹ Eindhoven, prov. Noord-Brabant.

² Sic, bloe, lees: bloet.

³ *GTB*. Dagge; korte degen.

te doen van rechts wegen. Aldus soe zijn den heeren ende gerechte gesloten ende overdragen ende seggen him voir sijn correxie als dat hij binnen dages sonneschijn uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal een bevaert ten heyligen bloede ende betoech van daren bringen ende in der stede ende hoir vrijheyte niet te comen hij en sal sijn bevaert gedaen hebben ende den heer voldoen van sijn boeten, ende wair dat sake hij dese bevaert niet en dede ende in der stede ende vrijheyte quame dat wair up de verbuertenisse van sijn rechter [hant].

p. 151**Actum den 28en in septembry anno '95**

Alsoe Dirc Dirc Jan Lambertsz oneerlick ende qualick gesproken heeft up scepenen ende up scepenenvonniss 't Welck den gerechte van hem noch van nyemant anders en staet te lijden [...] [...] [...] Alsoe dat hij, dair voir te beteringe doen sal ende geven de stede 25 dusent steens of 7 stuvers voir elke duyst te voldoen tussen dit ende alre heyligendach naestcomende in handen vanden tresoriers, ende also dat niet goet genoich en is so sal hij noch geven acht toirtsen elc toirts van een scilt te weten vier toirtsen op 't hogen outair inden kercke ende vier ten heyligen sacraments outair sinte Jorys ende te voldoen den tijt voirsz, ende hier en boven so sal hij noch doen een bedevaert ten heyligen bloede te Bergen binnen achte dagen naestcomende uut te gaen ende niet weder in te comen binnen der Goude tensij dat hij betoich gebrocht heeft dat hij de voirsz. bedevaert gedaen heeft up verbuertenisse de correxie vander stede. Voort so sal hij doen een bedevaert ten hogen Roemen tot scepenen vermaninge ende dese voirsz. correxie is verswaert omdat de correxie gesciet is inde camer. Voort so en moet Dirc voirsz. nyemant wie hij sij eenige quade woerden geven om dese voirsz. saicke wille op die correxie vander stede.

p. 151**correxie off gelesen anno '95 22e in februario**

Alsoe Adriaen die oude coster overhorich geweest heeft 't gebot vander stede [...] van 't beyeren. 't Welck den heeren ende gerechte van him niet en staet te lijden sonder openbaer correxie dair van te doen van rechtswegen, aldus so seggen den heeren ende gerechte him voir sijn correxie als dat hij uuter stede ende hoir vrijheyte gaen sal en bevaert tot onse lieve vrouwe van t's Gravensandte tusschen dit ende sonnendage naestcomende ende niet weder in der stede comen hij en sal betoech voir him brengen ende wair 't sake dat hij dit niet en dede dat wair up de correxie vander stede.

Voirt soe gebied den heeren gerechte dat men voirt an nyet beyeren en sal het en bij consente vanden kerckmeesteren.

p. 152 tekstverlies door papierschade

Alsoe den schout ende die van de gerechte tot diverschen stonden geblecken is dat Willem Blanckert veel excessen ende quade manieren gehouden heeft ten huuse van Heyl Baven ende nu wederomme onlanx lest leden zoe mitten selve Heyl te smijten ende de kannen doer de glaesen te worpen alzo dat hoere kinderen uutten huuse liepen ende ropende waeren "Moert, moert" dat niemant [schuldig] en is te lijdene van rechtswegen waeromme den voorsz. gerechte ordonneert ende belast [den] voorsz. Willem gaen sal een bedevaert ten Inseel ende uut te gaen binnen 's daechs sonneschijn ofte indien hij den zelve bedevaert niet doen en wil zoe sal hij binnen den zelve daege de kerck geven drie ponden groten vlaems ende dit upte verbuerte van sijn rechterhant. Actum 17en in november anno 1500 ende drie.

p. 152 tekstverlies door papierschade

Den schout mit die vanden gerechte laten eenen ygelick weeten dat nyemant wye hij zij Thomas Dircxz. en borge ofte geene coepmanscappe tegens hem en doet want men hem [mitsdesen] uut zijn [voechdinc] stelt. Actum ut supra.

p. 152 tekstverlies door papierschade

Alzo die vanden gerechte voorsz. bij goeder informacie precidente gebleecken is dat Adriaen Lewijssse t's heerendienaer onlanx [leeden] een weuwe persoon met sijn dagge geslagen ende gequest heeft in hair hoeft overmits dat zij met hem niet gaen en woude 't Welck saicken zijn van quaden exemple die niet en behoren on gecorrigeert te blijven ende nyemant en staet te lijden Wair over den gerechte voorsz. ordonneert ende [g...t] den voorsz. Adriaen te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuter stede ende niet wederomme inne te comen hij en [heeft] een bedevaert ten heyligen bloede te Wilsnaken gedaen dit upte verbuerte van sijn rechterhant. Actum ut supra.

p. 152 tekstverlies door papierschade

Alzoe Margriete Pex overseyt heeft Margriete Barents veele injurien ende dat niet bewijsen en can ende die contrarie blijckende soe sal de voorsz. Margriete Pex de voorsz. Margriete Barents bidden om vergiffenisse voer inden vierschaere voer den schout ende die vanden gerechte terstont, ende daerenboven gaen tot Amersfoort uut te gaen [tussen] dit ende jarsdacht naestcomende ende indien zij dat niet en [dede] [z...] noch eenen bevert ten [hogen] Roem sinte Pieters tot scepen vermanen. Actum 19 december.

p. 153

Alzoe Jan Adriaensz. Peck ende Govert zijnen broeder zekere groete quade manieren gehouden heeft dat die vanden gerecht blijckende is ende tot diversche stonden gedaen hebben soe sullen de voorsz. Jan ende Govert gaen eenen bevert te hogen Roem ende uut te gane binnen 's daechs sonneschijn ende niet wederomme in der stede te comen ofte jurisdictie vandien upte verbuertenisse van hoeren rechterhant 17 in novembri anno ut supra.

p. 153

Alzoe Pieter Stevensz. Huych Joestenz zekere diefte angeseyt hadde ende 't selve niet en heeft connen betwijgen¹ als hij hem dat vermeeten hadde. 't Welck niet en staet te lijdene van rechtswegen soe sel den sel den² voorsz. Pieter om saecken wille den heere ende den gerechte daer toe porrende voir zijn misdaet gaen een bevert te Coelen ende daer zeker betoen off nemen ende wederomme in dese stede ende jurisdictie vandien niet te comen hij en sal den heer van zijn delicten geven thien ponden ende dat upte verbuerte van zijn rechterhant. Actum den 3en dach in februario.

p. 153

Alzoe Jacob Willemsz. oudt 16 jaeren eenen rinck in een scip uut een coffer gestolen hadde, zoe is hem doer bode van die vanden gerechte geordineert dat hij zijnen boete hebben zouden off hij recht ende justicie van zijn misdaet verwachten woude dan off hij met twe taerlingen werpen wilde zoe meenig jair hij uuter stdevrijheyte blijven wilde upte verbuerte van zijn rechterhant ende den zelven Jacob koeste te werpen ende heeft hen selven gebannen nade oegen dien hij warp zes jaeren lainck gedurende. Actum den 27en dach in februario anno vier.

p. 154 *tekstverlies door papierschade*

Alzoe Cornelie Bouwensdochter van Dordrecht zekere dieverije [ged...] zoe is bij die vander gerechte voer hoere corrextie [geste...] te doene dat zij de tonne dragen sal daer 't [Goudmert] is ende voert uuter stdevrijheyte te blijven negen jaeren lange achtervolgende die oegen dien de selve upte taerlingen [geworpen] heeft. Actum den lesten dach in februario

p. 154

Alzoe Barent Dirck de smit boven besettinge³ wechgevoert heeft eenen aembeelt ende ander zekere goeden die onder hem beset ende beleent waeren dien hij beloeft hadde niet te vervreemden dat ons van hem noch van nyemant en staet te lijden. Soe sal den voorsz. Baernt gaen eenen bevert ten hogen Roem ende binnen deser stede niet wedercomen voer dat hij bethoen gebrocht sal hebben ende oeck voldaan die pertien die 't selve goet hadden doen besetten voldaan sal hebben up 't verbuerte van zijn rechterhant.

p. 154 *akte doorgehaald*

Alzoe Dirck mijn Joncker ende Geryt Pieters veele so quade

p. 154 *tekstverlies door papierschade*

Alzoe Anthonis Woutersz. scipper mit zijn dagge gesteecken heeft nae Barent Jacob Zegersz. scipper ende voert veel mer quader manieren mit woerden ende wercken beweest heeft vermits de vaert te beletten ende anders dat ons noch [van hem] [noch] niemand en staet te lijden van rechtswegen ende alzoe niet en behoert te geschien in

¹ Sic, betwijgen, lees: bewijsen?

² Sic, soe sel den sel den, lees: soe sel den.

³ GTB. Besetting; beslag leggen op het goed van hem, tegen wie men wil procederen.

een stede van justicie. Soe is 't dairomme dat die vanden gerechte verordoneert hebben ende seggen mitsdesen dat die selven Anthonis binnen d's daechs sonnenschijn uut desen stede vander Goude ende jurisdictie vandien gaen sal ende daer niet wederomme inne comen voer ende aleer hij een bevert gedaen sal hebben eenen bevert te Coelen up verbuertenisse van zijn rechterhant. Actum 8 meye.

p. 154 *tekstverlies door paperschade*

Insgelijcx alzoec Dirck mr. Jonckersz. upte selve tijt [veele] quade ende onbehoerlicke manieren gehouden heeft mits [...] te spreken ende anders de vaert te beletten Soe [sal] [den] selven Dirck binnen d's daechs sonneschin gaen eenen [bevert] [tot] onser liever vrouwen wesende binnen der stede van [Halle] ende niet wederomme te comen voer dat hij bethoen [gebrocht] [sal] hebben. Actum ut supra.

p. 155

Alzoec Jacob Robbersz. up eergisteren nacht zekere quade leelicke manieren gehouden heeft upten straeten ende tegen die wakers vander stede dat wij ons noch nyemant van rechtswegen en staet te lijdene. Soe is dair voir bij die vander gerechte geordineert dat den zelven Jacob voer sijn misdaet gaen sal eenen bevert ten heyligen bloede te Wilsnaken ende uut te gaene binnen 's daechs sonneschijn ende in der stede ofte jurisdictie vandien niet weder te comen voor dat hij daer betoen off gebrocht sal hebben up te verbuertensse van zijn rechterhant, ende noch daerenboven indien hij vermaent worde vanden gerechte voorsz. zoe sal hij een bevert gaen ten hoegen Romen. Actum den 18en in meye.

p. 155

Alzoec Geryt Lambrechtsz. mit vorgesetter wille sonder saeck off redene te verclaeren zeer moerdaedelicken gesteecken ende gequest heeft Vop Huygez. dat ons noch nyemant van rechtswegen en staet te lijdene. Soe is dair omme dat die vanden gerechte den voorsz. Geryt gecondempneert hebben ende condempneeren mit dese dat hij gaen sal binnen daechs sonneschijn uut deser stede ende jurisdictie ende daer niet weder inne comen voer en al eer hij eenen bevaert gedaen sal hebben te heyligen bloede ten Inzeel ende den heer voldaan sal hebben van zijnen bruecken. Actum 28 in juny anno vier ende indient den voorsz. Gheryt niet en dede als voorsz. is soe sal hij verbueren zijn rechterhant. Actum ut supra.

p. 155

Alzoec Jan Dircxz. van Ende oudt 18 jaeren gevangen gelegen heeft voer zekere diefte dien hij seide gedaen te hebben zoe heeft hij bij consent van hem selven geseyt dat hij te vreden is uut der stede ende vrijheyte te blijven zoe veel oegen als hij up twe taerlingen worpende sal ende den zelven heeft geworpen vijff oegen ende dit heeft hij verwillcoert up zijn rechterhant te verbueren. Actum ut supra.

p. 156 *tekstverlies door paperschade en vochtinwerking*

Alsoec Joest Govertsz. die linnenwever hem [vermeten] heeft [mite] [dre...] te willen slaen die deckens van de linnenwevers hemluyden qualiken spreken leelicken onbetamelicke woorden om dieswille dat den voorsz. deeckens den voirn. Joest bekoert hebben 't welck zij up hoeren [...] den [h..] ende den gherechte angebrocht hebben dat ons van hem noch van nyemant en staet te lijdene noch te gedoeghen soe zijn die van de gherechte te overdraeghen ende gesloeten dat die voern. Joest tot beteringhe van misdaet gaen zal een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Amersfoort binnen 's daechs sonnenschijn uut der stede te gaen ende niet weder inne te comen tenzij dat hij dair betoet of gebrocht zal hebben upten verbuertenisse van zijn rechterhant ende noch daerenboven soe zal die voirn. Joest gehouden wesen te gaen een bedevaert ten hoegen Romen tot scepenen vermaninghe. Actum den 14en dach in maert anno 1500 ende [drie].

p. 156

Den thiensten dach in april anno 1500 ende drie [...] [...]

Alzoec

p. 156 *tekstverlies door paperschade*

den 30sten in augusto anno 1500 drie

Alzoec Cornelis Govertsz. up gisterennacht ten eender uren upte Thierendewegsbrugge stond aldaer die wakers bijden [stedegr...] him gevonden hebben die welck him toegesproken ende vraechden wie hij was dat hij niet seggen ofte spreken en woude zoe dat overmits dien de selve wakers him wilde vangen ende den voorn.

Cornelis dat ziende stelde hem tegens de selve wakers te weer zoe mit stecken smijten ende bijten met een mes ende anders ende veele quade woerden den wakers toesprack dat [sa...] sijnde van quaden exemple ende niet behoerlicken en staet [ende] te lijden waeromme den schout burgemeesteren ende scepenen geordineert hebben dat den voorsz. Cornelis uut desen voorsz. stede [ende] jurisdictie vandien gaen sal binnen 's daechs sonnenschijn ende daer uut blijven hij en sal een bevert gedaen hebben ten heyligen Blode te Wilsnaken ende niet weder in te comen hij en sal den heer voldaan hebbe, ende noch tot schepen vermanen eenen ten hoegen Roem gaen.

p. 156 *tekstverlies door paperschade*

Alzoe den gerechte bij informacie gebleeken is hoe dat sij up saterdage [te...] doen die heyligegeestmeesters ommegingen omme den armen menschen [te] visiteeren een genaempt Machtelt Smits de selve heyligegeestmeesters in huys geweest heeft aldaer een genaempt Neeltgen Pellegrim [gevonden] hadden die zij om godswyllen gaven vijff off zes groten ende [zij] 't selve gelt hebben verdroncken dat [ommittelicken] ende overmits eenige buren dair tegens seyden de voorsz. Machtelt een [vrouwe] inde buert wonende was gesmeeten heeft ende grotelicken [ver...], 't welck saecken sijn van quaden exemple die niet en [behoren] ongecorrigeert te blijven waeromme de selve Machtelt ende [...] hoer cuer hebben sullen off zij up sonnedach naestcomende [va...] gaen willen mits hebben die tonne omme haer ofte inden [zij] [dat] niet doen en willen zoe sullen zij een bedevaert gaen te [...] [...] ende niet wederomme inne te comen upte [verbuerte] [...] [...] [oere] ende omme dese bevert te doene sal men utgaen [...] [...] naestcomende. Actum den 11en in septembri anno 1500 [drie].

p. 157

Alzoe de gerechte bij goeder informacie gebleeken is hoe dat onlanxleden lestleden Pieter Claesz. zeepzieder him in der nacht te 11 uur ofte een uuren zeer onmanierliken gehadt heeft zoe mit bloten messen langes de straeten te loopen ende zijne huysvrouwe ende kinderen uuten huys gejaecht ende mette quade leelicken woerden gesproken heeft alzoe dat die bueren aldaer omtrent niet anders en wisten dan daer moert off brant geweest hadde overmits dat groete geluyt dat de selve sijnen huysvrouwe ende kinderen maecten, 't welck saecken sijn van quaden exempelen die niet en behoren ongecorrigeert te blivende ende oeck nyemande en staet te lijdene wairomme die voorsz. vanden gerechte geordineert hebben ende bevelen dan voorsz. Pieter dat hij voer dese voorsz. misdaeden gaen sal een bevaert ten heyligen bloede te Wilsnaken ende uut te gaen binnen 's daechs sonnenschijn ende wederomme bynnen deser stede ofte jurisdictie vandien te comen voer dat hij zeker behoen daeroff gebrocht sal hebben dit upte verbuerte van zijn rechterhant ende dan noch te gaen daernaen een bevert sinte Jacobs in Galissen tot vermaenen vanden gerechte voorsz. Actum 16 in septembri anno 1500 drie

p. 157

Alzoe Margriete dochter inden koy onlanx leden bij t's heerendiaeren verdost¹ is geweest met Pieter Claesz. zeepzieder ende nietjegenstaende dien verordert haer dagelix metten selven Pieter te houden zeere quade ende oneerlicke manieren. Te weeten dat zijn upten 20en dach in augusto lestleden wederomme bij den selven Pieter tot zijnen huys is comen slapen openbaerlicken aldaer zijne moeder ende dochter in huys waeren ende veel meer ander woerden gesproken heeft die nyemant en staen te lijdene ende saecken sijn die niet en behoeren ongecorrigeert te blijven waeromme die vanden gerechte voorsz. geordineert hebben ende bevelen mitsdesen dat de voorsz. Margriete voer de voorsz. misdaden gaen sal een bevert ten hogen Roem sinte Pieters ende Pouwels ende uut te gaen binnen 's daechs weder² binnen dese stede ofte jurisdictie vandien voer dat zij zeker behoen gebrocht sal hebben ende dit upte verbuerte van hoer rechterhant. Actum 16 in septembri.

p. 157

Alzoe den schout met die vanden gerechte gebleecken is bij goeder informacie als dat Jan Ellerts dagelix houdende is quade manieren van zijn leven zoe in 't upbrengen van zijn [goet] ende dat oeck dat eenige van zijne vrunden tot diverschen stonden daer over oeck geclaecht hebben dat nyemant en staet te lijdene waeromme men eenen ygelicken laet weeten dat hij den voorsz. Jan niet en borge ofte daer tegens geen coepmanscappe en doet ende wye contrarie deed men en soude him vander selve schicken geen recht doen waer men hem mitsdesen uut zijn voechdie stelt. Actum den 17en in novembris.

p. 158

¹ GTB. Verdossen, iemand, als boete, zijn opperste kleed ontnemen. Hier in de betekenis van op heterdaad betrappt op overspel.

² Sic, 's daechs weder, lees: 's daechs sonnenschijn sonder weder.

Alzoe Jacob Reyersz. ende Jacob Jacobsz. uute lande van Gelre¹ onlanx leden bij nachte te samen groete onsturicheyt ende quade manieren gehouden hebben bij den straete zoe mit huysstoetingen² te doen steenen uuter straet te steecken ende die mede geworpen hebben dat ons van rechtswegen niet en staet te lijdene ende niet en behoert ongecorrigeert te blijuene. Zoe is 't daeromme dat zij luyden voer hoere beteringe doen sullen ende dese stede eenen³ bevert ten hogen Rome ende bethoen daer off ons gethoent sullen hebben upter verbuerte van hoer rechterhand ende voerts den heer voldaan hebben van hoeren bruecken, ende indien zij den voorsz. bevert niet doen en willen zoe sellen zij elx der stede moeten geven een pont groten vlaems die geemploieert sellen worden tot proffite vander selver stede.

p. 158 *tekstverlies door paperschade*

Alzoe Jan Adriaensz. bewaerder vanden brantemmers him vervordert heeft gehadt up donredagenavont lestleden te scrijven een excijsbrieffkyn daer hij en kindekyns⁴ biers up gehaelt heeft aldus hij selver geconfesseert heeft dat een saecke is van quaeden exempele. Soe is 't daeromme dat men den voorn. Jan Adriaensz. gecomdempneert hebben dat hij voer zijn voorsz. delict geven sal die somme van thien ponden die gaen sullen naer wijzen dat vierschaerbouck ende dese somme te betaelen inden handen vanden scepenmeesters die een helft vrouwelichtmis ende die ander helft te paesschen naestcomende, ende daerenboven sal de selve betaelen eenen nyewen raem mit een glas die staen sal inden readcamer tot exemple⁵ van allen anderen, ende voerts zoe verlaet men den zelve Jan van zijne officie ende verclaeren den zelve [inquabel] te zijne [enige] [...] te mogen bedienen. Actum den 11en in januario anno vijff.

p. 159 *tekstverlies door paperschade*

Alzoe tot kennisse van die vanden gerechte gecomen is up gisterenavont den knecht van sinte Margrieten [clooster] ontnomen is een cruyck mit wijns daer hij mede [quam] gaende langes der straeten. Soe is 't daeromme dat men een ygelicken laet weetten dat zoe wye 't selve [gehoort] hebben ofte daerbij geweest zijn dat zijluyden 't selve [binnen] 's daechs sonneschijn te kennen geven den heer ofte indien men bevint naemaels datter nyemande off geweeten heeft dat men de selve corrigeeren sal gelijk men van rechtswegen die misdadyger schuldich te doene. Actum 14en in januario.

p. 159

Up huyden heeft Trijn Cornelisdochter oudt omtrent 21 jaren voer scepenen overgegeven dat zij omme haer delict buyten der stede ende jurisdictie vandien bliven sal elff jaeren lanck geduerende upte verbuerte van beyde hoer oeren. Actum den 14en dach in januario anno vijff.

p. 159

Gewijst mit vonnisse upten eysch gedaen bij den baeliu deser stede up ende tegens Claes Pietersz. verweerder nae kennisse die scepenen vanden matherye hebben zoe sal den voorsz. Claes geven den pater van sinte Margrieten een cruyck mit wijn ende voer zijn delict den baeliu betaelen die somme van vier ponden groten vlaems [daer] hij mede te [vreden] sal weesen mit die verteerde cost eer hij ontsleegen sal worden vanden vangenisse ende voert eenen bevert gaen sinte Thomas in Indyen ende binnen deser stede niet weder te comen hij en sal daer betoen off gethoech hebben alzoe verre him dat vanden scepenen vermaent wordt upte verbuerte van zijn lijff ende goet van welcke voorsz. vier ponden den baeliu sal hebben die tweedeelen ende den gerechte tot reparatie vanden camer dat derdendeel.

p. 160

Jan Valckez. heeft verwillecoert voer die vanden gherechte wait bij al dat hij Claes Heynricxz. ende Adriaen Jansz. saghers off yemant anders yet misdede off dede misdoen mit woerden off mit wercken ende dat bij clachte aengebrought worde dat men des geloven mach so kent ende lijft dat hij sal ghecorrigeert wesen als verdient hebbende bij ordonnantie ende laste vanden camer. Actum in meye anno '99 burghermeesters ende scepenen vanden camere.

¹ Uit het Gelderse / Gelderland.

² GTB.Huustotinge, huystotinge; huusstoringe, -stokinge en -stekinge. *Het doen van een aanval op iemands huis, huisbraak, het verstoren van den huisvrede.*

³ Sic, ende dese stede eenen, lees: eenen.

⁴ J. M. Verhoeff, *De oude Nederlandse maten en gewichten* (Amsterdam 1983) 109. kindekyn, inhoudsmaat voor natte en droge waren meestal ¼ ton (ca. 37½ liter).

⁵ Sic, exemplele, lees: exemple.

p. 160

Alsoe Pieter Aelbertsz. hem vervordert heeft [zeker] [dijckers] te [informerer] tegens [overscouwen] mit hem gedaen in 't werck vanden rijndijck te maecken dair 't geheel lant [gegropen] [was] om te vergaen ende daerenboven ombehoirlickien manieren ende woirden voor den burgemeester ende gerecht gehadt heeft openbairlick upte [...ae.], 't welck die van de gerechte van hem noch van nyemant en staet te gedogen. Soe ordonneert men den zelven Pieter Aelberts te gaen binnen 's daechs sonneschijn uut der stede ende vridomme een bedevaert tot Coelen ende weder alhier in te comen of [verdo...] [sonder] wettelick betoech te brengen ende in gevalle hij in quame zal [drie] [uuren] an de kaeck [naest] gegeselt ende evenwel die bevairt doen ende noch daerenboven een bedevaert ten Inseel tot scepenen vermaninge.

p. 160

Meester Adriaen barbier is geordonneert voers ende corectie alsoe die van de gherechte kenlickien is dat hij zeker personen heeft laeten verdingen¹ in 't stuck van de waeck ende 't gelt in zijnen budel gesteucken heeft dat hij daeromme zal geven 2 Lb. groten vlaems te betalen 4 rijns gld. gereet 4 rijns gld. te paessen naestcomende 4 rijns gld. sint Jansmis dairan ende dit tot reparatie vanden camer te weten tot twee glaesen. Actum den 5en in januario anno 1500 acht.

in de marge

Dese correctie van meester Adriaen is ten volle betaelt [tot] 2 Lb. groten toe in handen van [ ] ende Floer Dammasz. heeft die penningen ontfangen.

p. 160 tekstverlies door vochtinwerking

Alsoe die van de gerechte kenlicke is dat Jacob Pieters die scoelapper van Hoorn hem onsedelicke ende onmanierlicke gehadt heeft van dat hij 25 jair out geweest is te weeten dat hij jonge maechdickens tot diverssche plaetsen alsoe wel up geestelicke plaetsen in kercken cappellen clusen ende anders hem onsaemelicken van de selve maechden heeft en laeten tasten ende hij de selve maechden wederom, 't welcke men niet opelicken en behoirt te seggen. Soe ordonneert men hem voor zijn correctie ende geeft mitsdesen over dat hij binnen 's daechs sonneschijn uut der stede ende vridomme zal gaen een bedevaert ten hoegen Romen ende niet weder alhier binnen der stede of vridomme te comen tenzij dat hij [d...] wettelick betoech of ghebrocht zal hebben, ende noch daerenboven 6 jaeren lange uut der stede ende vridomme te bliven ende dit upte verbuertenisse van [...].

p. 161

Alsoe een vroupersoon genaempt Adriaen Claesdochter geboeren van Hoes² ongodlick ende onduechdelick menigen tijt gehadt heeft in overspil ende noch heeft mit een manpersoon genaempt Zevert die scoemaecker de welcke dezelve Zevert van zijn wijff hout ende up [reet] in onduechde 't welckene van goodewegen niet en behoirt te gedogen. Soe ordonneert men de selve Adriaen Claesdochter van stonden an uut d' stede ende vridomme te gaen binnen 's daechs sonneschijn een bedevairt ten hogen Romen ende niet weder binnen d' selver stede noch vridomme te comen tenzij dat sij daer wettelick betooch off gebrocht zal hebben, ende indien zij binnen dese tijt weder binnen der stede ofte vridom quame eer zij die bevaert gedaen hadde soe zal men de selve Adriaen een ure lanck upte kaeck setten ende dat alzo dickwil als zij binnen der stede of vridom come, ende zal nochtans de bevaert moeten doen als voirsz. staet. Actum ut supra.

p. 161

Alsoe den castellen³, scout, burgemeesteren, scepenen ende gherechte duechdelicken gebleecken heeft ende hem kenlickien is hoe dat Willem de cuper woenende up Corte Haerlem mitsgaders zijn huysvrouwe hem vervordert hebben in subtile vonden te comene tot eenige brouwer's huysen omme te copenen zeker bier bij den tonne, mitsgaders mit hem te brengende een lantman seggende dattet bier te lantwairt gaen soude ende onder decxel vandien wordt dat bier gebrocht ende getapt ten huysen vanden selven Willem sonder excijs daer of te geven, bij welck bedroch de selve onsse brouwers ende poorters aldaer 't bier aldus gehaelt wordt groetelicke belast zouden mogen worden, ende alsoe men 't zelfde vanden selve Willem noch van zijn wijff noch van nyemande en wil gedogen noch geheugen ende men dese saecke niet en behoirt ongecorrigeert te laeten. Soe is 't dat die van de gerechte den zelven Willem ende zijn huysvrouwe geordonneert hebben ende mitsdesen ordonneren dat zij alle beyde binnen 's daechs sonneschijn uut zullen gaen een bedevairt te onsser liever

¹ GTB. Verdingen; afkopen.

² Goes, prov Zeeland.

³ Sic, castellen, lees: casteleyn.

vrouwen ten Inseel ende niet binnen der stede vander Goude ofte vridomme te comen tenzij dat zijlyuden daer betoech of gebrocht zullen hebben, ende indien eenich van hem beyden binnen der stede ofte vridomme quame eer zij dese voirsz. bedevaert gedaen hadde soe souden zij telcken reyse verbueren tegens den heer ende de stede vijff duysent steens of 10 stuvers voor elck duyst¹, ende zullen nochtans gehouden wesen de selve bedevaert te doen ende daer of betoech brengen als voor gelezen is. Actum den 24en mey anno 1509.

p. 162

Upten eyssche gedaen bij Pieter Leu Jacobsz. bailiu deser stede up Jan Floris alias Jan Hoerenast hem anseggende dat de selve Jan Floris mit zijn medehulpers zekere foortsen² bedreven heeft buyten Potterspoort ten huysse van Corstent Jacobsz. Daer tegens de voirsz. Jan Floris geantwoirdt heeft 't zelfde niet genoeg gebleecken zijnde met wettelicke prouven. Wij scepenen overgewogen alle 't gunt dat byden partijen geallegeert is wijsen dat de voirsz. Jan Floris voor al zal gecorrigeert wesen ter cause vanden misdaeden voirsz. te weten eerst en stonden an 14 dagen gevange te gaen ende daer 14 dagen lanck anders geen onderhoud te hebbene dan water ende broot ende daerenboven niet uuter vangenisse te sceyden hij en heeft den heer voldaan de volle boeten van kannewerpen³ nae uutweysen de kueren deser stede daer van zijnde ende hierenboven een bedevaert te gane ten hoge Romen te scepenen vermanen.

p. 162

Alsoe Michiel van Laer de plagger onlanx geleeden geweest is voor die duer van Goris Jacobsz. de glaesmaecker upte Vismarct ende heeft den zelven Goris mit leelicke onmanierlicke woerden [bekenen] hem anseggende injurieuse woerden, vloeckende ende swerende zeer [schricklick], 't welck den heer ende die van de gerechte van goodswegen niet en behoiren ongecorrigeert te laeten. Soe ordonneert men den zelven Michiel van Laer voor zijn correctie binnen 's daechs sonneschijn uut der stede ende vridomme te gaen een bedevaert 't Amersfoort tot onsser liever vrouwen ende niet weder alhier binnen der stede ende vrijheyt te comen, tenzij dat hij die bevairt gedaen ende betooch daer of gebrocht heeft ende den heer voldaan van zijn boeten, ende hier en 't enden en zal de selve Michiel binnen een half jair voor de duer van Goris Jacobsz. niet mogen comen upte correctie vander stede.

p. 162

Alsoe jonge Willem Benne de scoemaecker hem vervordert heeft in presentie van de gerechte onmanierlicke ende vrijmoedige woerden tot onachtsaemheyt van die van de gerechte te spreecken ende niettegenstaende hoewel hem ter cause van desen geboed is geweest om deser saecke van stonden om tegens den heer ende der stede in leggen ende niet en heeft willen obedieren maer opelick upter straeten te gaen mit een lang messe up sijn zijde tegens 't gebot vanden castelleyn scout burgemeesteren deser stede ende alsoe men zulcke rebellicheyt niet van hem noch van nyemandt anders en wil gedogen, dat hij daeromme binnen 's daechs sonneschijn [uut] der stede ende vridom zal gaen ende doen een bedevaert ten hoge [Rome] of daer voor te geven vijftich dusent steens elck duyst gerekent voor 10 stuvers indien hij die bedevaert niet doen en wil [ende] voor de selve steen binnen 's daechs sonneschijn borch [moet]

p. 163

ende borch gestelt hebbende zal hij 't zelfde moeten betalen binnen 8 dagen daer nae te wetene d' een heft anden heer ende d' ander helft an de stede, ende indien de selve Willem Benne dese correctie niet en volbrengt noch obediert van 't gunt dat gelezen is binnen 's daechs sonneschijn soe seggen hem die burgemeesteren ende gerechte deser stede zijn poortrecht up ende zal noch hier en boven een bedevaert gaen tot sinte Jacobs in Galissien tot scepenen vermaninge. Actum den 20en november anno 1500 negen.

p. 163

Alsoe Cornelis alias Cortgen zijn moeder gestoeten ende onduechdelicke toegesproecken ende gehandelt heeft zulcx dat zij ter aerden gestort is, 't welck is een saecke die nae goods recht ende [me...] niet en behoort ongecorrigeert te bliven, hebben daeromme die van de gerechte gheordonneert ende ordonneeren den voorn. Cortgen voor zijn correctie te gaene een bedevaert ten heyligen bloede binnen 's daechs sonneschijn uut der stede ende vridomme te gaen ende niet weder binnen der selver stede noch vridom te comen voer dat hij de bevairt gedaen ende daer wettelick betooch of gebrocht zal hebben ende den heer voor ende al voldaan van zijn boeten eer hij weder in sal comen ende dit upte verbuerte van gegeselt te worden om de Haven ende soude als

¹ GTB. Duist; duizend.

² GTB. Fortse (forche, foortse, forche, foirtse), Kracht, hier: de misbruikte kracht en macht, geweld.

³ GTB. Canneworp, canworp. Het werpen naar iemand met eene kan of kruik.

dan daerenboven bevairt moeten doen te hoge Romen ende daer betoech of brengen als boven. Actum den 23en January anno 10.

p. 163

Alzoe zeker questien geresen zijn voor scepenen ende gerechte ter Goude tusschen Dirck Jacobsz. scipper ende den bailiu deser stede voor ende achter tegens Daniel Huych Snelle. Roerende dat de voirsz. Daniel den voren. Dirck tot diversschen plaetsen ende stonden in tegenwoirdicheyt van veelen ende diverssche persoonen diefte angeseyt heeft, seggende oock dat hij den zelven Dirck an een galge soude doen hangen, 't welck scepenen ghenoech van als ghebleecken zijnde heeft nochtans de voirsz. Daniel de voirsz. woerden hem laeten onvallen. Soe ordonneeren scepenen dat de voirsz. Daniel tot reparatie vanden eeren ende fame Dirck voirsz. hiermede benomen, geven zal binnen 's daechs sonneschijn in handen vanden heer veertich duysent steens of 10 stuyvers voor elck duyst tot reparatie vander stede ende alsoe dit noch niet genoeg en is ende om alle quade exempelen die hier uut souden mogen rijssen, zoe zal de voirsz. Daniel gehouden wesen den voirsz. bailiu te betaelen die somme van thien rijns gulden voor zijn boeten navolgende de kuer, ende indien de selve Daniel niet en achtervolchde noch en voldeede van al 't gunt dat voor gelezen is dat hij als dan naedien geen neringe binnen der stede vander Goude en zal mogen doen ende daerenboven gecorrigeert te wesen nae goetduncken van die van de gerechte. Actum den 30en in junarius anno 1500 thien present [...] [...] camer.

p. 164

Mancke Marrytgen

Alsoe mancke Marrytgen woenende in Coster Ghijsenstege hair vervordert heeft boven ende contrarie 't bevel ende ordonnantie vanden gerechte te tappen ende volck te setten ende bisonder om dat quaet regiment dat sij dagelicx houdt, dat den gerechte bij kennis ende tugen genoeg gebleken is 't welck men van hair noch van nyemant anders en behoort te lijden noch te laten ongecorrigeert, soe is haer geordineert voir hoir correxie dat sij terstont ende voir twaelf uren hoer wijn of bier dat sij in haer huys heeft uuyt doen sal opte verboerte vanden wijn of bier die den heer onwaerden ende an hem behouden zal, ende hier en boven soe sal de selve Marrytgen binnen achte dagen naistcomende de heilige kerck zes toortschen elck van een pont wasch geven ende betalen, ende indien sij hierinne gebreckelick ware ende nyet en volbrocht soe sal zij terstont gehouden wesen te betalen voir de ses voirsz. toortschen twaelf toortschen 't stick als voer ende daerenboven gecorrigeert te wesen tot arbitrarie vanden gerechte ende Marritgen voirsz. en sal gheen tapperie houden noch gheen volck meer setten in 't huys daer sij nu ter tijt in woent opte correxie vander stede. Actum den 9en dach in julio anno 1518.

p. 164

Claesgen Floren wagnaer

Alsoe Claes Florysz. de wagnaer hem vervordert heeft rebbelicheyt te bedrijven op t's heerenstraet op sekere luyden die hij angenomen hadde te voeren tot Rotterdam, 't welke tot kennis vanden gerechte gecomen is ende men van hem noch van nyemant anders en behoort te lijden noch te laten ongecorrigeert, soe is hem geordineert voir sijn correxie dat hij doen sal een bedevaert tot onser liever vrouwen tot Amersfoort, ende sal gaen uuter stede vander Goude ende vrijdomme vandien tusschen dit ende margenavont bij daichs sonnenschijn ende nyet weder te comen in der voirsz. stede ofte vrijdomme voir de tijt dat hij dese bedevaert gedaen ende betoech daer off gebrocht sal hebben of uuter stede gegeselt te worden ende eeven wel dese voirsz. bedevaert te doen. Actum den 5en dach in augusto anno 1500 ende achtien.

p. 164 tekstverlies door paperschade

scipper Meynert Daemsz.

Alsoe scipper Meynert hem vervordert heeft tot diversschen stonden die vanden gerechte mit quaden woerden ende in manieren van dreyginghe om te vaerden ende te volgen roerende die justitie, 't welck men van hem noch van nyemant anders en behoort te lijden noch te laten ongecorrigeert, soe is den zelven scipper geordineert voir sijn correxie dat hij binnen daichs sonnenschijn gaen sal uuter stede ende vrijdom vander Goude ende doen een bedevaert totte drie Conyngen binnen Coelen ende niet weder in der stede noch vrijdomme voirsz. te comen voir de tijt dat hij dese bedevaert gedaen ende doichtelick betoich daer of gebrocht sal hebben, ende sal hier en boven een bedevaert doen tot Rome tot vermaninghe vanden scepenen, ende waert dat hij hier en boven in der stede ofte vrijdom comt soe sal hij verboeren 20.000 steens thien stuyvers voir elck duysent [ende] nochtans dese bedevaert doen. Actum den 6en in octobry anno 1518, presentibus Jan van Beredrecht schoudt, Dirck Dixz., Jan Jansz., Willem [Jansz.] burgermeesteren, mr. Reynier Aertsz., Jacob Pieters, Jan [Goessenz], [...] Dircxz. van Crimpen, Cornelis Boogaert ende Jan Claes de Vet [scepenen].

p. 165**Dirck Claesz. alias Scick**

Alsoe Dirck Claesz. alias Scick hem vervoerdert heeft boven 't bevel van burgermeesters ende belofte die denzelfden an 's heeren handt gedaen heeft zijn scip nyet te vervoeren ten waer bij consent van de gerechte ende zijn pertye, ende alsoe denzelfden Dirck voirsz. 't voirsz. scip vervoert heeft nyet tegenstaende dat voirsz. is, soe is hem voer zijn correctie geordineert dat Dirck voirsz. binnen 's daechs sonneschijn uuyter stede ende vrijdom vanden gaen sal ende nyet wederomme inne comen off hij heeft gedaen een bedevaert tot sinte Marie Magdalenen in Provincien ende daerof doechelicke betoech te brengen die vanden gerechte blijkende, off hier voer te geven vier ende twintich duysent steens elcke duysent te betalen mit thien stuvers, waer off dat die stede hebben zal die tweedeel ende den heer 't derdendeel. Welcke penningen den heer uuytleggen zal als 's heeren penningen up Dirck voirsz. goet, ende wair 't saicke dat die voirsz. Dirck bleef binnen der halve mijle rontsomme der stede vander Goude ofte vrijdom vanden, soe sal hij noch hier en boven doen een bedevaert tot sinte Jacobs in Galissien tot scepenen vermaninge ende daer doechdelick betooch off te brengen aeler hij wederomme sal mogen in comen. Actum den zesten dach in octobry in 't jaer vijftienhondert ende achtien.

p. 165

Alsoe Thonis Gherrebrantsz. scipknecht hem vervordert heeft Jan Jacob Robbertsz., Cornelis Rommersz. ende Aertgen de lijndrayer te brengen in Cornelis Claesz. sijn meesters scip ende hebben aldaer soe gedroncken dat se gelijk droncken geweest zijn, ende hebben alsoe bij nacht geloopt langes die straten ende hebben die visbacken ende vistobbens mit quade manieren geworpen in 't water ende stoupen offgebroken, ende voirt tot sommige plaetsen die glazen uuytgesmeten ende hebben groote quade manieren gehadt langes die straten mit cloppen upter luyder huysen ende roupen ende krijten, 't welck men van hemluyden noch van nyemant en wil gedoogen ende alsoe die van de gerechte meer geneycht sijn tot barmharticheit dan tot strenge justicie soe is hemluyden geordonneert tot hoir correctie dat sij binnen daechs sonneschijn gaen sullen uuyter stede ende vrijdomme vanden ende doen een bedevaert tot Coelen, ende niet weder in der stede ende vrijdomme vanden te comen ten sij [dat] een doechdelick betooch daer off gebrocht hebben, ende indien zijluyden quamen binnen der halve mijle vander voirsz. stede ofte vrijdomme vanden aeler zij dese voirsz. bedevaert gedaen hebben, soe zullen zij noch hier en boven een bedevaert doen tot sinte Jacobs in Galissien ende daer een doechdelick betooch of brengen aeler zij weder in der stede ofte vrijdomme vanden sullen mogen comen, ende daerenboven zal elcx van hemluyden geven 10 duysent steens 10 stuvers voor 't duyst ende dat aeler zij binnen der voirsz. stede ofte vrijdomme vanden sullen mogen comen. Actum den 19en in octobry anno '18.

p. 166 tekstverlies door vochtinwerking

Alsoe Aert Michielsz. bevonden is [een] vat biers [over] [gehaalt] te hebben meer dan die kuer van de brouwerie inhoudende, [welck] hij seyde dattet [gestort] was ende daer [nyemant] [bij] [geha...] hadde achtervolgende die kuer seggende dat hij nyet en wiste dat die kuer 't selve [inhilden] 't welcke hij bij sijn eede stercken wilde ende alsoe [men] hem [gesubmitteert] heeft an die van de [gerechte], soe hebben die van de gerechte meer [genegen] tot barmharticheit dan tot strenge justitie is bij die van de gerechte geordonneert te geven drie ponden groten vlaems welcke penningen gaen [zullen] nae inhouden der kueren van de brouwerie voirsz. Actum den 8en in februario anno '19.

p. 166

Alsoe Baernt van Hoef bevonden is over gebrouwen te hebben drie tonnen biers 't welck binnen die twee uren was dat men dat sculdich was an te brengen achtereenvolgende die keur ende dattet selve nyet bevonden en is verongevallt te wesen achtereenvolgende de keur ende hem gesubmitteert heeft an die van de gerechte ende alsoe die van de gerechte meer geneicht sijn tot barmharticheit dan tot strenge justicie soe is hem geordonneert tot zijn correctie te geven drie ponden groten Vlaems. Welcke penningen gaen sullen nae inhouden die keure van de brouwerie. Actum den 8en in february anno 1519.

p. 166

Alsoe Gherrit Herck quade ende zeer onmanierlicke ende verbolgen woorden gesproken heeft inde kamer in presencie vanden burgermeesteren ende scepenen roerende up te keure van de brouwerie. Waerup scepenen partijen an beyden sijden gehort hebben ende vonnisse gegeven hebben nae uuytwijzen der keure voirsz. ende zijn selfs belyde woerden ende hij boven vonnisse hem noch vervordert heeft die van de gerechte injurie an te seggen, 't welck die van de gerechte van hem noch van nyemant en staet te lijden, soe is hem geordonneert voer sijn correctie dat hij binnen 's daechs sonneschijn gaen sal uuyter stede ende vridomme vanden ende daer niet weder in te comen voer hij een bedevaert gedaen sal hebben tot sinte Pieter ende sinte Pouwels ten hoogen Roomen off daer voer te geven 42 duysent steens thien stuvers voer elc duyst ende dese penningen te brengen binnen 's daechs sonneschijn in handen vanden heer ende dese bruecken sullen gaen de tweedeel tot reparacie

van de camer ende 't ander dardendeel den heer of hier voer te verbueren de helfte meer. Actum den 14en in april anno 1519.

p. 167

Alsoe Herper Jacobsz. de volder hem vervoerdert heeft naebier te halen ende dat te [syeden] in een ketel althans tegenwoirdich hangende voer dat stede huys ende alsoe hij dit seker langen tijt gedaen heeft, 't welck dat claerlick die van de gerechte gebleken is van wittachtige tuygen dit met recht nyet te wraecken en sijn ende alsoe der stede ende mijn genadichs heeren domeynen ende alle pachteren die hier voertijts de pacht gehadt hebben hier grootelicke bij bescadicht geweest sijn, gemerct dat hij dit voirsz. naebier gegoten ende gemenget heeft tot ander bier ende alsoe sijn voldersknechten ende ander werckgesellen werckende binnen sijnen huysse vercoft die pynt om een oortgen alsoe veel ende menichwerven als sij 't selfde hebben willen dryncken ende coopen, welcke men hem van rechtswegen noch van nyemant en behoert ongecorrigeert te laeten, soe is hem geordonneert voer sijn correctie ende ordonneren mitsdesen dat hij sal geven binnen 's daechs sonneschijn drie ende dertich pont groit vlaems off zulcke borch ende vasticheyt daer voer stellen datter den heer mede te vreden sal wesen, ende in gevalle hij dat aldus nyet en dede als voirsz. staet te weten binnen 's daechs sonneschijn, soe zal hij up morgen gehouden wesen te betalen den vierden penninck meer dan voirsz. staet, ende alsoe dat noch nyet genouch en is, soe zal hij gaen binnen drie dagen uuyter stede vander Goude ende vrijdomme vandien een bedevaert tot sinte Pieter ende Pouwels ten hogen Roomen ende nyet weder te comen binnen der stede ofte vrijdomme vandien tensij dat hij doechdelick betoech daer off gebrocht sal hebben, ende indien hij hier en boven binnen der stede ofte vrijdomme vandien quame soe sal hij verbueren tot elcke reyse twee hondert duysent steens thien stuvers voer elcke duysent ende soude even wel gehouden wesen de voirsz. bedevaert te doen ende van dese voirsz. correctie ende penningen sullen gaen een dardedeel den heer een dardedeel die stede ende dat derde dardedeel tottet pestelencyhuys upte Nyeuwehaven, ende alsoe de selve Herp de volders' wijff genaempt Marritgen gecorrigeert is geweest in 't jaer van '97 den 18en in novembry van drie vaten biers die zij ingedaen hadde sonder dat te verexcijssen, soe is waer dat deselfde correctie inhoudt dat indien Marritgen voirsz. nae dier tijt bevonden worde.

p. 168

Alsoe Jan Kouck de molenaer rebelich geweest is boven 't bevel vanden burgemeesters van wiens wegen hem geboden is bij een stede bode tot twee reysen toe een tabbert te brengen onder scepenen ofte gerechte toebehoirende Ghijsbert Pieter Ouweijanz. ende niet geobedieert heeft 't gebot vanden burgermeesters, soe wort hij geordonneert voer sijn correctie een bedevaert te gaen tot ons lieve vrouwe ten Inseel ende binnen daechs sonneschijn uuyter stede te gaen ende inden vrijdomme vandien nyet weder te comen bij en heeft de voirsz. bedevaert gedaen ende duechdelick betoen daer off gebrocht den gerechte [getoent] zijnde, ende wair 't saicke dat hij hier en boven in der stede ofte vrijdomme vandien quame aler hij die voirsz. bedevaert gedaen zal hebben, soe zal hij verbueren tot elcken reyse dat hij binnen der vrijheyte vander stede quame 24 's heeren ponden, ende daerenboven bevelen hem noch de burgermeesteren mit die van de gerechte dat den selven Jan den tabbart die Ghijsbert Pieter Ouweijanz. tot toebehoert den selven tabbart binnen daechs sonneschijn te brengen onder scepenen tot [behanden] die daer an gerecht zal wesen up een bedevaert te doen 't sinte Pieters ende Pouwels ten hoogen Roomen ende inden vrijdomme vander stede nyet weder te comen elcke reyse upte verbuertenisse van 48 t's heeren ponden anden heer ende die stede te verbueren half ende half ende hierenboven noch upte correctie vander stede. Actum den 12en in augusto anno 1519 presentibus mr. Christoffel Florisz, Willem Jan Willemsz. ende Dirck Jan Hoenz, burgermeesteren, Ghijsbert Gerit Claesz., Jan Jacobsz. van Cortgeen, Cornelis Raesz, Aryen Dirck van Crimpen ende Jan Cornelisz., scepenen.

p. 168

Alsoe Jacob Stamme [ ] hem vervordert heeft eenige vanden gerechte qualick toe te spreekken ende bijzonder inde camer die zelfde van de gerechte noch qualicke toesprekende upte justicie, 't welck die van de gerechte van hem noch van nyemant anders en staet te lijden, soe is hem geordeneert voer sijn correctie dat hij binnen 's daechs sonneschijn gaen sal uuyter stede ende vrijdomme vandien ende doen een bedevaert tot sint Joest ende daer een doechdelick betooch of te brengen dat hij die bedevaert voldaan sal hebben, ende indien hij weder binnen der stede ofte vrijdomme vandien quame aler hij die voirsz. bedevaert voirsz.¹ gedaen sal hebben, soe zal hij telcken reyse verbueren twintich dusent steens thien stuvers voer elcke duyst ende sal even wel noch die bedevaert [moeten] doen, ende sal hier en boven noch een bedevaert moeten doen tot [sinte] Pieter ende Pouwels ten hoogen Roomen tot scepenen vermaninge. Actum [den] 29en dach in septembry anno 1519, presentibus mr. Christoffel Florisz, [Willem] Jan Willemsz., burgermeesteren Ghijsbert Gerrit Claesz., Adriaen Dirckx. van Crimpen, [Cornelis] Jansz. Boogert ende Jan Cornelisz., scepenen.

p. 169

¹ Sic, die voirsz. bedevaert voirsz., lees: die voirsz. bedevaert of die bedevaert voirsz.

Alsoe scipper Meynert hem vervordert heeft in 't jaer voerleden die van de gerechte mit quade woorden in [maniere] van dreyginge an te vaerden ende te volgen roerende de justicie ende nu weder up een mijle die van de gerecht nu tegenwoirdich inde camer quade ende injurieuse woerden toegespreken heeft roerende up te justicie ,t welck men van hem noch van nyemant anders en behoirt te lijden, soe is hem geordonneert voer sijn correxie dat hij binnen 's daechs sonnescijn gaen sal uuytter stede vander Goude ende vrijdomme vandien ende doen een bedevaert tot onsser liever vrouwe ten Inzeel ende nyet weder binnen deser stede ofte vrijdomme vandien te comen hij en zal de voirsz. bedevaert gedaen hebben ende daer duechdelick betooch off off¹ gebrocht hebben, ende zal hier en boven noch een bedevaert doen tot sinte Pieter ende Pouwels ten hoogen Roomen tot scepenen vermaninge, ende wair 't saicke dat hij hier en boven binnen der stede ofte vrijdomme vandien quame aleer hij die voirsz. bedevaert gedaen sal hebben ende daer duechdelick betooch of gebrocht, soe zal hij telcken reyse verbueren twintch duysent steens thien stuyvers voer 't duyst ende sal eeven wel die voirsz. bedevaert noch moeten doen. Actum den lesten in septembry anno 1519, presentibus mr. Christoffel Florisz, Gherit Heye Geritz., Willem Jan Willemsz. ende Dirck Jan Hoensz., burgermeesteren, Ghijsbert Gherit Claesz., Aryen Dircxz. van Crimpen ende Jan Cornelisz., scepenen.

p. 169

Upten 29en dach in septembry anno 1519 is overdragen bij dien van de gerechte dat nyemant wye hij zij hem en vervordere eenige versschen harinck te tellen binnen der stede vander Goude ofte vrijdomme vandien tenzij dat sij luden al voren gheedt sijn nae der kueren.

p. 170

Alsoe die gerechte clairlick gebleken is bij sekere getugenissen [dat] Dirck Gerytsz. zeer lelicke ende injurieuse onbescamelicke woerden gesproken heeft openbairlick upten stedehuys in presencie van veel luyden tot Alijdt Dirxdr. inden Hoeren ende up hair dochter, seggende dat Alijdt bordeel houdt in hair huys ende dair off leeft mit meer lelicke woerden die onbetamelicke sijn te seggen, 't welck die vanden gerechte sulcx niet en behoeren te lijden ende niet en behoert te blijven ongecorrigeert, zoe is den voirn. Dirck Gherytsz. hier voir geordoneert voir correxie dat hij een bedevairt doen sal tot onser vrouwe te Ninseel ende sal gaen up sijn bedevairt huysden binnen 's daghes sonneschijn uut der stede vander Gouda ende uuyt die vrijdommen vandien ende dair niet weder incomen tenzij dat hij die stede vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gebrocht sal hebben ende 't voirsz. betoich gebrocht hebbende sel den voirsz. Dirck ten selven dage binnen zonnenschijn comen upten stedehuys in presencie vanden gerechte dair Alijdt voirsz. mede ontboden sal worden ende hair aldair bidden dat sulcke woerden als hij hair overgeseyt heeft dat hij dair qualick ende valschelicken aengeseyt heeft ende dat sij dat hem vergeven will om goidswillen, ende dit all upte correxie vander stede, ende sal hier en boven noch een bedevairt doen tot sinte Pieter ende Pouwels ten hogen Room tot vermaninge vanden gerechte oick upte correxie vander stede, ende dit all boven die boeten die hij tiegens den heer achtervolgende de kuere vander stede dair in verboert heeft. Actum den 15en dach in junio anno 1521, presentibus Jan Jansz., Jacob Minne ende Dirck Jan Hoensz., burgermeesteren, Dirck Govertsz., Dirck Dirck Jacobsz., Jacob Pieter Volpertsz ende Jan Cornelisz., scepenen.

p. 170

Alsoe meester Cornelis Jacobsz. berbier onlancx geleden zekere [injurieuse] woerden gesproken heeft tiegens Emme Dircxdochter hoire eere grotelick te nae gaende, 't welck 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, zoe is den selven meester Cornelis geordonneert voir sijn correxie dat hij gaen sel een bedevairt ter heyligen stede tot Aemsterdam ende sal gaen up sijn bedevairt huysden binnen 's dages zonnenschijn uuyt der stede vander Goude ende uuyt die vrijdomme vandien ende dair niet weder in te comen voir der tijt dat hij die burgermeesteren deser stede vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gebrocht sel hebben, ende dit betoich gebrocht zijnde sel meester Cornelis voirsz. gehouden wesen binnen 's dages zonnenschijn als hij ['t voirs...]

keert omme

p. 171

betoich gebrocht heeft te comen voir de gerechte in personen van Emme voirsz. ende bidden hair dat 't ghene dat hij hair overgeseyt heeft hoir eere te nae gaende dat hij dair qualicken ende valschelicken an geseyt heeft ende dat sij hem dat vergeven wil om godswillen, ende dit all upte correxie vander stede ende sel hier boven noch een bedevairt doen tot sinte Pieter ende Pouwels ten hogen Room tot vermaninge vanden gerechte oick upte correxie vander stede, ende dit all boven die boeten die hij tiegens den heer achtervolgende deser stedekueren dair an verboert heeft. Actum den 21en dach in junio anno 1521, bij Jan Jansz., Jacob Minne, Dirck Jan Hoensz., burgermeesteren, Dirck Govertsz., Claes [Dammasz.], Jacob Pietersz. ende Jan Cornelisz., scepenen.

¹ Sic. off off, lees: off.

p. 171

Upten 3e dach in octobry anno 1521 zoe sijn [gecompereert] voor den schout ende gerechte Wouter Eversz, sijn wijf, ende hoirluyden dochter bekennde dat onlanx geleden zij t' onrechte gearrasteert ende gediffameert¹ hebben Cornelis Jansz. alias die Romeyn aenseggende dat hij Wouters dochter ontrent drie jairen geleden vercreacht zoude gehad hebben dair omme die voirsz. Cornelis gevangen wesende heeft een dach vanden hoichsten gehad, biddende ende versoeckende oetmoedelick om gracie ende vergiffenisse vanden boven. accusaris mit 't gunt dat dair an cleven mach, ende alsoe die vanden gerechte 't selfde van hemluyden noch van nyemant en staet te lijden meer geneycht wesende tot barmherticheyt dan tot strenge justicie, soe wordt gecondempneert die voirsz. Wouter, sijn wijff ende hoirluyden dochter voir hoir correxie dat zij eerst ende voir all openbairlicken inde vierschaer bekennden sullen hoirer schult ende bidden den voirsz. Cornelis Jansz. om goidswillen hemluyden te willen vergheven van alsulcke voirsz. accusacie injurie ende diffamye als zijluyden hem t' onrechte angedaen hebben, ende sullen noch gheven ter eere ende beteringe van Cornelis voirsz. om 't heylige sacrament mede te verlichten vier toirtsen elke toirts van een pondt was te betalen tusschen dit ende alre heyligen dage naestcomende, ende voirts sullen die voirsz. Wouter, sijn wijff ende dochter den voirn. Cornelis Jansz. vrij ende schadeloes houden van sijn vangenisse ende

p. 172

ende sijn [procureurs] ende dairenboven den heer betalen 1½ ponden van veertich grooten naer utwisinge der kuere. Actum ut supra, bij den scout, Jan Jansz. ende Dirck Jan Hoensz., burgermeesteren, Dirck Govertsz., Claes Dammasz., Cornelis Dirck Bouwensz., Dirck Dirck Jacobsz., Jan Cornelisz. ende Jan Dircxz. scepenen.

p. 172

Alsoe Michiel die waker angenomen heeft die wacke te houden upte kerckthoeren ende sijn tijt vanden wacke qualicken [bewaert] ende angenomen heeft bijsonder dese jegenwoirdige nacht als dat een yegelick kenlick is, zoe hebben die vanden gerechte den voirsz. Michiel verdraegen van zijn officie van de wakerye ende sel hier en boven noch een bedevairt doen t' onser liever vrouwen tot Amersfoidt ende sel gaen up sijn bedevairt huyden binnen 's dages zonneshijn uuyt der stede vander Goude ende uut die vrijdomme vandien ende dair niet weder incomen tenzij dat hij den burgermeesteren vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gebrocht sel hebben upte correxie vander stede, ende hier en boven noch een bedevairt te doen tot scepen vermaninge. Actum den 7en dach in novembry anno 1521.

p. 172

Alsoe onlanx geleden Paeu die wagenair ende Willem Engelsz. geweest sijn inde thuyt van Dirck Govertsz. ongewairt 't welck is tiegens die ordonnancien ende kueren vander stede ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, zoe is den selven Paeu ende Willem Engelsz. geordoneert voir hair correxie dat zij elcx gaen sullen een bedevairt tot onser vrouwen t's Gravesande ende sullen gaen up hoir bedevairt huyden binnen 's dages zonneshijn uut der stede ende der stede vrijheden vander Goude ende dair niet weder in comen tenzij dat sij den burgermeesteren een goet betoich vanden voirsz. bedevaerden gebrocht sullen hebben, ende dat sij noch den here betaillt sullen heben 3 Lb. dair sij dair an mede verboert hebben nae utwijsinge der voirsz. kuere, ende dit upte correxie van noch hier boven een bedevairt te doen tot onser vrouwe te Inseel ende te betalen dubbelde boeten ende noch vorder gecorrigiert te wesen bij den gerechte. Actum [ ].

p. 173

Alsoe Dirck die melker niet geachtvolcht en heeft sulcken gebot ende bevel als hem gedaen was bij den burgemeesteren mer 't selve versmaet heeft, zoe is den selven Dirck hier om geordoneert voir zijn correxie te gaen een bedevairt tot sinte Jorys inde Lier ende sal gaen up sijn bedevairt huyden binnen 's dages zonneshijn uuyt der stede ende stedevrijdomme vander Goude ende dair niet weder in comen tensij dat hij die burgermeesteren van zijn voirsz. bedevairt een goet betoich gebrocht sal hebben ende dat hij hier boven noch betaillt sal hebben acht duysent steens thien stuvers voir elck duysent dat een derdendeel tot profijt vanden here ende die 2 derdendeelen tot profijt vander stede, ende dat upte correxie van noch een bedevairt te doen ten hoghen Room tot vermaninge van scepenen ende dit all upte correxie vander stede. Actum [ ].

p. 173

¹ GTB. Diffamoos; oonteerend, iemand van zijn goeden naam beroovende.

Alsoe onlanx geleden Hillegont Zweren Cornelis Aertsz. wijff ende Adriaen Rijcken die haerspinster vervolcht hebben een jonc meysken in een bleycvelt ende hair dair omtrent gebrocht hebben in een huys aldair sij 't selfde meysken hebben ontcleet van sijn clederen ende weder ander oude clederkens aengedaen hebben nietjegenstaende dat 't selfde meysken op sijn knyen viel ende ende zeer badt om sijn clederen te moegen behouden, all 't welck die voirsz. Hillegont Zweren ende Adriaen die haerspinster gedane hebben overmits dat sij van 't selfde meysken wilden weder hebben zekere dingen die sij van Hillegont Zweren geleent hadde, 't welck een quade saick is ende 't gerecht van hair luyden noch van nyemant en staet te lijden hier voir sal die voirsz. Hillegont Zweren die de principaelste van de saicke is een bedevairt doen ten hogen Roome off, dair voir betalen die somme van 2 Lb. groten vlaems, ende die voirsz. Adriaen sel een bedevairt doen tot onser vrouwe ten Inzeel off, dair voir betalen 20 sc. groten vlaems, ende sullen die voirsz. personen gaen up hair bedevairden huynen binnen 's dages sonneschijn uut der stede vrijheyte vander Goude ende dair niet weder in comen tensij dat sij vanden voirsz. bedevairden die burgermeesteren een goet betoich gebrocht sullen hebben upte correchie vander stede, ende indien zij die voirsz. penningen voir den bedevairt betalen, zoe sullen die voirsz. boeten gaen d' een helft anden heer ende d' ander helft tot reparacie vanden camere. Actum den 5en september anno 1521.

p. 174

Alsoe onlanx geleden Lieu Hansz ende Fye den oppermans geweest zijn voir de duer van Cornelis Meesz backer hem overroepen zekere saicken die inden wairheyte zoe niet en waren ende hebben dair groot rumoer ende oploop gemaect, 't welck een quade saicke is ende 't gerecht van hair noch van nyemant en staet te lijden hier voir sel Lieu een bedevairt doen t' onser vrouwe t' Amersfoirst ende Fye voirsz. een bedevairt een bedevairt¹ tot onser vrouwe t's Gravesande ende sullen gaen up hoir bedevairden huynen binnen 's dages zonnenschijn uut die stede ende die vrijdomme vander stede vander Goude ende dair niet weder in comen tensij dat sij elck den burgermeesteren van hore bedevairden een goet betoich gebrocht sullen hebben upte correchie vander stede. Actum ut supra.

p. 174

Alsoe onlanx leeden Pieter Claes zeepsieder staende voir de gerechte inde camer dingsplechtich tegens Lijsbet Vastairts dochter die zekere penningen was eysschende Symon Mol ende Cornelis Willemsz. dapteker dair die voirsz. Pieter quam om voir hemluyden te verantwoirden ende dit doir crachte van eenen scepene schuldbrief sprekende upten voirn. Symon ende Cornelis, welcken brieff zij was leggende upte tafel voir den gerechte ende was die selve Pieter alligierende dat die brieff was gecasseertm ende scepenen hem vraechden doir wat saicke hij 't selfde alligierde ende die voirsz. Pieter nam den selven brieff vanden tafele en trock vanden selven brieff een zegele, segende totten scepenen dair is die gecasseert in versmadenisse vanden rechter, 't welck een quade saicke is ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, hier voir is geordonneert bij den gerechte dat die voirsz. Pieter betalen sel den here huynen binnen 's dages zonnenschijn hondert ende vijftich duysent stiens te weten dat hij geven sel thien stuvers voir elck duysent, ende wair 't saicke dat Pieter voirsz. den voirsz. stien niet en betaelde als voirsz. is, zoe sal hij binnen sonneschijn gaen uut der stede ende der stedevrijheyte vander Goude ende dair niet weder in comen voir de tijt dat hij die voirsz. stien betaelt sel hebben up een peijne van telken reyse als hij comt binnen der stede of vrijdomme vandien te staen een half uur up die cake, ende nochtans sel Pieter voirsz. dan weder moeten gaen uut die stede ende vrijdomme voirsz. ende dair uut bliven upte voirsz. peijne ter tijt toe dat hij die steen hadde betaelt als voirsz. is, ende sel noch inden boeten werden gecorrigiert bij den meeste stemmen vanden gerechte boven dat hij upte caeke staen sel indien hij binnen der stede of vrijdomme vandien [ware] ende die steen niet betaelt en heeft als voirsz. is. Actum den 20en septembry anno 1521, presentibus die schout, Gheryt Hye, Jacob Minne, Willem Jansz., burgermeesteren, Claes Geryt Claesz., Dirck Govertsz., Dirck Stempelsz., Claes Dammasz. ende Jan Dircxz. scepenen. Ende dese steen voirsz. sal gaen een derdendeel anden here een derdendeel anden stede ende een derdendeel tot reparacie van de camer

p. 175

Alsoe Harper Jansz. woonende over IJssel op 't veer² bier tot zijnen huysse getapt heeft sonder cedel te hebben vanden exchijsenaer off die exschijse te betalen 't welck is contrari die ordonnancie vanden bierexcijse, ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden hier voir sel Harper voirsz. een bedevairt doen totten drie Conynge tot Coelen ende sel gaen up sijn bedevairt huynen binnen 's dages zonnenschijn uut de stede vander Goude ende uut die vrijdomme vandien ende dair niet weder in comen boven de tijt dat hij den burgemeesteren vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gesonden sel hebben upte verboerte van 20 rijns gulden halff tot profijt vanden heer ende halff vander stede ende dairenboven die boeten van 20 sc. groten die boven die correchie dair

¹ Sic, een bedevairt een bedevairt, lees: een bedevairt.

² Wonende (vanuit Gouda gezien) bij het veer aan de overkant van de IJssel, in de Krimpenerwaard.

toe staen. Actum den 2en decembry anno 1522, presentibus Jacop Myne, Willem Jan Willemsz. ende Cornelis Bossen¹, burgermeesteren, Claes Gerytsz., Dirck Govertsz. ende Jan Dircxz. scepenen.

p. 175

Alsoe Machtelt Jan Scarpen huysvrouwe haire goeden uut den huys gebrocht ende [vervreemt] heeft boven dat 't selve ghoet is beset² geweest is bij scepenen ende bij de bode beset ten cause van huyshuyre, 't welck een zeer quade saicke is sulcx te hanteren ende 't gerechte van hair noch van nyemant en staet te lijden, ende want die vanden gerechte meer sijn geneyct tot barmherticheyt dan tot strengheyt van justicie, zoe is den selven Machtelt hier voir geordoneert tot hair correxie dat sij hier van doen sel een bedevaert tot onser vrouwe te Halle ende sel gaen up hair bedevairt huyden uut der stede vander Goude ende uut die vrijdomme vandien ende dair uuyt te bliven ter tijt toe dat zij de stede een goet betoich gebrocht sal hebben upte correxie vander stede, ende hier boven sel die voirsz. Machtelt noch doen een bedevairt ten hogen Room tot vermaninge van scepenen, ende dat al mede upte correxie vander stede. Actum den 6en february anno 1523, presentibus Jan Jansz. ende Pieter Roelofsz., burgermeesteren, Claes Geryt Claesz., Jan Cornelisz.³, Cornelis Jansz. de Jonghe, Jan Dircxz. ende Reynier Paeuw, scepenen.

p. 175

Alsoe Jan Coekebacker saet upgedaen heeft sonder 't selfde den excijsenair te kennen te geven ende in te brengen wair up hij bekoert is, 't welck 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden hier voir sel Jan Coekbacker voirsz. gheven tot eere vanden heiligen sacrament in sinte Janskerck vier toertsen elcke toertse van een pondt was te betalen binnen acht daghen naestcomende in handen van Baernt Smit de bode ofte verbuerte van de helft meer, ende dit boven die boeten die dair toe staen te weten dat hij, dair voir betalen sel zoe hem dat den grave is geordoneert 20 sc. groten vlaems halff die here ende halff die stede. Actum 1en juny anno 1523, bij den casteleyn, schout ende alle die gerecht sonder Jacop Minne.

p. 176

Alsoe Jacop Joosten brouwer haver up gedaen heeft sonder 't selfde den excijsenairs te kennen te geven ende an te brengen wair bij hij bekoert is, 't welck 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden hier voir sel Jacop voirsz. geven ter eere vanden heiligen sacrament in sinte Janskerck vier toertsen elcke toertse van een pondt was binnen 8 dagen naestcomende te betalen in handen van Baernt die bode upte verbuerte van de helfte meer ende dit boven die boeten die dair toe staen te weten dat hij betalen sel zoe hem dit doir grave is geordoneert seven rijns gulden half den here ende halff der stede. Actum 6e juny 1523, bij den casteleyn, schout ende alle die vanden gerechte sonder Jacop Minne burgermeester.

p. 176

Alsoe Oedetgen die bacster coren up gedaen heeft sonder 't selfde den excijsenair te kenen te gheven ende in te brengen dair up zij bekoert is, ende 't gerecht sulcx van hair noch van nyemant en staet te lijden hier voir sel Oedetgen voirsz. gheven tot eere vanden heiligen sacramente in sinte Janskerck vier toertsen elke toertse van een pondt was binnen acht dagen naestcomende te betaling in handen van Baernt die bode upte verbuerte van de helfte meer ende dair boven die boeten die dair toe staen te weten dat zij betalen sel zoe hair dat van grave is geordoneert 7 rijns gulden half die here ende halff die stede. Actum ut supra.

p. 176

Alsoe onlancx geleden Claes Gerytsz. inde Steenplaets gecomen is ten huysse van Claes Jansz. die jongen kinderen eysschende te hebben een halff vat biers seggende dat 't selfde gaen zoude te Moort, 't welcke alsoe niet en is geboert mer heeft 't selfde bier gebrocht tot zijnen huysse buyten dese stede binnen 't quartier mijls, ende aldair dat gecomen sijn Cornelis Dircxz., Heyminck Jansz., Aert Willemsz., Geryt Jansz. die decker, Reyer Adriaensz. ende Boeyen Adriaensz., die welck den voirn. Geryt steenplaetse belast hadden 't selfde bier voir hemluyden te hale ende hebben 't bier aldair gedroncken ende 't samen betaillt, 't welck is contrarie die ordonancie ende huyrwair⁴ vanden bierexcijns ende 't gerecht van hemluyden noch van nyemant en staet te lijden hier voir sullen die voirsz. Claes Gerytsz., Cornelis Dircxz., Heyminck Jansz., Aert Willemsz., Geryt Jansz., Reyer ende Boyen voirsz. elcx een bedevairt doen t' onser vrouwen t's Gravesande ende sullen gaen up hair bedevairt

¹ Cornelis Jansz Bosch

² *GTB*. Bezetten; Als rechtsterm: beslag leggen op personen of goederen.

³ Mogelijk foutief, de naam is weggeveegd.

⁴ *GTB*. Huurwaar, huur of pacht.

huyden binnen 's dages zonneshijn uut die stede vander Goude ende uut die vrijdomme vandien upte correctie vander stede ende en sullen niet weder comen binnen die vrijhey vander stede noch binnen der voirsz. stede tenzij dat zij die burgermeesteren vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gesonden sullen hebben, ende dat zij betaillt hebben elcx 2.000 steens thien stuvers voir elck duysent tot profijt vanden here ende noch elcx dair boven

p. 177

two toirtsen elcke toirtse van anderhalf pondt was tot eere vanden heyiligen sacrament in sinte Janskerck ende die mede geleverd te worden in handen van Baernt die bode, ende noch d' exsijse van 't voirsz. bier in handen vanden excijsenair, ende dit al upte correctie vander stede. Actum ende present als [ ].

p. 178

Alsoe Jan Jansz. den bolle Jannenzoen hem vervordert heeft qualick te spreken den t's heerendienairs die gestelt waren uuyt bevel vanden heele camere tot bewairnisse vanden delinquant, 't welck ons niet en staet te lijden van hem noch van nyemant, zoe is hem bij de camer geordoneert te gaen een bedevairt binnen 's dages zoneschijn te Trier tot sinte Mathijs ende niet weder in deser stede te comen off binnen die vrijdom vandien of hij en heeft dair een goet betoich off gebrocht ende noch dairenboven te geven thien duysent steens elck duysent thien stuyvers d' een helft die heer ende d' ander helft die stede voirsz. ende noch tot vermaninge van scepenen een bedevairt te gaen ten hoegen Room. Actum den 14en augustus anno 1523.

p. 178

Alsoe Cornelis Cornelisz. alias Schaer upten 8en dach in augusto lestleden nae dat die [boedel] uut den ringe was [gewercken] als men die justicie gedaen zoude hebben, geseyt heeft tot den [boedel] "Had ic u an d' een zijde, ic soude u den hals off stoten" mit veele andere lelicke woerden ende quade manieren in versmadenisse vanden justicie gelijk dat den voirm. Cornelis claerlicken is overgetuycht, 't welck die gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden hier voir sal die voirsz. Cornels een bedevairt doen tot sinte Pieter ende Pouwels ten hogen Roem ende sal gaen up sijn bedevairt huyden binnen 's dages zonneshijn uuyt der stede ende der stedevrijhey vander Goude ende dair niet weder in comen in der tijt dat hij den burgermeesteren een goet betoich vanden voirsz. bedevairt gesonden sal hebben, ende hier en boven en sal die voirsz. Cornelis noch niet comen binnen der selver stede off vrijdomme vandien tenzij dat hij noch betaillt sal hebben veertich duysent steens twintich groot voir elck duysent halff die heer ende halff die stede, ende dat al upte peijne van gegeselt te worden tot vier verscheyden plaetsen in der stede ende zoude noch gehouden wesen sijn voirsz. bedevairt te doen ende die steen te betaelen upte selve peijne. Actum den 18en augusty [...], bij den schout, Jan Jansz., Jacop Minne ende Witte Govertsz., burgermeesteren, Cornelis Jansz. de Jonge, Jan Dircxz. ende Reyer Paeuwe, scepenen.

p. 179

Upte questie wesende tusschen die schout deser stede eysscher ter eener ende Raes Pietersz. verweerder ter andere zijde roerende dat die voirsz. schout hem an seyde dat inde leste voirgaende winter hij gecomen is upter waeck alwairt sijn wake niet en was ende heeft mit hem gebrocht zekere plancken sie hij vanden luyden heyningen hadde gebroken ende heeft die plancken in 't vier geset om te branden, ende dan waeckers gedreycht dat nyemant zoe clouck en was die plancken uuyt den vure te nemen, zeyde die die voirsz. schout hem noch an dat hij onlancx geleden in der voiravondt die burgermeester wesende up zijn waeck quaicken ende dreygelicken toegesproken heeft seggende dat indien men den misdadigen die upte kerckhoff lach naem van 't kerchoff hij zoude zien wat dair off comen zoude ende dat men dat niet geheugen en zoude om den onderste steen boven te leggen met veel andere quade onmanierlicke ende dreygelicke woerden seggende, dat dit al sijn quade saicken, ende dat die voirsz. Raes behoirt te lijden sulcke correctie ende punnicie als hem bij scepenen of gewesen sal worden wair op die voirsz. Raes weder geseyt ende geantwoordt heeft bekennde die saicke sulcx geschiet te zijn zeggende dat hij wel gedroncken was ende badt om gracie. Scepenen partyen ghehoerdt hebbende ende die getuygen mede dair up gehouden hebben gewesen voir recht ende wijsen mitsdesen dat Raes voirsz. voir die voirsz. misdaet voir sijn correctie doen sal een bedevairt ten hoegen Room ende noch een bedevairt tot sinte Jacobs in Galissien ende sal gaen up sijn bedevairden huyden binnen 's dages zonneshijn uuyt der stede vander Goude ende uuyt die vrijdomme vandien ende dair niet weder in te comen tenzij dat hij den burgermeesteren vander voirsz. twee bedevairden een goet betoich gesonden sal hebben, ende hier en boven sal hij noch betaelen twintich duysent steens thien stuvers voir elck duysent ende dit alleer die voirsz. Raes weder comen sal moegen binnen der stede vander Goude off vrijdomme vandien ende dit al upter verboertenisse van zijn rechterhand. Actum den 22en augustus anno 1523, bij den schout, Jan Jansz., Jacop Minne ende Witte Govertsz., burgermeesteren, Dirck Dircxz., Jan Cornelisz., Cornelis Jansz. de Jonge ende Jan Dircxz. scepenen.

Die gerechte van desen jare 1524 mit die vanden gerechte vanden jare 23 hebben verstaen bij supplicacie¹ van Raes Pieter Kerssen van de grote armoede bij hem geleden in 't doen vanden bedevaert tot sinte Jacops, hebben daer om om zijn armoede ende om andere redenen inde supplicacie gestelt den voirn. Raes om goedswillen quyt geschouden die steen gejustieert inde boven gestelde correxie, behouden dat hij noch gehouden sel wesen sijn bedevaert te doen den hogen Roem achtervolgende die selve correxie. Actum den lesten decembry anno 1524, bij den casteleyn, schout alle die scepenen sonder Moel ende Jong, Pieter Govertsz., Claes Gheryt Claesz.

p. 180

Alsoe den Haen turfdrager up eergisteren nacht langes straet gelopen heeft in sijn hemde, mit een bloot mes inde handen ende vele quade manieren gehadt, ende als hij hier om ontboden is geweest om bij den burgermeesteren te comen, heeft de bode ter antwoirdt gegeven seggende dat hij niet comen en woude, 't welck een quade saick is ende 't gerecht van hem noch van nyemandt en staet te lijden, hier voir is den selven Haen geordoneert voir sijn correxie te gaen een bedevairt totten heylige drie coningen tot Coelen, ende sal gaen up sijn bedevairt huynen binnen 's dages zonneshijn uuyt der stede vander Goude ende uuyt die vrijdomme vandien ende dair niet weder in te comen tenzij dat hij den burgermeesteren een goet betoich vanden voirsz. bedevairt gesonden heeft up een peijne van een maent te leggen in 't dulhuys te water ende te broede, ende sal nochtans gehouden wesen die voirsz. bedevairt te doen up te voirsz. peijne ter tijt toe dit die voirsz. bedevairt gedaen is ende een goet betoich gesonden sal hebben als voirsz. is. Actum den 27 augusty anno 1523 bij den schout, Jan Jansz. ende Jacop Minne, burgermeesteren, Dirck Dircxz., Jan Cornelisz., Cornelis Jansz. de Jonge ende Jan Dircxz. scepenen.

p. 180

Alsoe die vanden gerechte in 't zeker sijn geadverteert dat Geert Ermbouts ende Griete Lenerts trecken uuyter stede tot Schoenhoeven ende elders ende bewaeren aldair die siecken die vander pestilencie zieck zijn, ende comen weder binnen der stede als 't hemluyden gelieft, hebbende gemeynschap mitten andere luyden wair doir gescapen is dat die pestilencie in deser stede comen zoude moegen dairinne die gerechte voirsien willen in zoeveel als hem moegelijk is, ende den gerechte vanden selven Gheert noch Griet niet en staet te lijden hier voir is hemluyden geordoneert dat sij gaen sullen uuyt deser stede ende vrijdomme vandien huynen binnen 's dages zonneshijn ende dair uuyt bliven tot kersdach naestcomende ende indien sij uuyt deser stede zijn soe sullen zij dair mede uuyt bliven tot den voirsz. kersdach ende dit sel up te correxie vander stede. Actum ut supra.

p. 180 tekstverlies door vochtinwerking

Alsoe Cornelis Gerytsz. alias genaempt Lexius eenen tijt geleden die wete gedaen is om te waken wair up hij geseyt heeft totten bode dat hij niet waken wilde om welke saicke wille hij ontboden is geweest te comen op 't raethuys bij den burgermeesteren ende [en] heeft 't selfe niet gedaen, ende is bovendien noch eens ter wake geboden ende en is oick [niet] gecomen noch en heeft sijn gelt niet willen betaelen, 't welck een quade saicke is ende ['t gerecht] niet en staet te lijden, hier voir is Cornelis geordoneert te doen een bedevairt t' onser vrouwe te Halle ende te gaen up sijn bedevairt huynen binnen 's dages zonneshijn uut deser stede ende uuyt die vrijdomme vandien ende dair niet weder in te comen tensij dat hij eerst den burgermeesteren een goet betoich gebrocht heeft vanden voirsz. bedevairt up te peijne van [een] [maent] in 't dulhuys te leggen te water ende te broede. Actum 11 decembry anno 1523, [presentibus] [...] [...] ende Witte Govertsz. burgermeesteren, Claes Gerytsz., Dirc Dircxz., Jacop Pietersz., Cornelis [Jansz.] [scepenen].

p. 181

Alsoe Jan Groen onlanx geleden geweest is up te waeck ende heeft aldair gehadt vele quade manieren als men die waeke up geroepen heeft ende heeft mede uuytgedaecht enige die up te waeck waeren overmits dat men hem gheen waeck en gaff, 't welck een quade saicke is ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden hier voor is de selven Jan geordoneert voir sijn correcie een bedevaert te doen t' onser vrouwen te Halle ende sal gaen up sijn bedevaert huynen binnen 's dages zonneshijn uuyt deser stede ende deser stedevrijheyte vander Goude, ende niet weder in comen tenzij dat hij de stede een goet betoich gebrocht sal hebben ende dat hij hier boven noch betailen sal hebben drie duysent steens thien stuyvers voir elc duysent, ende indien hij weder binnen deser stede of vrijdomme vandien comt eer hij vanden voirsz. bedevairt een betoich gebrocht heeft ende den steen heeft betailt zoe sal hij gehouden wesen noch te doen die selve bedevairt ende te betaelen die helfte metssteens ende dit soe dicwyl hij binnen comt boven 't betoich of betalinge vanden steen ende dese steen sal gaen half anden heer ende half an de stede. Actum den 23en february anno 1524.

¹ GTB. Supplicatie, Uit fr. supplication. Verzoek, en vandaar: verzoekschrift.

p. 181

Alsoe Pieter Jansz. Poort betogen is geweest in rechte t' jegens Jacop Harmansz. ter cause van zekere quetsinge die de voirsz. Pieter Poort schandelicken gedaen hadde anden voirsz. Jacop Harmansz. dair van beyde partyen in 't lange gehoirt sijn in rechte sulcx dat die voirsz. Pieter gecondempeert is bij vonnisse van scepenen inde boete van 20 Lb, ende nae dattet voirsz. vonnis gewesen was heeft die voirsz. Pieter comende uut die raetkamer den voirsz. Jacop Harmansz. gedreycht om hem in toecomende tijden 't selfde weder te vergelden Up welcke dreyghinge die voirsz. Pieter Poort ontbooden is geweest te comen bij den gerechte omme bij 't selfde delict gehoirt te worden ende dit upte correxie vander stede Al 't welck gebot vanden burgermeesteren ende gerecht cleen geacht ende versmaet heeft ende en heeft niet willen comen 't Welck die vanden gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden Zoe is 't dat hem geordoneert is voir sijn correxie dat hij gaen sel uuyt deser stede ende vrijdomme vandien tusschen nu ende tachtrenoen dat die clock een geslaegen sal hebben ende een bedevairt doen ten hoghen

p. 182

Rome ende den burgermeesteren een goet betoich dair off senden eer dat hij weder in der stede ofte vrijdommen vandien comen sal up een peijne soe dicwijl ende menichwaeren als hij hier boven quame in der stede off vrijdomme vandien gegeselt te worden uut der stede ende sal hier boven noch een bedevairt die tot sinte Jacops in Galissien tot vermaninge van scepenen upte selve peijne. Actum den 8en dach in meye anno 1524 bij den schout, Jacop Minnen, Willem Jan Willemsz. ende Cornelis Dirck Bouwensz., burgermeesteren ende alle die scepenen sonder Jan Cornelis

p. 182

Alsoe Jan Ghijsbrecht Gerytsz. geweest is upte waecke ende heeft veele quade manieren gehadt upte waeck ende en heeft niet willen gaen aldairt hem van de capiteyn van de waecke geboden was ende den selven capiteyn mede qualicken toegesproken, 't welck die vanden gerechte van hem noch van nyemant en staet te lijden hier voir is den selven Jan getelt voir sijn correxie dat hij betaelen sal tot reparacie vanden glaesen inde raetkamer off tot een crucifix een pondt groot vlaems ende sal noch den heer betalen 2 rijns gulden ende hier boven noch 't heylige sacrament twee toertsen elke toertse van thien stuvers, ende dat al te betaelen binnen 's dages zonnenschijn. Actum den lesten dach in meye anno 1500 vier ende twintich

p. 182

Alsoe Jacop Gerytsz. cuyper nu dese laetsleden nacht geweest is ongewairdt anden stedevest voir't Vlaminxpoertgen ende voir den thoeren dair en bij ende heeft den waickers qualick ende dreygelick toegesproken 't welck 't gerecht van hem noch van nyemandt en staet te lijden ende wairdt Jacop voirsz. den gerechte gebeden heeft om gracie up sijn knyen vallende, ende die vanden gerechte meer geneycht sijn tot gracie dan tot strengheyt van justicie Zoe sal Jacop voirsz. boven die boeten die hij heeft verboert te comen ongewairt upte waken an de Vest achtervolgende tverbot vander stede noch hier voir doen een bedevairt huyden binnen sdaeges zonnenschijn uuyt der stede vander Goude ende uuyt die vrijdomme vandien ende dair niet weder in comen voir de tijt dat hij den voirsz. bedevairt gedaen sel hebben ende een goet betoich dair off gebrocht den gerecht, ende dit upte peijne van twintich karolus gulden¹ zoe dicwijl ende menichvouden die voirsz. Jacop quame binnen der voirsz. stede ofte vrijdomme

p. 183

vandien eer hij sijn bedevairt hadde voldaan ende sijn betoich gebrocht, ende soude nochtans altijd gehouden wesen sijn voirsz. bedevairt te doen. Welcke peijne gaen sel indien die verboert worde die een helft anden heer ende die ander helft anden stede. Actum den 6en september anno 15zeven ende twintich presentibus Jacop Minne, Claes Geryt Claesz. ende Dirck Geryt Stempelsz., burgermeesteren, Jan Jacopsz. van Cortgeen, Jan Goessensz, Jan Dircxz. de Bruyn, Frans Adriaensz. ende Adriaen Jansz. Boss, scepenen.

p. 183

Alsoe Cornelis Jacopsz. Haestert upten vijften dach in novembry lestleden geweest is des avonts up 't raethuys upte waeck om te waecken ende als hij gescict was om te gaen up 't Vlaminxpoertgen heeft hij geseyt totte waecsetter dat hij 't niet doen en woude wair up die burgermeester Willem Jan Willemsz. dair tegenwoirdich zijnde geseyt heeft totten selven Cornelis dat hij 't beste doen konde ende gaen dair die waecsetter hem hadde geordoneert Dest nietjegenstaende heeft die selve Cornelis mit quade manieren totten voirsz. burgermeester geseyt: "ic en sals niet doen, ic en will niet doen", ende en is up sijn waeck niet gegaen mer den gehele nacht van

¹ Van Gelder (1966), 262. Karolusgulden, gouden en zilverenmunt van Karel V ter waarde van 20 stuivers, ingevoerd in 1521.

dair gebleven 't welck een quade saick is ende 't gerecht van hem noch van nyemandt en staet te lijden. Zoe sal Cornelis voirsz. hier voir betaelen voir die boete een karolus gulden ende sal voir sijnen correxie dien een bedevairt tot sinte Pieter ende Pouwels te Roomen ende sal gaen up sijn bedevairt binnen acht dagen naestcomende uuyt der stede vander Goude ende uuyt die vrijdomme vandien ende niet weder dair in comen eer hij die stede vander voirsz. bedevairt een goet betoich gesonden sel hebben off sel dair voren betaelen binnen de selve acht dagen sestien duysent steens te weten dat hij betalen sel thien stuvers voir elck duysent, ende wair 't saicke dat Cornelis voirsz. sijn correxie niet en voldede als voirsz. is zoe sal die selve Cornelis dair voren betalen die somme van veertich duysent steens 10 stuvers voir elck duysent. Actum den 9en november anno 1527 bij den vier burgermeesteren ende Jan Jacopsz. van Cortgeen, Jan Dirx de Bruyn ende Adriaen Boss, scepenen

p. 183

Alsoe Jan Claesz. Dortgen onlanx geleden als hem van de waecsetter die wete gedaen worde dat hij waecken zoude den waecsetter qualick ende leelick toegesproken heeft ende heeft hier boven des avonts zeker houdt genomen van tverbrandt erff after Dirck Jacopsz. weduwe ende dat gebrocht

p. 184

ende verbrandt up die waeck 't Welck een quade saicke is ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden. Zoe sal Jan Claesz. voirsz. hier voir doen een bedevairt tot Coelen ende sal gaen up sijn bedevairt binnen achte dagen naistcomende naistcomende¹ uuyt der stede vander Goude ende uuyt die vrijdomme vandien, ende dair niet weder in comen eer hij die stede vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gesonden sal hebben, off sel, dair voir betaelen binnen die selve acht dagen ses duysent steens te weten dat hij geven sal thien stuvers voir elck duysent, ende wair 't saicke dat Jan Claesz. voirsz. sijn correxie niet en voldede als voirsz. is zoe sal die zelve Jan, dair voir betaelen die somme van twaeleff duysent steens ten prijse als voeren. Actum den 9en novembry anno 1500 seven ende twintich, bij den vier burgermeesteren ende Jan Jacopsz. van Cortgeen, Jan Dirx. de Bruyn ende Adriaen Jansz. Boss, scepenen

p. 184

Alsoe bij den gerechte bevonden is dat Daem Dirx. uut Gouweriack² zeker bier ingeleyt heeft ende geseyt heeft sonder cedel te halen vanden exchijsenair ende den exchijs te betalen, ende heeft noch up een ander tijt bier binnen zijn huys gehadt mede sonder cedel vanden exchijsenair gehait te hebben 't welck is tiegens die ordonancie vander bierexchijs deser stede ende den geboden vandien ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, hier voir sel Daem voirsz. betalen voir sijn correxie twaeleff duysent steens te weten dat hij geven sal thien stuver voir elck duysent boven die boeten die dair toe staen. Actum den 5en decembry anno 1527, presentibus Jacop Minne ende Claes Gerytsz., burgermeesteren, Jan Jacopsz. van Cortgeen, Jan Goesz, Andries Bartoutsz, Jan Dirx. de Bruyn ende Adriaen Boss, scepenen.

p. 184

Alsoe Geryt Adriaensz. op Stollickersluys³ zeker bier ingeleyt heeft ende bier om gelt vercofte sonder dat hij een briefgen van de exchijsenair gehaelt heeft of degelijc betailt heeft gelijk dat den gerechte gebleken is. 't welck is contrarie die ordonancie vanden bierexchijs ende gebod deser stede ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, hier voir sel Geryt voirsz. betalen voir sijn correxie thien duysent steens te weten die hij geven sel 10 stuvers van elck duysent steens boven die boeten die dair toe staen. Actum ende presenten als boven.

p. 185

Alsoe Claes Heynricxz. onlanx geleden quade ende onmanierlicke onbehoirlicke manieren gehadt heeft upte waeck, 't welck 't gerecht van hem noch van nyemandt en staet te lijden, zoe is den selven Claes geordoneert te geven die boeten van een karolus gulden ende voir sijn correxie te gaen een bedevaert tot Coelen ende sel gaen up sijn bedevairt huyden binnen 's dages zonneshijn uuter stede ende der stede vrijdomme vander Goude ende dair uuyt bliven ter tijt toe dat hij de stede vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gesonden sel hebben, off sel dair voir betalen ses duysent steens te weten dat hij geven sal thien stuvers voir elck duysent die hij huyden binnen 's dages sonneshijn sel verborgen moeten binnen acht dagen naestcomende te betalen ende dit al upte verboerte van twaeleff duysent steens ende die correxie vander stede. Actum den 24en dach in aprilte anno 1500 acht ende twintich.

¹ Sic, naistcomende naistcomende, lees: naistcomende.

² Sic, Gouweriack, lees: Gouderak (Gouderak, gem. Krimpenerwaard, prov. Zuid-Holland).

³ Stolwijkersluis, gem. Gouda, prov. Zuid-Holland.

p. 185

Alsoe Heyman Jansz. onlanx geleden quade ende onbehoirlicke manieren gehadt heeft upte waeck, 't welck 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijde, zoe is den selven Heyman geordoneert te gheven die boeten van een karolus gulden ende voir sijn correxie te ghaen een bedevairt tot onser vrouwe te Halle ende sal gaen up sijn bedevairt huynen binnen 's dages zonneshijn uuyt der stede ende der stedevrijdomme vander Goude ende dair uut bliven ter tijt toe dat hij de stede van de voirsz. bedevairt een goet betoich gesonden sel hebben, off sel dair voir betalen 6.000 steens te weten thien stuver voir elck duysent die hij huynen binnen 's dages zonneshijn sel verborgen moeten binnen acht dagen naestcomende te betaelen ende dat al upte verboerte van 12.000 steens ende die correxie vander stede. Actum ut supra.

p. 185

Alsoe Jan Claesz. onlanx geleden quade ende onbehoirlicke manieren gehadt heeft upte waeck, 't welck 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, zoe is den selven Jan Claesz. geordoneert te gheven die boeten van een karolus gulden ende voir sijn correxie te gaen een bedevairt t' onser vrouwen t' Aerdenburch ende sel gaen up sijn bedevairt huynen binnen 's dages zonneshijn uuyt de stede ende der stedevrijdomme vander Goude ende dair uuyt bliven ter tijt tot dat hij de stede een goet betoich gesonden sel hebben off sel, dair voir betalen 6.000 steens te weten dat hij geven sal thien stuvers voir elck duysent die hij huynen binnen 's dages zonneshijn sal verborgen moeten binnen 8 dagen naestcomende te betalen ende dit al upte verboerte van 12.000 steens ende die correxie vander stede. Actum ut supra.

p. 186

Alsoe Pieter Jacopsz. alias Stael onlanx geleden upter waeke geweest is ongewairt contrarie die geboeden vander stede ende quadt ende onbehoirlicke manieren upter wake gehadt heeft, 't welck 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, zoe den selven Pieter geordoneert te gheven die boeten van een halve reael¹ ende voir sijn correxie te ghaen een bedevairt tot onser vrouwe te 's Gravensande ende sal gaen up sijn bedevairt huynen binnen 's daechs zonneshijn uut der stede ende stedevrijdomme vander Goude ende dair uyt bliven ter tijt die stede vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gesonden sel hebben, off sal dair voir betalen 6.000 steens te weten dat hij gheven sel 10 stuvers voir elck duysent die hij huynen binnen 's dages zonneshijn verborgen sal binnen 8 dagen naestcomende te betalen ende dat upte verboerte van 12.000 steens ende die correxie vander stede. Actum den 9en in meye anno 1528, presentibus Willem Jan Willemsz. ende Dirck Jan Hoensz., burgermeesteren, Ghijsbert Geryt Claesz., Jan Jacops van Cortgeen, Jacop Jansz. Moel, Heynrick Woutersz. ende Frans Adriaensz., scepenen.

p. 186

Alsoe Reym Aelbrechtsdochter van Lieuwerden² onlanx geleden alhier binnen deser stede hair twee kinderen tot vondeling geleyt heeft 't welck een quade saick is ende 't gerecht van hair noch van nyemant en staet te lijden, ende wandt die gerechte meer geneycht sijn tot barmherticheyt dan tot strengheyt van justicie zoe is den selven Reym geordoneert voir hair correxie dat sij openbairlicken gestelt sal worden upte caeck ende dair bliven staende een zekeren tijt tot goetduncken vander gerechte, ende voirt gaen uut der stede ende dair uuyt gebannen bliven den thijt van thien jairen upte correxie vander stede. Actum 6en july anno 1529, bij den schout, Dirck Jan Hoensz., burgermeester, Jan Jacopz Cortgeen, Andries Jansz., Frans Adriaensz. ende Adriaen Boss, scepenen.

p. 186

Alsoe meester Dirck Adriaensz. van Crimpen op onser vrouwenavondt annuntiationis lestleden gecomen is opter paertse³ aldair hij den waerdeyns dreychgelijcke woirden toegesproken heeft ende dair boven gecomen is up onser vrouwendach voir den raem die gesloten was vanden raemwachter ende heeftet slot vanden selven poort of gesmeten

p. 187

ende dairenboven die raemwachter gequest, 't welck een quade saick is ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, hier voir is den selven meester Dirck geordoneert voir sijn correxie boven dien boeten

¹ *Van Gelder* (1966) 267. Er zijn zowel gouden als zilveren realen, gouden zijn geslagen door Philips de Schone en Karel V, en later nog onder Philips II. Zilveren realen werden geslagen onder Philips de Schone en Karel V en later. Vermoedelijk betreft het hier de zilveren munt met een waarde van een halve reaal.

² Leeuwarden, prov. Friesland.

³ *GTB*. Paertse, perche; Bestuurskamer of bestuurscollege over de lakenweverij.

die hij verboert heeft vanden quetsinge anden raemwachter gedaen, dat hij doen sal een bedevairt tot sinte Pieter ende Pouwels ten hogen Roome, ende sal gaen up sijn bedevairt huyden binnen 's daechs zonneshijn uuyt der stede vander Goude ende uut die vrijdomme vandien ende dair niet weder incomen tenzij dat hij den gerechte vanden voirsz. bedevairt een doechdelick betoich gebrocht sal hebben ende dat upte verboerte van hondert duysent steens thien stuvers voir elck duysent dair off dat hebben sal die heere d' een helft ende die stede d' ander helft ende sal nochtans even wel die bedevairt voirsz. noch gehouden wesen te doen upte gelijcke [boete]. Actum ultima marty anno '30, presenten Willem Jan Willemsz. ende Jan Dircxz. de Bruyn, burgermeesteren, Jan Jacop Rommersz., Dirck Gheryt Stempelsz., Andries Jansz. vander Hee, Dirck Heynricxz. Paeu ende Symon Heynricxz.

p. 187

Alzoe Claes Jorysz. droechsceerder gecomen is up onser vrouwenavondt annuntiationis lestleden upter paertse ende heeft aldair den wairdeyns dreygelicke woirden toegesprocken, 't welk een quade saicke is ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, hier voir is den selven Claes Jorysz. geordoneert voir sijn correxie te doen een bedevairt ten heyligen bloede te Wilsnacke, ende sal gaen up sijn bedevairt huyden binnen 's dages sonneshijn uuyter stede vander Goude ende uuyt der vrijdomme vandien ende dair niet weder incomen tenzij dat hij den gerecht vanden bedevairt een goet betoich gebrocht sal hebben, ende dat op die verboerte van vijftich duysent steens, thien stuvers voir elck duysent dair off dat hebben sal die heere die en helft ende die stede d' ander helft ende sel nochtans even wel die voirsz. bedevairt noch gehouden wesen te doen up gelijcke boeten ende [brocke]. Actum ende presenten als voren.

p. 187

Alzoe meester Jan droechsceerder hem vervordert heeft op onser vrouwendage annuntiationis lestleden met een berder¹ hem te bruggen over 't water inden raem buyten consent vanden raemwachter ende aldair quade manieren gehouden heeft, 't welck een quade saicke is ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, hier voir is den selven mr. Jan geordoneert voir sijn correxie dat hij doen sel een bedevairt ten drie coningen tot Coelen, ende sal gaen up sijn bedevairt huyden binnen sonneshijn uut der stede ende vrijdome vandien ende dair niet weder incomen tensij dat hij die stede vanden voirsz. bedevairt een goet betoich gebrocht sal hebben ende dat upte verboerte van 25.000 steens, thien

p. 188

stuvers voir elck duysent dair off dat hebben sal die heere die een helft ende die stede d' ander helft ende sel nochtans even wel die bedevairt voirsz. noch gehouden wesen te doen upte gelijcke [brecke]. Actum ende presentibus als voeren.

p. 188

Alzoe Bouwen Claesz. hem vervordert heeft up onser vrouwendach annuntiationis lestleden mit een leder hem te bruggen over 't water inden raem buyten consent vanden raemwachter ende aldair quade manieren gehouden heeft, 't welck een quade saicke is ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden. hier voir is den selven Bouwen geordoneert voir sijn correxie te doen een bedevairt tot sinte Andries te Gheertsberge ende sal gaen in gelijck ende upte peijne als voirsz. is van meester Jan droechsceerder. Actum ende presenten desgelijcx.

p. 188

Alzoe in 't voirgaende jaire bij die vanden gerechte bevonden is veel quaet regements onthouden te wesen ten huuse van Lievijn die lapper ende Adriaen den thouwer zoe van clederen te verspelen gestolen goet te vercopen andere lichte luyden hoire huysvrouwen slaaplakenen [c..men] ende ander huysraet aldair te verspelen ende te versetten, dair van zijluyden wel scerpelick versproken waeren ten voirsz. tijdt, ende alsoe onlancx geleden die selvde Lievijn ende Adriaen weder om bevonden zijn van 't selfde te doen ende te gehengen², soe van Jacop Soetemelck die welcken staet inde voichdie vander stede, ende van andere 't welke die vanden gerechte niet en staet te lijden, zoe is hem beyden geordoneert voir hoire correxie een bedevairt te gaen tot sinte Pieter ende Pouwels ten hoegen Room huyden binnen sdaichs zonneshijn uuyter stede vander Goude ende de vrijdomme vandien ende dair niet weder in te comen sij en hebben elcx die voirsz. bedevairt gedaen ende een goet betoich dair off gebrocht off betaillt elcx die somme van 24.000 steens, thien stuvers voir elcke duysent ende weder gerestitueert die voerscr. slaaplakenen hemden cousen ende graeuwen [pali..ck] mits voir den hogelick pandt ontvangende een stoter, ende indien zijn hier en boven inquamen off bliven ende niet voldaan en hadde als voirsz. staet, zoe zouden zij dairenboven noch gecorrigeert worden te moeten doen noch een bedevairt tot sinte

¹ *GTB*. Bred; plank.

² *Ibidem*. Gehengen; toestaan.

Jacops in Galissien, ende dat upte verboerte van hair rechterhandt. Actum den 9en in februario anno 1531, present die schout, Willem Jan Willemsz., burgermeester, Jan Rommersz., Jan Goessen, Heynrick Woutersz., Symon Heynricxz. ende Geryt Jacopsz., scepenen.

p. 189

Alsoe onlancx geleden Cornelis Faesz. wijncooper deser stede geweest is upte Turfmarct ende heeft mit ander naegeroepen Ghijsbrecht Jansz. de Vrije roepende: "Slaet doot, slaet doot, hij et ons vleesch ende drinct ons bloet" off diergelijcke woerden, dair doir gescepen was een arger te comen, 't welck 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, hier voir is den selven Cornelis geordoneert voir sijn correxie te gaen een bedevairt tot onser vrouwen te Inzeel ende sel gaen up sijn bedevairt huyden binnen 's daechs zonneshijn uuyt der stede ende der stedevrijheyte vander Goude ende nyet dair weder in comen tensij dat hij van de voirsz. bedevairt een goet betoich gebrocht sal hebben upte peijne van noch een bedevairt te doen ten hoogen Roome up al sulcke peijne als men als dan noch sal ordoneren indien hij zijn voirsz. correxie nyet en voldede, ende den voirsz. gerechte hebben hem verlaeten ende verlaeten mitsdesen van sijn officie van 't coopambocht. Actum 6en novembry anno 1531, presentibus die castelyen, Heynrick Woutersz. ende Frans Adriaensz., burgermeesteren, Jan Jacop Rommersz., Symon Heynricxz., Gheryt Jacopsz. Loo ende Dirck Harmansz. scepenen.

p. 189

Alsoe onlancx geleden Baerte Brabbelaers, Lijsgen Geryt de Mans, Anna Brixins ende Baernt de Endemans wijff wesende upte Turfmarct nae geroepen hebben Ghijsbrecht Jansz. de Vrije die dair ontrent quam gaende: "Slaet doot, slaet doot hij et ons vleesch ende drinct ons bloet" off diergelijcke woerden wair doir gescepen was een arger te comen, 't welck 't gerecht van hemluyden noch van nyemant en staet te lijden, hier voir is den selven geordoneert voir hair correcie dat zij tot gheenen tijden meer turff tellen off vollen sullen, ende die voirsz. Baerte Brabbelaers sel doen een bedevairt tot Coelen, Lijsbeth Geryt die Mans ende Anna Brixins sullen elcx een bedevairt doen t' onser vrouwen tot Loeven, ende Baernt den Endemans wijff een bedevairt tot sinte Adriaens te Gheertsberge, ende sullen elcx gaen op haire bedevaerden huyden binnen 's daechs zonneshijn uuyt der stede ende der stedevrijheyte vander Goude ende dair nyet weder in comen zij en hebben van hoire bedevaerden een goet betoich gebrocht upte peijne van noch een bedevairt hier boven te doen ten hogen Roome up al sulcke peijne als men als dan sel ordoneren den gheene die zijn bedevairt nyet en sal hebben volbracht. Actum ende bij den gescreven als boven.

p. 190

Alsoe den gerechte clairlick gebleken is dat Rijk van Hamburch [bonetvermaecster] veele ende diversche woerden tot enige gesproken heeft tiegens die ordonnancie vanden heyliger kercke ende onsen kersten geloeve, 't welck 't gerecht van hair noch van nyemant en staet te lijden, hier voir is den selven Rijk geordoneert voir hair correxie te doen een bedevairt tot Jherusalem over zee, ende sel gaen up hair bedevairt huyden binnen 's dages zonneshijn uuyten stede vander Goude ende uut die vrijdomme vandien, ende dair nyet weder in comen voir de tijt dat zij dese stede een goet betoich vanden voirsz. bedevairt gebrocht heeft ende dit als upte peijne van hondert duysent steens thien stuyvers voir elck duysent, d' een helft tot profijt vanden heere ende d' ander helft tot reparacie vander stede, ende noch dairenboven te staen upte caeck drie die eerste donderdaegen dat zij in der stede off vrijdomme vandien gecomen sel wesen elcken dach van 9 uren off tot elff uren toe. Actum den 27en dach in junio anno 1532, bij Florys van Assendelff, castelleyn, bailiu ende schout, Willem Jan Willemsz., Jan Jacopsz. van Cortgeen, burgermeesteren, Jan Jacop Rommersz., Andries Bartoutsz., Symon Heynricxz., Gheryt Jacopsz. Loo ende Jan Willemsz. Moel, scepenen.

p. 190

Alsoe Martijn Vlaminck sackedrager inde maent van julio lestleden gecomen is bij de Nootsgoods upte Haven ende heeft als dan veel onnutte ende kyflicke woerden gehadt mit eenen Pieter Jacopsz. Stael, eyntlick hebben malcander mit voidachter opsetten verdaecht te gaen buyten deser stede om aldair malcanderen te quetsen ende wonden, ende sijn ten aensien van een yegelick gegaen buyten desen stede ende hebben malcandere gewondt steckende steek om steek soe lange hem des belieft heeft, 't welck een quade saick is ende van quade consequencie ten exempel van allen anderen, dair voir die heere hemluyden gecauseert ende angesproken heeft nemende conclusis boven die boeten vander quetsinge gecorrigeert te worden naer leelicheyt vander saicke, ende alsoe die vanden gerechte al dusdanige feyten van hemluyden noch van nyemant en staet te lijden, zoe is eerst den voirn. Martijn boven die boeten dair hij in gewesen voir sijn correxie geordoneert een bedevairt te doen tot Coelen ende noch dairenboven te betalen vier karolus gulden tot een glas inde raetkamer, ende den voirn. Pieter Jacopsz. Stael is geordoneert voir sijn correxie boven die boeten dair hij in is gecondemneert te gaen een bedevairt tot onser liever vrouwe t' Aerdenburch in Vlaenderen ende noch te betalen twee karolus gulden

p. 191

tot een glas upte raetkamer, ende sullen hemluyden binnen 's dages sonneschijn gaen uuyt deser stede ende vrijdomme vandien op hemluyder bedevaerden ende dair nyet weder in comen voir de tijt dat elck van sijn bedevairt den gerechte een goet betoich gesonden sullen hebben ende dairenboven elck betaillt sullen hebben dair up zij gecorrigiert sijn als voirsz. is, ende dit up een peijne van noch te gaen ten hogen Rome up meerder boeten ende correxie die de vanden gerechte dair toe stellen sullen. Actum den 12en augusty anno 1532, present die casteleyn, scout, Willem Jan Willemsz. ende Jan Jacopsz. van Cortgeen, burgermeesteren, Jan Jacop Rommersz., Andries Bouwensz., Adriaen Jansz. Boss, Symon Heynricxz. ende Jan Ghijsbrechtsz Moel, scepenen.

Aengaende die correxie vanden glazen is 't selfde geschiet bij den consent vanden castelleyn ende schout ende sonder hoirluyder presencie.

p. 191

Alsoe Jan Pietersz. smit geboden is geweest bij den burgermeesteren te leveren Baernt Aelbrechtsz. sijn ancker dat hij onder hem hadde te vermaicken, dair off dat Jan ende Baernt questie hadden om 't loen ende dair om dat Baernt voirsz. Jans vollen eysch leyde onder scepenen begerende dair op sijn ancker te hebben van 't welck die voirsz. Jan noch onwillich is geweest boven 't voirsz. gebot, ende boven dat, hem 't selfde noch tot 2 verscheyden tijden bij den burgermeesteren geboden is geweest, tot cleynicheyt ende versmaetheyt vanden voirsz. geboden, ende wandt Jan sinen begeert heeft hier off anden gerechte gracie, ende die gerechte meer geneycht sijn tot gracie dan tot strengheyt van justicie, zoe is den selven Jan smit geordonneert voir sijn correcie te betalen binnen acht dagen naistcomende twintich sc. groten vlaems te weten een derdendeel tot profijit vanden heere ende die twee derdendeelen tot reparacie van een glas inde camere, ende wair 't saick dat hij nyet en betailde binnen die voirsz. tijt soe sal Jan voirsz. gehouden wesen hier voir te doen een bedevairt te Nijnsele ende nyet weder in comen tenzij dat 't pondt groten betaillt is. Actum den 21en february anno '33, presentibus Adriaen Dircxz. van Crimpen, schout, Heynrick Woutersz., Jan Dircxz. de Bruyn ende Frans Adriaensz. burgermeesteren Jan Jacop Rommersz., Andries Baroutsz, Adriaen Jansz. Boss, Symon Heynricxz., Jan Willemsz. Moel ende Cornelis Coenez, scepenen.

p. 192

Alsoe den gerechte clairlick doir diversche getuygenissen gebleken is dat Aert Jansz. die men inde wandelinghe genoempt Hans Mondelinck tot veele ende diversche stonden gevloect ende geswoeren heeft bij God sijn gebenedijde woerden ende al dat God an sijn lichaem heeft sulcx dat alle goede luyden des horende verdriet en heeft, 't welck een zeer quade saicke heeft ende 't gerecht 't selfde van hem noch van nyemant en staet te lijden, hier voir is den selven Aert Jansz. geordoneert voir sijn correxie dat hij in vangenisse geleyt sal worden ende gevangen blijven totten eersten dach dan decembry toe naestcomende ende aldair geboet sal worden te water ende te broede sonder hem yet anders te eeten of te drincken gegeven te worden, ende dair op oick die hem bewaeren sal, sel eedt doen hem anders nyet te eeten of te drincken te brengen, ende hier en boven tot wat tijden dat den gerechte goet ende oirbairlick duncken sal sel die selve Aert noch geseselt worden tot goetduncken. Actum 9 july anno '33, bij Florys van Assendelff castelleyn ende baliu ende schout, Adriaen Dircxz. van Crimpen substituyt, Cornelis Dirck Bouwensz. ende Jan Dircxz. de Bruyn, burgermeesteren, Jan Jacopsz. Rommersz., Andries Bartoutsz, Adriaen Jansz. Boss, Symon Heynricxz. ende Cornelis Coenez, scepenen.

p. 192

Alsoe Heynrick Ocker die cuypersz tiegens den heere verboert heeft zekere boeten van vechten ende hij nyet en heeft die boeten mede te betalen, ende oick [metter] wairheyte bevonden is dat die selve Heynrick tot diversche stonden leelicke ende vileynlicke woerden gesproken heeft die [schande] zoude sijn te vermanen, ende dese saicke niet en behoirdt te blijven ongecorrigeert, zoe is den selven Heynrick geordoneert voir sijn correxie dat hij gevangen sel blijven den tijt van ses weken naestcomende ende aldair te leggen te water ende te broede sonder hem yet anders te eeten ende te drincken gegeven te worden ten exempel van allen anderen. Actum ende presenten als boven.

p. 192

Alsoe den schout, burgermeesteren ende scepenen clairlick is gebleken dat Geryt Jansz. woenende inde Griffioen quade ende oneerlicke herberge houdt die men in goede straten ende eerlicke gebuyrte nyet en behoert te houden ende 't gerecht van hem noch van nyemant en staet te lijden, zoe bevelen die schout ende gerechte voirsz. den selven Geryt Jansz. dat hij binnen 's daechs sonnenschijn mitterwoen vertreck uuyt denselfden huuse in een ander plaetse upte correxie vander stede, ende indien hij anhouden wil sijn neringe van tapperye sulcx als hij die tot noch toe gedaen heeft dat hij [gae] mitterwoent tot sulcke plaetse dair men gewoonlick is sulcke

tapperye te houden. Actum den 16en novembry anno 1533, bij Florys van Assendelff balieu ende schout, Cornelis Dirc Bouwensz., Heynrick Woutersz., Jan Dircx Bruyn, burgermeesteren, Jan Jacop Rommersz., Adriaen Boss, Symon Heynricxz., Cornelis Coenez, scepenen.

p. 193

Upten 1en dach in decembry anno 1533 is Aert Jorysz. anders genaempt Hans Mondelinck gelaten uuyten vangenisse, ende alsoe sijne correxie an d' ander sijde gestaen inhoudt van noch gegeselt te worden, soe heeft Aert voirsz. hertelick gebeden om gracie ende verdrach vanden geselinge beloovende grote beterscap, 't welck die vanden gerechte nyet en hebben willen consenteren mer is die selve geselinge bliven staen in surcancie¹ ende men sal besoucken hoe hij hem draegen sal ende indien hij weder blassenieert of zwere bij Goods heylige vijff wonden sijn passie of diergelijcke dat hij dan gegeselt sal worden tot drie plaetsen als op 't Leydsche Veer bij die Nootgoodscapelle ende tot noch een plaetse dairt gerecht sel onwaeren, 't welck Aert voirsz. mede sulcx overgegeven heeft, ende den gerecht dair off feytelick bedanct. Actum ut supra, present Florys van Assendelff, castelleyn bailiu ende schout, Adriaen Dircxz. van Crimpen sijn substituut, die 4 burgermeesteren ende Adriaen Bos, Andries Baertoutsz, Symon Heynricxz., Cornelis Coenez, scepenen.

p. 193

**Willem Jaep Parmans als inden wanderinge
genaempt die Bruyne Jhesus**

Alsoe Willem Jaep Parmansz als inde wanderinge genaempt die Bruyne Jhesus nae dat hij tot twe diversche stonden van seker delicten ende mesusen² bij hem perpetreert twemael gecorrigeert ende gegeselt is geweest ende een stuck van sijn oer quyt is ende dair nae gecomen is binnen der stede van Middelburch aldair hij en vrouwenbudel offgesneden heeft dair goudt ringen silver ende ghelt inne was welck zijn saicke van quade exemple ende en behoren ongestraft ende ongecorrigeert niet te bliven. Scepenen mit rijpe deliberacie in 't lange samen gecommuniceert hebbende ende overgewogen datter materie dienende was ende meer genegen wesende tot barmherticheyt dan tot rigeur ende stranckheyt van justicie hebben gewesen voir recht ende wijsen mitsdesen, condempneren die voirn. Willem geleyt te worden op 't 't scavot voir stadthuse ende aldair beyde sijn oogen uuytgesteken te worden tot exempele van allen anderen present alle die scepenen. Actum den 4 meye anno '34.

p. 193 tekstverlies door vochtinwerking

Pieter Willemsz. alias Bolleken

Alsoe Pieter Willemsz. alias genaempt Bolleken nae dat hij te Brugge van sekere mesusen ende delicten bij hem geperpetreert gecorrigeert es geweest ende ontrent acht ofte thien daegen dairnae gecomen es te Middelburch in Zeelandt aldair hij een vrouwenbudel off helpen sniden heeft dair zeker goudt ringen ende silver ghelt in was, 't welck zijn saecke van quade exemple. Scepenen in 't lange 't samen gecommuniceert ende mit rijpe ende materie deliberatie overgewogen hebbende datter materie dienende is ende meer [genegen] wesende tot barmherticheyt dan tot rigeur van justicie hebben gewesen voir recht ende wijsen mit desen dar die voirn. Pieter wel strengelick gegeselt sel worden ende binnen 's daechs sonneschijn te gaen uuyt de jurisdictie ende vrijheyt van deser stede ende [dair] [niet] wederom inne comen opte verbuerte ende correxie van sijn [een] [oor]. [Actum] [ut] [sup] [present] alle die scepenen.

p. 194

Louris Jansz. Boech

Alsoe Louris die Vlamingh nae oneerlicke ende grote delicten bij hem geperpetreert binnen die lande van Vlaenderen ende daeromme inde selve landen gecorrigeert ende sijn oren offgesneden sijn geweest ende gebannen es uuyt die selve landen ende hem daerna vervordert heeft te comen inde graeflicheyt van Holland binnen bailiusscap ende jurisdictie der stede vander Goude, ende aldaer te gaen [i...] gewijs gesont lichaems te bedelenen ende die goede luyden die hem aelmissen weygerden qualikcke ende vileynelicke toe te spreken all contrarie die placaten ende bevelen van de Key. Mat, 't welck sijn saecke van quade exempele ende en behoren ongepuneert ende ongestraft niet te bliven tot exempele van alle anderen. Scepenen mit rijpe ende [m...e] deliberatie in 't lange 't samen gecommuniceert ende overwogen hebbende datter materie dienende es ende meer genegen wesende tot barmherticheyt dan tot rigeur ende stranckheyt van justicie hebben gewesen voir recht ende wijsen mitsdesen dat die voirsz. Louris wel strengelick gegeselt sel worden ende een split in sijn

¹ GTB. Surceren; Uitstellen, Opschorten, eene executie, een vonnis e.d.

² GTB. Mesuus, misuus, meshuus. Misbruik, overdaad, misdaad enz.

neuse te geven ende dit achtervolgende 't placacet ende mandement vanden Keyserlijcke Majesteyt laest gepubliceert. Actum 9 july anno '34 present alle die scepenen.

p. 194

Alsoe Roel Pieters die wever, Margriete die Broothen ende Michiel hair dochter hemselven onlanx leden vervordert hebben gehadt te comen upter stadthuys alhier upter paersche ende hebben die voorsz. personen die gezworen prenters¹ in 't exerceren van hoir officie ende oick eensdeels in presentie van de waerdeyns zeer qualicke injurieuselicke ende genoeg mit dreygenelicke woorden toegesproken, 't welck zulcx niet en behoort ende zijn saicke van quader exemple ende en te horen ongecorrigeert niet te bliven. Die scout mit die van de gerechte geordoneert hebbende datter materie diende is, hebben die voorsz. Roel Pietersz. gecondempneert te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede vander Goude ende vridomme vandien ende dair niet wederomme inne comen hij heeft gedaen en bedevaert ons liever vrouwe te Loeven, ende Griet die Broothen een bedevaert te Coelen ende Michiel hair dochter een bedevaert t' Amersfoort, ende indien Roel Pietersz. ende Margriet die Broothen ende Michiel hair dochter wederome in der stede ofte vridomme vandien quamen ende hair bedevaert niet volbracht ende gedaen en hadden, soude die voorsz. Roel ende Margriete voorsz. elcx tot proufijte vanden here ende der stede verbueren 20.000 steens ende te gaen en bedevaert ten hogen Romen ende Michiel dair dochter verbeuren thien duysent steens ende gaen een bedevaert te Coelen. Actum 18 july anno '34, present scout, Jan Jacobsz., Heynrick Woutersz., burgermeesteren, Jan Cornelisz., Andries Verhee, Symon Heynricxz., Jan Willemsz. Moel, Jan Ghijsbrecht Moel, Cornelis Coenez. ende Geerit Heye Daemsz., scepenen.

p. 195

mr. Jan die droechsceerder

Alsoe mr. Jan die droechsceerder inde Nayerstraet onlanx leden hem vervordert heeft te brengen ende te leggen een geonwairdeert laken in 't huysken staende bij den raem daer men gewoonlick den lakenen te brengen die gewaerdeert ende haer oirdel hebben omme te wegen ende te segelen ende dat jegens wille ende consencie van de waerdeyns die daer toe geordoneert waeren soe dat onder dexel vanden stad segel gegeven is an 't selfde laken ende soude alsoe ongewaerdeert besegelt hebben geweest, 't welck zijn saecke van quade exempele ende consequencie. Burgermeesteren ende gerechte geconsidereert hebbende daertoe materie dienende es ende willende hier inne voirsien tot ecempele van allen anderen, condempneren den voirsz. mr. Jan te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede ende te doen een bedevaert sinte Adriaens te Geersberge ende dairenboven noch betalen 12 duysent steens 20 groten voir elcke duysent gerekent, ende binnen deser stede ofte vridomme vandien niet weder te comen tenzij dat hij die bedevairt gedaen ende die 12 dusent steens betaelt heeft ende dat upte correxie noch van anderen 12 duysent steens ende die soe menichwerf te verbueren als hij binnen die vridomme vander stede quame ende die bedevairt niet voldaan en hadde. Actum 16 novembry anno '34 present, 't meestedeel vanden gerechte.

p. 195

Jan Tonisz

Alsoe die gerechte claerlicke deur diversche getuygen gebleken es van 't sobere regement van Jan Tonisz mits zijn clederen verspelende sijn huysvrouwe met quade ende harde manieren bedwingende dat sij een van sijn hamers vercopen moste ende dat hij voersz. sijn ambeelt langes die staten [rolden] omme in 't water te werpen ende mede vuyr voir in 't sijn huys te maicken omme alsoe mit quade bouse meningen ende vrese sijn huysvrouwe te dwingen omme gelt van hair te [gechriegen], 't welck sijn zaicken van quade exemple ende die vanden gerechte 't selve van hem ofte nyemant anders te lijden en staet ende mede niet en behoort ongecorrigeert te bliven ende dairomme bij die van de gerechte Jan Tonisz voir sijn correxie geordoneert ende gecondempneert een bedevaert te doen onder lieve vrouwe te Lens ende binnen 's daechs sonneschijn te gaen uuyt deser stede ende vridomme vandien ende dair niet wederomme inne comen tenzij dat hij sijn bedevaert volbracht ende gedaen, ende daerenboven betaelt heeft thien duysent steenen, ende indien hij binnen dese stede ofte vridomme van die wederomme quame sonder sijn bedevaert gedaen ofte die thien duysent steens betaelt te hebben dat hij in den

p. 196

[gemelte] [ande.en] correxie worden gecondempneert sal wesen te [betalen] noch [ander] twintich duysent steenen ende [bo...] mede op die correxie vander stede. Actum 23 novembry anno '34, presentibus Assendelft [conincx] [scout] Hendrick Woutersz., Jan Jansz. Bosch, Gerrit Loo, burgmeesteren, Jan Rommersz., Simon Henricxz., Jan Willemsz. Moel, Jan Ghijsbrechtsz Moel, Cornelis Coenez ende Geerit [Daemsz.], scepenen.

¹ GTB. Prenter. Hier; de beambte die belast was met het aanbrengen van de waarmarken en onderscheidingsteekenen op de weefgetouwen en de stukken laken.

p. 196**Gerrit Cornelisz. alias Onversaecht**

Alsoe die van de gerechte claerlicke geblecken es dat eene Gerrit Cornelisz. alias Onversaecht hem up ghistere nacht ontrent tusschen thien ende elff uren vervordert heeft zekere onstuerlicheyt ende moetwil te bedriven up ten straeten die wakers qualicke ende onmanierlicke toespreckende, 't welck die van de gerechte van hem noch van niemandt en staet te lijden. Soe ordonneren ende bevelen die van de gerechte die voirsz. Gerrit Cornelisz. voir sine correxie te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede vander Goude ende vridomme vandien ende daer niet wederomme inne comen hij en heeft een bedevaert gedaen te Coelen, ende daerenboven noch betaelt den heer ende die stede 20 duysent steens, 10 stuvers gerekent voir elcke duysent, ende indien die voirn. Gerrit Cornelisz. wederomme binnen deser stede ofte vridomme vandien quame er hij sijn bedevaert volbracht ofte die voirn. 20 duysent steens betaelt hadde, dat wair op die helffte meer soe dikwilen als hij in der stede ofte vridomme vandien quame. Actum den 20 january anno '35, present 't meestedeel vanden gerechte.

p. 196**Gerrit Cornelisz. die Cruytboeling**

Alsoe Gerrit Cornelisz. genaempt die Cruytboelinc hem vervordert heeft in groter dronckenschappen mit quade manieren in der nacht [rumuer] te maecken upter straeten ende die waeckers scandelicke ende oneerlicke toe te spreken, die welck die van de gerechte gemerckt die periculeuse tijt van hem noch van niemande anders en staet te lijden hebben daeromme hem geordoneert voir sijn correstie dat hij gaen sel binnen 's daechs sonneschijn uuyter stede vander Goude ende jurisdictie ende vridomme vandien ende daer niet weder inne comen ofte een quartier mijl nae bij der stede, tenzij dat hij en bedevaert gedaen sel hebben te Neusel ende betaelt sel hebben ses duysent steens tot proufijte vanden heer ende der stede, elcke duysent gerekent voir thien stuvers, ende indien die voorsz. Gerrit bevonden worden sijne gedaen te hebben anders dat voorsz. staet soude boven die voorsz. bedevaert noch een bedevaert

p. 197

doen ten hogen Roemen ende daerenboven gecorrigeert te worden tot discretie van de gerechte. Actum 30 january anno '35, present 't meestendeel van de gerechte.

p. 197**Mathijs Jansz. Bondt**

Alsoe die van de gerechte claerlicke gebleken es dat eenen Mathijs Jansz. Bont hem onlanx leden vervordert heeft die waecke van de scutters ende daernaer een van de burgermeesteren seer qualicke ende vileynlicke toe te spreken seggende: "Ghij bloestsups" mit veel andere [onsedelicke] vileynlicke woerden, 't welck sijn saecke van quade exemple ende en behoren bisunder in desen jegenwoirdigen periculosen tijt niet ongestraft ende ongecorrigeert te blijven. Soe ordonneren ende bevelen die van de gerechte die voirsz. Mathijs Jansz. voir sijn correctie te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede vander Goude ende vridomme vandien ende doen een bedevaert te Wissenaecken daer men besouct 't heilige bloet ende binnen dese stede ofte vridomme vandien niet wederomme inne te comen hij en heeft den heere ende dese stede betaelt tsestich duysent steens, 't duysent gerekent voir thien stuvers, ende indien die voirn. Mathijs Jansz. wederomme binnen deser stede ofte vridomme vandien quame eer hij sijn bedevaert volbracht ofte die voirn. 60 duysent steens betaelt hadde dat ware opte helffte meer ende meerder correstie soe dickwils als hij in der stede ofte vridomme vandien quame. Actum 25 february anno '35.

p. 197

Alsoe die van de gerechte claerlicke gebleken es dat eenen Raes Pietersz. hem onlanx leden vervordert heeft te comen in der scoele ende aldaer die scoelmeesteren mit dreygelicke woerden qualicke tot te spreken, 't welck die vanden gerechte van hem noch van niemandt en staet te lijden ende en behoort niet ongecorrigeert te blijven. Soe ordonneren ende bevelen die vanden gerechte die voirn. Raes Pietersz. voor sijn correstie dat hij sel gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede vander Goude ende vridomme vandien ende doen een bedevaert onser liever vrouwen t' Amersfoort ende binnen deser stede ofte vridomme vandien niet wederomme inne comen hij en heeft den heere ende deser stede betaelt ses duysent steenen, duysent gerekent voer thien stuvers, ende indien die voern. Raes Pietersz. wederomme binnen deser ofte vridomme vandien quame eer hij die bedevaert voorsz. gedaen ofte die voorsz. ses duysent steenen betaelt hadde, dat waere up noch breder gecorrigeert te worden nae die meeste opinie van scepenen. Actum den 10 marty anno '36.

p. 198**Baernt Aelbertsz.**

Alsoe questie wesende voir die gerechte deser stede tusschen Adriaen van Crimpen als officier eysscher ter eenre ende Baernt Aelbertsz. ten andere zijden. Seggende die voorsz. eysscher dat die verweerder hem vervordert heeft in judicio¹ ende in presentie vanden scepenen sittende ter [audition] van de vierscaere irrevenentelicke ende qualicken te spreken, seggende: "Ick sie wel waerom u hoeft geven God geef u die pestilencie, ghij doet dat ick gheen expedicie ofte gheen eynde van minen rust en chrige", mit meer diergelicke quade woerden. Concludeert die voorsz. eysscher dat die verweerder bij [uwer] mijn heren sentencie gecondemneert zal wesen te betalen die somme van hondert karolus gulden ende daerenboven noch gecorrigeert te worden nae gelegentheit vander zaecke. Dair die verweerder voir zijn defensie up dede andtvoerden dat hij die selve woerden illico in judicio gerecipreert hadde ende bid noch om vergiffnisse van 't gundt dat hij misseyt mach hebben ende begeerde daeromme mitte stoutheyt te gaen in genade mit meer woerden bij die voorsz. partyen geallegeert. Scepenen partyen in 't lange gehoert hebbende ende nae kennisse die zijn daer van hebben, hebben gewesen voir recht ende wijsen mitsdesen, condempneren die voorsz. verweerder voir zijn correctie te gaen binnen daechs sonneschijn uuyt deser stede vander Goude ende vridomme vandien ende doen een bedevaert te Coelen ende binnen deser stede ofte vridomme vandien niet wederomme inne comen hij een heeft die voorsz. bedevaert gedaen ende betaelt tot prouffijte vanden heer ende deser stede vijftich dusent steens, dusent gerekent voir tien stuvers. Actum 29 augusti anno '36, present Jan Dircxz. die Brunen, Gerrit Daem, burgermeesteren, Jan Rommersz., Adries Verhee, Andries Bartoutsz, Jan Moel, Ghijsbert Hugenz, mr. Frans Gerytsz. scepenen.

p. 198

Gerrit Henricxz., Dirck Wesselsz. ende Dirck Simonsz.

Alsoe die vanden gerechte claerlicke gebleken is dat eenen Gerrit Henricxz., Dirck Wesselsz. brouwersknecht ende Dirck Simonsz. heucmaecker hen vervordert hebben up sinte Martijnsdach 's avonts

p. 199

ontrent tusschen negen ende 10 uren te comen inden Cleywechsteech ende aldaer te bedrijven grote onstuericheyt ende insolentie, breckende die steenen ende het selve uuyter straten werpende ende breckende die luyden heyningen onder die voete brekende huere poorten ende smiten daarmede upter luder deuren ende comende binnen den huse hebben aldaer grote fortse ende gewelt bedreven soe dat die vrouwe mit 't jongwijff 't huys moste ruymende nemende aldaer potten ende kannen uuyt den huse werpende daarmede upter luder deure, 't welck zijn saecke van quade consequentien ende exempele 't welck die vanden gerechte van hemluyden noch van niemant anders en staet te lijden. Die vanden gerechte partyen in 't lange gehoert ende geconsidereert ende overwogen hebbende all 't gunt datter materie dienende es ende nae kennisse die zij vander saecke hadden hebben die boovengem. Gerrit Henricxz., Dirck Wesselsz. ende Dirck Simonsz. gecondempneert den heere te betalen elcx die somme van veertich karolus gulden, ende daerenboven tegens voer haer corrextie binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede vander Goude ende vridomme vandien ende doen elcx een bedevaert, te weten Gerrit Henricxz. een bedevaert te hogen Romen, Dirck Wesselsz. een bedevaert sinte Marie Magdalenen sinte Maximyen in Provence² ende Dirck Simonsz. een bedevaert te Wilsnaecken ende daer goedt betoich off brengen ende binnen deser stede ofte vridomme vandien niet wederomme inne comen zij en hebben die voorsz. bedevaert gedaen upte verbeurte van hondert dusent steens, 't dusent gerekent voir 10 stuvers, ende daerenboven noch gehouden wesen die voorsz. bedevaert te doene upte peijne ende corrextie [...] Actum 11en decembry anno '36, present Willem Jansz., Gerrit Daemsz., burgermeesteren, Jan Rommersz., Andries Jansz. vander Hee, Andries Bartoutsz, Simom Heynricxz., Ghijsbert Hugenz, mr. Frans Gerritsz. Gerritsz.³ scepenen.

p. 199

Wouter Henricxz.

Alsoe die van de gerechte claerlicke gebleken es dat eenen Wouter Henricxz. hem onlanx vervordert heeft ende daer bij [...]

p. 200

ende in 't geselschap geweest es aldaer Gerrit Henricxz. ende Dirck Wesselsz. brouwersknecht up sinte Simon Judendach⁴ 's avonts ontrent tusschen 9 ende 10 uren inde Cleywechsteech grote ondaet ende onstuericheyt bedreven breckende die steen ende het selve uuytten straten breckende die luyden heyningen ende poorten mit diergelijcke ondaet, 't welck ongecorrigeert niet en behoort te bliven, mer alsoe die van de gerechte wel is gebleken en es dat die voorsz. Wouter Henricxz. mede handadich geweest es van de voorsz. fortzen ende

¹ In judicio; in het gerecht.

² Saint-Maximin-la-Sainte-Baume, dep. Provence-Alpes-Côte d'Azur, Frankrijk.

³ Sic, mr. Frans Gerritsz. Gerritsz., lees: mr. Frans Gerritsz.

⁴ *Strubbe en Voet* (1991) 489. Sinte Simon Judendach (Simon de IJveraer als Judas Thaddeüs), 28 oktober.

ondaden mee in hoir geselcap mede geweest es soe condempneren die van de gerechte die voorsz. Wouter Henricxz. voir sijn correxie in die somme van 40 karolus gulden ende daerenboven doen een bedevaert tot Coelen off daervoer te betalen drie karolus gulden. Actum ut supra.

p. 200

Alzoe Jacob Reyersz. up sinte Andriesdach¹ laetstleden 's avonts ontrent tusschen negen ende tien uren hem vervordert heeft die dienaers ende die wakers die mit die dienaers ommegingen zeer qualicken ende vileynlick toe te spreken, seggende dattet dief ende verraeders waeren, dreygende ende swerende bij Godt sacramenten die selve dienaers te smijten, 't welck zijn saecken van quaden exemple ende en behoren on gecorrigeert nyet te bliven, soe hebben die van de gerechte naer dat hemlyuden vanden voorsz. mesusen souffisantelick genouch gebleken es die voorsz. Jacob Reyersz. gecondempneert voir sijne correctie te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede vander Goude ende vrijdomme vandien ende doen een bedevaert te Nuys² ende betalen daerenboven tot provyffijte³ vanden heere ende reparatie vanden camer die somme van ses karolus gulden ende binnen deser stede ofte vrijdomme vandien niet wederomme binnen comen hij en heeft die voorsz. bedevaert gedaen ende betaelt die voorsz. ses karolus gulden tot proffijte voorsz. upte verbuerte van 25 dusent steens, elcx dusent van tien stuvers, ende daerenboven noch gehouden wesen die voorsz. bedevaert te doene. Actum den 5en decembris anno '36.

p. 201

Alsoe Cornelis Hermansz. alias Backere ende Cornelis Jansz. die zone van zwart Jan ontrent den 26 van novemer lestleden hem vervordert hebben 's nachts ontrent tusschen twe ende drie uren te comen voir die duere van Reynier Pau ende hebben aldair vele insolentie ende onsturicheyt bedreven, werpene mit slick ende vulnes upten [demaen] ende tusschen der slopen, willende mit quader manieren ende bij manieren van dreygementen hebben eeten ende drincken, 't welck in een plaetse van justicie niet en behoirt te gescien ende dien vanden gerechte van hemlyuden noch van niemandt en staet te lijden, ende hebben die van de gerechte naer dat hemlyuden genouch gebleken is van de voorsz. delicten ende onsturicheyt die voorsz. Cornelis Hermansz. ende Cornelis Jansz. gecondempneert voir hoir correctie te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede vander Goude ende vrijdomme vandien ende doen een bevaert ende versoucken onser lieven vrouwen t' Aerdenborch in Vlaenderen ende betalen elcx daerenboven tot prouffijte vanden heere ende repartie van de camere drie karolus guldens, ende geen van hem beyden binnen deser stede ofte vridomme vandien wederomme binnen te comen, zij en hebben elcx huere voorsz. bedevaert gedaen ende betaelt elcx drie karolus gulden tot proffijte voorsz. upte correxie ende verbuerte van 25 dusent steens, elcx dusent van 10 stuvers, ende daerenboven noch gehouden wesen die voorsz. bedevaert te doene. Actum den 5en decembris anno '36.

p. 201

Alzoe Jacob Reyersz. onlanxleden hem vervordert heeft zeer vileynlick de poirtier van de Cleywechspoint in 't exerceren van zijnen officie bij nachte als hij hem mit meer andere inlaten zoude toe te spreken ende die selve poirtier mede te quetsen in zijn hooft, 't welck die van de gerechte van hem noch van niemandt anders staet te lijden ende oock niet en behoirt ongepuniert ende ongestraft te bliven. Soe ordonneren die van de gerechte die voorsz. Jacob Reyersz. voir sijn correctie dat hij gehouden zal wesen binnen 's daechs sonneschijn uuytte jurisdictie vander Goude ende vrijdomme vandien ende daer niet wederomme

p. 202

inne te comen hij en heeft een bedevaert gedaen ten hogen Romen upte verbuerte van veertich dusent steens. Actum den eersten july '39.

p. 202

Alzoe Jan Willemsz. alias Coudtwarmoes mit Lysbeth Coudtwarmoes die welcke openbaerlick bij den anderen in overspel sitten ende hemlyuden bij die camer geordonneert ende bevolen is dar zij binnen sekere tijt hem vanden anderen zouden separeren, welck gebot van de burgermeesteren zij niet en obedieren mer bliven perseverende in hoir quaet leven tot quaet exemple van andere menschen. Soe hebben die van de gerechte die voirn. Jan Willemsz. ende Lysbeth Coutwarmoes geordonneert voir hoire correctie, te weten dat die voirn. Jan Willemsz. voir sijn correctie gebannen sal wesen binnen die vrijdomme vander Goude een jair lanck geduerende ende uyt die selve jurisdictie niet te gaen upte verbuerte van veertich dusent steens, ende die voorsz. Elizabeth zal

¹ *Strubbe en Voet* (1991) 440, Sinte Andriesdach, Sint Andries/Andreas, 30 november.

² Neuss in Noordrijn-Westfalen, Duitsland.

³ Sic. tot provyffijte, lees: tot proffijte.

gebannen wesen voir hoir correctie binnen 's daechs sonneschijn te gaen uuyt die stede vander Goude ende vridomme vandien ende daer niet wederomme inne comen binnen die tijt van twee jairen upte verbuerte van 40 dusent steens. Actum den 3en july '39.

p. 202

Alzo Willem Luyt ende Wijne Willems die welcke bij den anderen openlicke in overspel¹ ende hemluyden bij die camer geordonneert ende bevolen is dat zij binnen sekeren tijt hem vanden anderen soude separeren, welck gebot vanden burgermeesteren zij niet en obedieren mer bliven perseveren in hoir quaet leven tot quaet exemple van andere menschen. Soe hebben die van de gerechte die voirn. Willem Luyt ende Wijne Willems geordoneert voir hoir correctie, te weten dat die voirsz. Willem Luyt voir zijn correctie geordonneert is alsoe hij binnen die jurisdictie zijn broet winnen moet dat hij geen conversatie geselchap hebben en moet in geender manieren bij die voirsz. Wijne Willems elcke reyse upte verbeurte van tien dusent [ ]

p. 203

Ende die voirsz. Wijne Willems sal gebannen wesen voir hoir correctie binnen 's daechs sonneschijn te gaen uuyt der stede vander Goude ende vridomme vandien ende dair nyet wederomme inne te comen binnen die tijt van twee jairen upte verbeurte van veertich dusent steens. Actum den 3en july '39.

p. 203

Alsoe Marytge Spillechgen ende Aelf Elsborgendr. haer vervordert hebben in en eerlicke gebuerte ende tot scandulisacie van veele jonge luyden d' een dan anderen zeer vylenlicke ende scandeloeuselick ende [...nt] mit kiffelicke woerden den anderen toe te spreken, 't welck die vanden gerechte van huerluyden noch van niemant anders en staet te lijden. Soe hebben die vanden gerechte die voirsz. Marytge Spillechgen tot exempelen allen anderen geordonneert binnen daechs sonneschijn te gaen uuytter Goude ende vridomme vandien ende doen een bedevaert 't Amesfoert ende binnen deser stede ende vridomme vandien niet weder inne te comen tenzij dat zij tot profijte vanden heere ende deser stede betaelt zal hebben ses duysent steens, elcke dusent van tien stuvers, Verbieden ende interdiceren voorts Aef Elsborgendochter binnen 14 dagen te comen upte Turfmarkt omme eenich werck aldaer te helpen doen ofte bij gebreke vandien dat zij gehouden zel wesen een bedevaert te doen tot onser liever vrouwe tot 's Gravensande. Actum den 2en may '45.

p. 203

Alsoe Gerrit die scouttenbrootknecht hem vervordert heeft te comen ten huysse van Willem Jansz. die selve Gerrit Marytgen Andries injurierende seggende dat zij een huer was ende dat zij in 't openbaer bordeel sat mit veel meer dyergelijcke onwaere woerden, welcke saecke parthijen daer begeerte vanden camer [gebleven] hebbende ende gesubmitteert hebben anden gerechte, ende es bij der camer verclaert dat die voirsz. Gerrit verboden wort die voirsz. Marytge Andries van gelijcke ofte in andere saecken [meer] te misseggen ofte verinjurieren up peijne van gebannen te wesen uuytter Goude ende jurisdictie vandien tot discretie van scepenen. Condemperen die selve Gerrit voirsz. die voirsz. Willem Jansz. ende Marytgen zijn huysvrouw te bidden om vergiffenisse, seggende dat hij 't selve onbedachtelicken ende mit leugentalen geseyt heeft ende dattet hem hartelicken leedt es. Die selve Gerrit bevelende inden huysse van Willem Jansz. niet te comen dan bij wille ende consent van Willem ende Marytge voirsz. Actum den 11en juny '45, present casteleyn, Jan Willemsz. Moel. Ghijsbert Timansz., Witte van Hoef, burgermeesteren, Cornelis Gerritsz., Jan Claesz., Willem Fransz. ende Gerrit Dircxz. die Bruyn.

p. 204

Alsoe die van de gerechte kenlicken es dat inde poortpandinge² laestleden omme te doen executie van justicie [eenre] Marytgen Ghijs die molenaers wijff die welcke in presentie van justicie ende wethouders veel onstuericheyt bedreven heeft seggende: "Ick en raide niemandt zoe stoudt die hier eenich goet antast" stotende den officier opter borst, ropende, chritende ende qualick sprekende, sluytende hoere deure toe, 't welck zijn saecke van quade consequentie ende en staet die vanden gerechte van haer noch niemandt anders te lijden. Soe is 't dat die van de gerechte overmerkende all 't gundt dat ter materie dyent hebben die vanden gerechte die selve Marytgen geordonneert voir hoir correctie dat zij binnen 's daechs sonnendaechsschijn³ sel gaen uuytter stat ende vridomme vandien ende doen een bedevaert tot Coelen ende daer niet wederomme inne te comen off zij en heeft betaelt vijftich duysent steens den helft tot proufijit vanden heer ende d' ander helft tot proufijit vander

¹ Sic, in overspel, lees: in overspel leefden?

² GTB. Panding, poortpanding. Het panden, het leggen van gerechtelijk beslag op een goed van iemand als voorbereiding voor den executorialen verkoop daarvan voor schuld.

³ Sic, sonnendaechsschijn, lees: sonnenschijn.

camer. Actum den 9en augusty anno '45. Present Jan Moel, Hopcoper, Witte Verhoef, Cornelis Gerritsz., Jan Claesz., Ghijsbert Jansz., Gerrit Bouwensz., Gerrit die Bruyn, Claes Maertsz.

p. 204

Alsoe Jacob Reyersz. hem vervordert heeft contrarie die placaten ende ordonnantiën van de Keyserlijcke Majesteyt zeer scandaleuselicke ende jegens die geboden van God allmachtich te zweren bij alle 't lijden dat God almachtich an zijn gebenedide lichaem heeft waer duer plagen ende andere [in...ienten] soude mogen gebueren, 't welck zijn zaecke van quade consequentie ende en behoren niet ongecorrigeert te bliven. Soe is 't dat die vanden gerechte overmerckende all 't gunt datter materie dienende es hebben die van de gerechte die zelve Jacob geordonneert voir zijn correctie dat hij binnen 's daechs sonneschijn sel gaen up Dijcxpoort in 't castiments huysken ende aldaer leggen 14 dagen te water ende te broede. Actum ut supra.

p. 204

Alsoe die van de gerechte kenlicken es dat Cornelis Jansz. alias Dijckgen bij nachte soe bij hem ende mit sijn hont grote insolentien bedreven heeft [in..deren] die clapwakers ende andere gaende bij der straten, 't welck zijn saecken die van die van de gerechte van hem noch niemant anders te lijden en staet. Soe heben die van de gerechte die voorsz. Cornelis Dijckgen geordonneert voir zijn corrextie dat hij zal gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyter stede vander Goude ende vridomme vandien ende doen een bedevaert tot onser liever vrouwe te Keyns bij Scagen ende niet binnen dese stede ofte vridomme vandien wederomme inne te comen off hij en heeft die selve bedevaert gedaen brengende daer off goet betoech bij geschrift up [vorder] [correctie] Actum ut supra.

p. 205 *doorgehaald*

Alsoe die van de gerechte dagelicx grote clachte comen van de scuytevoerders up 't veer spreckende die rev

p. 205

Alsoe dat tot kennisse van die van de gerechte ghecomen es dat Jan¹ Stoel onlanxleden hem vervordert heeft die coopluyden qualicken tot te spreken, stotende ende smitende die coopluyden hoir luyder voirwairden niet houdende, 't welck die van de gerechte van hem noch van niemant anders en staet te lijden. Soe hebben die van de gerechte die voorsz. Harman Stoel² geordonneert voer zijn corrextie dat hij bliven een maendt van 't veer ende niet te vaeren ende t' eynden die maent betalen noch 12 dusent steens, elcke duysent voir thien stuyvers, d' een helft tot prouffijte vanden heere ende d' ander helft tot reparacie vanden camere. Actum den 27en september '45.

p. 205

Alsoe Herper die scuytevoerder hem vervordert heeft up 't veer grote insolentie ende onstuericheyt bedreven heeft sprekende ende smitende die coopluyden qualicken toe, 't welck die van de gerechte van hem noch van niemand anders en staet te lijden. Soe hebben die van de gerechte die voorsz. Herper geordonneert voer zijn correctie dat hij gehouden zel wesen binnen 's daechs sonneschijn te gaen uuytter Goude ende vridomme vandien ende doen een bedevaert tot Coelen ende daer goet betoech off brengen ende binnen die selve vridomme niet wederomme inne te comen hij en heeft betaelt veertich duysent steens, elcke duysent voir thien stuyvers, d' een helft tot prouffijt vanden camer ende d' ander helft tot reparacie vanden camer. Actum ut supra.

p. 205

Alzoe Margryet Adryaensdr. van Ronche³ haer onlanxleden vervordert heeft uuyt Rotterdam bynnen deser stede een kint te vondeling te brengen ende te leggen dair zij seyde thoe gehuyert te zijn bij eenige vrouwen van Rotterdam, 't welck es een zaeck van quaeder consequentie dye nyet en behoirt ongecorrigeert te blyven. Soe es 't dat dye van de gerechte, overmerckende al 't gundt datter materie dyent hebben, de voorsz. Margryete Adryaensdr geordonneert voir hair correctie de tonne de dragen van stadhuys aff deser stede over die Marct ende rondsomme dye Haven tot weder op 't stadhuys toe ende dat gedaen zoe zullen de dyenaers van de schoudt de voorsz. Margryet Adryaensdr mitten 't voren kindt leyden uuyter stede ende vridomme vandien ende

¹ "Harman" doorgehaald, bovengeschreven "Jan".

² Sic, Harman Stoel, lees: Jan Stoel.

³ Ronse (Renaix), prov. Oost-Vlaanderen, België.

bannen dye van de gerechte de voirsz. Margryetten uuyte voirsz. stede ende vrijdomme vandyen ten eeuwigen dagen ende dair niet weder inne te comen upte verbuerte van hair rechterhandt. Actum den 4en mey '46, present casteleyn, schoudt, de vyer burgemeesteren, Andryes Jansz., Jan Claesz., Gerrit de Bruyn, Claes Maertsz. ende Jan Loos, scepenen.

p. 206

Alsoe Leenaert Jacobsz. geboren vander Veer in Zeelant¹ buyten pijnre ende bande van ijser onder den blauwen hemel geleden ende geconfesseert heeft gedaen te hebben zekere diversche dieverije tot verscheyden plaetsen ende op diversche tijden ende oeck geweest hebbende tot Lisseboenen aldaer hij op 's heren straeten mit cracht ende geweld dieffelijcken een man ontnomen ende van zijn lijf gesneden heeft zijn tas daer hij in vont twee fonteynen², stuck waardich wesende vierdalf groot, welke diefte gequalificeert es mit violentie ende cracgte, 't welck sijn saecken van quader consequentien die nae rechten nyet en behoren ongecorrigeert te bliven maer grotelijck gestrafft tot exemple van anderen. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie geconsidereert ende overwogen hebbende al 't gundt datter materie sienende is ende met geneycht wesende tot gratie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strencheyt van justicie hebben geweesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Leenaert Jacobsz. vander Veer geleyt ende gebrocht te worden op 't schavot staende bezijden 't stadthuys deser stede ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden mitten zwaerde ende zijn lichaem begraven opten heyligen gewijden aerde, verclaerende alle zijne goeden geconfisqueert tot prouffijte van de Konincklijcke Majesteyt. Actum den 13en january anno '47, presentibus Andries Jansz. Verhee, Jan Claesz. Diert, Gerrit Bouwensz., Gerrit de Bruyn, Adriaen Gerritsz., Claes Maertsz. ende Jan Cornelisz. Loos, scepenen.

p. 206

Alsoe Jan Jansz. alias Conincgen buyten pijnre ende bande dan ijser onder den blauwen hemel gelden ende geconfesseert heeft dat hij opten paesdach lestleden geweest is bij 't oude kerchoff opten Blommendaelsche wech mit zeeven andere personen aldaer hij doen ter tijt zeeckere pooten ofgebroocken ende helpen ofbreken heeft. Insgelijcx confesseert mede dat hij geweest heeft in 't Lant van Steyn mit meer ander geselschap ende aldaer gedreycht heeft een monick vanden dijck te stoten, seggende tot hem: "Ghij verbruyder dieff waeromme en heeft ghij mij niet beter, ock sal u wel een voet in u mancke gat stoten" ende heeft oock te dien plaetse een houten nap an stucken gesmact omdat den dranck hem nyet goet genouch en dachte te wesen ende dat hij dus zijn sober regiment zijn ouders tot diversche tijden grote bangicheyt ende verdryet angedaen heeft dreygementen ende andere ende oeck als paesschen comt twee jaeren hij te biecht noch te sacrament geweest en heeft ende daerenboven mit een schou inden bogert van 't convent mit zeecker ander geselschap overgevaren heeft, 't welck al saecken zijn van quaden consequentien die nyet en behoeren ongecorrigeert noch te ongestrafft te bliven ende wel behoorde naer bescreven rechten geexecuteert te worden vanden lijve mitten swaerde. Soe is 't dat scepenen mit

p. 207

rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overwogen hebbende al 't gundt datter materie dienende is ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strencheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jan Jansz. geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot staende bezijden 't stadthuys deser stede ende aldaer gebonden te staen te aensien die justicie mit een zwaert over zijn hoofd gebonen³, ende dat gedaen wel strengelijcken gegeesselt te worden tot discretie van mijn heeren ende scepenen, ende daerenboven gebannen te gaen binnen 's daechs sonneschijn uyt deser stede ende vrijdomme vandien den tijt van vier jaeren lanck geduerende ende binnen dien tijt voorn. daer nyet in te comen opte verbuerte van zijn een hant. Actum als boven, present als voeren.

p. 207

Alzoe Cornelis Loenez. alias 't Gilpertgen geconfesseert heeft dat hij opten paesdach lestleden geweest heeft bij 't oude kerchoff opte Blomendaelsche wech in 't geselschap van 't Conincgen ende andere aldaer in 't bijwesen van hem gebroocken worde zekere pooten, ende insgelijcx te biecht noch ten heyligen sacrament geweest en heeft dien paesdach voorn, ende oeck mede dat hij 't anderen tijden mitten voorn. Conincgen geweest heeft voer 't convent in 't Lant van Steyn aldaer in bijwesen van en veel onsturicheyt ende insolentie bedreven worde, ende insgelijcx bij avont opten straete geweest is ende aldaer maniere gemaect omme ander luyder mantel te leenen omme daer een kint mede te heffen ende van een sober regemente geweest is, 't welck zijn saecken van quaden exemplen ende en behoeren ongenepunteert ende ongestrafft nyet te bliven. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberacie van raede geconsidereert ende overwogen hebbende al 't gundt datter materie diendende is

¹ Veere, prov. Zeeland.

² Fontein, tot nog toen een onbekende (Portugese?) muntsoort.

³ Sic, gebonen, lees: gebonden.

ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strencheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Cornelis Loenez. geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot staende bezijden 't stadthuys ende aldaer te bliven staen soe lange dat de justicie volbrocht is ende daerenboven gebannen te bliven binnen deser stede ende vrijdomme vandien den tijt van twee jaeren geduerende ende boven die twee jaeren voorn. daer nyet uuyt te gaen noch te uuyte vrijdomme vandien opte peijne ende verbuerte wel strengelijcke gegeesselt te worden. Actum ut supra. Presentibus ut supra.

p. 208

Alsoe Maritgen Smits haer vervordert heeft zeeckere tijt geleden zeer injurieuselijcken te beroepen mit onbehoorlijke ende onsturigen woorden sommige vanden wethouders ende andere personen den selven personen imponerende¹ dat zijluyden mit quaeder saecke inquisitie gedaen soude hebben op haer persoons nopende dat sij bewist was soe zij seyde mit toverye 't welck zij hemluyden [o...ch] te imponeerde, al welcke saecken tenderen grotelijcke tot verachtige ende derisie vanden justicie ende oeck tot bespot vanden wethouders ende saecken zijn van quaeden consequentien die nyet en behoeren ongestraft te bliven tot exemple van anderen. Soe hebben die vanden gerechte die voorsz. Maritgen geordonneert voor haer correctie dat zij seggen sal 't gunt dat zij geseyt heeft 't selfde wel ondachtelijck uuyt hitte van bloede ende mit quaeder cause geseyt te hebben ende dattet haer hertelijck leedt is, ende betalen sal voer honorabele ende 't waerdige heylige sacrament twee toortsen elck van een pont ende noch daerenboven haer proffijtable amende 24 dusent steens d' een helft tot proffijte vanden officier ende d' ander helft tot reparacie van de camer, ende sal selfde sculdich wesen te volcomen op meerder correctie voer dinsdaege naestcomende. Actum den 19en january anno '47, present Cornelis Dirck Bouwensz., Huych Gerritsz. Hopcoper, Witte Aertsz. van Houff, burgermeesteren, Andries Jansz. vander Hee, Gerrit de Bruyn ende Jan Cornelisz. Loos, scepenen.

p. 208

Alsoe Aert Aertsz. geboren van Scoenhoven buyten pijne ende banden van ijsere onder den blauwen hemel geleden ende geconfesseert heeft als dat hij zeeckere tijt geleden geweest is tot Winckel in Waterlant² alwaer hij vanden pastoir gewaerschuwet was dat hij over hen hadde in zijn maerse onder meer andere boecken dien hij te coop drouch zekere verboden boecken als een bouck genaempt "Die evangelysche schoemaeker" ende een bouck "Der sommae vander duytschen theologie" mit meer andere tot vier ofte vijftien toe waervan hij nyet en weet den prententitel [a...] nochte jaer te noemen nyet jegenstaende dies heeft hem nochtans vervordert deselfde boucken naer hem te nemen sonder dat hij hem die quyt gemaect heeft directelijcken tegens 't placcaet vanden Konincklijke Majesteyt maer heeft daerenboven onder zijn andere boucken deselfde mede te coope gedragen, sulcx dat hij

p. 209

geapprehendeert wesende tot Abbekerck bevonden es die selfde boucken noch onder hem te hebben, alle welcke boucken bij scepenen van Abbekerck gedaen visiteren zijn inden Hage bij eenen broer Claes Winckel kettermeester daer toe geordonneert die welcke verclaerde tot twaliff boucken soe die den officier van Abbekerck onder den voorn. Aert Aertsz. bevonden hadde dat die selfde bij placcaete van de Konincklijke Majesteyt verboden ende tot heresynt geacht waren, ende alsoe die voorn. Aert Aertsz. sinisterlijcken duer toedoen van sommigen uuyter hechtenisse geraect es soe es ongeexecuteert gebleven zijn confessie voorn. uuyt crachte van welke confessie den officier als bewarende 't recht van de Konincklijke Majesteyt den voorn. Aert Aertsz. alhier geapprehendeert te recht stelt begerende recht ende executie opte voorn. Aert Aertsz. achtervolgende 't placcaet van de Konincklijke Majesteyt opten overtreders bij zijne Mt. gedecerneert, ende alsoe scepenen kennelijcken es uuyte confessie vanden voorn. Aert ende duer breder informatie die scepenen vander saecke hebben, bevinden dat die voorn. Aert Aertsz. directelijcken gecontranemeert heeft 't voorn. placcaet 't welcke scerpelijcken gebiedt den overtreders te corrigeren sonder dissimulatie ofte vertreck. Scepenen mit rijpe deliberatie van rade overwogen ende geconsidereert hebbende all 't gundt datter materie dienende es, ende alsoe die selve geen reformatoers van 's Konincklijke Majesteyt placcaeten en zijn hebben geadmitteert ende admitteren mitsdesen den officier van 's Keyzers [wegen] zijn conclusie ende verclaeren dat de voorn. Aert Aertsz. geexecuteert sal worden mitten zwaerde achtervolgende den teneur van Konincklijke Majesteyts placcaeten ende sijn lichaem begraven te worden opter heyliger gewijder aerde, verclaeren alle zijne goeden geconfisceert tot proufijte van zijne Majesteyt voorn. Actum den lesten aprilis '47, present Verhee, Diert, Bouwensz., Bruyn, Claes Maertsz., Adriaen Gerritsz. ende Loos, scepenen.

p. 209

¹ GTB. Imponeeren. Bedrieglijk verklaren.

² Winkel, gem. Hollands Kroon (West-Friesland), prov. Noord-Holland.

Alsoe Lijsbeth Loos geboren van Marxim buyten Antwerpen¹ buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat zij geweest is opte goede vrijdach lestleden op 't oude kerchhof ten huysen van Lysgen Thoenen mit hair lief mensch Adriaen van Bergen ende eenen genaemt Jacob alias Potus die welcke aldaer in 't achterhuys ende gebrocht hebben zekere gestolen goet binnen der Goude gestolen waer onder was

p. 210

eenen tabbaert mitte welcke de voorn. Adriaen haer [diverien] te coop te gaen tot Leyden de welcke zij binnen Leyden vercofte ende dair van maecte de somme van sevendalve karolus gulden van welcke gelt zij nam [...] [...] 't selfde gedeelt worde. Oeck mede bekent dat die huyc die sij op hadde als zij gevangen worde gestolen was bij eenen Dirck van [Loven] daer zij mede wandelde. Noch dat zij inde Veenen omtrent Delft gestolen heeft twee vrouwenhemden mit een manshemde die zij vercoft heeft om achtalven stuver, insgelijcx bekent zij vercoft te hebben binnen Schiedam twee plattelen mit een cleyn wijnkanneken daer of zij hadde twee gulden seven groot de welcke gestolen waeren bij Adriaen voorsz. binnen Delft. Noch dat zij mitsgaders een vrou genaemt Lijn van Bergen vercoft heeft tot Delft eenen rooden rock gestolen bij een genaemt Michiel binnen Leyden, ende maecte daer aff twee rins gulden waer of zij 't haren deel hadde twee stuyvers ende teerde mit hemluyden, ende bekent oock vercoft 't hebben binnen den Hage een wambaes waer of zij maecte negen stuyvers die zij hulp verteren, welcke wambaes gestolen was bij eenen genaemt Adriaen. Seyt noch dat zij geconverseert ende gewandelt heeft mit veel diversche gesellen de welcke zij altemet hoorde vertrecken² dat zij knevelaers waeren knevelen gedaen hadden ende om knevelen uuytgingen gelt heeft helpen verteren dat mit knevelen gewonnen was 't welke zij wel wiste. Oeck dat zij bewaert heeft een kint van een vrou die welke ging om te vercopen twee gestolen webbens die binnen Delft gestolen waeren welck gelt zij mede heeft helpen verteren, 't welck al samen zijn saecken van quader consequentien die naer rechten nyet en behoren ongecorrigeert te bliven met grotelijcx behoren gestraft te worden tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van rade geconsidereert ende overwogen hebbende al 't gundt datter materie dienende is ende meer geneycht wesende tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigueur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voir recht ende wijsen mitsdesen, condempneeren den voors.

p. 211

Lijsbeth Loos gebrocht te worden buyten der Goude onder 't gerecht deser stede ende aldaer geexecuteert te worden mit den baste, verclarende alle hare goeden geconfisqueert tot proffijte vanden Konincklijcke Majesteyt. Actum als voeren, present als voeren.

p. 211

Alsoe Lambrecht Vranckez. die poppenmaecker geboren van Delft in Hollandt buyten pijnje ende bande van ijsere onder blauwe hemel geleden ende geconfesseert heeft als dat hij sich 't ent drie jaeren herwerts nyet gehouden en heeft [aen] [den] justitie vanden heyliche kerck noch als noch daer of yet hout of geloof, daer hij bij persisteert. Scepenen breder gebleken achtervolgende zijn selfs confessie daarvan zijnde, 't welck nyet tendeert alleen tot grote verachtunge ende versmadenisse van onsen kersten gelove ende den sacramanten maer oock tegens alle gemeene bescreven rechten, statuten, ordonnantiën ende placcaeten van de Konincklijcke Majesteyt, alle welcke zijn saecken van quader consequentien die naer rechten ende redenen nyet en behoren ongepunieert noch ongestraft te bliven. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van rade opte voorsz. saecke in 't lange samen gecommuniceert, geconsidereert ende overwogen hebbende al 't gundt datter materie dienende is, hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneeren den voorn. Lambert gebrocht te worden buyten der Goude onder 't gerecht deser stede ende aldaer geexecuteert te worden mitte viere, verclarende alle zijne goeden geconfisqueert tot proffijte van de Konincklijcke Majesteyt. Gepronunchieert opten 24en dach van mey anno 1547, present Andries Jansz. vander Hee, Simon Henricxz., Jan Claesz. Diert, Gerrit Bouwensz., Gerit Dircxz. de Bruyn, Claes Maertsz. ende Adriaen Gerritsz. scepenen Actum den 24en may '47, present Verhee, Simon Henricxz., Diert, Bouwensz., Bruyn, Claes Maertsz. ende Adriaen Gerritsz. scepenen.

p. 212

Alsoo Claes Allertsz. geboeren van Amsterdam in Hollandt buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij tot groenen Annen woenende inde Cleyne Houdtstraet binnen Haerlem gestolen heeft een huyc, een rock met een wambes om dies welck dat zij zijn ghoet hadde up ghesloten. Oick mede bekent hij geweest te hebben binnen Haerlem ten huysen van voorsz. Annen woenende bij de vesten alwaer hij, naer dat hij haer uuyt geraecht³ hadde, twee kannen wins heeft getapt dien hij up 't straet

¹ Merksem, gem. Antwerpen, prov. Antwerpen, België.

² *GTB*. Vertrecken. Vertellen.

³ *GTB*. Rachen; uytrachen. Spreken ten nadeele van iemand, schelden, schimpen, foeteren op iemand. Hier in de betekenis van uitschelden.

daer ontrent uuytdronck ende 's anderendaechs betaelt, seyt mede dattet wel bij haer wille was. 't welck al zijn saecken van quaden exemple die nyet en behoeren ongepunieert te blijven mer grotelijcx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe delyberatye van raide in 't lange t' samen gecommuniceert ende overweegen hebbende al 't gundt datter materie dienende is ende meer geneyghen wesende tot gracye ende barmharticheyt dan tot riguer ende strencheyt van justicie hebben gewesen voer recht ende wijsen mitsdesen, condempneren dye voorsz. Claes Allertsz. dat hij gaen zal uuyt

p. 213

dye vrijdom vander Goude tusschen dit ende morghen te 12 uren ende daer gebannen uuyt te blijven den tijt van 6 jaren upte verbuerte van zijn rechterhant midts refonderende die costen. Actum den 15en september '47, present heer Floris van Assendelft, ridder, heer tot Goureaen¹, casteleyn deser stede, Jan Hey Gerritsz., schout, Andryes Jansz., Ghijsbert Huygesz, Simon Heynricksz ende Jan Cornelisz. Loos, scepenen.

p. 213

Alsoe Cornelis Andriesz. alias Bevertkgen hem vervordert heeft openbaerlick upter straten te seggen te verde genouch gecomen dat die burgemeesteren wroegers zijn, 't welck een saecke es van quader consequentien tenderende ten verachtige vander justicie 't welck nyet en behoort ongepunieert noch ongestraft te blijven mer grotelijcx gecorrigeert ten exemple van allen anderen. Soe hebben die vanden gerechte den voorn. Cornelis geordonneert voor zijn corrextie dat hij binnen daghe sonneschijn gaen sal buyten die vrijdom vander Goude ende daer nyet weder inne te comen tenzij hij eerst ende alvooren versocht zal hebben een bedevaert die drye coningen tot Coelen daer van brengende ghoede certifycatye ende voor profitabele amende te gheven sal twintich duysent steens

p. 214

van 10 stuvers duyst tot reparatye vanden camer. Offgelesen den 12en december anno 1547, present schout, Cornelis Jansz. die Jonghe, Ghijsbrecht Thymansz, burgemeesteren, Andries Jansz. Verhee, Symon Heynricxz. ende Ghijsbrecht Huygesz, Claes Maertsz., Jan Loos ende Dirck Dircxz. scepenen.

p. 214

Alsoe scepenen kennelick es dat Cornelis Aertsz. Ruselaer grote insolentie ende onstuurcheyt op gisteren ter vierschaer bedreven heeft, 't welck is een saecke van quaeden consequentien tenderende grotelijcx tot verachtige ende vercleyninge van de justicie. Soe hebben scepenen den voorn. Cornelis geordonneert voor zijn correctie dat hij bovenstaende vierschaer God almachtich ten voorsten ende mijnen heeren vander weth inden naem vanden justicie bidden sal om vergiffenisse, ende bovendien betalen die boeten daer toe staende naer uuytwijsende de keur daer van zijnde ofte bij gebreke vanden voorn. amende te verwachten meerder ende swaerder correctie. Actum ter vierschaer den 27en marty anno 1548 stilo communis, present schout, Cornelis Jansz. de Jonge, Dirck Harmansz., Ghijsbert Timansz. ende Jan Dirck Hoensz., burgemeesteren, Symon Hendricxz., Ghijsbert Hugesz, Ghijsbert Jansz., Claes Maertsz., Jan Loos ende Dirck Dircxz. scepenen.

p. 215

Alsoe tot kennisse van de burgemeesteren gecomen es dat Jan Aertsz. alias den jongen Ruygen binnen die vrijdom deser stede onlancx geleden hem vervordert heeft van zeeker cooplyden van Mechelen geweldelijcken meer vracht te willen hebben dat zij belooft hadden ende die selfde huer goedt daeromme heeft willen houden jegens recht ende justicie die eenen yegelijcken openstaet, 't welck een saecke es van quaden consequentien die niet en behoirt ongecorrigeert het bliven maer grotelijcx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat die vanden gerechte den voorn. Jan Aertsz. geordonneert hebben voor zijn correctie dat hij binnen 's daechs sonneschijn gaen sal buyten die vrijdom vander Goude ende daer niet weder inne te comen tenzij hij eerst ende al voeren versocht sal hebben een bedevaert die drie coningen tot Colen daer van brengende goede testificatie ende betelt sal hebben voor proffitable amende thienduysent steens. Ofgelesen van de peuye den 28en marty anno '48 stilo communis, present schout, De Jonge, Dirck Harmansz., burgermeesteren, Simon Henricxz. ende Dirck Dircxz. scepenen.

p. 215

Alsoe Aert Dircxz. poorter deser stede buyten pijnre ende bande van ijsere geleden ende geconfesseert heeft dat hij bij avondt upter straete een scippergesel met een upsteecker nae zijn lijff gesteecken heeft sonder dat hem die

¹ Sic, Goureaen, lees Goudriaan.

man yet misseyde ofte toesprack, oock mede dat hij geweest is up 't merctvelt an een hoenderhuysken omme hoederen te stellen,

p. 216

't welcken al zaecken zijn van quader consequentien die nyet en behoren ongecorrigeert te blijven maer grotelijcx gestraft tot exempel van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe delilberatie van raide geconsidereert ende overgewogen hebbende al 't gundt datter materie dienende es ende meer geneycht weesende dot gratie ende barmherticheyt dat¹ tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorn. Aert Dircxz. geleyt ende gebrocht te worden up 't scavodt staende bezijden stadhuis deser stede ende aldaer wel stengelijck gegeesselt te worden tot discrecie van mijn heeren ende scepenen. Actum den 3en marty anno 1548 stilo communis, [schout], Cornelis Jansz. die Jonge, Dirck Harmansz. ende Jan Dirck Hoensz., burgermeesteren, Andries Jansz. vander Hee, Simon Heynricxz., Ghijsbrecht Huygez., Ghijsbert Jan Maertsz., Claes Maertsz., Jan Cornelis Loos ende Dirck Dircxz.

p. 216

Alsoe Gerrit Heynricxz. alias Meester poirter deser stede buyten pijnre ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel beleden ende geconfesseert heeft dat hij onlanccx geleden twee bosschen

p. 217

houts gehaelt heeft uuytet Monickenbosch. Oeck mede dat hij eenen groenen els uuyte Moelenkade ofgehouden heeft. Insgelijcx zecker hout gehaelt heeft uuyt een tuyn leggende in een van de kade buyten Tienewechspoort, ende dat hij twee endtvogelen in Beyerssoon² gehaelt heeft, 't welck al saecken zijn van quaden consequentien die naer rechten niet en behoren ongecorrigeert te blijven maer grotelijcx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat mit rijpe deliberatie van rade geconsidereert ende overgewogen hebbende al 't gundt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gracie ende bermherticheyt dan tot riguer ende strengheyt van justicie hebben gewesen voir recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Gerrit Henricxz. geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelijck gegeesselt te worden ende dat gedaen bandt voorts den voorn. Gerrit Henricxz. te gaen binnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien den tijt van hondert jaer ende eenen dach ende binnen die tijt daer niet weder inne te comen opte verbeurte van zijn rechterhandt. Actum ende present als voeren.

p. 217

Alsoe Marcelis Pietersz. poorter deser stede buyten pijnre ende van de van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij in diversche hoederhuyskens geweest is omme hoederen te nemen, oeck mede dat hij gaende nae Stolck genomen heeft zeeckere endtvogelen die hij vercoft heeft 't stuck voir een stuver, oeck dat hij bij avont mit ander geselschap mit steenen wel langs die straeten geworpen heeft, insgelijcx dat hij upte pynxternacht mit noch zeecker ander geselschap soe vreeslijck mit steenen langes die straeten geworpen heeft datter nyemant ontrent op 't straet bancken en mochte, oeck dat hij alleen

p. 218

bij nacht bij den straten gelopen ende mit steenen gesmact heeft qualijcken gesproken ende gevloect heeft bij Gods lijden ende Gods sacramenten ende dat hij mit zeecker geselschap bij avont opter straten angevaert heeft een manspersoon die zij brochten in een herberge seggende: "Ghij sult ons den buyck vol biers geven, als ghij hebt" dien welcke hemluyden aldaer zeecker gelt te voeren gegeven heeft, 't welck al saecken sijn van violente straetschenderijen ende ongesturicheyt naer rechten niet en behoren ongecorrigeert te blijven maer grotelijcx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van raide geconsidereert ende overgewogen hebbende al 't gunt datter materie dienende es meer geneycht wesende tot gracie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Mareclis Pietersz. geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot staende besijden 't stathuis deser stede ende aldaer wel strengelijck gegeesselt ende mit een gloeyende ijsere deur zijn tonge gesteken te worden, ende dit gedaen bant voorts den voorsz. Mercelis te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien den tijt van hondert jaeren ende eenen dach ende ende binnen die tijt daer niet weder inne te comen opte verbuerte van zijn rechterhandt. Actum ende present als voeren.

p. 218

¹ Sic, dat, lees: dan.

² Sic, 't Beyerschen ?

Alsoe Jan Pietersz. alias Quast buyten pijnende bande van ijser onder der blauwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij uuytten Doelen deser stede gehaelt heeft een leuyn¹ die hij verbrant heeft, oeck mede dat hij mit seeker geselschap bij avont opter straet angevaert heeft een manpersoon dien zij in een herberge brochten seggende: "Ghij sult ons den buyck vol biers geven als ghij hebt", die welcke hemluyden aldaer zeecker gelt te voeren gegeven

p. 219

heeft, oeck dat hij mit upsteker zeyde tegens zijn ouders die hem voir zijn quaet regiment straffe: "Bij Gods wonden, Gods lijden, ick sal noch vanavont tot een plaetse die glazen uuyt smijten", oeck dat hij dikwils vlouct ende evelt² bij Gods lijden ende Gods vijf wonden ende diergelijcke, ende dat hij die glazen van een persoon inne geworpen heeft binnen der Goude om dieswille dat hij getuychenisse des waerheyt gegeven hadde voir recht in een saeck zijns persoons angaende, 't welck al saecken zijn van violente straeteschenderije ende ongesturicheyt die naer rechten niet en behoren ongecorrigeert te bliven maer grotelijcx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van rade geconsidereert ende overgewogen hebbende alle 't gundt datter materie dienende is ende meer geneycht wesende tot gracie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voir recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jan Quast geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelijck gegeesselt ende mit een gloeyend ijser duer zijn tonge gesteecken te worden, ende dat gedaen bandt voorts den voorsz. Jan Quast te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien den tijt van hondert jaeren ende eenen dach, ende binnen dien tijt daer nyet weder inne te comen opte verbeurte van zijn rechterhand. Actum ende present als voeren.

p. 219

Alsoe Jan Cock poirter deser stede buyten pijnende bande van ijsere onder den blauwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaem zijn broot gaen bedelen heeft ende comende in Slupick daer hem een stuck groenen casenbroot gegeven waer 't selfde wech geworpen heeft seggende: "Ick wil vleesch hebben", oeck dat hij in Slupick genomen heeft een endvogel 't welck vercoft es geweest voir een braspenninck³, insgelijcx dat hij in Beyeressen [aldaer]

p. 220

wel endvogelen genomen heeft ende mit zecker geselschap 't selfde oeck mede wel gedaen heeft, oeck dat hij van een wagen incomende Dijcxpoort genomen heeft seven schellevischen, ende dat hij veel katten gevangen ende genomen heeft waervan dat hij de vellen vercoft heeft, oeck dat hij geweest is in seekere kaden buyten Tiendewechspoort daer hij 't hout staende inde bedstede inde thuynhuyskens genomen ende wech gehaelt heeft, oeck dat hij mit een bijlken seekere latten ende staecken van thuynehyningen ofgehouden gebroocken ende nae hem genomen heeft, oeck dat hij een leunyn uuyten Doelen deser stede genomen heeft, ende dat hij gecomen is achter t' huys van een vroupersoon daer hij mit zijn hant (die welcke hij duer een gat stack) 't veynster opgedaen heeft ende die selfde vrou vanden huysse bij doncker in haer aengesicht gesneden heeft sonder dat zij wiste wie 't haer dede, 't welck al saecken sijn van quader consequentien die niet en behoren ongecorrigeert noch ongestraft te bliven ende wel behoorde nae bescreven rechte geexecuteert te werden vander lijve mitten swaerde. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van rade geconsidereert ende overgewogen hebbende al 't gundt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende (uuyt sonderlinge saecken hen daertoe porrende) tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voir recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorn. Jan Cock geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot staende besijden 't stadthuys deser stede, ende aldaer wel strengelijck gegeesselt te werden tot discretie van mijn heeren ende scepenen ende daerenboven gebannen te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdom vandien den tijt van hondert jaer ende eenen dach ende binnen die tijt daer niet weder inne te comen opte verbeurte van zijn rechterhand. Actum ende present als voeren.

p. 221

Alsoe Jan Heynricxz. alias den Duyernyet poorter deser stede buyten pijnende banden van ijsere geleden ende geconfesseert heeft dat hij geleden ontrent een jaer een nederslach gedaen ende geperpetreert heeft anden persoon van eenen genaemt Neeleman de bastertsoon van Quyrrijn de backer alhier binnen der Goude, oeck mede (wesende onder de knechten) ontrent twee maenden nae den voorn. nederslach hij mede ter neder geleyt heeft eenen Hubrecht geboren van Uuytrecht 't welck hij versoent heeft, ende dat hij eenen genaemt Jan geboren uuyten lande van Cleeff die handt off gehouden heeft, 't welck al saecken zijn van quader consequentien die naer rechten niet en behoren ongecorrigeert te bliven maer grotelijcx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't

¹ *GTB*. Leun, leuyn, iets waartegen men leunt of steunt of waaraan men zich vasthoudt, een leuning.

² *GTB*. Evelen (oevelen), iemand kwaad doen; hem beledigen, wonden, kwetsen.

³ *Van Gelder* (1966) 258. Hier; benaming voor diverse zilveren munten ter waarde van 2½ groot.

dat scepenen mit riepe¹ deliberatie van rade geconsidereert ende overgewogen hebbende al gunt datter materie dienende is ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijzen mitsdesen, condempneren den voorn. Jan Heynricxz. geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot staende bezijden 't stadthuys deser stede, ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden mitten zwaerde ende zijn lichaem begraven opter heyliker gewijder aerden, verclarende alle zijne goeden geconfisqueert tot profijte van de Keyserlijcken Mayesteyt. Actum den 26en may '48, present Ghijsbrecht Thymansz, Jan Dirck Hoensz. ende Dirck Cornelisz., burgermeesteren, Andries Jansz., Ghijsbrecht Huygez., Cornelis Gerritsz., Jan Claesz. Diert, Ghijsbrecht Jan Maertsz., Gerrit Dircxz. die Bruyn ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, scepenen.

p. 222

Alsoe scepenen kennelijck is, dat Luyt Allertsz. die schuytvoerder, groote insolentien ende onstuerecheyt gedreven heeft seggende: "Ick en vraech nae burgemeesteren noch nae nyemant, ick wil doen dat ick wil contrarie heurluyden ordonnantie daer up geexpedieert", 't welck es een saecke van quader consequentie tenderende grotelincx tot verachtinge ende vercleyninge vanden justicie. Soe is 't dat die vanden gerechte den voorn. Luyt Allertsz. gecondemneert hebben voor zijn correctie, dat hij binnen 's daechs sonneschijn gaen sal buyten die vrijdom vander Ghoude ende daer niet weder inne te comen tenzij hij heeft ende alvoeren versocht sal hebben een bedevaert van Maria die moeder goodts tot Amerfoort daervan brengende goede certificatie ende betaelt sal hebben voor prouffitable amende thien duysent steens. Actum ter camer den 21en july anno '48, present casteleyn, schout, Andries Jansz. vander Hee, Jan Claesz. Diert, Adriaen Gerritsz., Jan Cornelisz. Loos ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, scepenen.

p. 223

Alzoe Willem Gerytsz. alias Kasch geboren van Leyden hem vervordert heeft te comen ende [con..sti] inde graefflickheyt van Hollant nyet tegenstaende dat hij gebannen es geweest bij leenmannen van Kennemerlant uuytte graefflickheyt van Hollant up sijn lijff naer vermogen die placcaten vanden Konincklijcke Majesteyt. Scepenen breder geblecken bij manieren van vonnisse daervan sijnde, ende hem nae date vandien noch vervordert heeft, volgende sijn eygen confessie te gaen bedelen gesonts lichaems bynnen die voorn. graefflickheyt ende mede soe, wanneer men hem 't 't sijnen wille nyet gegeven en heeft zeer quaelicken ende fortselicken gesproken heeft, 't welck al zijn saecken van quader consequentien ende inobiedien tenderende tot versmadinge vanden justicie die nyet en behoeren ongepunieert te bliven maer grotelickx gestraft tot exempele van alle anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van rade geconsidereert ende overgewogen hebbende al 't gunt datter materie dienende is ende meer geneycht wesende tot gracie ende barremharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor echt ende wijzen mitsdien, condempneren den voorsz. Willem Gerytsz. geleyt ende gebrocht te worden up 't schavot staende bezijden stadthuys deser stede ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden mitten zwaerde ende sijn lichaem begraven te worden opter heyliker gewijder aerde verclarende alle sijn goeden geconfisqueert tot profijtte vanden Konincklijcke Majesteyt. Actum den 2en augusti anno '48, present Verhee, Diert, Claes, Bruyn, Adriaen, Jan Loos ende Moel, scepenen.

p. 224

Alsoe Quirijn Gerytsz. geboren van Langeraar inde graefflickheyt van Hollant² buyten pijnende bande van ijssere onder den blaewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems bynnen den voorn. graefflickheyt den tijt van drie jaeren up 't 't plattelant in steden ende dorpen sijn broet gaen bedelen heeft contrarie die placcaten vanden Konincklijcke Majesteyt, ende daerenboven tot diversche plaetsen seckere grote [...merien] geperpetreert heeft, oick mede heeft hij met sijn medehelpers gedaen drie knevelingen tot diversche stonden ende plaetsen, 't welck sijn saecken van quaden exemple die nyet en behoeren ongepunieert te bliven mer grotelickx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede in 't lange t' samen gecommuniceert ende overwegen hebbende al 't gunt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijzen mitsdesen, condempneren den voorn. Quyrin Gerytsz. geleyt ende gebrocht te worden upt 't scavot staende besiden stadthuys deser stede ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden mitten zwaerde ende sijn lichaem geleyt te worden up een rat ende sijn hoeft up een staeck met een galch over 't lichaem tot exemple van allen anderen, verclarende voorts alle sijn goeden geconfisqueert tot prouffijtte vanden Konincklijcke Majesteyt. Actum ende present ut supra.

p. 225

¹ Sic, riepe, lees: rijpe.

² Langeraar, gem. Nieuwkoop, prov. Zuid-Holland.

Alzoe Geryt Karstensz. geboren van Antwerpen, Hans Dammasz. geboren van Loeven¹ ende Andries Ellebouts geboren van Waesbergen² in 't voorn. ambocht buyten pijnne ende bande van ijssere voor scepenen geleden ende geconfesseert hebben dat sijlyuden gesonts lichaems upt 't plattelant in steden ende dorpen upten huysman gaen bedelen hebben contrarie die placcaten der Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken sijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongestraft noch ongepunieert te blijven. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewogen hebbende al 't gunt datter materie dienende es ende meer geneycht weesende tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen midtsdesen, condempneren den voorsz. Geryt, Hans ende Andries barveoets geleyt ende gebrocht te worden up 't schavot staende besijden stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelicken gezeselt te worden te bloede toe tot discretie van scepenen ende daerenboven gebannen te gaen binnen drie dagen uuytte graeffelickheyt van Hollant ende daer niet weder inne te comen gedurende den tijt van drie jaeren up te verbeurte elckx van sijn lijff naer vermogen die placcaten vanden Konincklijcke Majesteyt daer up geexpediert. Actum ende present ut supra.

p. 225

Alzoe Job Hermansz. alias Blinde Job poerter deser stede hem vervordert heeft binnen die vrijheyt vander Goude verraderlicken te quetsen ter doet toe eenige onse medepoerters, ende noch daerenboven geconfesseert ende geleden heeft buyten pijnne ende bande van ijssere dat hij buyten sijn behoerlicken resideren up 't plattelant tot diversche plaetsen ghaen

p. 226

bedelen heeft al driechtelicken tegens 's K. Mts. placcaten daer up geexpediert, 't welck all sacken sijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongepunieert te bliven mer grotelickx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen naer tuygen ende kennisse die sij vanden saecke hebben met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewogen hebbende al 't gundt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen midtsdesen, condempneren den voorn. Job Hermansz. geleyt ende gebrocht te worden up 't schavot staende bezijden stadthuys deser stede ende aldaer voor een amende ende boeten wel strengelicken gezeselt te worden ten bloede toe tot discretie van scepenen, ende bannen hem voorts te gaen bynnen den tijt van drie dagen uuytte graeffelickheyt van Hollant ende daer nyet weder inne te comen gedurende den tijt van drie jaeren up te verbeurte van sijn lijff naer vermogen die placcaten vanden Konincklijcke Majesteyt daer up geexpediert. Actum ende present ut supra.

p. 226

Alzoe Hans van Breda alias Effen Up buyten pijnne ende bande van ijssere onder den blaewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij geweest is tot Middelburch buyten der Goude ten huysse van een lantman seer droncken aldaer hij geeyscht heeft een stuck gelts 't welck hem geweygert was, ende heeft ghaen sitten an de tafel etende 't gundt dat hij daer vondt hebbende veele quade ende onbehoerlicke manieren metten spise

p. 227

eysschende oick mede een kase vander vrouwe die seer jonck was ende hem uuyt die hant gevallen es, ende voorts daer ter plaetse seeckere petelantien³ bedreven heeft, 't welck sijn saecken van quaden exemple die nyet en behoeren ongepunieert noch ongestraft te blijven. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewogen hebbende al 't gundt datter materie dienende es ende meert geneycht wesende tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen midtsdesen, condempneren den voorn. Hans van Breda gestelt te worden up te kaecke besijden 't stadthuys deser stede staende ende aldaer te bliven staen tot discretie van scepenen ende bannen hem voorts te gaen bynnen 's daechs sonnenschijn uuytter vridom der selver stede ende daer nyet weder inne te comen bynnen den tijt van drie jaeren up te verbeurte van sijn rechterhant. Actum den 27en augusti anno '48', present Verhee, Ghijsbrecht Huygesz., Ghijsbrecht Jan Maertsz., Jan Cornelisz., Bruyn, Arien Gherytsz., Dirck Dircxz. ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, scepenen.

p. 227

Alzoe Cornelis Jacobsz. alias Nyct hem vervordert heeft bij nacht met stenen langens die straeten te werpen bedrivende groote insolentien ende onsturicheyt, welck die vanden gerechte van hem noch van nyemant

¹ Leuven, prov. Vlaams-Brabant, België.

² Een (nog) onbekende plaats in België.

³ GTB. Petulatie. Moedwillig, uitgelaten, moedwil, uitgelatenheid, darterheid.

gedogen willen te laten geschien ende saecken sijn van quaden consequentien die niet en behoeren ongecorrigeert te blijven. Soe hebben die vanden gerechte voorn. Cornelis Jacobsz. geordonneert voor sijn corrextie dat hij bynnen dagen sonnenschijn gaen sal buyten die vrijdom vander Goude ende daer nyet weder in te comen ten sij hij heeft al voorn. versocht sal hebben een

p. 228

bedevaert van die moeder goets tot Amersvoert daarvan brengende eenen goede certificacie ende betaelt sal hebben voor proffitable amende twaleff dusent steens, elck duyst gerekent tot thien stuvers. Actum den 12en october anno '48.

p. 228

Alzoe Cornelis Jacobsz. alias Nijch, poorter deser stede buyten pijne ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij in junio lestleden tot Rotterdam eenen Adriaen Mosselman met een stock (daer men die schapen an coppelt) bezijden up sijn hoofd gesmeten heeft, seggende daer bij: "Ick waende die duyvel daer mede gespeelt heeft, hadden die luyden mijn soe wel te voeren achterwerths getrocken dit en soude nyet gebeurt hebben", ende dat hij (hoerende die luyden roepen "Die man is doot") daerna die poerten uytgelopen is, ende van mijn heer van der Veer geley¹ verworven heeft, 't welck al saecken sijn van quader consequentie die naer rechte nyet en behoeren ongecorrigeert te blijven. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede deurgesien hebbende diversche certificatiën an weedersijden van pertijen geproduceert ende geconsidereert hebbende al 't gundt dat ter materie dienende es, meer geneicht wesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende 't strengheyt van justitie hebben geweesen voor recht ende wijsen midtsdesen, condempneerenden den voorsz. Cornelis Jacobsz. gebannen te blijfven bynnen deser stede ende vrijdom vandien den tijdt van een jaer up verbeurte van sijn rechterhandt. Actum den 30sten january anno '49 stilo communis, present Jan Willemsz. Moel, Ghijsbrecht Thymansz, burgemeesteren, Andries Jansz. Verhee, Jan Claesz. Diert, Ghijsbrecht Jan Maertsz., Gerrit Dircxz. die Bruyn, Dirck Cornelisz., Adriaen Gherytsz. ende Jan Loos Cornelisz., scepenen.

p. 229

Alzoe Boy Willemsz. alias Baesken geboren van Aertvelt in Vlaenderen² buyten pijne ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij met sijn anderde (tot Gorchum gevangen weesende) malcanderen gegeesselt hebben, ende dat hij near dier tijdt lange gesonts lichaems loopen bedelen heeft van d' een kermisse in d' ander terende upte huysman ende near dat hij tot Schoenhoven gebannen ende gegeesselt is geweest noch een geheel jaer loopen bedelen heeft terende upten huysman contrarie die placcaten der Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken sijn van quader consequentien die near rechte nyet en behoeren ongecorrigeert te blijfven mer grotelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpen deliberatie van raede geconsidereert, ende overgewegen hebbende als gundt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben geweesen voor recht ende wijsen midtsdesen, condempneren den voorsz. Boy Willemsz. geleyt ende gebrocht te worden up 't scavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelijcken gegeeselt te worden ten bloede toe, ende in sijn neyusse geslipt³, ende dat gedaen bant voorts den voorsz. Boy te gaen bynnen daechs sonnenschijn uyt deser stede ende vrijdomme vandien, ende voorts bynnen acht daghen daerna uuytte voorsz. lande van Hollant, Seelant ende Vrieslandt ende daer nyet weder inne te comen upte verbeurte van sijn lijff. Actum ut supra, presenten ut supra.

p. 229

Alzoe Adriaen Floren alias Spruyt geboren van Sertogenbosch in Brabant⁴ buyten pijne ende bande van ijsere voer schepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij eenen gouden croen, gelderschen rijder⁵ ende noch een daelder met thyen stuvers an paeyment tot Breda an de Vleyschmarct gestolen heeft uuyt een man (wiens naem hem onbekent is) sijn dyefsack⁶ en uuyt een linden buyelken 't welck mede in sijn diefsack was twee engelschen cronon, 't welck al saecken sijn van quaden consequentien die nyet en behoeren ongepunieert te blijven maer grotelicx straffe tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen [met] rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen hebbende

¹ GTB. Geley. Verlof om te vertrekken.

² Een (nog) onbekende plaats in Vlaenderen, België.

³ GTB. Slippen; spljten, een reet, split, spleet, opening in iets maken. Hier: "in sijn neyusse geslipt" is zijn neus gespleten.

⁴ 's-Hertogenbosch, prov. Noord-Brabant.

⁵ Van Gelder (1966) 268. Gelderschen rijder, gouden munt uit Gelre met rijdende hertog. Geslagen 1509-1538 onder hertog Karel van Gelre.

⁶ GTB. Diefsack. Zak voor gestolen waren of om iets in weg te stoppen, of in den zin van: bedelzak, geldbuidel.

p. 230

't gundt datter materie dienende is, ende meer geneycht wesende tot gracie ende baremharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijzen midtsdesen, condempneren den voorsz. Adriaen Spruyt geleyt ende gebrocht te werden up 't schavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelijck gezeselt te werden tot discretie van scepenen, ende dat gedaen bant voerts den voorn. Adriaen te gaen bynnen daechs sonneschijn uuyt derser stede ende vrijdomme vandien ende daer nyet weder inne te comen upte verbeurte van andermael wel strengelijck gezeselt ende gesplitnoest te werden. Actum den 16en february anno 1549 stilo communis, present Verhee, [Dirck] Willem Fransz., Bruyn, Adriaen Gerritsz., Jan Loos ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, scepenen.

p. 230

Alzoe Sebastiaen Adriaensz. alias Schoer van Geervliet¹ buyten pijn ende bande van yesere voer scepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij sedert sint Jan laestleden gesont lichaems in 't plattelandt upten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placcaeten der Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken sijn van quader consequencien die nyet en behoeren ongepunieert te blijven maer grotelijcx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es, ende meer geneycht wesende tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voer recht ende wijssen midtsdesen, condempneren den voorsz. Sebastiaen Adriaensz. geleyt ende gebrocht te worden up 't scavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelijck gezeselt te worden, ende dat gedaen bant voerts den voorsz. Sebastiaen te gaen bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandyen ende daer nyet weder in te comen upte verbeurte van andermael wel strengelijck gezeselt ende gesplitnoest te worden. Actum ut supra, present ut supra.

p. 230

Alzoe Adriaen Huben geboren van Breda buyten pijn ende bande van ijsere voer scepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesont lichaems inde graefflickheyt van Hollant up 't plattelandt gaen bedelen heeft contrarie die placcaeten der Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken sijn van quader consequencien die nyet en behoeren ongestraft noch ongepunieert te blijven. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen hebbende

p. 231

al 't gundt datter materie dienende es hebben gewesen voer recht ende wijssen midtsdesen ende gebrocht te worden² up 't schavot ende aldaer wel strengelijck gezeselt te worden, ende dat gedaen bant voerts den voorsz. Adriaen te gaen bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandyen ende daer nyet weder in te comen upte verbeurte van andermael wel strengelijck gezeselt. Actum ut supra, present ut supra.

p. 231

Alzoe Gheryt Cornelisz. geboren van Workum³ buyten pijn ende bande van ijsere voer scepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesont lichaems up 't plattelandt twee jaeren lopen bedelen heeft ende dat hij in twee off drie jaeren noyt te biecht noch 't sacrament geweest is, 't welck al saecken sijn van quader consequencien die nyet en behoeren ongestraft noch ongepunieert te blijven. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende is hebben gewesen voer recht ende wijssen midtsdesen, condempneren den voorsz. Gheryt Cornelisz. gebannen te gaen bynnen 's daechs sonneschijn uuyt dese stede ende vrijdomme vandyen ende daer nyet weder inne te comen off hij en heeft gebrocht certificatie dat hij te biecht ende 't sacrament geweest is upte peijne van wel strengelijcke gezeselt te worden. Actum ut supra, present ut supra.

p. 231

Alzoe Olivier Ponsz geboren van Chaerloes⁴ buyten pijn ende bande van ijsere voer scepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesont lichaems up 't plattelandt gaen bedelen heeft contrarie die placcaeten der Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken sijn van quader consequencien die nyet en behoeren ongepunieert noch ongestraft te blijven. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen

¹ Geervliet, gem, Nissewaard, prov. Zuid-Holland.

² Sic, zin?

³ Workum, gem. Súdwest-Fryslân, prov. Friesland.

⁴ Charlois, gem. Rotterdam, prov. Zuid-Holland (gelegen op de zuidelijke Maasoever).

hebbende al 't gundt datter materie dienende es hebben geweest voer recht ende wijssen midtsdesen, condempneren den voorsz. Olivier gebrocht te worden up 't schavot ende aldaer wel strengelicken gegeselt te worden, ende dat gedaen bant voerts den voorsz. Olivier te gaen bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vridomme vandien ende daer nyet weder inne te comen upte verbeurte van andermael wel stengelicken gegeselt te worden. Actum ut supra, present ut supra.

p. 231

Alzoe Jan Stevensz. geboren uuyt Suyt Bevelant bij der Cappella ende up Zeelant¹ heeft buyten pijn ende bande van ijsere voer scepenen geconfesseert heeft dat hij gesont lichaems up 't plattelant lopen bedelen heeft contrarie die placcaten der Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken sijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongestraft noch ongepunieert te blijven. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen hebbende al gundt datter materie dienende is hebben geweest voer recht ende wijssen midtsdesen, condempneren den voorsz. Jan Stevensz.

p. 232

gebrocht ende geleyt te worden up 't schavot ende aldaer wel strengelicken gegeselt te worden, ende dat gedaen bant voerts den voorn. Jan Stevensz. bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vridomme van dyen ende daer nyet weder inne te comen upte verbeurte van andermael strengelicken gegeselt ende gesplijnoest te werden. Actum ut supra, present ut supra.

p. 232

Alzoe Jorys Jacobsz. geboren inde Briel in 't Nyeuwelant² buyten pijn ende bande van ijsere voer scepenen geconfesseert ende geleden heeft dat hij gesont lichaems up 't plattelant lopen bedelen heeft contrarie den placcaten vander Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken sijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongestraft noch ongepunieert te blijven. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es hebben geweest voer recht ende wijssen midtsdesen, condempneren den voorsz. Jorys Jacobsz. gebrocht ende geleyt te worden up 't schavot ende aldaer wel strengelijcken gegeselt te worden, ende dat gedaen bant voerts den voorsz. Jorys bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vridomme vandien ende nyet weder in te comen upte verbeurte van andermael wel strengelijcken gegeselt ende gesplijnoest te worden. Actum ut supra, present ut supra.

p. 232

Alzoe Godefroy Coran geboren van Luyck³ palfvenier buyten pijn ende bande van ijsere voer scepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesont lichaems inde graeffelinxhey⁴ van Hollant upten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placcaten vanden Konincklijcke Majesteyt ende dat hij up paesdach lestleden alhyer bynnen deser stede stede in 't berdeel geweest is [ende] alwaer dat hij onmittelicken met vrouwen verteert heeft 't gundt hij van de goede luyden gebedelt heeft, 't welck al saecken sijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongecorrigeert noch ongepunieert te blijven met grotelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende is hebben geweest voer recht ende wijssen midtsdesen, condempneren den voorn. Godefroy Coran gebrocht ende geleyt te worden up 't schavot ende aldaer wel strengelicken gegeselt te worden ten bloede ende in sijn neyusse geslijt, ende dat gedaen bant voerts den voorsz. Godefroy te gaen bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vridomme vandien ende aldaer nyet weder inne te comen upte verbeurte ende achtervolgende 't inhouden vanden placcaten. Actum anno '49, present casteleyn, schout.

p. 233

Alzoe Marretgen Heynricxs dochter geboren van Heusden buyten pijn ende bande van ijsere voer scepenen gelden ende geconfesseert heeft dat zij seeckeren tijt geleden uuyter naem ende van wegen [Claes] Buys

¹ Kapelle (Zuid-Beveland), prov. Zeeland.

² www.geschiedenisvanzuidholland.nl/locatie/geschiedenis-van-brielle. Vierpolders is de jongste kern van het huidige Brielle. De naam verwijst naar het aantal polders waaruit de voormalige gemeente bestaat. Deze werden tussen ca. 1200 en ca. 1415 bedijkt. Het dorp is ontstaan in de zestiende eeuw. Aan de Gote, tegenover Brielle, lag toen een dorpje met de naam (Briels) Nieuwland. Door de aanleg van de vestingwerken van Brielle werd dit gedeelte van de polder Nieuwland vergraven en moest het dorp worden verplaatst. De nieuwe kerk en bewoningskern verzezen nabij de kruising van de dijken van de polders Veckhoek, Oud-Hellevoet en Oude-Gote.

³ Luik (Liège), prov. Luik, België.

⁴ Sic, graeffelinxhey, lees: graeffelicheyt.

burgermeester tot Heusden (daer sij seyde een dochter off te wesen) doer scriven heeft een bryeff met sijn hanteycken onderteyckend ende bij haer gedaen conterfeyten an Jan vanden Bossche ende heeft aldaer ten huysse mettet selffde hanteycken upten naem vanden burgermeester voorn. gehaelt negendalff ellen fijn swart laken van 't alderbesten ende een tabbaert voer haer off te doen maicken met drie elle swart daer onder te voeren, oeck mede heeft sij dyergelijcke ende meer andere feyten geperpetreert, 't welcke saecken [speci...] van valsheyt ende nyet en behoert ongepunieert noch ongecorrigeert te blijfven maer grotelick gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raede ende geconsidereert hebbende al gundt datter materie dienende es ende meer geneycht weesende tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie hebben geweesen ende wijssen midtsdesen, condempneren den voorsz. Marretgen geleyt ende gebrocht te wordden up 't schavot met verbonden ogen ende een baste om haer hals an een galghe over haer hoeft staende gebonden ende dat gedaen wel strengelicken gegeselt te worden ten bloede toe ende gebannen te gaen bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandyen ende daer nyet wederomme inne te comen den tijt van ses jaeren upte verbeurte van haer rechterhant. Actum den 8en juny anno 1500 negen ende veertich, present Diert, Rentmeester, Ghijsbrecht Jan Maertsz., Bruyn, Claes Maertsz., Loes ende Moel, schepenen.

p. 233 *tekstverlies door paperschade*

Alzoe Guillame Manzyer geboren van sint Thomas¹ buyten pijnende ende bande van ijsere voer schepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems inden Hage ende tot Rotterdam tot Delft ende elders gebedelt ende die goede luyden angeschoten heeft om een drinckpenning ende aelmisse te hebben contrarie die placaten vander Konincklijcke Majesteit, ende dat hij up paesdach lestleden alhyer bynnen deser stede in 't berdeel geweest es alwaer dat hij onmittelicken mit vrouwen verteert heeft 't gundt hij van de goede luyden gebedelt heeft, 't welcke saecken sijn van quaden consequentien die nyet en behoeren ongecorrigeert noch ongepunieert te blijven mer grotelick gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es hebben geweesen voer recht ende wijssen midtsdesen, condempneren den voern. Guillame gebrocht ende geleyt te worden up 't scavot ende aldaer wel strengelijcken gegeselt te worden ten bloede toe ende in sijn neyuse geslipt, ende dat gedaen bant voerts den voorsz. Guillame te gaen bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandyen ende daer nyet weder inne te comen upte verbeurte ende achtervolgende 't inhoudende van 't placaet. Actum den 8en juny anno '49, present Diert, [Dirck] Cornelisz., Ghijsbrecht Jan Maertsz., Bruyn, Claes Maertsz., [...] Moel, schepenen.

p. 234

Alzoe Heynrick Jansz. alias den Boer geboren van Loven² buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems hebbende een rappier onder zyn arm upten huysman in 't lant gaen bedelen heeft contrarie die placaten vanden Konincklijcke Majesteit, ende daerenboven een man (wyens naem hem onbekent is) upter stedensingel (die hem aldaer te gemoet quam) mit een upsteker in sijn arm gesteken heeft ende hadde van te voeren upset gemaickt dat hij d' eerste die hem te gemoet comen soude in zyn ribben stooten soude, ende oick mede heeft hij tot twee diversche stonden ende plaetsen seeckere personen heuren buydel ontnomen ende wesende in Vrieslant omtrent Worchum een man die welcke van zyn medehelper met een rappier voer in zyn borst gewont was (ende wel [slew] weesende) met een upstecker achter in sijn schoeder gesteecken welcke man onlanx daerna doot gebleven es ende dat hij eenen Pieter van Loen in Sticht van Munster bij Ghennep seecker stroe toegereyckt heeft daer mede d'selve Pieter (brantstichtende) een huys offbrande, oeck mede heeft hij tusschen Breda ende sinte Geertruydenberge mit sijn medeplegers seeckere knevelinge gedaen an twee jonge meysens ende een oude vrou die welcke zij votsen³ ende andere getuych inden mont geboden hebben ende hemluyder handen upten aers ende daerna soe hebben zij d' een voer d' ander nae met een van deselffde jonge meysens hemluyder wille gedaen daer van hij (loovermits die jonxste) die laetse was, oick mede heeft hij met Ruben Raes (die 't Antwerpen inde winter lestleden metten swaerde geexecuteert es) bij Heusden omtrent het cloester seeckere knevelinge gedaen ten huysse van een lantman an de persoene van een oudt man, een oude vrouwe, een jonghe meyt, ende medegedeelt heeft van 't selffde ghelt 't welck hij die goede luyden aldaer genomen hadde, oeck soe en heeft hij zedert twee jaeren herwaerts te biecht noch ten heyligen sacrament geweest, 't welck al te samen saecken sijn van quader consequentien smakende eensdeels violentie ende crachte die naer bescreven rechten nyet en behoeren ongepunieert te blijven mer grotelick gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raede in 't lange gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es, ende meer geneycht te weesen tot gracie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie, hebben geweesen voer recht ende wijssen midtsdesen,

¹ Saint-Thomas, dep. Aisne, Frankrijk.

² Leuven, prov. Vlaams-Brabant, België.

³ Sijns, Nicoline van der (samensteller) (2010), *Etymologiebank*, op <http://etymologiebank.nl/votsen> [neuken] {na 1950} van hoogduits Fotze [kut] (vgl. vozen, hondsvot).

p. 235

condempneren den voorsz. Heynrick Jansz. geleyt ende gebrocht te worden up 't schavot bezijden 't stadthuys deser stede ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden mitten swaerde ende zijn lichaem gevoert ende geset te worden buyten der Goude onder 't gerecht deser stede up een rat, sijn hoeft up een staeck met een galch over 't lichaem ende een coelpot (met stro daer inne) onder 't zelfde radt gehangen te worden, verclaeren voerts alle sijne goeden geconfisceert tot prouffijt vanden Konincklijcke Majesteyt. Actum den 30en july anno '49, present Jan Claesz. Diert, Dirck Cornelisz., Ghijsbrecht Jan Maertz., Gheryt Dircxz. die Bruyn, Claes Maertz., Jan Loos ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, schepenen.

p. 235

Alsoe Rommer Claesz. geboeren van Leeuwaarden in Vrieslandt buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleeden ende geconfesseert heeft dat hij (geleeden ontrent een jaer alreheyligen lestleden) tot Bolswaert in Vrieslant daechs voor de maerct aldaer een nederslach gedaen ende geperpetreert heeft anden persoon van een cramer genaempt Mostert van Dordrecht en daerenboven tot veel diversche plaetsen zeeckere groote dieverie gedaen heeft scepenen kenlicken zijnde, 't welck al saecken zijn van quader consequentie die nae rechte nyet en behoeren ongepunieert te blijfven mer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert ende geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende was ende meer geneycht weesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie hebben geweesen voor recht ende wijsen midtsdesen, condempneren den voorsz. Rommer Claesz. geleyt ende gebrocht te worden upt 't scavot bezijden stadthuys deser stede ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden mitten swaerde ende zijn lichaem gevoert ende geset te worden buyten der Goude onder 't gerecht der zelfder stede up een radt sijn hoeft up een staeck met een galch over 't lichaem, verclaerende voerts alle zijn goeden geconfisqueert tot profijte vanden Konincklijcke Majesteyt. Actum den 23en novembris '49, present Andries Jansz. Verhee, Dirck Cornelisz., Ghijsbrecht Jan Maertz., Geryt die Bruyn, Claes Maertz. Jan Loos ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, scepenen.

p. 235 tekstverlies door paperschade

Alsoe Engebrecht Jacopsz. Lichthart inde wanderinge genaempt Moel van Campen geboeren van Antwerpen buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleeden ende geconfesseert heeft dat hij met zijn medeplegers geleeden ontrent twe maenden bij Dambrugge¹ onderwegen Andtwerpen een wagen ofgeset heeft welcke wagen hij binnen Andtwerpen hebbende roode scippersbocxen an verspiet hadde endeselfs up gaen sitten waren ende comende met die wagen onderwegen bij Dambrugge voorsz. heeft geseit: "Ick hebbe grooten doorst" ende es ofgesprongen ende heeft zijn [mede]

p. 236

plegers die loese gegaen ende gezeyt wat welck daer up was ende es weder gaen sitten upte wagen welcke zijn medeplegers corst daernaes volgende die wagen, die selfde wagen met hem of geset hebben ende hebben die goede luyden 't huer benomen, oock mede es hij met zijn medehelpers uuyt gegaen tot twe diversche stonden ende plaetsen om knevelinge te doen 't welck zij overmits onraet nyet en hebben mogen volbrengen ende, ende tot veel plaetsen zeeckere diversche dieverie gedaen ende geperpetreert heeft scepenen kenlicken zijnde, 't welcke altesamen saecken zijn van quader consequentien smaekende eensdeels violentie ende crachte die nae beschrieven rechte nyet en behoeren ongepunieert te blijfven mer grootelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende was, ende meer geneicht wesende tot gatie² ende barmhicheyt³ dan tot rigeur ende strenheyt⁴ van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, comdepneren den voorsz. Engbrecht Jacopsz. geleyt ende gebrocht te worden up 't schavot bezijden stadthuys deser stede, ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden mitten swaerde, ende zijn lichaem gevoert ende geset buyten ter Goude onder 't gerecht der selfder stede up een radt sijn hoeft up een staeck met een galch over 't lichaem verclarende voorts alle goede geconfisqueert tot profijte vander Konincklijcke Majesteyt. Actum den 23en novembris anno '49, present Andries Jansz. Verhee, Dirck Cornelisz., Ghijsbrecht Jan Maertz., Geryt die Bruyn, Claes Maertz. Jan Loos ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, scepenen.

p. 236

¹ Dambrugge was een gehucht dat sinds omstreeks 1200 een pachtgrond was van Merksem, waarvan het in 1871 werd afgesplitst om bij Antwerpen gevoegd te worden. Dambrugge lag ter hoogte van de huidige wijk Dam.

² Sic, gatie, lees: gratie.

³ Sic, barmhicheyt, lees: barmharticheyt.

⁴ Sic, strenheyt, lees: strengheyt.

Alsoe Barent Heynricxz. corfmaker geboren van Groeningen in Vrieslant¹ buyten pijnre ende bande van ijsere onder den blauwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij met zijn medeplegers geweest is bij Franycken in vrieslant² in een landthuys daer zij die deur van achteren met een boom up liepen, ende souden aldaer die luyden geknevelt ende ofgeset hebben ten hadde belet geweest bij kouckwijf³ die uuytten huysse liep ende groot rumoer maecte sulcx dat zij tselfe als dan nyet en mouchten volbrengen, ende daerenboven tot twe diversche plaetsen ende tijden zeeckere groote diefverie gedaen ende geperpetreert heeft scepenen kenlicken zijnde, 't welcke al saecken zijn van quade consequentien eensdeels gesciet met crachte ende geweld die nae bescreven rechten nyet en behoeren ongepunieert te bliven maer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen

p. 237

met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende was ende meer geneicht wesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strenghet⁴ van justicie hebbe gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Baernt Henricxz. geleyt ende gebrocht te worden up 't scavot bezijden stadthuys deser stede ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden metten zwaerde ende zijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede up een radt zijn hoofd up een staeck met een galch over 't lichaem, verclaren voorts alle zijn goeden geconfisqueert tot profijte vander Konincklijcke Majesteyt. Actum ende present ut supra.

p. 237

Alzoe Thijs Hoenderkoey hem vervordert heeft bij ontijde ende ander te comen in diverssche tuynen eenigen appellen peeren ende 't gundt hem gedient heeft, 't welck tot exemple van anderen nyet en behoort ongecorrigeert te bliven. Zoe hebben die vanden gerechte de voorn. Thijs geordonneert voor zijn correctie dat hij terstondt zal staen een half uuyr up te kaeck met twee roeden in yegelicken arm een, ende dat gedaen noch daerenboven liggen ende blijfven zal in 't castement' s huysken op Dijcxpoort den tijt van 14 dagen te water ende te brode. Actum den 9en january anno '50, present de casteleyn, schout, Jan Willemsz. Moel, Jan Dirck Hoensz., burgemeesteren, Jan Claesz. Diert, Geryt die Bruyn, Claes Maertsz., Jan Loos ende Ghijsbert Jansz. Moel, schepenen.

p. 237

Ghesien bij schepenen d' informatie die welcke heer Florys van Assendelft, ridder, heer tot Goudriaen, castelain ende bailliu vander Goude ons verthoont heeft beroerende 't feyt van een nederslach an die persoon van Cornelis Woutersz. geperpetreert in Blocklandt binnen die heerlicheyt van Montfoort⁵ in welcken rumoer (als het cas geperpetreert was) bij geweest zoude hebben Cornelis Dircxz. van Ouwerkerck⁶ alias Schuickel. Up welke informatie schepenen gehoort hebben die examinatie bij den bailliu voorn. anden persoon van Cornelis Dircxz. gedaen ende die confessie ende defencie vandenzelfden Cornelis Dircxz. dair up gehoort hebben den eysch vanden bailliu voorn. die welcke concludeerde dat die zelfde Cornelis Dircxz. [...]

p. 238

alzoehij in 't rumoer vandenzelfden nederslach geweest hadde ende met den vanden vanden nedergeslagen verdrach van zoen gemaect hadde volgende die informacie ende zijn zelfs confessie, oick mede dat hij hem vervordert heeft te visschen in verhuyrde wateren, 't welck al saicken zijn van quaden consequentie ende tot exempel van allen anderen behoerden gestraft ende geexecuteert te worden nair rechten mit die swaerde ende zijn goeden geconfisqueert tot proufijte van Konincklijcke Majesteyt. Schepenen hier up gelet hebbende ende daarvan genomen 't advys ende den raedt van de geleerden ende geconsidereert al 't gundt dat in desen te considereren stont mit rijpe deliberatie van rade, meer geneycht wesende tot bermharticheyt ende gratie dan strengheyt ende rigeur van justicie, hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen dat indien de voorsz. Cornelis Dircxz. gevangen wil affirmeren bij ede Cornelis Woutersz. nedergeslagen nyet gewondt gequetst raedt noch daertoe gegeven 't hebben, soe wert hij geabsolveert van alsulcken eysch ende conclusie als den bailliu voorn. up hem genomen heeft mits den voorn. Cornelis Dircxz. condempneren in die costen vander justicie. Interdicteren denzelfden huuyrenden van de verhuyrde visserie nyet te bedreygen ofte enich hinder of letsel an zijn persoon te doene up die peijne van te verbeuren vijftich karolus gulden t' appliceren die twedelen tot profijte vanden Konincklijcke Majesteyt ende 't derdendeel tot profijte vanden officier die d' executie doen zal. Actum den 6en marty anno '50, present Andries Jansz. vander Hee, Dirck Cornelisz., Ghijsbrecht Jan Maertsz., Geryt Dircxz. de Bruyn, Claes Maertsz., Jan Loos Cornelisz. ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, schepenen.

¹ ???, prov. Friesland ?

² Franeker, gem. Franekeradeel, prov. Friesland.

³ kouckwijf = kokkin ???

⁴ Sic, strenghet, lees: strengheyt.

⁵ Blocklandt binnen die heerlicheyt van Montfoort; Blokland, een buurtschap in de gem. Montfoort, prov. Utrecht.

⁶ Ouderkerk aan de IJssel, prov. Zuid-Holland of Ouderkerk aan de Amstel, prov. Noord-Holland.

p. 239

Alsoe Philips du Pins geboeren van Doernick¹, Nicolaes de Solttil, Pieter Jansz. geboeren van [Teurfd] in Engeland², Cornelis Jansz. geboeren van Scalwijk³ buyten pijnende ende bande van ijsere voor scepenen, geleeden ende geconfesseert hebben, dat zijlyden gesonts lichaems upte huysman in 't landt gaen bedelen hebben, contrarie die placcaeten vanden Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken zijn van quaeden consequencie die nyet en behooren ongepunieert mer grotelicx gestrafft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgeweegen hebben al 't gundt datter materie dienende es hebben geweest voor recht ende wijsen mitsdeesen, condempneren den voorn. Philips, Nicolaes de Solttil, Pieter ende Cornelis Jansz. geleyt ende gebrocht te worden up 't scavodt staende bezijden stadthuys deeser stede, ende aldaer wel strengelick gegeesselt te worden tot discretie van mijn heeren ende scepenen ende daerenboven gebannen te gaen binnen daechs sonneschijn uuyt deeser steede ende vrijdomme vandien, ende daer nyet weder inne te coomen upte verbeurte elck van andermael wel strengelick gegeselt ende gesplitnoest te worden. Actum den 28en aprilis anno vijftich, present Andries Jansz. vander Hee, Jan Claesz. Diert, Ghijsbrecht Jan Maertsz., Ghijsbrecht Dircxz. ende Die Bruyn, Claes Maertsz., Jan Cornelisz. Loos ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, scepenen.

p. 239

Alsoe Pieter van Staen geboeren van Meessen⁴, Hubrecht Willemsz. geboeren van Deil in Gelderland⁵, Joris Jansz. geboeren van Cortrijk⁶, Dominicus vander Putte geboeren van Ghendt, Augustijn van Geel⁷ ende Evert Evertsz. geboeren uuyt Sticht van Munster⁸ buyten pijnende ende bande van ijsere voor scepenen geleeden ende geconfesseert hebben dat zijlyden gesonts lichaems in 't plattelandt upten huysman gaen bedelen hebben contrarie die placcaeten vanden Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken zijn van quaeder consequentien die nyet en behooren ongepunieert te blijffven maer grotelicx gestrafft te worden tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende

p. 240

overgeweegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es hebben geweest voor recht ende wijsen mitsdeesen, condempneren den voorn. Pieter, Hubrecht, Joris, Dominicus, Augustijn van Gheel ende Evert Evertsz. geleyt ende gebrocht te worden up 't scavodt bezijden stadthuys deser steede ende aldaer wel strengelick gegeselt te worden tot discretie van mijn heeren ende scepenen ende daerenboven gebannen te ghaen bynnen daechs sonneschijn uuyt deeser steede ende vrijdomme vandien ende daer nyet weder inne te coomen upte verbeurte elck van andermael wel strengelick gegeselt ende gesplitnoest te worden. Actum ende present ut supra.

p. 240

Alsoe Dirck van Dorsten uuyt Sticht van Monster⁹ buyten pijnende ende bande van ijsere voer scepenen geleeden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems met een deegen onder den arm upten huysman in 't plattelandt loopen bedelen heeft contrarie die placcaeten der Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken zijn, van quaeder consequentie die nyet en behooren ongepunieert te blijffven mer grotelicx gestrafft, tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen mit rijpe deliberatie van raede geconsidereert ende overgeweegen hebben alle 't gundt datter materie dienende es hebben geweest voor recht ende wijsen mitsdeesen, condempnerende den voorn. Dirck van Dorsten gebannen te gaen binnen achte daegen uuyte graefheyt¹⁰ van Hollandt ende daer nyet weder inne te coomen upte verbeurte van zijn hals naer vermogen die placcaeten van de Konincklijcke Majesteyt daer up geexpediert. Actum ende present ut supra.

p. 240

¹ Doornik (Tournai), prov. Henegouwen, België.

² Een (nog) onbekende plaats in Engeland.

³ Schalkwijk, gem. Houten, prov. Utrecht of Schalkwijk, gem. Haarlem, prov. Noord-Holland ?

⁴ Mesen (Messines) prov. West-Vlaanderen, België

⁵ Deil, gem. Geldermalsen, prov. Gelderland.

⁶ Kortrijk (Courtrai), prov. West-Vlaanderen, België.

⁷ Geel, prov. Antwerpen, België.

⁸ In het Sticht van Münster, Noordrijn-Westfalen, Duitsland.

⁹ Dorsten, Noordrijn-Westfalen, Duitsland.

¹⁰ Sic, graefheyt, lees: graefflicheyt.

Alsoe Jacop Jansz. geboeren van Poeperingen¹ buyten pijnre ende bande van ijsere voer scepenen geleeden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems upten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placaten vanden Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken zijn van quader consequencien die nyet en behoeren ongestraft te

p. 241

blijfven. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberacie van raede geconsidereert ende overgeweegen hebbende alle 't gundt datter materie dienende es hebben geweesen voor recht ende wijsen mitsdeesen Condepnerende den voorn. Jacop Jansz. geleyt ende gebrocht te worden upt 't scavot bezijden stadthuys deesen steede ende aldaer gebonnen² te staen te ansien die justicie ende dat gedaen gebannen te gaen binnen daechs sonneschijn uuyt deeser stede ende vrijdomme vandien, ende daer nyet weder inne te coomen upte verbeurte van wel stengelick geselsel ende gesplitnoest te worden. Actum ende present ut supra.

p. 141 tekstverlies door papierschade en vochtinwerking

Alsoe Jan Cock ende Jan Pietersz. alias Quast buyten pijnre ende bande van ijsere, onder den blauwen hemel geleeden, ende geconfesseert hebben, dat verachtent heurluyder laetste sententie van bannissement inhoudende dat zijluyden nyet en hebben moghen comen binnen deese steede nochte vridomme vandien upte verbeurte yegelick van zijn rechterhandt zijluyden geweest zijn menichmalen ende tot zeeckere diversche stonden binnen deesen steede alwaer zijn oock vernacht ende ghoedt chier gemaect hebben in desobisseren van 't gewijsde tenderende grotelick tot verachtunge ende vercleynunge vanden justicie, 't welck nyet en behoort ongepunieert te blijven mer grotelick gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberacie van raede ende geconsidereert ende overgeweegen hebbende alle 't gundt datter materie dienende es hebben geweesen voor recht ende wijsen mitsdeesen, condempnerende den voorn. Jan Cock ende Jan Quast geleyt ende gebrocht te worden upt 't scavot staende besijden stadthuys deeser steede, ende aldaer offgehouden te worden elck zijn rechterhandt, naer volgende voorgaende sententie ende dat gedaen die selfde handen te spijkeren ontrent die kaeck tot exemple van anderen. Reserverende nyetemin scepenen 't vonnisse van vorder bannissement an hem [sellen] daer en soe 't behoeren sal. Actum deesen 28 aprilis anno 1500 ende vijftich, present Cornelis Jansz. de Jonge, Jan Willemsz. Moel, burgermeesteren, Andries Jansz. vander Hee, Jan Claesz. Diert, Ghijsbrecht Jan Maertsz., Gheerit Dircxz. die Bruyn, Claes Maertsz., Jan Cornelisz. Loos ende Ghijsbrecht Jansz. Moel, scepenen.

p. 242

*geexecuteert
metten swaerde³*

Alsoe Willem Dircxz. Kip alias 't Kindt van Uyttr⁴ geboren tot Absteede uuyt het Lant van Uuytrecht⁵ buyten pijnre ende bande van ijsere onder den blauwen haemel geleeden ende geconfesseert heeft dat hij tot veel diversche plaetsen ende tijden zeeckere groeten diefverien gedaen ende geperpeteert heeft ende daerenboven met zijn medepleegers geweest es up sinte Mathijsavont laestleden (tusschen Amersfoort ende Zeyst) daer een vleyshouder van Culenburch bij den hals van sijn [clopperie] genomen es geweest die welcke oock met een deegen naer sijn hoofd gehouden werde ende heeft met zijn medepleegers die selfde vleyshouder buyten vouge geleyt inde [heyde] ende hem helpen ontnemen ende ontweyden twee hondert carolus gulden off daer omtrent daer off hij 't sijnen deel gehadt heeft omtrent twee ofte drye pondt groet vlaems ende was 't [opset] hiervan omtrent Amersfoort gemaect, 't welck all zaecken zijn van quader consequencien (eensdeels ghequalificeert met violentie ende crachte) die naer bescreven rechten nyet en toe hooren ongepunieert te blijven maer grootelicks gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberacie van raede in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgeweegen hebbende all 't gundt datter materie diendende was ende meer geneicht weesende tot gracie ende barmharticheyt dan tot rigour ende strengheyt van justicie hebben geweesen voer recht ende wijsen mitsdeesen, condempnerende den voorsz. Willem Dircxz. geleyt ende gebrocht te worden upt 't schavot staende besijden 't stadthuys deeser stede ende aldaer geexecuteert ende gherecht te worden metten swaerde, ende sijn lichaem gevoert ende geset buyten die Goude onder 't gerecht der zelfder stede op een radt zijn hoofd up een staeck met een ghalch over 't lichaem, vercarende voorts alle zijn goeden geconfisqueert tot preffijte vanden Konincklijcke Majesteyt. Actum den 11en augusty anno vijftich, present Symon Heynricxz., Dirck Cornelisz., Willem [Fransz.], Jan Loos, Ghijsbrecht Jansz. Moel, Pieter Gerritsz. die Gruter ende mr. Jan Jacopsz., scepenen.

¹ Poperinge, prov. West-Vlaanderen, België.

² Sic, gebonnen, lees: gebonden.

³ In de marge: "geexecuteert metten swaerde".

⁴ 't Kindt van Uyttr = van Utrecht ??? gezien zijn geboortplaats Absteede

⁵ Absteede (opgegaan in) gem. Utrecht, prov. Utrecht.

p. 242*gegeesselt ende
gesplitneust*

Alsoe Hans van Straeten geboren van Rupelmonde¹ buyten pijnende bande van ijsere voor sceepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesondts lichaems met een deegen onder zijn arm upten huysman in 't plattelandt ghaen bedelen heeft contrarie die placcaten der Konincklijcke Majesteyt, 't welck all saecken zijn van quade consequentien die nyet en behooren ongepunieert te blijven maer grootelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat sceepenen met rijpe deliberatie van raede in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgeweegeen hebbende all 't gundt datter materie dienende was ende meer geneycht wesende tot gracie ende baremhaerticheyt

p. 243

dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben geweesen voer recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voersz. Hans geleyt ende gevoert te worden up 't schavot besijden 't stadthuys deeser stede ende aldaer wel strengelick gegeesselt ende gesplitnoest te worden, ende dat gedaen bandt voorts den voersz. Hans te ghaen bynnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien ende voorts binnen achte dagen daer nae uuyte lande van Hollandt Zeelandt ende Westvrieslandt ende daer nyet weder inne te comen upte verbeurte van zijn lijff naer vermogen die placcaten van de Konincklijcke Majesteyt daer up geexpedieert. Actum den 11en augusty anno vijftich, present Symon Heynricxz., Dirck Cornelisz. ende Willem Fransz., Jan Loos, Ghijsbrecht Jansz. Moel, Pieter Gerritsz. de Gruter ende mr. Jan Jacopsz., sceepenen.

p. 243

Alsoe Lenert de schuytvoerder alias 't Kinnichgen nu lanxleden hem vervordert heeft te houden zeckere missyve die hem 't Amsterdam gegeven was omme alhier aen eenighe burgers te brengen nyet jegenstaende dat hem van brengen gepresenteert es geweest zijn gewoenlicken loon daer of zeggende: "Ick wil noch een stuver hebben vanden brief die ick u laestmael gebrocht hebbe", gaende mette selve missyve strijcken ende die gehouden heeft, alhoewel hem bij een stadtsbode bevolen es die mee te geven mits hebbende zijn gewoenlicke loon ofte anders zoe 't bij de raetkamer geordonneert zoude worden, des nietjegenstaende heeft de selve noch ondergehouden in desobediencie van mijnen heeren heuren bevelen ende justicie, 't welck die van de gerechte van hem noch van nyemandt geduegen te laten geschien ende saecken zijn van quader consequentien die nuyt en behoeren ongecorrigeert te blijven. Soe hebben die vanden gerechte den voorn. Lenert gecondempneert voor zijn correctie dat hij binnen daeches zonnenschijn ghaen sal uuyten vrijdomme vander Goude ende daer nyet weder inne te comen tenzij hij heeft ende all vooren versocht sal hebben een bedevaert tot Maria die moeder goodts binnen Amersfoordt daer van brengende goede certificacien upte peijne van meerder correctie. Acten [ende] ofgelesen dan 16en augusty anno vijftich.

p. 244

Alzoe Jan Ariaensz. alias Posgen schuytvoerder up 't Leytse veer hem vervordert heeft dagelick te vloucken ende te zweren (mit alder jerementie² te spreekken) bij Goodes lijden, vijf wonden, Maria de moeder goods ende Goeden heyligen, welcke saecken in 't geestelicke ende wairlicke recht verboden es up grote penen ende alsoe van dies groot gebreck hier binnen der stede es ende ongecorrigeert nyet en behoort te blijven tot exemple van anderen. Soe hebben die vanden gerechte den selven geordonneert voor zijn correctie dat hij God almachtich ten vorsten ende mijn heren vanden justicie bidden zal om vergiffenisse ende en manendach naistcomende gaen mit een barrende wasse kaerse van een pondt voor die processessie, tot die weder in sint Janskerck gecomen zal wesen, gereserveert indien hem die selfde weder voucht in 't voirgaende vloucken, dat hij als dan mit een ijzer deur sijn tonge gesteecken zal worden ende verder gecorrigeert zulcx als mijn heren bevinden zullen te behoren. Actum den 6en septembris anno '50.

p. 244*sijn oogen uytgedopt*

Alzoe Jacop Kersz geboren uuyt Lopyck³, buyten pijnende bande van ijsere, onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems, upten huysman in 't plattelandt gaen bedelen heeft contrarie die placcaten vanden Konincklijcke Majesteyt, ende daerenboven onlanxleden geweest es tot Reewijck ende aldaer hij te huuse van een zeecker manpersoon met een graef twee gebacken glasen inne gesmeten heeft,

¹ Rupelmonde, gem. Kruibeke, prov. Oost-Vlaanderen, België.

² *GTB*. Jeremiade, hier; jerementie. Benaming, vaak eenigszins spottend gebruikt, voor een "klaaglied", een weeklacht, een jammerklacht, een "lamentatie".

³ Lopik, prov. Utrecht.

ende daer ontrent een acker an 't stucken, oick mede dat hij met een kanne ten selven huysse te veynster inne geworpen heeft, 't welck al saicken zijn van quader consequentien eensdeels gequalificeert met violentie ende craefte, die nair bescreven rechten nyet en behoren ongepunieert te blijfven, mer grotelick gestraft tot exemple van allen anderen. Soe es 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raede in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert, ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende was, ende meer geneicht wesende tot gracie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie, hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jacop Kersz geleyt ende gebrocht te worden, up 't schavot staende bezijden stadthuys deser stede, ende aldaer beyde zijn ogen uuyt gedopt te worden, ende dat gedaen bandt voerts.

p. 245

den voorsz. Jacop Kersz te gaen binnen achte daghen (naedat hij genesen sal zijn) uuyt deser stede ende vrijdom vandien den tijt van zes jaren ende binnen die tijt daer nyet weder inne te comen upte verbeurte van zijn rechterhandt. Actum den 15en september anno '50, present Symon Heynricxz., Dirck Cornelisz., Gerrit de Bruyn, Ghijsbert Jansz. Moel, Pieter Gerritsz. Gruyter, Gerrit Gerritsz. ende mr. Jan Jacopsz., scepenen.

p. 245

*gegeesselt, in sijn neuse gesplis
ende doer sijn tonge gesteecken*

Alzoe Jan Wesselsz. van Onnen¹ alias Poen buyten pijnre ende bande van ijsere voor schepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesont lichaems, ontrent vier jaren upten huysman in 't plattelandt gaen bedelen heeft, bij wijlen mit een degen inden handt, contrarie die placaten van de Konincklijke Majesteyt. Ende daerenboven met zijn medeplegers geweest es bij Woerden anden Duyn in een landhuys aldaer hij met dezelfde helpen stelen heeft zeeckere clederen waerof hij tot zijnen deel gehadt heeft een mansrock, oick mede dat hij hem vervordert heeft dickwils te vloucken bij 't lijden ende vijf wonden Goods, 't welck immers van hem noch nyemant behoort gedoecht te zijn ende zaicken zijn van quader consequentien in 't geestelick ende waerlicke recht geprohibeert ende verboden, die nyet en behoren ongepunieert te blijven, mer grotelick gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raede, in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende, al 't gundt datter materie dienende was, ende meer geneicht wesende tot gracie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jan Wesselsz. gheleyt ende gebrocht te worden up 't schavot staende bezijden 't stadthuys deser stede, ende aldaer wel strengelick gegeesselt te worden ten bloede toe, ende dat gedaen in sijn neuse gesplis ende mit een gloeyent ijser deur zijn tonge gesteecken, ende voorts gebannen te gaen binnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdom vandien ende binnen achte dagen daira uuyte lande van Holland Zeelandt ende Vrieslandt ende daer nyet weder in te comen opte verbeurte van zijn lijff na vermogen die placaten vanden [Konincklijke Majesteyt] dair up geexpediert. Actum ende presenten ut supra.

p. 246

Alzoe Cornelis alias Dijcgen hem vervordert heeft dagelick (nyet jegenstaende die bevelen vanden burgermeesters) te ghaen drincken in diverssche schepen dragende somtijts een upsteecker over hem, bedrijvende voer insolentie ende dertenheyt² dreygende die luyden in 't voorbij [tenden] te snijden, ende dagelick vele diverssche personen alsoe wel wethouders als anderen te becrijten ende te beroupen, somtijts up 't lijf lopende mit veel onbehoorlicker woorden vlouckende ende swerende uuyter min, 't welck al tendeert to verachtinge ende versmadenisse vander justicie ende nyet en behoort ongecorrigeert noch gestraft te blijfven. Soe hebben die vanden weth gheordoneert die voorn. Cornelis voor zijn correctie dat hij gaen sal binnen daechs zonnenschijn, in een van de castiement' s huyskens staende upte Cleywech ende aldair te blijven leggen te water ende te brode den tijt van een maent, ende t' eynden die tijt te comen up 't raethuys in der vierschaer deser stede ende bidde God almachtich ende mijn heren vanden gerechte uuyter naem vander justicie om vergiffenisse, ende in gevalle d' voorn. Cornelis d' selfde correctie nyet en volcompt als voorsz. staet, wort d' selfde Cornelis gecondempneert te ghaen binnen 's daechs zonnenschijn uuyt deser stede ende vrijdom vandien ende dair uyt te blijven den tijt van drie jairen upte verbeurte van ijn rechterhandt. Actum den 20en november anno '50, present casteleyn, schout, Huych Hopcoper, Ghijsbert Jan Maertsz. ende Adriaen Gerritsz., burgermeesteren, Dirck Cornelisz., Jan Loos, Gherit Gheritsz, mr. Jan Jacopsz. ende Gherit Cornelisz., schepenen.

p. 246

Alzoe Meeus Cornelisz. de cipier hem vervordert heeft onlanxleden te bedrijfven vele insolentien ende dertenheyt mits stroeyende zijn mensschendreck vileyne tot vele diverssche huysen ende personen, 't welck mijn

¹ Onnen, gem. Haren, Groningen.

² GTB. Dertenheit; dartelheid, wellustigheid, wulpsheid. Hier: dartelheid in ongunstige betekenis.

heren vanden gerechte van hem noch nyemant gedogen willen te laten geschien ende zaicken zijn van quader exemple ende consequentie die nyet en behoren ongecorrigeert noch ongestraft te blijven nair kennisse die schepenen vander zaicke hebben ende den anspraicke bij den officier gedaen.

p. 247

Soe hebben mijn heren vanden gerechte geordonneert d' voorn. Mees voor zijn correctie dat hij gaen zal up [morgen] in zijn lindewaet tusschen die twee vanen blootshooffs voor die processie met een barnende wassen kaersse weghende een pondt in zijn handt ende dat ghedaen die selfde kaersse te brengen voor 't heylige eerwaardige sacrament ende voort gebannen te ghaen te selfden daghe binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien ende dair nyet weder inne te comen tenzij hij eerst ende alvoren gedaen zal hebben een bedevaert ten hoghen Romen dair van brengende goede certiffictie upte verbeurte van sijn twee rechter vingeren ende betailt zal hebben de costen ende mysen van justicie, ende zoe lange blijven zal zijn goeden in arreste¹ ter tijt ende wijlen dat hij voort den processie geweest ende die kaersse als voren voor t' sacrament gebrocht zal hebben. Actum den 30en novembris anno '50, present Jan Willemsz. Moel, Gijsbrecht Jan Maertsz. ende Adriaen Gheritsz, burgermeesteren, Symon Heynricxz., Dirck Cornelisz., Willem Fransz., Pieter Gerits die Gruyter, Gherit Geritsz., mr. Jan Jacopsz. ende Gerit Cornelisz., schepenen.

p. 247

Alzoe Warnaer Thonisz geboren van Ghroll² hem vervordert heeft zeeckere percelen (van glasen inne te smijten) te [bedreyven], 't welck mijn heren vanden gherecht van hem noch van nyemant gedogen willen te laten geschien ende zaicken zijn van quader consequentien die nyet en behoren ongecorrigeert te blijven. Soe hebben mijn heren vanden gherecht geordonneert voor zijn correctie dat hij binnen 's daechs zonnenschijn gaen zal, uuyt deser stede ende vrijdomme vandien, ende dair nyet weder inne te comen binnen den tijt van een jair upte peijne van wel stengelick gegeesselt te sijn. Actum ende present ut supra.

p. 248

Alsoe Jan die smit ende Jan Fransz. alias Bes Jan hem vervordert heben onlancx leden te bedrijven vele insolentie ende dertenheyte van te snijden een zeeckere manpersoon in 't aensicht ende malkander te loven broederschap ten sijne 't selve delict in 't openbair nyet connen en zoude dat genouch smaict foirtse ende straetschenderie, 't welck mijn heren vanden gerechte van hem noch nyemant gedogen willen te laten geschien ende zaicken zijn van quade exemple die nyet en behoren ongecorrigeert te bliven. Zoe hebben mijn heren vanden gerechte d' voorn. Jan Smit ende Besges Jan geordonneert voor heur correctie dat zij binnen 's daechs zonnenschijn gaen zullen buyten die vrijdom vander Goude ende dair nyet weder inne te comen ten zij zijluyden eerst ende alvoren verzocht zullen hebben een bedevaert die drie coningen tot Ceulen dair up brengende goede certifficatie ende dairenboven betailt zullen hebben voor prophitable amende elcx 20.000 steens ende dat upte verbeurte van hemluyder rechterhandt. Ofgelesen den 24en january anno '52 stilo communis, present Jan Moel, Huych Hopcoper, burgermeesteren, Dirck Cornelisz., Jan Loos, Ghijsbert Jansz. Moel, Pieter de Gruyter, Gerrit Gerritsz. ende Gerit Cornelisz., schepenen.

p. 248

Alzoe tot kennisse van mijn heren vanden gerechte gecomen es dat dove Annen onlancxleden hair vervordert heeft dikwils te vloucken bij Goods lijdten, vijf wonden ende Goods sacramenten ende dairenboven spreckende vele lelicke schadelikce ondorpelike³ woorden, hair lichaem verthonende naict van voren ende van achteren, welcke woorden om der eerberheys wille alhier

p. 249

verswegen werdt, ende zaicken sijn van quader consequentien die nair rechten nyet en behoort ongecorrigeert te blijven met grotelick gestraft tot exemple van allen anderen duer dien dat dien selfde gebruecklicke es. Soe hebben mij heren vanden gerechte d' voorn. Anna hair correctie [...tgevende] geordonneert dat zij gebannen gaen zal binnen 's daechs zonnenschijn uuyt deser stede ende vrijdom vandien ende dair nyet weder inne te comen binnen den tijt van vijftich jaren upte verbeurte van hair rechterhandt. Ofgelesen den laetsten january anno '51 stilo communis, present casteleyn, schout, Mool, Hopcoper, Jan Loos, Ghijsbert Jansz. Mool, Gerit Geritsz. ende mr. Jan Jacopsz., schepenen.

¹ GTB. Arrest, arreste. Hier: Beslaglegging op goederen, totdat hij aan zijn opgelegd verplichtingen heeft voldaan.

² Groenlo, gem. Oost Gelre, prov. Gelderland. (Niet te verwarren met Grolloo in Drenthe).

³ GTB. Dorperlijk; van weinig eergevoel getuigend, gemeen, laag.

p. 249 *tekstverlies door paperschade*

Alzoe Mara Ringelairs ende Nelle die bijsit van Neel Pieren hair vervordert hebben onlanxleden te copen een webbe laickens van een dief die 't selfden gestolen hadde zonder 't selfde ten kennen te geven dat nair rechten behoort gecorrigeert te wesen al of sij 't selfde delict geperpetereert hadde, ende soe 't selfde zaicken zijn van quaden ecmple die nyet behoeren ongecorrigeert te blijven, soe hebben mijn heren vanden gerechte d' voorn. Maria ende Nelle geordonneert voor heur luyder correctie dat zij binnen 's daechs zonneshijn gaen zullen uuyt deser stede ende vrijdom vandien ende dair nyet weder inne te comen tenzij sijluyden eerst ende alvoren verzocht zullen hebben een bedevairt tot Maria die moeder goods binnen Amersvoort, dair van brengende goede [certificatie] ende dairenboven betaelt zullen hebben voor prophitable [amende] elcx 20.000 steens tot reparatie van de camer. Offgelesen ut supra.

p. 250

Alzoe Garburch Jansdr. ende Trijn Cornelisdr. (verdaicht zijnde omme ghetuychnis der waerheyt te geven) bij hair eerste depositite die waerheyt verswegen hebben te zeggen, zoe zij selfs bij hair laetste depositie bekend ende beleden hebben ende alsoe die selven deur dien een valsschen eedt geden hebben die nair Goods geboden ende beschreven rechten nyet en behoort ongecorrigeert noch ongestraft te blijven ende zaicken van quader consequentie zijn. Soe is 't dat mijn heren vanden gerechte (meer geneycht wesende tot gracie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie) denzelfden gecondempneert hebben, ende condempneren mitsdesen, geleyt te worden, upte kaicke deser stede staende bezijden 't stadthuys alhier ende aldair te staen tot confuys van enen ygelick tot discretie van schepenen ende te doen maicken tot heur luyder costen twee ijseren handen zonder vingeren met een epithaphie van blyck dair innen geinsereert zal zijn, heur delict die in die vierschaer tot een ewige memorie staen zullen, ende te betalen die costen ende mysen van justitie voor ende alleer zij uuyter hechtenisse van vangenisse gaen zullen mogen, ofte souphicante cautie¹ dair voir te stellen, ende dat gedaen zijnde voorts gebannen te gaen binnen 's daechs zonneshijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien ende dair nyet weder inne te comen tenzij dat zij eerst ende al boven verzocht zullen hebben een bedevairt drie heyligen drie coningen tot Keulen ende dairenboven betailt zullen hebben elcx 20.000 steens tot repartie² vanden camer, ende dit al up een peijne van meerder correctie. Actum den 17en februari anno '51 stilo communis, present Jan Moel, Huych Hopcoper, Ghijsbert Jan Maertsz., burgermeesteren, Dirck Cornelisz., Jan Loos, Moel, Gruyter, Gerit Geritsz., mr. Jan Jacopsz. ende Gerit Cornelisz., schepenen.

p. 251

*geexecuteert mitten
swaerde*

Alsoe Willeken die Mair kousenmaecker geboren van Andwerpen buyten pijnje, ende banden van ijsere, onder den blaewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij binnen Andwerpen (tot veel diversche stonden) zeeckere grote diefverien gedaen heeft, ende dairenboven met zijn medeplegers geweest es inden lande van [Gelre] aldair hij met hemluyden zeeckere fortse geyen van knevelinge gedaen heeft ende noch mettet voorsz. geselschap geweest es (tusschen alre heyligen ende Kersmisse laestleden) upter heyde tusschen Braechscaet ende Wesdoorn³ aldaer hij met hemluyden een manspersoon (die dair te pairde quam rijden) desen geweldelicken van die pairde [gecort] heeft ende hem ontnomen een goude signet⁴ die inde vingeren van zijn ene handschoen bleeft steecken, ende voorts 't gundt dat hij meer bij hem hadde, 't welck al saicken zijn van quader consequentie gequalificeert mit violentie ende crachte die na beschreven rechten nyet en behoren ongepunieert te blijven mer grotelick gestraft tot exemple van allen anderen. Soe es 't dat schepenen mit rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt dat ter materie dienende es, ende meer geneicht wesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie, hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Willeken geleyt ende gebrocht te worden up 't schavodt staende besijden 't stadhuys deser stede ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden mitten zwaerde ende sijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede op een radt zijn hoofd up een staeck met een galch over 't lichaem, verclarende voorts alle sijn goeden geconfisqueert tot profijte van de Konincklijcke Majesteyt. Gepronunchieert den 11en aprilis anno 1500 een ende vijftich, present Andries Verhee, Gijsbert Thymansz, Dirck Cornelisz., Jan Loos, Gerit Geritsz., mr. Jan Jacopz ende Gerit Cornelisz., schepenen.

p. 252

geexecuteert mitten

¹ GTB. Souphicante cautie, voldoende borgtocht.

² Sic, repartie, lees: reparatie.

³ Westdoorn, gem. Wuustwezel, prov. Antwerpen, België.

⁴ GTB. Signet; ring en met name een zegelring.

swaerde

Alsoe Jan van Hairlem anders genaempt Lasarus buyten pijn ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij geleden ontrent vier jaren tusschen Amsterdam ende Monickedam een dorp genaempt 't Oude Dorp een nederslach geperpetreert heeft an de persoon van enen Hansken alias Otgen, geboren van Amsterdam om dies wille dat hij met dieselfde Hansken zeecker goet dat hij met hem tot Assendelft gestolen hadden nyet rustelicken ende vredelicken delen en konde, ende dairenboven mit zijn medeplegers inde lande van Groningen tot veel diverssche plaetsen ende stonden menigen fortse feyten van knevelinge gedaen heeft als bindende die goede luyden handen ende voeten ende hen ontnemende 't gelt dat zij binnen 's huys hebben, ende in drie ofte vier jaren te biecht noch te sacrament geweest en es, 't welck al saicken zijn van quader consequentie die nyet en behoren ongepunieert te blijven maer grotelickx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe es 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide, in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert, ende overgewegen hebbende al 't gundt dat ter materie dienende es ende meer geneicht wesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren denselfden Jan van Hairlem geleyt ende gebrocht te worden up 't schavot staende bezijden 't stadhuyt deser stede ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden metten zwaerde ende zijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede up een radt zijn hoofd up een staeck met een galch over 't lichaem, verclarende voorts alle zijnen goeden geconfisqueert tot profijte van de Konincklijke Majesteyt. Actum ende presenten ut supra.

p. 253*geworcht ende geexecuteert metten vuyre*

Alsoe Jan Neys anders genaempt Clerck geboren van Gendt buyen pijn ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems ontrent thien jaren inde wanderinge upten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placaten vanden Konincklijke Majesteyt, ende dairenboven met zijn medeplegers geweest es in een Zeelandt ende Groningen ende dair hij met hemluyden zeeckere knevelingen gedaen heeft ende menichmael tot diverssche plaetsen ende tijden met veel diverssche personen gecommuniceert heeft jegens den natuyre [in] met veel meer nadere [circumstantien] die nyet en behoerlick en zijn te nomineren, dat al saicke zijn van quader consequentie die nair beschreven rechten nyet en behoren ongepunieert te blijven mar grotelickx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe es 't dat schepenen mit rijpe deliberatie van raiden in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert, ende overgewegen hebbende al 't gundt dat ter materie dienende es ende meer geneicht wesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jan Neys gebrocht te worden buyen der Goude onder 't gerecht deser stede, ende aldair geworcht ende voorts geexecuteert te worden, metten viere verclarende voorts alle zijn goeden geconfisqueert tot profijte van de Konincklijke Majesteyt. Actum ende presenten ut supra.

p. 253 tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*geworcht ende
geexecuteert
metten vyere*

Alsoe Willem Verzael, alias Willeken Zonderteen geboren van Dendermonde in Waelschbrabant¹ buyten pijn ende banden van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems ontrent 16 jaren upter huysman in 't plattelandt gaen bedelen heeft contrarie die placaten van de Konincklijke Majesteyt, ende tot veel ende diverssche plaetsen [...] [...] es geweest, ende dairenboven menichmael tot diversschen stonden, ende plaetsen met seeckere personen gecommuniceert [...]

p. 254

jegens den natuyre, mit veel meer ander [circumstantien] die nyet behoerlick en zijn te nomineren, ende al saicken zijn van quader consequentie die nair beschreven rechten nyet en behoren ongepunieert te blijven mer grotelickx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe es 't dat schepenen met rijpe rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen, gecommuniceert geconsidereert, ende overgewegen hebbende al 't gundt dat ter materie dienende es, ende meer geneicht wesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie, hebben gewesen voor recht, ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Willem Verzael gebrocht te worden buyten der Goude, onder 't gerecht deser stede, ende aldair geworcht, ende voorts geexecuteert te worden metten viere, verclarende voorts alle zijne goeden geconfisqueert tot profijte van de Konincklijke Majesteyt. Actum ende presenten ut supra.

p. 254

---

¹ Dendermonde, prov. Oost-Vlaanderen, België.

Alsoe Marichgen Roelants geboren van Mechelen¹ buyten pijnende bande van ijsere voor schepenen geleden ende geconfesseert heeft dat zij met hair boelschap² onder meer andere vagebonden gesonts lichaems upten huysman inde Venen gaen bedelen heeft contrarie die placcaten vander Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saicken zijn van quader consequentien die nyet en behoren ongecorrigeert te blijven maer grotelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe es 't dat schepenen mit rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebben, al 't gundt dat ter materie dienende es hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, comdemperen den voorsz. Martigen Roelants geleyt ende gebrocht te worden up 't schavodt, staende besijden 't stadhuys deser stede, ende aldair wel strengelick gegesselt te worden ende voorts dairna gebannen te gaen binnen 's daechs zonneshijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien ende dair nyet weder inne te commen binnen den tijt van thien jaren upte verbeurte van hair rechterhandt. Actum ende presenten ut supra.

p. 255

*gegeesselt
ende gebrant
merckt*

Alsoe Adriaen die Zijl alias die malle Lange geboren van sinte Cruys buyten Brugge³ buyten pijnende banden van ijsere onder den blauewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems ontrent twee jaren upten huysman in 't plattelandt lopen bedelen heeft contrarie die placcaten van de Konincklijcke Majesteyt, ende dairenboven in die winter laestleden bij Wourden een hemde gestolen heeft dat aldair upten thuyn hinck, ende van dit tegenwoordige jair te biecht noch te sacrament geweest en es, 't welck al saicken zijn van quader consequentien die nyet en behoren ongecorrigeert te blijven mar grotelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe es 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt dat ter materie dienende es ende meer geneicht wesende tot gratie ende barmharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, comdemperen de voorsz. Arien geleyt ende gebrocht te worden up 't schavodt besijden 't stadhuys deser stede, ende aldair wel strengelicke gegesselt, ende met een gloeyent ijsseer achter up sijn rugge gebrandmerct te worden ende voorts gebannen te gaen binnen 's daechs zonneshijn uuyt deser stede ende vrijdom vandien ende binnen acht dagen dairna uuyt den lande van Hollandt Zeelandt ende Vrieslandt ende dair nyet weder inne te commen upte verbeurte van sijn lijf naer vermogen die placcaten van de Konincklijcke Majesteyt dair up geexpedieert. Actum ende presenten ut supra.

p. 255 akte doorgehaald

Alsoe Willeken de Maer cousmaker gheboren van Antwerpen buyten pijnende bande van ijsere onder den blauewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij binnen Antwerpen tot veel diversche stonden zeerckere groete diefverie gedaen heeft

p. 255

*geexecuteert
metten
swaerde*

Alsoe Pouwels Fransz. alias Meys gheboren van Alckmaer buyten pijnende bande van ijsere onder den blauewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gezondt lichaems upten huysman inde graeflickheyt van Hollandt gaen bedelen heeft contrarie die placcaten van Konincklijcke Majesteyt [niet]

p. 256

jegenstaende dat hij tot Leyden gegesselt, ghesplitneust ende ghebannen is geweest uuyt Hollandt Zeelandt ende Vrieslandt ten eewighen daghen up zijnen hals, ende daerenboven met zijn medeplegers tot veel diversche plaetsen vele groote diefverie gedaen heeft, ende gheweest es met meer andere vagabonden inde Veenen ende oock inde lande van Buyren daer hij met die selfde upset gemaect heeft omme knevelinge te doen zulcx dat die goede luyden duer vreesse vandien hemluyden 't ghelt duer die veynsters hebben moeten toesmacken, ende oock mede onlanxleden hij met zijn medehulpers tusschen Scheveling⁴ ende den Hage inde duynen een zeker

¹ Mechelen, prov. Antwerpen, België.

² *GTB*. Boelscappe, boelschap, boelderije. Overspel, hoerderij.

³ Sint-Kruis, gem. Brugge, prov. West-Vlaanderen, België.

⁴ Scheveling = Scheveningen.

manspersoon zijn paltrock¹ gheweldelick uuytgetogen heeft ende zelfde ontnomen een schellinck, groot min een oortgen dien hij an hem hadde, 't welck al saecken zijn van quade consequentien eensdeels gequalificeert met violentien ende cragte die naer bescreven rechten niet en behoeren ongepunieert te blijven maer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe es 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende was ende meer geneicht wesende tot gracie ende bermhertcheyt dan tot rigeur ende strangehyt van justitie hebben ghewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Pouwels Fransz. geleyt ende ghebrocht te worden, up 't scavodt bezijden stadthuys deser stede ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden metten zwaerde ende zijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede up een radt, zijn hoofd op een staeck met een galch over 't lichaem, verclarende voorts alle zijn goeden geconfisqueert tot profite vanden Konincklijke Majesteyt. Actum den 12en mey anno '51, present Dirck Cornelisz., Jan Cornelisz. Loos, Heyndrick [Amelsz], Ghijsbrecht Jansz. Moel, Pieter Gerritsz. Gruter, Gherrit Gherritsz ende meester Jan Jacopsz., schepenen.

p. 256

*met een gloyent
ijser door sijn
tonge gestoocken
ende sijn rechter
hant aff gehouwen*

Alsoe Gherrit Heynrcixsz. alias meyster buyten pijnre ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft t' sedert zijn laetste sententie van bannissement (inhoudende dat hij niet en heeft mogen comen binnen deser stede nochte vridomme vandien upte verbeurte van zijn rechterhandt) hij nochtans tot zeeckere diversche stonden geweest es binnen deser stede hebbende zijn rappier onder den arm seggende: "Waer zijn den gheenen, die mij nu soucken, nu souck ick hemluyden mede", ende den 's heerendieners gewont heeft in dessobisante van 't gewijsden, tenderende grootelicxs tot verachtinge ende vercleijninghe vander justitie, ende dickwils ghevoulckt heeft bij Goedts vijf wonden, lijden ende anders, ende daerenboven met zijn rappier onder den arm

p. 257

gesonts lichaems (alhier ontrent in 't landt) upten huysman gaen bedelen heeft, 't welck saecken zijn van quader consequentien die niet en behoeren ongepunieert te blijven met grootelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide geconsidereert ende overgewegen hebbende alle 't gundt datter materie dienende es ende meer genoicht² wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie hebben ghewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorn. Gherrit Heynrcixsz geleyt ende ghebrocht te worden, upt 't scavodt bezijden stadthuys deser stede ende aldair met een gloyende ijser deur zijn tonge gesteecken te worden ende daer daernaen zijn rechterhandt of gehouden te worden naevolgende voorgaende sententie ende die zelfde handt te spijckeren ontrent die kaecke tot exemple van anderen, ende dat gedaen voorts ghebannen te ghaen nae die wonden genesen sal zijn tot discretie van schepenen uuyt deser stede ende vridom vandien ende daer niet weder inne te comen binnen den tijt van thien jaeren upte verbuerte van zijn hals. Actum ende presenten ut supra.

p. 257

Alsoe Louris Michielsz. ende Symon Jansz. onlanx lestleden hemluyden vervordert hebben te bedrijven vele insolentien ende dertenhuyt den officier qualick toe sprekkende naer informatie die mijn heeren vanden gerechte daer van hebben. Soe hebben mijn heeren voorn. geordoneert den voorsz. Symon Jansz. voor zijn correctie dat hij gaen sal binnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vridom vandien ende niet weder inne te comen ofte hij en heeft versocht een bedevaert tot Colen die drie coninghen ende betooch daer van gebrocht ende betaelt zal hebben thien duysent steens totte reparatie vanden camer ende dit al op meerder correctie, ende Louris Michielsz.³ wordt geordonneert voor zijn correctie dat hij gaen sal binnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vridom vandien ende daer niet weder inne te comen tenzij hij eerst versocht heeft een bedevaert Marie die moeder goedts tot Amersfoort daen van brengende behoorlick betooch up meerder correctie. Offgelesen den vijftden may anno een ende vijftich.

p. 258

¹ GTB. paltrock; een kort bovenkleed van mannen, met slippen die onder den gordel wijd uitstaan, voornamelijk van zeer kostbare stof en dikwijls geplooid en met een rand van bont omzoomd.

² Sic, genoicht, lees: geneycht.

³ Sic, Louris Michielsz., lees: Louris Michielsz.

Alzoe Gerrit Jansz. den 's heerendienaer onlanxsz leden hem vervoerdert heeft te bedriven vele insolentien ende dertenheyt vlouckende bij Gods lijden, vijf wonden, sacramenten ende anders met vele meer andere mesuysen, ende quade saicken mijn heeren van de gherechte kennelicke die alhier om cortheyt wille versweeghen werden, 't welck mijn heeren voorsz. van hem noch van nyemant ghedoogen willen te laeten gheschien ende zaecken zijn van quaden exemplen die niet en behooren ongecorrigeert te blijven. Soe is 't dat mijn heeren voorsz. den voorsz. Gherrit Jansz. voor zijn correctie geordonneert hebben, ende ordonneeren mitsdesen staende vierschaer God almachtich ten vorsten te bidden ende die justicie (in de naem van de Konincklijke Majesteyt) up zijn knien om vergiffenisse, ende daernae en zonnendach eerstcomende te gaen blootshoofs, barvoets in zijn lindewaet (tusschen de cruysen) met een barrende wassekeerse van een pondt in zijn hant ende die selfde keerse (wederomme met die processie inne gecomen wesende) te offeren dat waerdige heylige sacrament, mits hoerende devotelick up zijn knien de geheele hoemisse, ende dat ghedaen ghebannen te blijven binnen deser stede ende vridom vandien ende daer niet uuyt te gaen binnen den tijt van vier jaeren up de verbeurte van zijn rechterhandt. Insgelijcx dat hij hem nyet vervorderen en zal upte selfde peijnen binnen denselfden tijt des morgghens voor 't updoen ende des savonds nae 't sluyten vanden poorten deser stede hem te vinden buyten zijn woenstede 't zij upte strate ofte in een anders huys ten ware zaecke dat hij van dies bij den officier ofte burgermeesteren, versocht waere ende dat hij betalen zal voor een mulcte¹ tot reparatie van de camer 25 duysent steens, ende voorts aeler hij gherelaxeert zal zijn van vanghenisse die costen ende muysen van justicie, ende dit al up meerder correctie. Actum den derden july anno '51, present Jan Dirck Hoensz., Adriaen Gherritsz, burgermeesteren, Dirck Cornelis, Gruter, Gherrit Gherritsz, mr. Jan Jacopsz., Gherrit Cornelisz., Jan Jacopsz. Moel ende Job Fransz., schepenen.

p. 259

Alsoe oude ende jonge Ael Gherrit die melckers kinderen haer vervordert hebben heur bestemoeder² qualicken injurieuselicken vyleynlicken ende zeer oneerlicken toe te sprecken die zij nochtans niet dan alder reverenen³ behoeren te bewijsen, 't welck mijn heeren van hemluyden noch nyemant gedogen willen te laten geschien ende niet en behoert ongecorrigeert te bliven. Soe hebben mijn heeren van de gerechte hemluyden geordonneert voor heur correctie dat zij staende vierschaer Godt almachtich ten vorsten ende mijn heeren vanden gerechte in der naem van justicie up heur knien bidden sullen om vergiffenisse ende heurluyden bestemoeder voorsz. soe [verde] zij daer present begeert te wesen, ende gheven 't eerwerdige heylige sacrament elcxz zes toertsen, ende dit al up meerder correctie. Actum ende presenten ut supra.

p. 259

Alsoe Sebastiaen Jansz., Gherrit zijn broeder, geassisteert heeft in 't uuytbreecken van zijn vangenisse, 't welke niet en behoert ongecorrigeert te blijven ende saecken zijn van quader censequentien dat nae recht nyemant geoorlooft es te doen, soe hebben mijn heeren vanden gerechte d' voorn. Sebastiaen geordonneert voor zijn corrextie dat hij staende vierschaer Godt almachtich ten vorsten ende mijn heeren vanden gerechte inden naem van justicie up zijn knien bidden zal om vergiffenisse, ende up sonnendach eerstcomende gaen bezijden zijn broeder inde processie ende dit al up meerder corrextie. Actum ende presenten ut supra.

p. 259

*sijn rechterhant
aff gehouden ende
geexecuteert
metten swaerde*

Alsoe Christoffel Jansz. geboren vander Goude buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij inde somer lestleden (ontrent sint Jan up 't Leytsche Veer) een nederslach geperpetreert heeft anden persoon van eenen Jan Thoor ende daerenboven zijne moeder (die welke hij alre eer ende reverenen behoert te bewijsen) drie ofte viermael geslagen ende bij den haer getoogen heeft, ende gedwonghen, dat zij haer clederen

p. 260

in huys soude brenghen ofte dat hij die selfde in riemen soude snijden ende mede tot zijn moeders huys met steenen wel die glasen inne gesmackt heeft overmits dat hij weynich vrede met zijn stiefvader hebben conde, ende geseyt jegens zijn buyeren daer ontrent (zichtent voorn. nederslach) dat hij zijn huysvrou hebben soude ofte dat hij den Rooden haen over die Nyeuwe Haven soude jagen⁴, 't welck al saecken zijn van quader

¹ GTB. Mulcte. Boete.

² GTB. Bestemoeder. Grootmoeder.

³ GTB. revereeren, in eere houden, eeren, eer bewijsen.

⁴ Ofte dat hij den Rooden haen over die Nyeuwe Haven soude jagen; dat hij brand op de Nieuwehaven zou stichten.

consequentien die niet en behoeren ongepunieert te blijven, mer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es ende meer geneicht weesende tot gratie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie hebben geweesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorn. Cristoffel Jansz. geleyt ende gebrocht te worden up 't scavodt (staende bij den stathuys deser stede) ende aldaer, ofgehouden te worden zijn rechterhandt up een Block, daernaer geexecuteert ende gerecht te worden metten zwaerde, voorts d' selfde handt met stroo gebrandt, ende (dat gedaen) zijn lichaem begraven upter heyliger gewijder aerde ende die selfde handt gespijckert bezijden die kaecke met een epitafie van blick (daer inne dat gescreven sal staen, zijn delict met groote letteren) tot exemple van allen anderen, verclarende voorts alle zijne goeden geconfisqueert tot profijte vander Konincklijcke Majesteyt [salvo] 't privilegie deser stede soe ende dat behoeren sal. Actum den laetsten septembri anno '51, present Jan Dirck Hoensz., Ghijsbrecht Jan Maertsz. ende Adriaen Gherritsz, burgermeesteren, Dirck Cornelisz., Ghijsbrecht Jansz. Moel, Pieter Gerritsz. die Gruter, Gherrit Gherritsz, mr. Jan Jacobsz., Jan Jacobsz. Moel ende Job Fransz. Brouchuysen, scepenen.

p. 261

*malcanderen
gegeesselt
in besloten camer*

Alsoe Pieter Roelofsz. geboren vander Goude ende Pieter Jorysz. van Rotterdam, onlancxleden hemluyden vervordert hebben te steelen zeeckeren gaern, 't welck zaecten zijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongepunieert te blijven. Soe is 't dat scepenen den voorn. Pieter Roelofsz. ende Pieter van Rotterdam gecondempneert hebben ende condempneren mitsdesen dat zij malcanderen alhyer up 't raedthuys in beslooten camere geselen zullen. Actum ende presenten ut supra.

p. 261

gegeesselt

Alsoe Anna Broers geboeren van Worchum in Vrieslandt buyten pijnre ende bande van ijsere voor scepenen geleden ende geconfesseert heeft hoe dat zij van eenen genaempt Muts (verkerende dagelicxs in 't Noorderlant) t' haeren huysse binnen Alcmaer ontfanghen heeft zeeckere gestolen goetd ende dat haer man van dat upset wel geweten heeft want als hij haer enich goetd inbrochte hij zeyde, dat hij 't voor haer gecocht ende betaelt hadde ende daerenboven jegens die waerheyt haer vervordert heeft te accuseren ende te bedragen¹ eenen Huybrecht Thonisz, seggende dat hij haer een zack gegeven hadde omme te brenghen tot Amsterdam ter heyliger stede, ten huysse van een lindenayster, in welke zack zeeckere gestoelen goetd bevonden es, ende dat zij dyen nacht t' zijnen huysse up 't solder geslapen hadde alhyer binnen desen stede ende hij t' anderen tijde t' haeren huysse tot Alcmaer gelogeert hadde geweest daeromme d' zelfde Huybrecht alhyer geapprehendeert es geweest, 't welck al zaecten zijn van quader

p. 262

consequensien die niet en behoeren ongepunieert te blijven maer grotelicxs gestraft, tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materye diendende es hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren voorsz. Anna Broers, geleyt ende gebrocht te worden upt 't scavodt, staende bezijden stadthuys deser stede, ende aldair wel strengelick gegeesselt te worden ten bloede toe ende voorts daer nae gebannen te gaen binnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdom vandien ende daer nyet weder in te coemen upte verbuerte van haer rechteroor, mits betaelende oick die costen ende myse van justicien. Actum den 26en november anno '51, present Dirck Cornelisz., Dirck Dirksz, Pieter Gerretsz. de Gruter, Gerret Gerretsz., mr. Jan Jaecopsz., Jan Moel Jaecopsz. ende Job Fransz., scepenen.

p. 262

*gegeesselt
ende gebannen*

Alzoe Jan Meyer geboeren van Duway² ende Gillis Michielsz. anders genaempt Varckensmuyl ofte Botnues geboeren uuyt die lande van Luyck³ buyten pijnre ende bande van ijsere voor scepenen geleden ende geconfesseert hebben dat zijluyden gesonts lichaems in 't plattelant upten huysman gaen bedelene hebben contrarie die placcaten vanden Konincklijcke Majesteyt, 't welck al saecken zijn van quader consequentien die

¹ GTB. Bedragen. Hier: bedriegen, misleiden.

² Douai, dep. Nord, Frankrijk.

³ uit het Land van Luik, prov. Luik, België.

niet en behoeren ongepunieert te blijven mer grotelicxs gestrafft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van rade geconsidereert ende overgeweegen hebbende al 't gundt datter materie dienende is hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren, den voorn. Jan Meyer ende

p. 263

Gillis Michielsz. alias Varckensmuyl geleyt ende gebrocht te worden up 't scavodt staende bezijden stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelick gegeesselt te worden tot discretie van mijn heeren ende schepenen ende daerenboven gebannen te gaen binnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdom vandyen ende daer niet weder inne te coemen upte verbuete elck van andermael wel strengelick gegeesselt ende gesplitnoest te werden. Actum ende presenten ut supra.

p. 263

Alzoe Willem Huyben geboeren van Diest¹ buyten pijnende banden van ijsere voor schepenen geleden ende gheconfesseert heeft dat hij gesont lichaems in 't plattelandt upten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placcaten der Konincklijke Majesteyt, 't welck al zaecten zijn van quade consequentien die nyet en behoeren ongecorrigeert te blijven. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide geconsidereert ende overgeweegen hebbende al 't gundt datter materie dienende is hebben gewesen voor rechte ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorn. Willem Huyben, geleyt ende gebrocht te worden up 't schavodt ende aldaer te staen aenzyen die justicie overmits zijn jonge juecht zoe ende dat behoert. Actum ende presenten ut supra.

p. 263

Alzoe Claes onder die wingaert hem vervordert heeft grote insolentien ende onsturicheyt te bedrijven zoe wel onder die gemeente als inde camer van justicie in desobissantie van mijn heeren vanden gerechte heuren bevelen tenderende tot ceditie² ende [mompelie] deser stede, ende saecken zijn van quader consequentien die mijn heeren vanden gerechte van hem noch nyemant gedoegen en willen te laeten geschien, soe hebben die vanden gerechte voorn. Claes geordonneert voor zijn correctie dat hij gaen sal binnen 's daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien ende daer nyet weder innen te coemen tenzij hij eerst ende al voeren een bedevaert gedaen sal hebben tot Maria die moeder goidts binnen Amersfoort daer van

p. 264

brengende goede betoch ende certificaten ende betaelt sal hebben hondert duysent steens tot reparatie van de verbrande kerck deser stede, ende dit al upten peijne van meerder correctie. Ofgelesen den 13en january anno '52, present die schoudt, Adriaen Gerritsz. burgermeester, Pieter Geritsz. die Gruter, Gerrit Gerritsz., meester Jan Jacobsz. ende Jan Moel, schepenen.

p. 264

*gegeesselt ende met
een ijsen door sijn
tonge gesteucken
te worden*

Alzoe Ghijs Claesz. poorter deser stede vander Goude buyten pijnende bande van ijsere onder den blaewen hemel geleden ende geconfesseert heeft hoe dat hij dicwils tot diversche tijden geweest is inde goede luyden tuynen met zijner medeplegers ende aldaer oeft uuytgehaelt ende gestolen heeft, ende daerenboven binnen deser stede tot diversche huysen zeeckere cleyne percelen van linden goeden gestoelen heeft, ende menichmael gevluockt heeft bij Goedts lijden, sacrament ende Goedts cruysen, 't welck mijn heeren van de gerechte van hem noch nyemant gedoegen wil te laeten geschien ende saecken zijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongecorrigeert te blijven. Soe is 't dat mijn heeren voersz. met rijpe deliberatie van rade geconsidereert ende overgeweegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es hebben gewesen voer recht ende wijsen mitsdesen, condempneren d' voern. Ghijs geleyt ende gebrocht te worden upt 't schavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelicken gegeselt te worden ter discretie van schepenen ende daernaer met een ijsen gesteken te worden doer sijn tonge, ende voerts nyet te moegen gaen bij der straten binnen den tijt van een jaer naer 't sluyten ende voert updoen vanden poerten up peijne telcken als contrarie bevonden worde te leggen in een castimentshuysken tot water ende brode den tijt van twee maenden. Actum den 10en marty anno '52, present Jan Dirck Hoensz., Ghijsbrecht Jan Maertsz., Adriaen Gerytsz., Dirck Cornelisz., burgermeesteren, Willem Fransz., Ghijsbrecht Jansz. Moel, Geryt Gerytsz., mr. Jan Jacobsz., Gheryt Cornelisz., Jan Jacobsz. Moel ende Job Fransz., scepene.

¹ Diest, prov. Vlaams-Brabant, België.

² GTB. Seditie, ceditie. Opstand, oproer, rebellie, mouterij; ook: tweedracht.

p. 265 *tekstverlies door paperschade***Job Ellertsz gegesselt ende met een ijsere doir zijn tonge ge steeken**

Alzoe Job Ellertsz poerter deser stede vander Goude buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blauewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems upten huysman in 't plattelandt gaen bedelen heeft ende daerenboven met zijn medehulpers geweest es inden goede luyden thuyden ende daer oeft uuytgehaelt ende gestoelen heeft, desgelijcx alhier binnen deser stede tot diversche huysen zeeckere cleyne percelen van goeden gestolen ende gevlouct heeft, dikwils bij Goedts lijden ende sacramenten, 't welck mijn heeren vanden gerechte van hem noch nyemant gedogen willen te laeten geschien ende saecken zijn van quaeder consequentien die nae rechte nyet en behoeren ongepunieert te blijven maer grotelicx gestraft, tot exempelen van allen anderen. Soe is 't dat scepenen, met rijpe deliberatie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es hebben gewesen voer recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voern. Job Ellertsz geleyt ende gebrocht te worden up 't scavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelicke gegeselt te worden tot discretie van scepenen ende daerna met een ijsere gesteken te worden doer zijn tonge ende voerts nyet te moegen gaen bij der straeten binnen die tijt van een jaer naer 't sluyten ende voer 't updoen vanden poerten, up peijnen telcken als contrarie bevonden worde te leggen in een castimentshuysken tot water ende brode den tijt van twee maenden. Actum ende presenten ut supra.

p. 265**Pieter Roeloffs gegesselt**

Alzoe Pieter Roelofs. poerter deser stede vander Goude buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blauewen hemel geleden ende geconfesseert heeft hoe dat hij dikwils tot diversche tijden geweest is met zijn medeplegers in die goede luyden hoer thuythuyskens

p. 266

ende aldaer oeft uuytgehaelt ende voerts zeeckere andere cleyne percelen van goeden genoemen ende gestoelen heeft, 't welke mijn heeren vanden gerechte van nyemant gedoegen willen te laeten geschien ende saecken zijn van quaden consequentien die nyet en behoeren ongepunieert te blijven mer grotelicx gestraft tot exempelen van allen anderen. Soe is 't dat scepenen al met rijpe deliberatie van rade in 't lange al geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienenden es hebben gewesen voer recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voern. Pieter geleyt ende gebrocht te worden up 't scavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelicken gegeselt te worden tot discretie van mijn heeren ende voerts nyet te moegen gaen upter straeten binnen den tijt van een jaer naer 't sluyten ende voer 't updoen vander poerten op peijne telcken als contrarie bevonden worde te leggen in een castimentshuysken tot water ende brode den tijt van twee maenden. Actum ende presenten ut supra.

p. 266

Naer kennisse die scepenen vander saecke hebben condempneren Krijn Oelofs te gaen binnen 's daechs sonneschijn uuyt der stede vander Goude ende vrijdom vandien up de peijne van twintich karolus gulden tot onse liefve vrouwe tot Amersfoort, ende inden nyet¹ wederomme te coemen tenzij deselfde Krijn goetd betoech ende bescheydt van Amersfoort gebrocht sal hebben ende oick betaelt sal hebben tot proffijte van sint Janskercke zesduysent steens tot 10 stuyvers elcke duysent. Actum ende presenten ut supra.

p. 267

Alzoe Heynrick Jacobsz. van Zulen geboren van Uuytrecht buyten pijnende ende bande van ijsere voor scepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij geleden ontrent anderhalf jaer geweest es met eenen Casper Faesz. tot Uuytrecht voor 't huys van eenen Cornelis Huybrechtsz. aldaer hij met hem helpen stelen heeft zeeckere scaepsvachten, 't welck al zaecken zijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongecorrigeert te blijven mer grotelicx gestraft tot exemple van andere. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie diene es hebben gewesen voer recht ende wijsen mitsdesen, condempneren d' voern. Heynrick Jacobsz. gebannen te gaen uuyt deser stede ende vrijdom vandien den tijt van drie jaren ende daer nyet weder inne te coemen upte peijne van wel strengelicken gegeselt te worden mits oeck betalende die costen van de vangnisse

---

¹ Sic, zin?

ende myse van justitie. Actum den voorlaetsten may anno '52, present Jan Loos, Gruyter, Gerrit Gerritsz., mr. Jan Jacopsz., Geryt Cornelisz., Jan Pyn Jansz. ende Jan Geryt Stempelsz., scepenen.

p. 267

Job Hendricxz. gegeesselt ende gebrantmerckt

Alzoe Job Heynricksz., alias Cock poorter deser stede vander Goude buyten pijnende ende bande van ijsere voer schepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems upten huysman in 't plattelant gaen bedelen heeft contrarie die placcaten van de Konincklijcke Majesteyt, ende

p. 268

daerenboven met zijn medehulpers gheweest es inden goede luyden hoer thuyden ende daer oeft uuytgehaelt ende ghestolen heeft, 't welck mijn heeren vanden gerechte van hem noch niemant gedoegen willen te laeten geschien ende saecken zijn van quader consequentien die nae rechten nyet en behoeren ongepunieert te blijven maer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen, met rijpe deliberatie van rade in 't lange t' samen ghecommuniqueert geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt dat ter materie dienende es ende meer gheneicht wesende tot gratie ende berharticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voer recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voern. Job Heynricksz gheleyt ende ghebrocht te worden up 't schavodt staende bezijden stadthuys deser stede ende aldair wel strengelick gegeesselt te worden ten bloede toe ende daerna gebrantmerckt met een gloyent ijsen achter up sijn rugge, ende dat gedaen geborcht te worden buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede ende aldaer te aensien die justicie ende te spiegelen hem soe ende dat behoert. Actum den 3en augusty anno '52, present Jan Willemsz. Moel ende Ghijsbrecht Jan Maertsz., burgemeesteren ende schepenen als inde [sententie] staen hyer naer volgende.

p. 268

Willem Jansz. geexecuteert mette coorde

Alzoe Willem Jansz. geboeren van Leyden buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende gheconfesseert heeft dat hij tot vele diverssche plaetsen als der Goude, Haerlem, Leyden, Delfft, Hoern, Eynckhuysen ende alders die goede luyden

p. 269

ende borgers hueren doeren ende veynsteren bij nacht ende ontijde upgheboert heeft ende aldaer ten huuyse uuyt gestolen zeeckere groete menichte van goeden zoe fluweelen, wollen laecken, woessen¹, trypte, bonnetten, bommezijde, ende anders, ende daerenboven geleden ontrent twee jaeren upter Schellen² een nederslacht geperpetreert ende gedaen heeft aen den persoer van eenen Abbe Wijnantsz, ende in twee jaeren (als paesschen compt) te biecht noch t' sacrament gheweest en es, 't welck al saecken zijn van quader consequentien die nae bescreven rechte nyet en behoeren ongepunieert te blijven maer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide in lange t' samen ghecommuniqueert, gheconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es hebben ghewesen voer recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voern. Willem Jansz. ghebrocht te worden buyten der Goude, onder 't gherecht der selfder stede ende aldaer gheexecuteert te worden metten baste ende dat gedaen een boer gehangen te worden aen een ijsen draet over zijn hooft, verclarende voerts alle zijne goeden geconfisqueert tot profijte van de Konincklijcke Majesteyt. Actum den 3en augusti anno '52, present Jan Loos, Gruter, Gerit Geritsz., mr. Jan Jacopsz., Job Fransz., Jan Pyn Jansz., Jan Gerrit Stempelsz., schepenen.

p. 170

Cornelis Jansz. alias Bollebeen geexecuteert mette coorde

Alzoe Cornelis Jansz. alias Bollebeen ofte 't Kint Vernuft genaempt geboren tot Rotterdam buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blaeuwen heemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems inde graeffelicheyt van Hollant upten huysman in 't plattelandt gaen bedelen heeft contrarie die placcaten van de Konincklijcke Majesteyt naerdatt hij alhyer ende tot Haerlem gevangen ende gegeselt es geweest, ende daerenboven geweest es alhyer binnen deser stede in veele diversche scepen ende aldaer bij nacht ende ontijde uuytgehaelt ende gestolen heeft zeeckere groote menichte van scippersclederen ende andere goeden, oeck mede tot Rotterdam, Delft, Schiedam ende elders hij veele scepen beroeft ende clederen uuyt gehaelt ende gestolen heeft, insgelijcx al 't gundt hij jegenwoerdich an heeft, ende in drie jaren ten tafel Goedts noch t' sacrament geweest en es, 't welck al saecken zijn van quader consequentien die naer bescreven rechte nyet en

¹ GTB. Woessen, worset. Een zekere gladde stof, mogelijk vervaardigd uit kamwol en zijde; hetzelfde als bombazijn?

² Schelle, een buurtschap in gem. Zwolle, Overijssel in Nederland OF Schelle in de prov. Antwerpen, België?

behoeren ongepunieert te blijfven maer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie, van raide in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert, ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es, hebben gewesen voor recht (*einde katern, vonnis breekt af*)

p. 271 *begin nieuw katern, vonnis begint halverwege*

geleyt ende gebrocht te worden up 't scavodt staende bezijden 't stadthuys deser stede ende aldaer wel strengelick gegeesselt te worden ten bloede toe ende voerts daernaer gebannen te gaen, binnen den tijt van achte dagen uuyt deser stede ende vrijdom vandien ende daer nyet weder inne te coemen binnen den tijt van vijftich jaren ende eenen dach upte verbeurte van haer rechter oer. Mits betaelende oeck die costen ende mysen van justitie tot taxatie ende moderatie scepenen. Actum ende presentibus ut supra.

p. 271 *tekstverlies door paperschade*

Alsoe tot kennisse van mijn heeren van de gerechte gecoemen es dat Cornelis Pietersz. wel eertijts 's heerendienaer gheweest hebbende onlanxcs leeden hem vervordert heeft te vloucken bij de wonden ons Heeren Goodts almachtich, 't welck mijn heeren voorn. van hem noch van nyemandt gedogen willen te laten geschien ende saecken zijn van quaden consequentien in 't geestlick ende waerlick recht verboden die niet en behooren ongepunieert te blijfven mer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe hebben mijn heeren vanden gerechte de voern. Cornelis Pietersz. geordonneert voor zijn correctie dat hij up sondach eerstcoemende gaen zal in zijn linde hemt tusschen die twee vanen blootshoofs voer die processie met een barnende wassekaersse wegende een pont in zijn handt ende dat gedaen die selfde kaersse te brengen voer 't heylige eerwaerdige sacrament ende voorts daernaer binnen daechs sonneschijn gebannen te gaen uuyt deser stede ende vridomme vandien ende daer niet weder inne te comen tenzij hij eerst ende alvoeren gedaen zal hebben, een bedevaert tot Bruyssel ende versocht 't sacrament van miraculen ende daerenboven noch [bet...] zal hebben voer een mulcte tot taxatatie vanden camer twaelf duysent steens, elck duysent [thien] stuvers, ende dit al up meerder correctie. [Absolveren]

p. 272

voorts denselfden Cornelis Pietersz. vanden vorderen eysch, bij den officier up hem gedaen. Aldus gedaen ende offgelesen desen 28en november anno '52 present d' heer Floris van Assendelfft, ridder, casteleyn der stede vander Goude, Jan Gerrit Hey Daemsz., schoudt, Jan Dirck Hoensz., Ghijsbrecht Geritsz., mr. Jan Jacopsz., Gerit Cornelisz. beleet scheepen¹, Job Fransz. Brouckhuysen, Jan Pyn Jansz. die Lange ende Jan Gerit Stempelsz., schepenen.

p. 272

Alsoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte ghecomen es dat Joost Pier Schilt onlanxleden hem vervordert heeft in contempte vander justicie zeeckere getuygen die over hem ghetuycht hebben qualicken thoe te sprecken ende te dreyghen, soe eensdeels bij zijn zelfs confessie genouch mede gebleecken es, ende ghetoocht heeft inde camer van justicie veele quade onhebbenlicke manieren omme dat hij bevreedt es gheweest van eenen Govert Jansz. van Proyen, 't welck mijn heeren voorn. van hem noch van nyemandt gedogen willen laeten gheschien ende saecken zijn van quade consequentien die niet en behooren ongecorrigeert te blijfven maer grotelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe hebben mijn heeren vanden gherechte den voorn. Joost Pier Schilt geordonneert voor zijn correctie dat hij binnen daechs sonneschijn gebannen sal gaen uuyt deser stede ende vrijdomme vandien ende daer niet weder inne te komen tenzij dat hij eerst ende alvoeren gedaen zal hebben een bedevaert ten hoogen Rome ende versocht ste. Pieter ende Pouwels daarvan brengende behoerlick betooch ende daerenboven sal hebben vijftich duysent steens, elck duyst tot thyen stuvers, t' appliceren

p. 273 *tekstverlies door vochtinwerking*

d' een helft tot prouffijt vanden officier ende ander helft tot prouffijt van de kerck ende dit al volcomen zijnde interdicteren deselfde Joost up ghelijcke peijne binnen den geheel jaer niet te moegen gaen voorbij die duere van de selve Govert van Proyen noch ontrent de lazerussen te comen, up meerder correcxie. Actum ter camer dese 10en juny anno '53, present schout, Witte Verhouf [beleent] ende Jan Gerit Hey Daemsz., burghermeesteren, Jan Cornelisz. Loos, Pieter Geritsz. Gruyter, mr. Jan Jacopsz., Jan Jansz. de Lange, Cornelis Woutersz. ende Gerit Huygesz, schepenen.

p. 273

Jacob Meynen geexecuteert metten swaerde

¹ Beleet schepen of burgemeester; oud-schepen of oud-burgemeester, speciaal voor deze rechtszitting opgeroepen.

Alsoe Jacob Meyns geboeren vander Goude buyten pijn ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij geleden ontrent twee maenden upset gemaect heeft gehadt t' zijnen huuse met zijn medehelper, dat hij met hem een scippergesel (dien welcke t' zijnen huuse was) zijn gelt benemen soude soe verde d' zelfde scipper nyet spelen en wilde, 't welck d' voorn. zijn medehelper sulcx volbrocht heeft, ende heeft d' voorsz. scippergesel ontnomen ende ontweldicht zijn gelt dat hij met hem hadde daeroff hij Jacop Meyn voorsz. gehadt heeft t' zijnen deel een gouden croon, ende daerenboven zijne moeder (d' welcke hij alre eer ende reverenen behoert te bewijsen) drie mael geslaegen heeft ende soe bedwongen dat zij hem gelt heeft moeten geven, ende mede dickwils met botten¹ soe thien stuvers soe twaeleff, off min of meer van diversche personen gedwongen heeft, oick mede hij enige personen gedreycht heeft dicwils die keel of te snijden, ende gevluockt bij Goodts Cruysen ende anders mits doende uuytcloppinge upter deure, 't welck al zaecken zijn van quader consequentien eensdeels gequalificeert met violentie ende crachte die near bescreven rechten nyet en behoeren ongepunieert te blijfven maer grotelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgeweeen hebbende al 't gundt datter materye dienende es ende

p. 274

meer geneycht weesende tot gracie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben geweesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jacob Meyn geleyt ende gebrocht te worden up 't schavodt staende bezijden stadthuys deser stede ende aldaer gerecht ende geexecuteert te worden mitten zwaerde ende dat gedaen zijn rechterhandt ofgehouden te worden, gespijckert voor aen stadthuys met een epythafye (daerover van) blick in welck gescreven zal staen zijn delict ende daernaen zijn lichaem begraven te werden upter heyliger gewijder aerde, verclaerende voorts alle zijn goeden geconfisqueert tot profijt vanden Keyserlicke Majesteyt. Actum 24en july anno 1556, present Heyndrick Cornelisz., Claes Maertsz., mr. Jan Jacobsz., Jan Jansz., De Lange. Jan Gerit Stempelsz., Cornelis Woutersz. ende Gherrit Huygez. hopcoper, scepenen.

p. 274

Jacob Jansz. alias Calis Kindt geexecuteert metten swaerde

Alsoe Jacob Jansz. (alias 't Calis Kindt) geboeren van Rotterdam buyten pijn ende bande van ijsere onder den blauwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems inde graeflicheyt van Hollant in 't plattelandt upten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placcaten vanden Key. Mt. ende daerenboven een nederslach geperpetreert heeft binnen Rotterdam ontrent die Doelen (geleden ontrent 13 jaeren) om dieswille dat den nedergeslagen hem versprocken hadde van de kijffelicke woorden dien hij aldaer jegens en oudt man hadde, 't welck al zaecken zijn van quader consequentien die nyet en behoeren ongepunieert te blijfven maer grotelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raide geconsidereert ende overgeweeen hebbende al 't gundt datter materie diendende es ende meer gebeycht weesende tot gratie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strengicheyt van justitie hebben geweesen voort recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jacob Jansz. geleyt ende gebrocht te worden up 't scavodt staende bezijden stadhuys deser stede ende aldaer geexecuteert ende gerecht te worden mitten zwaerde ende zijn lichaem begraven upter heyliger gewijder aerde, verclaerende alle zijn goeden geconfisqueert, tot proffite vanden Keyserlicke Majesteyt. Actum ende presenten ut supra.

p. 275

Alzoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte gecomen es dat enen Pieter Louwen die brouwersknecht onlanxleden hem vervordert heeft den heyligengeestmeesteren in 't distribueren van de aelmoessen qualicken toe te spreecken ende grote onsturicheyt ende insolentien te bedrijfven, 't welck mijn heeren voorn. van hem noch nyemandt gedogen will te laten gheschien ende zaicken zijn van quader consequentien die nyet behoren ongecorrigeert te blijven meer ghestraft tot exemple van anderen. Soe hebben mijn heeren vanden gerechte d' voorn. Pieter Louwen geordonneert voor zijn corrective dat hij binnen 's daichs zonneshijn gaen zal uuyt dese stede ende vrijdomme vandyen ende dair nyet weder inne comen tenzij eerst ende alvoren gedaen zal hebben een bedevaert tot Mary die moeder goods binnen Amersvoort dairvan brengende goede certificatie, ende dat gedaen den heer ende justitie omme vergiffnisse bidden upter peijnen van vervallen te wesen in 25 duysent steens, elck duysent tot thien stuvers, t' applicheren die een helft tot prouffijte vanden officier ende d' ander helft tot prouffijt van st. Janskerck deser stede. Ofgelesen den 2en January anno 1500 vier ende vijftich stilo communis.

1554

¹ GTB. Botten. Hier in de betekenis van vals spelen met dobbelstenen.

p. 275 tekstverlies door paperschade en vochtinwerking

Alsoe Adriana inde Galeye haer vervordert heeft jegens die bevelen haer gedaen bij mijn heeren van de gerechte gedaen dat zij eenen Heyl Thonis nyet beroupen noch [becrijten] en zoude upte peijne van een gouden engel ende [be...] correctie vander steede ende zij nochtans [ge...] [van...] [ge...en] heeft deselfde bevelen nyet [geobedieert] [...] [...] heeren van de gerechte [kennelick] [es] [...] [...]

p. 276 tekstverlies door paperschade en vochtinwerking

[...] [...] ende [cleynicheyt]] van de [justicie], 't Welck mijn heeren voorsz. van haer noch nyemandt gedogen [willen] [te] [laten] geschien ende zaecken zijn van quader consequentien die nyet en behoeren on gecorrigeert te blijfven mer grootelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat d' voorn. Adriana gecondemneert wordt in een mulcte van drie karolus gulden ende voor haer correctie dat zij dragen zal die tonne rontsomme die Haven van de trappen van stadthuys tot weder an de trappen van 't selfde stadthuys. Actum ter camer desen 11en january anno '54 stilo communis, present schout, Jan Dirck Hoensz., Ghijsbrecht Jan Maertsz., Adriaen Gerritsz., burgermeesteren, Jan Loos, Pieter Gerritsz. de Gruyter ende mr. Jan Jacobsz. scepenen.

p. 276 tekstverlies door paperschade en vochtinwerking

Alsoe tot kennisse van mijn heeren van de gerechte gecomen es dat Heyl Thonis haer vervordert heeft onlanxleden te spreekken veel leelicke, schandelicke, ondorpelicke jeegens eenen Neeltgen Fransz. d' welcke alhier (omme der eerbaerheys wille) verzweegen worden ende zaecken zijn van quader consequentien [die] nyet en behoeren on gecorrigeert te blijven mer grotelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat d' voorn. Heyl mitsdesen gecondempneert wordt overmits redenen voorsz. inde boete van 12 sc. groten Vlaams ende voor haer correctie dat zij dragen zal die tonne, nemende d' selfde tonne up voorde trappen van stadthuys ende dragen die voorbij den Hooeren, Vischmarct, Hontscoop ende zoe over die brugge van sint Anthonis tot die selfde trappen van stadthuys toe ende dat gedaen, den sondach eerstcomende voort [...der] in lindewaedt barvoets misse hoeren sal in sinte Katherijnengasthuys up meerder correctie ende beroerende perthien heur [...] ende geschillen jegens den anderen wordt [...] [...] [...] [...] omme redenen scepenen daer sel [...] *Hierna volgen nog twee onleesbare regels.*

p. 277 tekstverlies door paperschade en vochtinwerking

Alzoe Heynrick Jansz. van St. Truyden¹, Pieter Jansz. van Deventer, Willem Hals geboren van Sarne boven Dixmuyden², Bartholomeeus Cornelisz. geboren van Breda, Seneyn Jorisz. geboren van Andwerpen, Kerstian Cornelisz. alias Specmaicker geboren van Rosendail³ ende Barent Ruttez. geboren van Weesel⁴ buyten pijnje ende bande van ijssere voor schepenen geleden ende geconfesseert hebben dat zijlyden gezonts lichaems zoo wel in 't platteland als in besloten steden upten huysman ghaen bedelen hebben contrarie die placcaten van de Konincklijcke Majesteyt, 't welck al zaicken zijn van quader consequentien die niet en behoren ongepunieert te blijven. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdeesen, condempneren den voorn. Heynrick Jansz., Pieter Jansz., Willem Hals, Bertholomeeus Cornelisz., Seneyn Jorysz., Kerstian Cornelisz. ende Barent Ruttez. den tijt van achte daghen te wercken aen de verbrande kerck deser stede als in een gemeen werck getrouwelicke ende dat gedaen bandt d' zelfde personen daerna binnen daichs zonneshijn up meerder correctie te gaen uuyt deser stede ende vrijdom vandien ende binnen drie daghen daerna uuyter graefscupe van Hollandt ende daer niet weder inne te comen binnen den tijt van drie [jaren] upte verbeurte van wel strengelick gegeesselt ende gebrandtmerct te worden achtervolgende [die] [placcaten]

p. 278

van de Konincklijcke Majesteyt ende als aengaende Barent Ruttez. ende Kerstian Cornelisz. alias Specmaicker zullen gehouden wesen te volcome, zulcke verder correctie als inden sententie van Cornelis Dircxz. geexprimeert zal worden. Actum den laesten january anno '54, present Jan Loos, Pieter Geritsz. de Gruyter, mr. Jan, Jop Fransz. Brouchuysen, Jan Jansz. de Lange, Cornelis Woutersz. ende Gerit Huygez. hopcoper, schepenen.

p. 278

¹ St. Truiden, prov. Limburg, België.

² Zarren, gem. Kortemark, prov. West-Vlaanderen, België.

³ Roosendaal, prov. Noord-Brabant.

⁴ Wesel, Noordrijn-Westfalen, Duitsland.

Alzoe Cornelisz. Dircxz. van Lemuyden voor schepenen geconfesseert ende beleden heeft dat hij dagelicx in overspel leeft, 't welck van Goods Wet ende allen rechten verboden es. Soe condempneren schepenen den voorn. Cornelis Dircxz. te gaen rontsomme de Haven mitte twee steenen (dair toe geordonneert) om den hals en tusschen Barent ende Kerstian d' welck gehouden zullen wesen met hem omme de Haven te gaen ende dat gedaen, condempneren Cornelis Dircksz voorts te staen up te caeck een uuyr met een brief voor zijn borst, ende betalen zal die costen ende mysen van justitien zoe dat behoort. Actum ende presenten ut supra.

p. 278

Alzoe Gherit Jansz., alias Moetgen, hem zelven vervordert heeft, groote ongesturicheyt ende insolen te bedreyven ten huysen van Jacop Cornelisz. Vroom 's heerendienaer zoe van smijten, stooten, mit steenen te worpen ende groot misbaer te maicken, ende oick ontbooden zijnde dat hij die burgermeesteren, ter camer hem onwillich gemaict *Einde van het katern, de rest van het vonnis is verloren gegaan*

p. 279 *begin van het katern, het begin van het vonnis is verloren gegaan*

hebben ende ordonneren haer mitsdesen een halff uuyr te staen op die caecke besijden stadthuys deser stede sonder hoeyck ende dat gedaen bannen haer binnen daechs sonneschijn te gaen uuyt deser stede ende vrijdomme ende dair nyet weder inne te coemen tenzij zij eerst ende alvooren gedaen sal hebben een bedevaert, tot Coelen ende dairvan gebrocht sal hebben behoorlicke certificatie ende betooch ende dairenboven betaelt sal hebben, 50.000 steens, elck 1.000 tot 10 stuvers, 't appliceren 't een derdendeel tot prouffijte vanden officier 't ander derdendeel tot prouffijte van de verbrande kerck, ende 't darde derdendeel, tot reparatie van de camer, ende dit al te volcomen ende te volbrengen, up peijne van vorder gecorrigeert te worden. Ofgelesen desen 18en july anno 1556, present Jan Willemsz. Moel, Ghijsbert Jansz. Moel, Symon Gerritsz., burgermeesteren, Job Fransz. Brouchuysen, Gerrit Stempelsz., Gerrit Huygenz Hopcooper ende Pieter Gerrit Vroesen, scepenen.

p. 279 *tekstverlies door paperschade*

Alzoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte gecoemen es dat Adriana inde Galeye haer vervordert heeft onlanxleden (staende opte caecke in haer laetste correctie) te repeteren ende te verhalen die leelicke affgryselicke schandelicke ondorpelicke woorden daeroff zij bij vonnisse geordonneert was opte selfde caecke te staen al tot groote oneer, confuys, schande ende quade exemple vanden ommestanders vandien ende men die justicie behoert te [obedieren]

p. 280

ende dairinne alle oitmodicheyt ende reverenden te toogen dairinne zij wederhorich ende sij als inobient es geweest, 't welck mijn heeren van haer noch nyemant gedoogen willen te laten geschien ende saicken sijn van quader consequentien die nyet en behoren ongecorrigeert te blijven maer grootelicx gestraft tot exempele van allen anderen. Soe es 't dat mijn heeren vanden gerechte den voorn. Adriana geordonneert hebben ende ordonneren haer mitsdesen (die condempnatie eerst ende alvoren volcomen ende voldaan zijnde van 't eerste vonnisse) voor haer correctie als dan binnen daechs sonneschijn uuyt deser stede ende vrijdomme vandien ende dair nyet weder inne te coemen tenzij, zij eerst ende alvoeren gedaen sal hebben een bedevaert tot Coelen ende dairvan gebrocht sal hebben behoorlicke certificatie ende betooch, ende dairenboven betaelt sal hebben 20 duyst steens¹, elck duysent tot 10 styvers, 't appliceren 't een derdendeel tot prouffijte vanden officier, 't ander derdendeel tot prouffijte van de verbrande kerck ende 't derde derdendeel, tot reparatie van de camer ende mede betaelt sal hebben, die costen, ende mysen van justicie, ende dit al te volcomen ende te volbrengen up peijne van vorder gecorrigeert te worden. Ofgelesen desen 24en july anno 1556, present den schoudt, Ghijsbert Jansz. Moel, Symon Gherytsz. van Schoonhoven, burgermeesteren, Symon Heynricxz., Willem Fransz., mr. Jan Jacobsz. beleet, Job Fransz. Brouchuysen, Gheryt Huygen hopcooper, Pieter Gherytsz. Vroesen ende Ghovert Wittez., schepenen.

p. 281 *tekstverlies door vochtinwerking*

Up huyden es bij schepenen [geapp...eert] [...] verclairt tusschen den officier deser stede ter eender zijde ende Cornelis Thonisz anders genaempt 't Kindt van Biggelen gevangen ten andere dat den officier ordinaris jegens Cornelis Thonisz procederen sal, sulcx hij waert 't recht vanden Conincklijke Majesteyt te bewaeren, ende hem [een] [rechtdach] leggen op vrijdach eerstcomende ende dat Cornelisz. voorsz. hem defenderen sal mogen, bij bij procureur naer rechte behoiren, blijvende nyetemin in hechtenisse. Actum up te poorte desen 6en aprilis anno 1557, present Ghijsbrecht Jan Maertsz., burgermeester, mr. Jan Jacobsz., Job Fransz., Cornelis Woutersz., Pieter Geryt Vroesen, Ghovaert Wittensz., Dirck Pieter Aertsz. ende Symon Geenensz, schepenen.

¹ 20 duyst steens; 20 duizend stenen.

p. 281

Frans Gillisz. geexecuteert metten swaerde

Alzoe Frans Gielisz. geboren van Loveghem in Vlaenderen¹ buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blauewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij mit sijn medehelpers tusschen Aerdenburch ende Eeckeloo² een vischwagen met coopluyden ofgesetten³ heeft, dair off 't sijnen deel gehadt heeft een Lb. groten vlaems ende dairenboven noch met sijn medeplegers tuschen Eeckeloo ende Ayghem⁴ die pastoer van Ayghem ofgesetten heeft ende hem sijn tabbart ontweldicht ende benomen van sijn hals met acht ofte thien sc. an gelde, dien hij over hem hadde, 't welck al saicken zijn van quader consequentien (eensdeels gequalificeert met violentie ende crachte) die nair bescreven rechten nyet en behoiren ongepunieert te blijfven mer grootelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende alle 't gundt datter materie dienende es ende meer gheneichte wesende tot gratie ende barmerticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justitie

p. 282

hebben geweesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Frans Gillisz. geleyt ende gebrocht te worden op 't schavot staende besijden stadhuys deser stede, ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden metten swaerde, sijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfde stede op een radt sijn hoofd op een staeck, verclarende voorts alle sijn goeden geconfisqueert tot prouffijte van de Coninlijcke Majesteyt. Actum desen 8en aprilis anno 1557 stilo communis, present mr. Jan Jacobsz., Job Fransz., Cornelis Woutersz., Pieter Gerrit Vroessen, Ghovaert Wittensz., Dirck Pieter Aertsz. ende Symon Gheenensz., scepenen.

p. 282

Symon Symonsz. anders genaempt Moentgen de Vlieger geexecuteert metten swaerde

Alzoe Symon Symonsz. anders genaempt Moentgen die Vlieger gebooren van Waerschooten in Vlaenderen⁵ buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blauewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij (geleden ontrent drie jairen) een nederslach geperpetereert heeft anden persoon van Joost Bogaert, die knape van Jan vanden Bockhoven, ende dairenboven met sijn medeplegers diverssche coopluyden ende anderen in Vlaenderen onderwegen ofgesetten heeft ende hem fortelicken hemluyden gelt benomen op verscheyden plaetsen ende diversche tijden, 't welcke saken sijn van quader consequentien (eensdeels gequalificeert met violentie ende crachte) die nair bescreven rechte nyet en behoort ongepunieert te blijven mer grootelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende alle 't gundt datter materie dienende es ende meer geneicht wesende tot gratie ende barmerticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie

p. 283

hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Symon Symonsz. geleyt ende gebrocht te worden op 't schavot staende besijden stadhuys deser stede ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden metten swaerde, sijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede op een radt, sijn hoofd op een staeck, verclarende voorts alle sijn goeden geconfisqueert tot profijte vanden Coninlijcke Majesteyt. Actum ende presenten ut supra.

p. 283

Wouter Claesz. geexecuteert metten swaerde

Alzoe Wouter Claesz. anders genaempt Woutgen geboren van Delff buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blauewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems inde graeflicheyt van Hollant in 't plattelant opten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placcaten van de Coninlijcke Majesteyt ende dairenboven een nederslach geperpetreert heeft buyten Delff opte hofstede van Heyntgen ontrent die leproesen, ende noch in diversche steden ende vleckten met sijn medehulpers tot menigen stonden veele diefverye gepleecht heeft als gestolen gehadt hebbende (bij nacht ende ontijde) soe mans soe vrouwenclederen, Amersfoortse laecken ende andere goeden (nyet jegenstaende hij geleden ontrent vyer jairen om andere veel

¹ Lovendegem, prov. Oost-Vlaanderen, België.

² Eeklo, prov. Oost-Vlaanderen, België.

³ *GTB*. Afsetten; iemand gewelddadig aanranden en beroven.

⁴ Aaigem, gem. Erpe-Mere, prov. Oost-Vlaanderen, België.

⁵ Waarschoot, prov. Oost-Vlaanderen, België.

diefverie alhier gegeesselt gebrantmerckt ende gebannen es geweest uyt deser stede den tijd van thyen jairen), 't welck al saicken sijn van quader consequentien die naer bescreven rechte nyet en behoort ongepunieert te blijfven mer grootelicx gestraft tot exempel van allen anderen.

p. 284

Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende als 't gundt datter materye dienende es ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur van justicie hebben ghewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Wouter Claesz. geleyt ende gebrocht te worden op 't schavodt staende besijden stadthuys deser stede ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden metten swaerde, sijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede op een radt, sijn hoeft op een staeck met een galge over 't lichaem, verclarende voorts alle sijn goeden geconfisqueert tot prouffijte van de Conincklijke Majesteyt. Actum desen 10en juny anno 1557, present mr. Jan Jacobsz., Job Fransz., Cornelis Woutersz., Pieter Gerrit Vroesen, Govert Wittensz., Dirck Pieter Aertsz. ende Symon Gheenensz., schepenen.

p. 284

Aernt Jansz. Kiviet geexecuteert metten swaerde

Alzoe Aernt Jansz. Kiviet geboren van Utrecht buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij onlanxleden binnen de stadt van Utrecht tot sijn wijs moeder bij nacht ende ontijde van thinne twee penningen van enen stuyver gegoten heeft in eenen vorm waervan hij den eenen penninck in 't water gesmackt heeft, ende d' ander

p. 285

in de herberge verdroncken, ende dairenboven in diversche steden met sijn medehelpers veele diefverien gepleecht heeft van mans ende vrouwencleren te stelen bij nachte ende ontijde, 't welck al saicken sijn van quader consequentien die naer bescreven rechten nyet en behooren ongepunieert te blijfven mer grootelicx gestraft tot exempel van allen anderen. Soe is 't dat scepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren d' voorn. Aernt Jansz. Kiviet geleyt ende gebrocht te worden op 't schavodt staende besijden stadthuys deser stede ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden metten swaerde, sijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede op een radt sijn hoofd op een staeck met een galge over 't lichaem ende vier ofte vijf penningen dairan gehangen, verclarende voorts alle sijn goeden geconfisqueert tot prouffijte van de Conincklijke Majesteyt. Actum et presenten ut supra.

p. 286

Alzoe Stijn Evertsdr. weduwe van Cornelis Jansz. geboeren van Meurs bij Nymmegen¹ voor schepenen geleden ende geconfesseert heeft dat zij onlanxleden ten huys van Gheryt Barentsz. poorter ter Goude heeft een silvere vijftige mit vergulden [teyckenen] ende een [raec..ergen] onderan hangende leggende in een beslooten mandeken ende dairenboven een paer brouhoepen dairmede zij tot Utrecht gereyst is, ende 't voorn. silverde vijftige aldair verset heeft voor vijf sc. groot Vlaems, 't welck al saicken sijn van quader consequentien die nyet en behooren ongecorrigeert te blijven mer grootelicx gestraft tot exempel van allen anderen. Soe is 't dat mijn heeren vanden gerechte den voorn. Stijn geordonneert hebben ende ordonneren mitsdesen voor haer correctie een half uuyter te staen op die caecke besijden stadthuys deser stede sonder hoeyck, ende dat gedaen bannen haer binnen daechs sonnenschijn te gaen uuyt deser stede ende vrydom vandyen ende dair nyet weder inne te comen binnen den tijd van twee jairen ope verbeurte, van haer rechteroer, condempneren haer te betalen die costen van de vangenisse ende myse van justicie soe ende dat behoort. Ofgelesen desen 23en juny anno 1557, present castelleyn, schoudt, mr. Jan Jacobsz., Job Fransz., Pieter Geryt Vroesen ende Symon Gheenensz., schepenen.

p. 287 *tekstverlies door papierschade*

Jan Jansz. alias Coninxken geexecuteert metten swaerde

Alzoe Jan Jansz. anders genaempt Coninxken poorter deser stede vander Goude buyen pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen henel geleden ende geconfesseert heeft dat hij (geleden bet dan twee jairen) een nederslach gedaen ende geperpetreert heeft alhier binnen deser stede anden persoen van eenen Ancxst

¹ Moers, Noordrijn-Westfalen, Duitsland.

Cornelisz. (nyet jegenstaende hij wel eertijts om ander merckelicke delicten alhier gegeesselt ende gebannen es gheweest uuyt deser stede), 't welke als saken zijn van quader consequentien die nyet en behoiren ongepunieert te blijven mer grootelijcx gestraft tot exempel van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't ghunt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt vanden justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jan Jansz. geleyt ende gebrocht te worden op 't 't schavot staende besijden stadthuys deser stede ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden metten zwaerde ende zijn lichaem begraven op't heyliger gewijder aerden, verclarende zijn [goeden] geconfisqueert tot profijte vanden Coninlijcke Majesteyt [...] vorders dan achtervolgende 't privilegie [deser] [stede]. Actum den 9en augusti anno '57, present Jan Dirck [Hoensz.], Symon Gerritsz., burgemeesteren, Gerrit Gerritsz. beleet, [Job] Fransz., Cornelis Woutersz., Pieter Gerrit Vroesen, [Govert] Wittensz. Dirck Pieter Aertsz. ende Symon Gheenenz. [schepenen].

p. 288

Jan Dircxz. geexecuteert metten swaerde

Alsoe Jan Dircxz. geboren van Berchout¹ buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems inde graefelicheyt van Holland in 't platteland opten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placcaten vanden Coninlijcke Majesteyt, ende dairenboven in diversche steden, dorpen ende vlekken tot menige stonden veele dyeverye gepleecht heeft (als gestolen gehadt hebbende bij nacht ende ontijde soe mans soe vrouwenclederen, linne laecken ende andere goeden) gravende onder die dorpelen vanden huysen hemselves dair inne nyet jegenstaende hij weleer om sekere andere diefverye tot Enckhuysen gevangen es geweest ende dair of pardoen ende remissie² gehadt heeft, ende noch hem vervordert heeft (wel wetende) uuyt te geven tot Edam vijf penningen van zeven stuivers die valsch waren ende hij sien ghieten hadde tot Monnickendam eenen Arent Kyvit (d' welcke alhier onlancx mitten zwaerde geexecuteert es), 't welck al saicken zijn van quader consequentien die naer bescreven rechte nyet en behoiren ongepunieert te blijven mer grootelicxs gestraft tot exempele van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe delinatie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert, ende overgewegen hebbende al 't gunt dat ter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot

p. 289

rigueur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren d' voorn. Jan Dircksz geleyt ende gebrocht te worden op 't schavot staende besijden 't stadthuys deser stede ende aldair gerecht ende geexecuteert te worden mitten swaerde, zijn lichaem gevoert ende geset buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede, op een radt zijn hoofd op een staeck, met een galghe over 't lichaem ende vier ofte vijf penningen dair an gehangen, verclarende voorts alle zijne goeden geconfisqueert tot prouffijte vanden Coninlijcke Majesteyt. Actum et presenten ut supra.

p. 289

Dirck Cornelisz. van Delft gegeesselt ende gebrantmerckt

Alsoe Dirck Cornelisz. geboren van Delft buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij (nair hij desen voorleden winter tot Delft gevangen geweest es) veel diversche goeden soe tot Amsterdam ende alhier gestolen heeft, 't welck al saicken zijn van quader consequentien die nyet en behoiren ongepunieert te blijven mer grootelicx gestraft tot exempel van allen anderen. Soe es 't dat schepenen met rijpe deliberatie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert geconsidereert ende [overgewegen] hebbende alle 't ghunt dat ter [materie]

p. 290

dienende es hebben ghewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Dirck Cornelisz. geleyt ende gebrocht te worden op 't schavot, besijden 't stadthuys deser stede, ende aldair t' aensien die justicie ende dairnae strengelick gegeesselt te worden ten bloede toe ende gebrandtmerckt opten rugge, ende dat gedaen bandt d' selfden Dirck dairnae binnen daechs sonneschijn te gaen uuyt deser stede ende vrijdom vandyen ende dair nyet weder inne te comen binnen den tijt van vier jairen, opte verbeurte van zijn rechteroor ofgesneden te worden. Actum et presenten ut supra.

p. 290

Adriaen Adriaensz. van Amsterdam gegeesselt

¹ Berkhout, gem. Koggenland, prov. Noord-Holland.

² GTB. Remissie. Vermindering, ontheffing van straf: gratie. Oorspronkelijk met betrekking tot halsmisdrijven.

Alsoe Adriaen Adriaensz. geboren van Amsterdam buyten pijnre ende bande van ijsere voor schepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems een jair voor calis¹ geloopt heeft inde wanderinge bedelende altemet opten huysman contrarie den placcaten vanden Conincklijcke Majesteyt ende dairenboven met sijn medepleger uyt eenen schuyte tot Amstelredame gestolen heeft een buydel met 30 karolus gulden ende alhier in sint Jacobsmarct sekere caesen, 't welck al saken zijn van quader consequentien die nyet en behoiren ongepunieert te blijfven mer grootelicxs gestraft tot exemple van allen

p. 291

anderen. Soe is 't dat schepenen mit rijpe deliberatie van rade in 't lange gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende alle 't ghunt dat ter materie dienende es hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Adriaen Adriaensz. geleyt ende gebrocht te worden op 't schavot besijden stadthuys deser stede ende aldair 't aensien die justicie ende dairnae wel stengelick gegeesselt te worden ten bloede toe ende dat gedaen bandt d' selfde Adriaen dairnae binnen daechs sonneschijn te gaen uyt deser stede ende vrijdom vandyen ende dair nyet weder inne te coemen binnen den tijt van vier jairen opte verbeurte van sijn rechteroor ofgesneden te worden. Actum ende presenten ut supra.

p. 291 tekstverlies door paperschade

Jan Gerritsz. van Amsterdam gegeesselt

Alzoe Jan Gheritsz geboeren van Amsterdam buyten pijnre ende bande van ijsere voor schepenen geleden ende geconfesseert heeft nair hij tot Amstelredam gevangen gegeesselt ende van de Vischmarct aldair gebannen es gheweest den tijt van twee jairen, hij tot Dordrecht uyt een vrouwebuydel gestolen heeft vijf stuvers ende tot Antwerpen [uuyt] een mans dyefsack twintich stuvers die in [een] handtschoen lagen, ende alhier binnen deser [stede] in sint Jacobsmarct, twee karolus [gulden] ende dairenboven hem [ge.anteert] ende [beroem...] jegens eenige, soe wanneer hij een [sch...] [...]

p. 292

uuyten lijnbaen van sijn werck mach blijfven, hij gelt genouch tot Amstelredam weet te krijgen, 't welck al saken sijn van quade exempel dye nyet en behoiren ongecorrigeert noch ongestraft te blijfven. Soe is 't dat schepenen mit rijpe deliberatie van rade in 't langhe 't samen gecommuniceert geconsidereert ende overgewegen hebbende all 't gunt datter materie dienende es hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren d' voorn. Jan Gheritsz gheleyt ende gebrocht te worden op 't schavot besijden stadthuys deser stede ende aldair 't aensien die justicie ende dairnae wel strangelick gegeesselt te worden ten bloede toe ende dat gedaen bandt d' selfse Jan binnen daechs sonneschijn te gaen uyt deser stede ende vrijdom vandyen ende dair nyet weder inne te comen binnen den tijt van vier jairen opte verbeurte van sijn rechteroor afgesneden te worden. Actum ende presenten ut supra.

p. 292

Alsoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte gecomen is dat Roeloeff de smit onlanxleden hem vervordert heeft te seggen jegens mijn heeren voorsz. ten tijden dat zijluyden mitten schattinge ommegingen ende recht ende justicie eenyegelick begeerden te administreren (onder meer andere insolente woorden) "Ghij zijt een hoop helhonden, daer ghij gaet", denoterende soe mijn heeren voorsz., 't welck zijluyden van hem noch van nyemant gedogen willen te laten geschien ende saken sijn van quader consequentien die nyet en behoren ongecorrigeert te blijfven mer grootelicx gestraft, tot exempele van allen anderen.

p. 293 tekstverlies door paperschade en vochtinwerking

Soe is 't dat mijn heeren vanden gerechte den voern. Roeloeff geordonneert [hebben] [voor] [sijn] correctie ende ordonneren hem mitsdesen [staende] [vierschaer] [te] vallen op sijn knyen ende te bidden [Godt] [almachtich] ten vorsten ende die justicie om [vergifnisse] [te] [bidden] ende te betalen ses duysent steens, elck duysent [voor] thien stuvers, 't appliceren d' een helft ten [prouffijte] vanden officier, ende d' ander helft ten prouffijte vanden verbrande kerck deser stede ende dit al te [volbrengen] op meerde correctie, interdicerende nyettemin d' selfde Roeloeff, van gelijcke meer te doen op peijne van [vorder] gecorrigeert te sijn. Actum ter camer desen negenden novembris anno 1557, present Witte Aertsz. Verhouf, Jan Gerrit Hey Daemsz., burgemeesteren beleet, meester Jan Jacobsz., Cornelis Woutersz., Pieter Geryt Vroessen, Ghovaert Wittensz., Dirck Pietersz. ende Symon Gheenensz., schepenen.

¹ GTB. Kalis, kales (eigenlijk: "zwarte", een der namen waarmede de Zigeuners zich zelf noemen). In de volkstaal: iemand die een zwervend leven lijdt, een vagebond; een landlooper, een schooier.

p. 293 *tekstverlies door paperschade en vochtinwerking*

Alsoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte gecomen [...], ende hemluyden claerlicke gebleken es dat Zybrandt [...] Adriaensz. die backer hem vervordert heeft (soe wanneer die groote [penibele] bange ende benauden excessyven dieren tijt was van [gravien]) ende qualick broot om gelt te [ge...] was, den officier deser stede te beletten d' exercitie van zijn officie, d' welcke mette gesworen [brootwegers] was ommegeende omme t' ondersoucken die [fraudel...] huisbruyck, 't welck dagelijcx soe lange zoe meer 't wegen van de brooden gepleecht worde zoe die menichfuldelicke te ligt, nyet hebbende zijn [behoorlicke] gewichte, bevonden zijn geweest. Te weten dat sekere brooden (d' welcke den officier inden [sta...] geleyt hadden, ende in meninge was te wesen onwaerdelicke, dair uuyt genomen ende [verduystert] ofte verdonckert heeft gehadt t' zijnen huysse [...] nyet en wilde te voorschijn brengen nyet [...] dat d' voorn. officier twee brooden enen [lo...] [...] licht bevonden heeft t' zijnen huysse dair of [...] [...] heeft mitten selfden officier over te [...] [...] dat d' selfde officier protesteerde [van [...] [...]

p. 294

hij hem in 't exerceren van sijn officie dede d' welck mijn heeren van hem noch van nyemant gedoogen willen te laten geschien, ende saicken zijn van quader consequentien ende inobediencie die nyet en behoiren ongecorrigeert te blijfven mer grootelicx gestreft tot exempelen van allen anderen. Soe is 't dat mijn heeren vander gerechte den voorn. Zybrandt geordonneert hebben voor zijn correctie ende ordonneren hem mitsdesen upten eersten rechtdach nade prononchiatie vander [sententien] te comen inde vierschaer als men recht van poorters doet ende bidden dair blootshoofs God almachtich ten voorsten ende die justicie om vergiffenisse, ende te betalen een mulcte van ses ponden grooten Vlaems, d' een helft tot prouffijte vanden officier, ende d' ander helft ten prouffijte vanden heyligengeest deser stede ende dit al te volcomen ende te volbrengen op peijne van vorder gecorrigeert te worden. Gedaen ter camer desen 20en december anno 1500 sevenenvijftich, present Witte Aertsz. van Houff, Jan Gherit Hey Daemsz., burgemeesteren beleet, mr. Jan Jacobsz., Job Fransz., Cornelis Woutersz., Pieter Gherit Vroesen, Govaert Wittensz., Dirck Pieter Aertsz. ende Symon Gheenensz., schepenen Ende geprononchiert ter vierschaer opten 29en dcembris anno 1557, present Jan Dirck Hoensz. ende Symon Gerritsz., burgemeesteren, mr. Jan Jacobsz., Job Fransz., Cornelis Woutersz., Pieter Gherit Vroesen, Ghovaert Witte. ende Dirck Pieter Aertsz., schepenen.

p. 294 *tekstverlies door paperschade en vochtinwerking*

Alsoe tot kennissen van mijn heeren vanden gerechte gecomen ende hemluyden clairlicke gebleken es dat Leen die appelcoopster haer vervordert heeft (soe wanneer die groote [penibele] bange ende benauden excessyven dieren tijt was van gramen) te roupen jegens

p. 255

eenige die last hadden van stadtswege te distribueren [sekere] [rogge] [onder] [den] [...]: "lapt hem, met een loot door ['t lijf] [mer] [sal] [...] bij de rijcke man begraven, dat hem [duysent] [la...] [duvelen], in 't lijf varen wil, ende [duysent] [pestilentie] mede", al 't welck zij oick eensdeels inde vierschaer selfs geconfesseert ende bekent heeft, grootelicx tenderende tot een mompolie¹ reditie ende oloop, 't welck mij heeren van haer noch van nyemant gedogen willen te laten geschien ende saken zijn van quader consequentien die nyet en behoiren ongecorrigeert te blijfven mer gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat mijn heeren vanden gerechte (meer geneycht wesende tot gratie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie) den voorn. Leen geordoneert hebben voor haer correctie ende ordonneren haer mitsdesen staende vierschaer te bidden sonder heuyck God almachtich ten voorsten ende justicie om vergiffenisse, ende dat gedaen op sondach eerstcomende sonder heuyck te gaen tusschen die twee vanen voor die processie met een barnende wassche caers (wegende een half pont) in haer handt ende die selfde te brengen voor 't heylige eerwaerdiche sacrament naer dat zij sonder heuyck die [hoemis] gehoord zal hebben, condemerende haer inde costen van de vangenisse ende myse van justicie. Actum ter vierschaer desen zevenden january anno 1500 achtenvijftich stilo communis, present Jan Dirck Hoensz., Jan Claesz. Diert, burgemeesteren. Job Fransz. Brouckhuysen, Ghovaert Wittensz., Dirck Pietersz., Symon Gheenensz. [Dirck] [Ottensz.] van Slingerlant ende Jan Reyniersz. [schepenen].

p. 296**Cornelis Bouwensz. geexecuteert metten swaerde**

Alsoe Cornelis Bouwensz. anders genaempt Gruwe poorter deser stede vander Goude buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blaauwen hemel geleden ende geconfeseert heeft dat hij met sijn medehulpers op 't plattelandt hier ontrent der Goude die huysluyden met cracht hemluyden dore met een brugboom opengelopen heeft in sulcker vouge dat die clinck ende werfvelen ofgesprongen zijn geweest, gaende tot die tresoren van deselfde huysluyden nemende van eeten dair uuyt. Dat hij hem gelieft heeft tegens danck ende wille van de

¹ GTB. Mompolier, mompolie. Hier: samenspanning, oproerige, luidruchtige vergadering.

voorn. huysluyden seggende: "Wij mogen gheen caes, wij willen vleysch ende speck hebben", ende op verscheyden plaetsen veel diefverye gepleecht heeft, mede met sijn medehulpers een veerman sijn gelt benomen heeft uuyt een mandeken 't welck in sijn pont stont, ende tot diversche tijden ende op verscheyden plaetsen bij nacht alhier binnen der Goude die pontluyden oick fortselicken hemluyden eeten ende drincken benomen heeft, ende bij nacht ende ontijden opter straet zeer vreeselicke met steenen die goede luyden nair 't lijf gesmact willende heurluyder gelt ofdwingen, ende noch dairenboven ontrent veerthien daegen voor Kersmisse met sijn medeplegers geweest es achter Moerdrecht inden avont ontrent elf uren ende aldair een vroupersoen ende die knecht vanden huysen helpen knevelen heeft, bindende hemluyden handen ende voeten ende benemende hemluyden gelt dair of hij mede geparticipeert ende gedeelt heeft, 't welck al saicken sijn van quader consequentien gequalificeert met violencie, staetschenderije ende crachte die naer bescreven rechten nyet en behoiren ongepunieert te blijfven mer grootelicxs wel gestraft behoort te sijn mette viere ende brande tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe delieratie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gunt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie

p. 297

hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen,condempneren den voorsz. Cornelis Bouwensz. geleyt ende gebrocht te worden op 't schavot staende besijden stadthuys deser stede ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden metten swaerde ende sijn lichaem begraven opter heyliche gewijder aerden, [voorts] verclarende sijn goeden geconfisqueert tot profijte vanden Coninclijske Majesteyt nyet vorder, dan nair vermogen ende inhouden 't privilegie deser stede. Actum den 23en may anno 1558 stilo communnis, present Jan Claesz. Dyert, Adriaen Gerritsz., Gheryt Cornelisz., Symon van van Scoonhoven beleet, burgemeesteren, Jan Gerit Stempelsz. beleet, Gherit Huygensoen, Govaert Wittesz., Dirck Pietersz., Symon Gheenensz., Dirck Ottesz. van Slingelant ende Jan Reyniersz., schepenen.

p. 297 tekstverlies door paperschade

Dabber Willemsz. geexecuteert metten swaerde

Alzoe Dabber Willemsz. poorter deser stede vander Goude buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij op 't plattelandt alhier ontent met sijn medehulpers die huysluyden tot diversche tijden ende op verscheyden plaetsen veel overdaets gedaen heeft als comende ende [binnentreden] van achteren die koegroupen inne, snijdende 't speck uuyte schoersteinen, stootende dat roockvleysch ende bolingen¹ dair uuyt, willende [met] [een] coperen pot scheppen die room uuyte roomsterre, loopende tot hemluyder tresoren nemende 't vleysch dair uuyt al jegens [danck] ende wille van deselfde huysluyden, ende mede bij nacht ende ontijden met steenen langhes die straten gesmact heeft, [ende] [die] goede luyden heuren glaesen inne [...] [...] geselschap geweest die aldair [...] [...] [...]

p. 298

[.andt] bij nacht gesteken worde, om gelt te hebben, ende dairenboven met sijn medehulpers een manspersoen bij nacht sijn cappe ontjaecht ende ontweldicht heeft met steenen te smacken ende die an twee gesneden ende dair of mede geparticipeert ende gedeelt heeft, ende fortselicken bij nacht die laetluyden heurluyder eeten uuyten ponten benomen al binnen deser stede, 't welck al saicken sijn van quader consequentien gequalificeert met violencie, straetschenderije ende cracht, die naer bescreven rechten nyet en behoiren ongepunieert te blijfven mer grootelicxs gestraft tot exempel van allen anderen. Soe is 't dat schepenen t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't ghunt datter materie dienende es ende meer geneycht wesende tot gratie ende barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Dabber Willemsz. geleyt ende gebrocht te worden op 't schavot staende besijden stadthuys deser stede ende aldair geexecuteert ende gerecht te worden metten swaerde ende sijn lichaem begraven opter heyliger gewijder aerde, verclarende sijn goeden geconfisqueert tot profijte van de Coninclijske Majesteyt nyet vorder dan daer vermogen ende inhouden 't privilegie deser stede. Actum ende presenten ut supra.

p. 298

Roeloff Jansz. geexecuteert metten swaerde

Alzoe Roeloeff Jansz. poorter deser stede vander Goude buyten pijnende ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij op 't plattelandt

p. 299 tekstverlies door paperschade en vochtinwerking

¹ GTB. Beuling, boling. Worst, een darm, volgestopt met gehakt varkensvlees, op een bepaalde wijze toebereid.

alhier ontrent [met] [zijn] [medeplegers] [...] [...] [tot] diversche tijden ende op verscheyden plaetsen veel overlast ende overdaets gedaen heeft [...] loopende 't een huys inne 't ander huys uuyt nemende die spijs ende 't vleesch uuyt die tresoors, die bolingen uuyt die schoersteenens jegens wille ende dancke vanden voorn. huysluyden, ende dairenboven met zijn medehulpers bij nacht die pontluyden heurluyder manden met eten uuyt heurluyder ponten crachtelicke benomen heeft ende dat opgeeteen ende die mande inde Goude gesmackt, ende op verscheyden plaetsen veel diefverie gepleecht heeft, ende geweest es an de hoge zijde van Bodegraven ende aldair met sijn medeplegers met cracht op een lantmans dore gestoten heeft seggende: "Gheeft ons 't eeten of wij benemen 't u", ende soe 't die huysman hem nyet en gaf, hij in huys liep ende hem dat fortselicke jegens sijnen danck benomen heeft, 't welck al saicken zijn van quader consequentien smaeckende eensdeels violenten ende crachte die nair bescreven rechten, nyet en behoiren ongepunieert te blijfven mer grootelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert ende overgewegen hebbende, alle 't gunt datter materie dienende [es] ende meer geneycht wesende tot gratie [ende] barmherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht [ende] wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. [Roeloff] Jansz. geleyt ende gebrocht te worden [op 't] [schavot] staende besijden stadthuys deser stede ende aldaer [geexecuteert] ende gerecht te worden metten zwaerde ende [sijn] [lichaem] begraven upter heyliger gewijder aerde [ende] sijn goeden geconfisqueert tot profijte vanden [Co. Mat.] [nyet] vorder dan daer vermogen ende [inhouden] ['t privilegie] deser stede. Actum et [presenten] [ut supra].

p. 300

Alsoe Cornelis Kerssen alias Kulles poorter deser stede vander Goude buyten pijnen ende bande van ijsere voir schepenen geleden ende geconfesseert heeft dat hij tot veel diversche tijden ende stonden ende op veel diversche plaetsen met zijn medehulpers die goede luyden heurluyder thuynen vanden appelen ende peeren berooft heeft zwemmende die weteringen over, ende achter Coenecoop geweest es ende aldair een jonge al willens uuyt een quaet hart in 't water gestooten heeft, 't welck al saicken zijn van quader consequentien die nyet en behoiren ongecorrigeert te blijfven mer grootelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't gunt datter materie dienende es ende gelet hebbende op zijn jonckheyt hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren d' voorsz. Cornelis Kerssen geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot ende aldair gebonden te staen sien an die justicie, ende dat gedaen op morgen wel strengelick gegeesselt te worden metten dieners in der scole ten bloede toe, bannende hem den tijt van twee jairen binnen die muynen ende poorten deser stede ende dair nyet uuyt te gaen binnen d' voorn. tijt op peijne van wel strengelick openbaerlick op 't scavot gegeesselt te worden, condempneren hem voorts te betalen die costen van de vangenisse ende myse vanden justicie. Actum ende presenten ut supra.

p. 300

Alsoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte gecomen es dat Dirckgen Raes, Neel inde Helle ende Grietgen van Utrecht, van soberen regementen zijn ende dagelijcx sijn sober regement houdende ende lange tijt gepleecht hebben in eerlijcke gebuyerte

p. 301

ende elders [al] [tot] groote confuys, schande, ende quade exempel van van jonge maegden ende anderen, ende oick omme andere merckelicke saicken mijn heeren voorn. kennelicke, 't welck mijn heeren van hemluyden noch nyemant gedoogen willen te laten geschien ende saicken zijn van quader consequentien die nyet en behoiren ongecorrigeert te blijven. Soe is 't dat mijn heeren vanden gerechte d' voorn. Dirckgen Raes, Neel inde Helle, ende Grietgen van Utrecht, gecondemneert hebben, ende ordonneren hemluyden mitsdesen voor hoir luyder correctie dat zijluyden tusschen dit ende maendach t's avonts gaen wonen sullen binnen der Gouda inde Cleywechsteech, Coudenhoorn, ofte opte Nyeuwehaven ende aldair blijven wonen den tijt van een jair, op peijne van gebannen te zijn uuyt deser stede ende vrijdom vandien den tijt van drie jairen, dair en boven te betalen den officier, te weten d' voorn. Dirckgen, ende Neel elcx die somme van drie karolus gulden, ende d' voorn. Grietgen een karolus gulden ende dit op peijne van meerder correctie. Actum desen 23en aprillis anno 1558, present Adriaen Gerritsz., Geryt Cornelisz., burgermeesteren, Geryt Hugen hopcooper, Govaert Wittesz., Dirck Pieter Aertsz., Symon Gheenenz., Dirck Ottesz. van Slingerlant ende Jan Reyniersz., schepenen.

p. 302

Alszoel Anthonis Louwerisz geboren van Turnhout in Brabant¹ buyten pijnen ende banden van ijsere onder den blaauwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems in 't plattelant opten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placcaten vanden Coninclijske Majesteyt, ende dairenboven in diversche steden, dorpen, ende vlekken, tot menige stonden veele diversche dyefverie gepleecht heeft, als gestolen gehadt

¹ Turnhout, prov. Antwerpen, België.

hebbende bij nacht ende ontijden soe mans soe vrouwen soe kinderen klederen, lynden laecken, bij groote menichte ende andere goeden, brekende met cracht ende fortse inde goede luyden heur huysen, 't welck al saicken zijn van quader consequentien gequalificeert met cracht ende geweld die nyet en behoiren ongepunieert te blijven mer grootelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat schepenen met rijpe deliberatie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al 't ghundt dat ter materie dienende es ende meer geneicht wesende tot gratie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorn. Anthonis Louwerisz. gebrocht te worden buyten der Goude onder 't gerecht der selfder stede ende aldair geexecuteert te worden metten baste, verclairende voorts alle zijnen goeden geconfisqueert tot proffijte van de Coninclijske Majesteyt. Actum desen 16en july anno 1558, present Ghijsbrecht Jan Maertsz., beleet, Job Fransz. Brouckhuysen, Ghovaert Wittesz., Dirck Pieter Aertsz., Symon Gheenensz., Dirck Ottesz. van Slingelant ende Jan Reyniersz., schepenen.

p.303 *tekstverlies door papierschade ven vochtinwerking*

Alsoe Jan Jorisz. inde wanderinge genaempt Vollepote geboren uuytet Nieuwelant bij Gorinchem¹ buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij gesonts lichaems in 't platteland opten huysman gaen bedelen heeft contrarie die placcaten vanden Coninclijske Majesteyt, ende dairenboven in diversche dorpen ende vlekken tot meenige stonden veele diversche diefverien gepleecht heeft, soe wel mans ende vrouwen klederen te steelen mitsgaders sekere linde laecken ende andere goeden bij nacht ende ontijde breeckende met cracht ende fortse met een brugboom inde goede luyden heur huysen, ende noch hem vervordert heeft met sijn medehulpers inde vasten lestleden te comen in Leerbrouck bij Meerkerck tot landtmans huys bij nacht ende ontijde met cracht ende geweld onder die dorpel vandenselfde huys inne, ende aldair helpen knevelen heeft die man ende vrouw vanden huys bindende heurluyder handen ende voeten, ende nemende aldair sekere habijten ende clederen jegens heuren wille ende dancke, 't welck al saken zijn van quader consequentien gequalificeert met violente, fortse, ende cracht die naer bescreven rechten nyet en behoiren ongepunieert te blijven mer grootelicx wel gestraft behoort te zijn metten brande tot exemple van allen anderen. Soe is 't, dat schepenen met rijpe deliberatie van rade in 't lange t' samen gecommuniceert, [geconsidereert], ende overgewegen hebbende al ['t gundt] datter materie dienende es ende meer [geneicht] wesende tot gratie ende bermherticheyt dan tot [rigeur] [ende] strengheyt van justicie hebben gewesen voor [recht] [ende] [wijsen] mitsdesen, condempneren d' voorn. Jan Jorisz. [geleyt] [ende] [gebrocht] te worden op 't scavot staende besijden stadthuys deser [stede] [ende] [aldaer] gerecht ende geexecuteert te worden metten zwaerde, [zijn] [lichaem] [gevoert] ende geset buyten der Goude onder 't gerecht [op] [een] radt], sijn hooft op een staeck met [een] [galch] [...] [...], [verclarende] voorts alle sijn goeden geconfisqueert [...] [...]. Actum den 16en july anno 1558 [...].

p. 304 *tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*

Alsoe Cornelis Nannesz. alias Crem poorter deser stede vander Goude buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaeuwen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij met sijn medehulpers tot een landtmans huys die koegroep van achter inne gecomen es, door de middore van 't selfden [huys] ende aldair 't rooctvleysch vanden balck gestoten ende weder opgehangen heeft, seggende: "Snij, snij ons vleysch ende speck van 't vercken", ende geweest es met sijn medeplegers tot een landtmans huys aldair hij jegens danck ende wille van deselfde landtman blijven wilde ende soe hij dair nyet uuyt ende wilde, d' voorn. landtman hem met een carnstock op 't hooft [gesmeten] heeft, ende voorts veele ander diversche fortselicke feyten ten plattelande bedreven dat van crachte noch violentie nyet t' excuseren en es, 't welck al saken zijn van quade consequentien die nyet en behoiren ongepunieert te blijven mer grootelicx gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't, dat schepenen met rijpe deliberatie van rade in 't lage stamen gecommuniceert, geconsidereert, ende overgewegen hebbende al 't gundt datter materie dienende es ende meer geneicht wesende tot gratie ende bermherticheyt dan tot rigeur ende strengheyt van justicie hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, [condempneren] [den voorn.] Cornelis [Nannesz] geleyt ende gebrocht te worden op 't scavot staende besijden stadthuys deser stede ende dair wel strengelicke gegeesselt te worden [tot] [bloede] [toe] [ende] [gebrantmerct] ende dat gedaen bandt den selve Cornelis den tijt van drie jairen [...] vrijdom deser stede [...] **de rest van de tekst is onleesbaar.**

p. 305 *tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*

Alsoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte gecomen ende hemluyden claelicke geblecken es dat Anna Pietersdr. onder d' Wijngaert onlanx haer vervordert heeft quade, leelicke, ondorpelicke, vyleyne ende scandelicke woorden haer mans moeder toe te spreken, seggende jegens d' selfde: "Ghij weermaeckster ende sonnemaecster" mit meer andere [onhebbelicke] woorden, de welcke zij nochtans nair Goods wet alre eer ende [revereren] behoort te bewijsen ende hierenboven onlanx op sint Jans [kerck] hoff, deser stede den officier in contempte, ende versmadenisse vanden [...] te beroupen ende mede qualicke toe te spreken, seggende: "Ghij

¹ Nieuwland, gem. Zederik, prov. Zuid-Holland.

boeff, [st...] schudde” ende anders, ’t welck mijn heeren voorn. van haer noch [nyemant] gedoogen willen laten gescien ende saken zijn van quader [consequentien] die niet en behoiren nair Goods wet, ordonnantiën ende [beschreven] [rechten] ongecorrigeert te blijfven mer grootelicx gestraft tot [exempel] van allen anderen. Soe ees ’t, dat mijn heeren vanden gerechte [...] voorn. Anna geordonneert hebben, ende ordonneren haer [mitsdesen] binnen daechs sonnenschijn te gaen uuyt deser stede ende [vrijdom] vandien ende dair niet weder inne te comen tenzij zij [eerst] alvorens gedaen sal hebben een bedevaert tot Coelen [ende] gebrocht sal hebben behoirlicke certificatie ende [betoich] [ende] dairenboven betaelt sal hebben een mulcte van [twyntich...] [...] ’t een derdedeel tot prouffijte vanden officer, ’t anderde derdedeel tot profijte van de verbrande kerck ende [’t derde] [derdedeel] tot reparatie vander camer ende dit al te volbrengen [op] [peijne] [van] vorder gecorrigeert te worden. Gedaen ende [...] [...] camer desen 22en octobris anno ’58, present Jan [...] Gerritsz., Gerrit Cornelisz., burgemeesteren, Job Fransz., [...] [...] Geenensz. ende Dirck Ottesz., schepenen. Ofgelesen [...] [...] [...] present Jan Claesz. Diert, Gerrit Cornelisz. [...] [...] Symon Gheenesz [...].

p. 306

den taeyen hals Jan Remmers gexecuteert metten zwaerde

Alzoe Jan Remmen inde wanderinge genaempt den taeyen hals poorter deser stede buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij geleden bet dan een jair binnen deser stede des avonts ontrent ses uren in Aertgen Bacxsteech een nederslach moerddadelicken ende verradelicken gedaen ende geperpetreert heeft (sonder woort ofte wederwoort te maken) aen den persoene van Ghijsbrecht Michielsz. poorter deser stede d’ welcke tot noch toe verscholen gebleven es, ende dairnae noch een nederslach gedaen ende geperpetreert heeft buyten Potterspoort aen den persoene van Cornelis Michielsz. medepoorter deser stede, ende zeer onlanxleden met sijn medehulpers op sint Janskerckhoff alhier des avonts ontrent negen uren met een opsteker seer moerddadelicke heeft helpen vermoerden ende ter nederleggen eenen Jan Pietersz. Codde die lijndraeyer oick poorter deser stede, verclarende ’t selfde gedaen t’ hebben met voorsichtig quaet opset, mede met sijn medeplegers die goede luyden haer gelt fortselicken met dreygementen ofgedwongen heeft ende dairenboven met sijn medehulpers veele diversche knevelingen heeft helpen doen, soe in Oudt Bodegraven, achter Moerdrecht, in Sluypwijck ende aen de Wiericke comende met fortse ende geweld inde goeden luyden heur huysen bindende heurluyder handen ende voeten werpende die ter aerde leggende knopen in heurluyder mondt ende soe benemende fortselicke heurluyder gelt dairoff hij mede sijn portie ende deel gehadt heeft, ’t welck al saicken zijn van quader consequentien, smaekende violencie, straetschenderije, moort ende cracht, die nair beschreven rechten nyet en behoiren ongepunieert te blijfven mer grootelicx gestraft tot exempel van allen anderen. Soe is ’t dat scepenen met rijpe deliberatie van rade, in ’t lange t’ samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende al ’t gunt datter materie dienende es hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorsz. Jan Remmen gebrocht ende geset te worden op een wagen voor ’t stadthuys deser stede ende aldaer met een gloyent mes op sijn rugge een bourgoensch cruys gedrukt ende gebrant te worden, insgelijcx voor beyde die kerckstegen, voor Aertgen Bacxstege, mede voor die brugge van sint Joost, ende opte Turfmarctbrugge bij ’t Leytsche Veer, ende dat gedaen gebrocht te worden voor stadthuys inden ring ende aldair (op ende neder halende) met een wip tot vijf mael toe gexecuteert

p. 306a¹ *tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*

[Lenaert Kerstants...] [...] [Aernt] [...] [...] [...] [...] [...] [Wout...]
[.er] [ende] [van]
thien [...] [twin...] die [geme...] [...] [.ele] [...] [...] [vrij]

[...] [...] [gescat] es soe [...] [...] [...] [...] [...] heeft
[...] [...] [...] [...] [...] [...] [...]

[...] [...] [...]

[...] [...] [...] [...] dien planck

[Meeus] Dircz ende Jan Lauwens [...] [...] [Lb.] 5 gulden [een] [de...] jaren [...] Jacob [...] mathey kersavont

[.an..]

Item al die ghene die annemen coern of turf te draghen of enich ander goet te arbeyden dat dieghene die ’t anghenomen heeft die luden voldoen sellen ghelijc sij anghenomen hebben of bynnen 14 daghen niet te doen sij sall ende dat nyement enygehe [mustenen] van coern uut die scepen halen sel ten

¹ p. 306a t/m 306c, losse teksten en tekstfragmenten, later tijdens restauratie tussen p. 306 en 307 ingevoegd.

[...] [...] [...] ..ch] te [br..gen] upte verbeurte van
 [...] [...] [...] [...]sent] [...]en] tot [repa...]
 [...] [...] [...] dach in junio

p. 306c *tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*
 tekstfragment

Mancke [Marry...]

Mancke Grietgen

p. 307 *tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*

te worden metten viere, ende sijn lichaem gevoert, ende geset te worden inden [...] [...] [...] van Huybtechts [ger...] aen een staeck met twee [...] hangende aen die selfde staeck, verclarende alle zijnen goeden geconfisqueert, ten prouffijte vanden [...] [...] [...] [...] als vrij hals [.eer] van [pubr...] [g...] [...] [...] dan nair vermogen 't privilegie deser stede. [Actum] [deser] 29en octobris anno 1558, presentibus Jan [...], Jan Claesz. Diert, Adriaen Geritsz., Gheryt Cornelisz., burgemeesters, Job Fransz. Boruchuysen, Gheryt [...] Hopcoper, Govaert Wittesz., Dirck Pietersz., [...] Gheenensz., Dirck Ottesz. van Slingelant ende Jan Reyniersz., scepenen.

p. 307 *tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*

Cornelis Cornelisz. alias armen Nelis ofte Swartgen geexecuteert ut supra

Alsoe Cornelis Cornelisz. inde wanderinge genaemt Armen Nelis ofte Swartgen, ende tot een vondeling geleyt binnen deser stede vander Goude buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij (geleden ontrent vijf jairen) binnen deser stede een nederslach gedaen ende geperpetreert heeft anden persoon van Jan van Scouwen poorter deser stede, ende onlanxleden met sijn medehulpers op sinte Janskerckhoff alhier den avont negen uren seer moorddadelicken, heeft helpen vermoerden ende ter nederleggen eenen Jan Pietersz. Codde die lijndrayer oick poorter deser stede, verclarende 't selfde gedane t' hebben met voorsichtich quaet opset te vermoerden den eesten hemluyden gemoetende, mede met sijn medehulpers die goede luyden heur gelt [geweldelicke] ofgedwongen heeft ende dairenboven met sijn medeplegers veele diversche knevelinge heeft helpen doen [so] [tot] Oudt Bodegraven, achter Moerdrecht, in Sluypwijck ende [aen] [de] Wiericke comende met fortse ende geweld in die goede luyden heur huysen, bindende hemluyder handen ende voeten, werpende [...] [...] aerden, leggende knopen in hemluyder mondt, ende soe benemende fortselicke hemluyder gelt dair of hij mede geparticipeert ende [gedeelt] heeft, 't welck al saicken sijn van quader consequentien [smaeckende] violencie, straetschenderije, moort ende [cracht] [die] [nair] bescreven rechten nyet en behoiren on gepunneert [te] [blijfven] mer grootelicxs gestraft tot exemple van allen [anderen]. Soe is 't dat scepenen met rijpe [deliberatie] [van] [rade], [in] ['t lange] [t' samen] [gecommuniceert], [geconsidereert] [ende] [overgewegen] hebbende al 't gunt datter materie dienende [es] [hebben] gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, [condempneren] [den] voorsz. Cornelis Cornelisz. gebrocht [ende] [geset] [te] [worden]

p. 308

op een wagen voor stadthuys deser stede ende aldair met een gloyent mes op sijn ruggen een boergoensch cryus gedruet ende gebrant te worden, insgelijcx voor beyde die kerckstegen, mede voor die brugge van sint Joost ende opte Turfmarcsbrugge bij 't Leytsche Veer ende dat gedaen gebrocht te worden voor stadthuys inden ring ende aldair (op ende neder halende met een wip tot vijf malen) geexecuteert te worden metten viere ende sijn lichaem gebrocht ende geset inden [bedrijfve] ende vrijheerlicheyt Huybrechts gerechts aen een staeck met een knepel hangende aendeselfde staeck, verclarende sijn goeden geconfisqueert ten prouffijte van Dirck Coebel vander Loo als vrijheer van Hubrechts gerecht nyet verder dan nair vermogen 't privilegie deser stede. Actum et presentibus ut supra.

p. 308 *tekstverlies door papierschade en vochtinwerking*

Alsoe tot kennisse, van mijn heeren vanden gerechte gecomen es dat Pieter Dircxz. anders genaempt Scamel onlanxleden hem vervordert heeft bij nacht opter straten groote onsturicheyt te bedrijfven als loopende bij der strate met een driestale stoel¹, trommelende met een steen opte selfde stoel, ende dreygende die clapman daermede te slaen, plegende groote, insolentie, ende dartenheit, loopende opte doere van een 's heerendienaer ende smackende die glasen inne met sijn medecomplien, vlouckende bij Goods sacramenten, lijden Goods,

¹ een driestale stoel, een krukje met drie poten.

ende anders, 't welck mijn heeren voorn. van hem noch nyemant gedogen willen te laten geschien ende saken sijn van quader consequentien die nyet en behoiren ongecorrigeert te blijven mer gestraft tot exempel van allen anderen. Soe ist, dat mijn heeren vanden gerechte den voorn. Pieter Dircxz. geordonneert hebben voor zijn correctie ende ordonneren hem mitsdesen rechtevoert inde vierschare blootshoofs te vallen op zijn knyen ende [...] aldair God ten voorsten almachtich ende die

p. 309

justicie om vergiffenise ende dairnae [gebracht] te worden in een castiments huysken te water ende te brode tot kersavont toe [...], ende dairenboven te betaelen die [mulcte] van drie ponden grooten Vlaems, t' appliceren die tweedeelen ten profijte vanden officier, ende 't ander derdendeel tot profijite vanden heyligen geest alhier, ende voorts [dat] [hij] [nyet] vervorderen en sal binnen den tijt van een jair [van] bamis tot paesschen, des 's mergens voor vijf uren, ende des 's avonts nae sevenen, ende van paesschen tot bamisse den 's mergens voor vieren, ende des avonts nae negen uren te gaen achter strate op peijne van meerder correctie tot discretie van scepenen, mits betalende die costen vander vangenisse ende myse van justicie alst behoort. Actum den 14en december anno 1553, present Jan Dirck Hoensz., Jan Claesz. Diert, Adriaen Gerritsz., Gerrit Cornelisz., burgemeesteren, Job Fransz. Brouckhuysen, Govaert Wittez., Dirck Pieter Aertsz., Symon Gheenenz., Dirck Ottesz. van Slingelant ende Jan Reyniersz., scepenen.

p. 309 *tekstverlies door paperschade en vochtinwerking*

Alsoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte gecomen es dat Jan Cornelisz. die soen van Maritgen Kerssen onlanxleden hem vervordert heeft bij [nachte] opter straten groote onsturicheyt te bedrijfven opte [dore] ende binnen den huysse van Cornelis van Rijn [d...] [...] met sijn complicen inne werpende, pleegende [...] insolentie ende dartentheyt, vlouckende [...] sweerende. 't Welck mijn heren voorn. [...] [...] nyemant gedoogen willen te laten [geschien] [...] [...] saicken sijn van quader consequentien, [...] [...] behoiren ongecorrigeert te [blijfven] [...] [...]

p. 310

gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat mijn heeren vanden gerechte den voorn. Jan Cornelisz. geordonneert hebben voor sijn correctie ende ordonneren hem mitsdesen rechtevoert inden vierschaere blootshoofs te vallen op sijn knyen ende bidden aldair God ten voersten almachtich ende die justicie om vergiffenisse ende daernae gebracht te worden in een castiments huysken te water ende te broode den tijt van een maent ende voorts dat hij nyet vervorderen en sal binnen een tijt van een jair van bamis tot paesschen des 's mergens voor vijff uren ende des avonts nae seven, ende van paesschen tot bamisse des 's mergens voor vier uren ende des avonts nae negenen te gaen achter straeten op peijne van meerder correctie tot discretie van scepenen, mits betalende altijts die costen vander vangenisse ende myse van justicie als behoort. Actum ende presenten ut supra.

p. 310

Alsoe tot kennisse van mijn heeren vanden gerechte gecomen es dat Leenaert Dircxz., onlanxleden hem vervordert heeft bij nachte opter straten groote onsturicheyt te bedrijfven opte doere ende binnen den huysse van Cornelis van Rijn die glasen met sijn complicen inne werpende, pleegende groote insolentie ende dartentheyt, vlouckende ende sweerende, 't welck mijn heren voorn. van hem noch nyemant gedoogen willen te laten geschien ende saicken sijn van quader consequentien die [nyet] behoiren ongecorrigeert te blijven mer

p. 311

grootelicxgestraft tot exemple van allen anderen. Soe is 't dat mijn heeren vanden gerechte den voorn. Jan Cornelisz. geordonneert hebben voor sijn correctie ende ordonneren hem mitsdesen rechtevoert inden vierschaere blootshoofs te vallen op sijn knyen ende bidden aldair God ten voersten almachtich ende die justicie om vergiffenisse ende daernae gebracht te worden in een castiments huysken te water ende te broode den tijt van een maent ende voorts dat hij nyet vervorderen en sal binnen een tijt van een jair van bamis tot paesschen des 's mergens voor vijff uren ende des avonts nae seven, ende van paesschen tot bamisse des 's mergens voor vier uren ende des avonts nae negenen te gaen achter straeten, op peijne van meerder correctie tot discretie van scepenen mits betalende altijts die costen vander vangenisse ende myse van justicie als behoort. Actum et presentibus ut supra.

p. 311 *tekstverlies door paperschade en vochtinwerking*

Dirck Cornelisz. alias Drinckuyt geexecuteert metten viere

Alsoe Dirck Cornelisz. Steyl anders genaempt Drinckuyt geboeren tot Moerdrecht¹ buyten pijnje ende bande van ijsere onder den blaewen hemel geleden ende geconfesseert heeft dat hij geleden ontrent vier jairen een [nederlach] gedaen ende geperpetreert heeft tot Waesmunster inden lande van Waes aen den persoene van Claes Geerlofs [geboren] uuyt Stolck, ende dese winter geleden een jair [...] [Roel] [Viers] Anthonis Brantsz. zijn huys, in [Gouderack] an brant gesteken heeft, Welcke Roel Viers, hij [ba...] [...] huys, in een pot tot dair toe gebrocht hadde [...] [...] midden van dack van 't selfde huys stack, met [voors...] [...] [...] opset sulcx, dat den brant binnen een uuyr [...] [...] ginck ende 't huys ofgebrant es, ende [da...] [...] [...] zijn medeplegers, veele diversche knevelingen [...] [...] doen, soe ontrent Sommersdijck in Zeelant [...] [...] ende aen den [Groe...] [...] [...ken] [...] [...]

p. 312 *tekstverlies door vochtinwerking*

doer die muyren inden goede luyden hoir huysen ende gravende hemluyden onder die dorpelen [...] nacht ende ontijde bindende hemluyder handen ende voeten werpende die ter aerden leggende knopen in hoire mondt, ende eenen vermoerdende ende doerstekende, ende soe benemende fortselicke hoerluyder gelt ende clederen, dair of hij mede geparticipeert ende gedeelt heeft, 't welck al saicken zijn van quader consequentien, smaeckende violentie, moort, brandt, ende cracht, die naer bescreven rechten nyet en behoiren ongepunieert te blijven mer grootelicxs gestraft tot exemple van allen anderen. Soe is't dat schepenen met rijpe deliberatie van raide in 't lange t' samen gecommuniceert, geconsidereert ende overgewegen hebbende, al 't gundt datter materie dienende es hebben gewesen voor recht ende wijsen mitsdesen, condempneren den voorn. Dirck Steyl geleyt ende gebrocht te worden voor 't stadthuys inden ring deser stede ende aldair (opgehaelt wesende met een wip over 't vier) geexecuteert te worden metten selfden viere nairdat hij een weynig tijts over 't voorn. vier gehangen sal gehadt hebben ende dair nae sijn lichaem gebrocht ende geset te worden buyten onder den gerechte deser stede aen een staeck met drie knepelen ende een coolpot hangende an deselfde staeck, verclarende alle sijn goeden geconfisqueert tot prouffijte van de Coninckijcke Majesteyt. Actum desen 15en decembris anno 1558, presentibus Job Fransz. Brouckhuysen, Jan Gerrit Stempels beleet, Gouert Wittesz., Symon Gheenenz., Dirck Pietersz., Dirck Ottez. van Slingelant ende Jan Reyniersz., scepenen.

¹ Moordrecht, gem. Zuidplas, Zuid-Holland.